راڌا سوامي ست سنگ بياس پاران

ڇپايل ٻيا پستڪ

ENGLISH

1. Sar Bachan
2. With a Great Master in India
3. Divine Light
4. Path of the Masters
5. Teachings of the Gurus
6. The Mystic Bible
7. The Inner Voice
8. Light on Sant Mat
9. The Science of the Soul
10. Tales of the Mystic East
11. The Living Master
12. Spiritual Gems
13. Discourses on Sant Mat
14. Philosophy of the Masters
15. Call of the Great Master
16. The Master Answers
17. Spiritual Discourses
18. Saint John
19. My Submission
20. A Spiritual Bouquet
21. Spiritual Link
22. Prayer

سنڌي

١. سنتن جي سکيا
٢. سار وچن
٣. پرمارٿي پتر
٤. ستگورن جي سکيا ڀاڱو ١-٢-٣-٤
٥. وينتي ۽ پرارٿنا جا شبد
٦. روحاني گلدستو
٧. پرمارٿي ساکيون
٨. گورمت سار
٩. اندر جو آواز
١٠. سنت مارگ
١١. روحاني ڊائري ڀاڱو ١

هندي ۽ گرمکي

١. سنت مت پرڪاش
٢. پرمارٿي پتر
٣. گورمت سار ڀاڱو ١-٢
٤. وينتي ۽ پرارٿنا جا شبد
٥. گورمت ڀاڱو ١-٢-٣-٤
٦. پرمارٿي ساکيان
٧. سنت مارگ

اردو

١. روحاني ڊائري ڀاڱو ١-٢-٣
٢. سنت مت درشن

Available From:-

The Secretary,
Radha Soami Satsang Beas
P. O. Dera Baba Jaimal Singh
Distt. Amritsar Punjab (India).

Mr. KISHIN BABANI
Buona Casa Building
P. M. Road
Fort Bombay-1.

من کيءَ مالا ڦيرلي،
گور سي ميلا هوءِ.
ڪيا ڪريءَ انگري گڻيءِ،
من ڏاريءَ چهون اور.
جيهه ڦيري سائين ملي،
سو پڄيا ڪاٺ ڪنور.

روح جڏهن چڙهيئي ڪونه، تو تڏهن خالي آگريون ڳڻڻ مان ڪهڙو فائدو؟ توهين هتن سان آگريون ڳڻي رهيا آهيو، پر توهانجو من ڪٿي ٻئي هند ڦري رهيو آهي. انهيءَ مان ڪجهه فائدو ڪونه ٿيندو. من جي هڪ هند ٻيهڻ سان ٿي مالڪ ملندو، جڏهن من نرمل ٿي ڪونه ٿيو آهي تہ هڪ هند ڪيئن ٻيهندو؟ اهڙي سمرن مان ڪجهه بہ فائدو نہ ٿيندو.

مالا ڦيري ڪها ڀيو،
هردي گانٺ نهين کويہ.
گور چرنن چت راچيي،
تو امراپور جويہ.
باهر ڪيا دکلائيي،
انتر جپئي نام.
ڪها مهولا خلق سي،
پڙا ڌني سي ڪام.

پڇاڙيءَ جو ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا تہ اسانجو واسطو مالڪ سان آهي ۽ نام بہ مالڪ جوئي جپڻو آهي. دنيا کي ڏيکارڻ مان ڪهڙو فائدو؟ اسانجي نام جپڻ جي هڪ اسان کي خبر آهي يا مالڪ کي خبر آهي (تہ اسين ڪيترو نام ٿا جپيون.) راڌا سوامي.

پورو ٿيو

انهيءَ چڪر کي ڦرائيندا آهن. ٻه دفعا چڪر ڦيراڻون نه سمجهندا نه ٻه هزار دفعا نام جو جاپ ليو! انهيءَ مان ڇا لبندو؟ جيڪڏهن اهڙيءَ طرح جپبندو رهجي نه شانتي حاصل لبڻ گهرجي ٻر شانتي اچيئي نٿي. ڪيترا هندو وري آئي جون گوليون ناهي انهيءَ لي رام جو نالو لکي پاڻيءَ ۾ وجهندا آهن! انهن کان پڇو نه رام نه لوهان جي اندر آهي. اندر ڪڏهن ويا ٿي ڪرڻ نه رام ملندو ڪيئن؟ ٻروبيا هميشه سنان ڪندا آهن. هڪ دفعي هڪ ٻروبيو ڪابل ۾ ويو جتي ڏاڍي ٿڌ هئي. نديءَ تي جڏهن سنان ڪرڻ ويو نه سنان ڪرڻ لي دل نه لبس. هن هڪ ٻٽر ڪٽي نديءَ ۾ اڇلايو ۽ چيائين، ”ڪنڪر اشنان سو منڪر اشنان“ ۽ واپس موٽڻ لڳو. رستي تي هڪ ٻيو ٻروبيو گڏيس جنهن پڇيس نه پاڻي اشنان ڪري آئين؟ جواب ڏنائين، ”ڪنڪر اشنان سو منڪر اشنان.“ تنهن تي ٻئي ٻروبي ڪپڙ پاڪر پاڻي چيو، ”لور اشنان سو مور اشنان.“

ڪبير مالا ڪاٺ ڪي،
بهت جتن ڪا ڦير.
مالا سواس اُسواس ڪي،
جا ۾ گانٺ نه مير.

ڪاٺ جي داڻن جي مالها ڦريندي جڏهن ڳنڍ ايندي آهي، تڏهن انهيءَ کي هيٺ ڪرڻو پوندو آهي. ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا نه چوڻ اندر سواس سواس جي مالها ڦيرڻ جنهن کي نه ڳنڍ اچي ۽ نه هيٺ ڪرڻ جي ضرورت پوي.

مالا موسي لڙ پڙي،
ڪا ڦيرت هو موهه.

ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته مالها ڦيريندي ساري عمر گذري ويئي پر ٻٽيو ڪجهه به ڪونه. نه آلما اندر ويئي، نه پردو کليو، نه شانتي آئي. تنهن ڪري ڪاٺ جي داڻن جي مالها ڇڏي، من جي مالها ڦيريو! توهانجو روح اندر هليو ويندو.

اجپا سمرن گهٽ بکيءَ،
ديکها سرجنهار.
تاهي سي من لگ رها،
ڪهي ڪبير بچار.

نام جو سمرن ڪندي هٿ پير سمهي ٿا پون، اهڙي قدر جو سڄي شرير جي چيتن ستا ڪني ٿي اکين جي پنيان اچو بيهي. جڏهن اندر جو پردو کلندو، روح مست ٿي ويندو. ٻهرين سورج، پوءِ چندرما ڏسڻ ۾ ايندا، پوءِ ڏن ٻڌڻ ۾ ايندي. اهو ئي قدرتي اجپا جاپ آهي، جنهن کي جپڻ جي ضرورت ٿي ڪانهي. انهيءَ سان پنهنجو ڏيان جوڙي ڇڏيو يعني سرت کي انهيءَ ۾ لڳلين ڪري ڇڏيو.

ڪبير مالا من هي ڪي،
اور سنساري ڀيک.
مالا ڦيري هري ملين،
تو گلي رهٽ کي ديک.

فرمائين ٿا ته سمرن اهو آهي جنهن ۾ پيار ۽ محبت هجي. جي فقط مالها ڦيرڻ سان ايشور ملي ته کوهه جي نار جون ڪنگريون به مالها وانگر ڦري رهيون آهن پر انهن جي ڦرڻ مان ڪو به فائدو نه ٿيندو. چيني لوڪن هڪ مشين ناهي آهي جنهن جو هڪ چڪر ڦيرايو ته هوءَ پاڻهي هزار چڪر ڦرندي. چيني لوڪ مندرن ۾ هڪ منتر لکي ان ۾ وجهي،

اسانکي مالڪ جي سمرن جو اهڙو ني شوق هئڻ گورجي.

سمرن سرت لگاء ڪي،
مک تي ڪڇو نه بول.
باهر ڪي پٽ ديئه ڪي،
انتر ڪي پٽ کول.

جڏهن سمرن جي للدمه يا سواد اچي لڏهن انهيء باري ۾ باهر ياڦ به ڪبڻ نه گورجي. چاڪاڻ ته اها اُم ۾ اُم دولت آهي جنهن جي هن دنيا کي ڪا ۾ پرک ناهي، تنڪر ڪو دنيا انهيء جو ملهه ڏيئي سگهي ٿي. انهيء جي قيمت مالڪ ئي ڏيئي سگهيتو. باهر ۾ن اکيون بند ڪري اندر ۾ن پردو کولبو. جڏهن اندر جون اکيون کوليندا لڏهن نام پرگهٽ ٿيندو.

مالا ڦيرت من خوشي،
ڪاٿي ڪڇو نه هوئـــ.
من مالا ڪـي ڦير ٿي،
گهٽ اجياري هوئـــ.

هاڻ ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته مالا ڦيرڻ جي ضرورت ڪاڻهي. جڏڪڏهن هٿ مالا ڦيرڀندو رهي ته خيال ڪيئن اندر وڃندو؟ جي خيال اندر نه ويـو ته باقي ٿيو ڇا؟ من جي مالا ڦيرڻ ڪانه جي مالا جي ضرورت ڪاڻهي. جڏهن من هر وقت پيو سمرن ڪندو لڏهن اندر جو پردو کلي پوندو ۽ مڪمل Concentration (ڌيان) حاصل ٿيندو.

مالا ڦيرت جگ گيـا،
ڦرا نـه مـن ڪـا ڦير.
ڪر ڪا منڪا ڏار دي،
مـــن ڪا منڪا ڦير.

تن ڇٽن ڏينهن کانپوءِ وري اهائي ڳالهه ٿي ۽ هو ڇوڻ لڳو،
"من خدائم، من خدائم من خدا." جڏهن مريدن اهو ٻڌو
تڏهن ڪيترن تلوارون ۽ ڇريون ڪڍي ڪيس قتل ڪرڻ چاهيو.
مثنويءَ ۾ لکيل آهي ته جن مريدن هن جي سر تي وار ڪيو
انهن جو خود سر ڪپجي ويو، جن هن جي هٿن تي وار ڪيو
تن جا هٿ ڪپجي ويا، مطلب ته جن پير جي جنهن عضوي
تي وار ڪيو اهو ئي عضوو سندن ڪپجي ويو. ليڪن
پير صاحب مست هائيءَ جيان جهومندي چئي رهيو هو، "من
خدائم، من خدائم من خدا" باقي جن مريدن ڪجهه به نه
ڪيو، اهي سڀ ڪجهه ڏسي حيران ٿي ويا. وري جڏهن
پير سان ڳالهه ٻولهه ڪرڻ جو موقعو مليِن تڏهن عرض ڪيائون،
"يا حضرت! توهان کي قتل ڪندڙ مريد پاڻ قتل ٿي ويا پر
توهان تي تلوار جو اثر به نه ٿيو. اهو ڪيئن؟" هن ڪلندي
چيو، "جيڪو رب کي ياد ڪريٿو اهو پاڻ رب جو روپ
ٿيو وڃي ۽ ڪنهن جي قتل ڪرڻ سان قتل نٿو ٿي سگهي."
اهڙو ئي واقعو تلسي صاحب، جي ستارا جي گاديءَ جا مالڪ
هئا، انهن سان هٿرس ۾ ٿيو هو. گهٽ راماڻ ۾ به اچيٿو
"رهون ري بديهه ديهه درسائون ..."

سمرن سي من لائيي،
جيسي پاني مين.
پران تجيءَ پل بڇڙيءَ،
ست ڪبير ڪهه دين.

مالڪ جي نام جو سمرن اينرو پيار سان ڪرڻ کپي ج
مڇي پاڻيءَ جو سمرن ڪريٿي. جيڪڏهن ڪيس پاڻيءَ
جدا ڪيو وڃي ته، هڪ مٿ ۾ مري وڃي. اهڙي
جيڪڏهن مالڪ جي نام کان جدا ٿجي ته مري وڃ

هجي چاهي لندرستيءَ ۾، سمهندي جاڳندي، اُٿندي وهندي، هر وقت مالڪ جو سمرن ڪندو رهي.

شمرن سي ٿن لائيي،
جيسي ڪيٽ ڀرنگ.
ڪبير بسريءَ آپ ڪو،
هوي جاي تيهہ رنگ.

گهربتري ۾ هاران ڪيڙون ڪٽي انهيءَ کي ڀهرش ڪري جذبندي آهي. پوءِ پنهنجو خيال ان ڏانهن ڏيندي آهي. جيڪڏهن هن اهو خيال جهتمو تہ پاڻ گهربتري ٿي پوندو آهي ۽ گهربتري ڪيس پاڻ سان ولي ويندي آهي. اهڙيءَ طرح جيڪڏهن توهين مالڪ جي نام جو سمرن ڪندا تہ مالڪ ۾ سمائجي ويندا! مالڪ جو روپ ٿي ويندا. جيڪو خدا جي نور ۾ ملي نور ٿي ويو اهو رواجي انسان ناهي. جنهنجو ڏيان ڪبو تنهنجو روپ ٿي پئبو ...... حضرت بايزيد بسطامي ۾ خدا جي ڏيان ۾ پنهنجو پاڪکي اتري قدر پلجي ويو جو جڏهن پنهنجي وجود ڏانهن نگاه ڪيائين تڏهن سواءِ خدا جي ٻيو ڪجهہ ۾ نظر نہ آيس. سو مستيءَ جي حالت ۾ اچي، چوڻ لڳو، ”من خدا ئم، من خدا ئم من خدا“. سندس مريد جي ان وقت اُلي وينا هئا اهو ڪلمو ٻڌي من ۾ چوڻ لڳا تہ آج اسانجي پير کي چا ٿي ويو آهي جو هيڙيون ڳالهيون ٿو ڪري. جڏهن کين پنهنجي پير سان ڳالهين ڪرڻ جو موقعو مليو تڏهن عرض ڪيائون، ”يا حضرت! اوهين فرمائيندا آهيو تہ رب وجود ۾ نتو اچي ۽ هاڻ توهين فرمايو ٿا تہ ”مان ئي رب آهيان“ چا توهين وجود ۾ نہ آهيو؟“ بايزيد جن فرمايو تہ اهو ٻئي ڪنهن چيو هوندو، مون ڪرنہ چيو آهي. جيڪڏهن هن ڪانپوءِ چوان تہ شريعت جو ڏنڊ وجهجو. مريدن چيو چڱو.

جهڙيءَ طرح سان ڪنگال آدمي پئسو پئسو پيي دولت
ڪني ڪري ٿو ۽ هر وقت اهوئي حساب ڪندو رهي ٿو ته
آڄ هيترا رپيا آهن، سياڻي هيترا ٿيندا ۽ اهڙيءَ طرح واڌ
ڏينهن ستي يا جاڳندي هن کي رپين جو فڪر آهي، اهڙيءَ
طرح اسانکي مالڪ جي نام جو فڪر هئڻ گهرجي.

سمرن سي من لائيي،
جيسي ناد ڪرنگ،
ڪهه ڪبير بسريءَ نهين،
پران تجيءَ تيهه سنگ.

هرڻ کي ڦاسائيندڙ شڪاري جهنگل ۾ وڃي هڪ قسم
جو باجو وڄائيندا آهن. اوسي پاسي جا هرڻ جڏهن انهيءَ
باجي جو آواز ٻڌندا آهن تڏهن مستيءَ ۾ ٻاهر هليا ايندا آهن
۽ شڪاري کين پڪڙي وٺندا آهن. ڪبير صاحب جن فرمائين
ٿا ته جيتوڻيڪ هرڻ کي خبر هوندي آهي ته مونکي پڪڙيو
ويندو تڏهن به هو بي اختيار پنهنجو سر وڃي انهيءَ باجي
تي رکندو آهي. اهڙيءَ طرح جڏهن سمرن جو رس اچي ٿو
ته من بي اختيار اندر هليو وڃي ٿو ۽ جي من اندر هليو وڃي
ته آتما پاڻ کان پاڻيهي روحاني منڊلن تي چڙهيو وڃي.

سمرن سي من لائيي،
جيسي ديپ پتنگ.
پران تجيءَ ڇن ايڪ مين،
جرت نه موڙيءَ انگ.

پتنگ جڏهن ڏيئي جي جوت کي ڏسي ٿو تڏ
بي اختيار ٿيو وڃي ۽ پريم ۾ اچي جوت ڏانهن ڊوڪيو و
هو جلي وڃي ٿو پر پٺيان نٿو هٽي. سچي اڀياسيءَ جو ا
ڌرم آهي! غريبيءَ ۾ هجي چاهي اميريءَ ۾، بيمار

استريءَ جي شڪل سندس سامهون رهي ٿي. اهڙيءَ طرح جيڪڏهن مالڪ جو سمرن ڪريو ته ڪهڙو نه سٺو!

سمرن ڪي سڌ يون ڪرو،
جيون گاگر پنهار.
هاليءَ ڏوليءَ سرت ۾،
ڪهيءَ ڪبير بچار.

ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته اٿين ناهي ته توهان دنيا جا ڪم ڪاريون ڇڏي سمرن ڪريو. ڳالهه جڏهن پاڻي ڀرڻ ويندڙيون آهن تڏهن سندن مٿن تي مٽڪا هوندا آهن، زمين هيٺ مٿي هوندي آهي، پاڻ ۾ ڳالهيون ٻوليون به ڪنديون ويديون آهن پر سندن خيال مٽڪن ۾ هوندو آهي. ساڳيءَ طرح دنيا جا سڀ ڪم به ڪندا رهو پر سمرن نه ڇڏيو.

سمرن ڪي سڌ يون ڪرو،
جيون سرپي ست مانهه.
ڪهه ڪبيرا چارا چرت،
بسرت ڪبهون نانهه.

جڏهن وڇڙي واري ڳانءِ کي چارڻ وني وڃبو آهي تڏهن جيتوڻيڪ هوءَ گاهه ٻيئي چرندي آهي پر سندس خيال وڇڙي ۾ هوندو آهي. ساڳيءَ طرح دنيا جا ڪم ڪندا رهو ليڪن خيال مالڪ ۾ رکو. پوءِ توهان کي ڪڏهن به گهاٽو نه پوندو.

سمرن ڪي سڌ يون ڪرو،
جيسي دام ڪنگال.
ڪهه ڪبير بسريءَ نهين،
پل پل ليهه سمهال.

”اک پل کن وسر یهہ تو سوامي، جانیئو برس پچاس“

هڪ منٽ به مالڪ جي سمرن کان پري نه رهو. پوءِ توهان کي نه چنتا ستائيندي ۽ نکو دک ويجهو ايندو. خيال جي ايڪاگرتا (Concentration) لاءِ دنيا گهڻيئي اپاءَ ڪيا آهن. ڪي ٻانهون مٿي ڪري تا بيهن، ڪي ڪَنڌن لي سمهيو پون، ڪي وچ پاڻيءَ ۾ بيهي تا رهن، ڪي پراڻايام تا ڪن، ڪي جيٺ جي گرميءَ ۾ پنهنجي چوڌاري باهه ٻاري تا وهن، پر سڀئي ڪاميابي ڪنهن کي به نٿي ملي. چاڪاڻ ته هي سڀ بناوٽي طريقا آهن پر سمرن جو طريقو قدرتي طريقو آهي ۽ سولي ۾ سولو آهي. گهر ڪرڻ نه ڇڏڻو آهي، ٻار ٻچا ڪرڻ نه ڇڏڻا آهن ۽ نکو ڪم ڪار ڇڏڻو آهي.

سک ۾ سمرن نا ڪيا،
دک ۾ ڪيا ياد.
کهہ ڪبير تا داس ڪي،
ڪون سنيءَ فرياد.

ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته انسان، سک جي وقت سمرن ڪرڻ کي ڪونه ٿو پر جڏهن ڪو دک اچيو پوي يا بيماري ٿي لڳي يا ڪنهن مقدمي ۾ ٿو ڦاسي، تڏهن سمرن ڪريٿو. انهيءَ وقت هن جي دانهن ڪير ٻڌندو؟

سمرن ڪي سڌ يون ڪرو،
جيسي ڪامي ڪام.
ايڪ پلڪ وسريءَ نهين،
نس دن آٺون جام.

جيڪڏهن ڪنهن استريءَ سان ڪنهن پرش جو پريم ٿي وڃي ٿو ته اُنهيءَ وهندي، سمهندي جاڳندي انهيءَ

نئي ملي. سمرن ڪانسواءِ اڇا شڪتي (Will power) مضبوط نٿي ٿئي. سمرن ڪرڻ سان رڌبرن سڌيون ۽ اندروني شڪتيون حاصل ٿين ٿيون. جيڪڏهن ڪا مصيبت ۽ سامهون اچي ٿي وڃي ته سمرن ڪرڻ وارو انهيءَ جي پرواهه نٿو ڪري ڇاڪاڻ ته سمرن ڪرڻ ڪري سندس دل مضبوط رهي ٿي. چنتا دور ڪرڻ جو جيڪڏهن ڪو اپاءُ آهي ته اهو سمرن آهي. مالڪ جو سمرن ڪرڻ سان سڀ چنتائون دور ٿي وڃن ٿيون. هڪ دفعي موسيٰ ناليءِ مهاتما کي اچي ايمان لڳو ته مان ٿي مالڪ جو پيارو آهيان. سو خدا کي عرض ڪيائين ته مونکان ۽ وڌيڪ ڪو پيارو ائين ته ٻڌاءِ؟ خدا چيس ته اي موسيٰ! مهنجا پيارا گهڻيئي آهن، انسان ته ڇڏ پر پسون ۽ پکي ۽. هو ڏس! سامهون جهنگل ۾ ٽلاٽي وڻ تي هڪ پکي ويٺو آهي تنهن سان وڃي گڏج. موسيٰ عرض ڪير ته مونکي پکيءَ جي ٻولي ڪرڻ ٿي اچي. خدا چيس تہ لوکي هن جي ٻولي سمجهڻ جي طاقت اچي ويندي. موسيٰ انهيءَ پکيءَ وٽ ويو ۽ چيائينس کهڙو حال اٿيئي؟ پکيءَ جواب ڏنس ته مون لوسان ڳالهائڻ ته نٿي چاهيو پر ڇاڪاڻ ته مهنجي پياري جو موڪليل آهين تنهنڪري توکي جواب ڏيانتو. ”مالڪ جو سمرن ڪري رهيو آهيان ۽ سمرن مان مونکي فرصت ڪانهي.“ موسيٰ پڇيس ته توکي ڪا تڪليف ته ڪانهي؟ پکيءَ چيس ته لون چا ڪندين؟ موسيٰ چيس ته ٿي سگهندو ته اها تنهنجي تڪليف دور ڪندس. پکيءَ چيس ته سامهون جيڪو پاڻيءَ جو چشمو آهي سو هتي نزديڪ ڪٺي اچ. ڇاڪاڻ ته جڏهن مان اتي پاڻي پيئڻ ٿو وڃان ته سمرن ۾ رنڊڪ ٿي پوي. اهو ٻڌي موسيٰ حيران ٿي ويو.

سائين ڳالهه سري گرو امرداس صاحب جن فرمائين ٿا:

نر ناري سڀ نرڪ هيءَ،
جب لڳ ديهہ سڪام.
ڪهہ ڪبير سوئي پيوَ ڪر،
جـو سمريءَ نهـڪام.

جيڪڏهن استريءَ واسطي سمرن ڪبو يا پٽن ڏيڻ لاءِ سمرن ڪبو ته اُهي ماي ويندا پر اُهي ساڻ نه هلن ٿي ڪونه تا. زال نه ڇڏيو پـر پنهنجو سر بہ ساڻ نٿو هلي پوءِ انهن جي گهرڻ مان فائدو ڪهڙو؟ ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته مالڪ کان اها شيءِ گهرو جا ساڻ هلي. اها شيءِ ڪهڙي آهي؟ "پاڻ مالڪ". نہ پوءِ مالڪ کان مالڪ ئي گهرو. گورو گرنٿ صاحب ۾ ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:

"ڪيا مانگئون ڪڇ ٿـر نہ رهائي،
ديکت نين چليئو جـگ جائي."

هڪ بيو مهاتما چوي ٿو:

"چيزي ڪہ زوال دارد از خدا مخواه"

پيارؤ پريم سان مالڪ جي نام جو سمرن ڪريو. جوئي توهان سان ساڻ هلندو. بـاقي ناسونت شيون گهرڻ مان ڪهڙو فائدو؟

دک ۾ سمرن سڀ ڪريءَ،
سک ۾ ڪريءَ نہ ڪويہ.
جو سک ۾ سمرن ڪريءَ،
تـو دک ڪاهي هويہ.

جڏهن ڪو دک يا ڪشٽ اچيٿو تڏهن سيڪو سمرن ڪريٿو پر جيڪڏهن پريم سان هر وقت سمرن ڪجي ته دک ايندو ئي ڪونہ. دک اچيٿي تڏهن ٿو جڏهن انسان پاپ ۾ پوي ٿو ۽ مالڪ کي وساري ٿو. سمرن ڪانسواءِ آتما کي شانتي

جو سمرن نہ ڪري اھو سيني کان وڏو آھي. انھيءَ جا ڏنّ پاپ آھن. انھيءَ جي قسمت سٺي آھي. ٻر سمرن ۽ سمرن ۾ فرق آھي. سڀني دنيا من ۾ ڪامنا رکي سمرن ڪري ٿي. ڪو پٽ چاھي ٿو، ڪو ڌن چاھي ٿو، ڪو ڪجھہ، ڪو ڪجھہ. سڀ کان اُتم اھو آھي جنھن کي ڪا ﺑہ ڪامنا ڪانھي. جيڪڏهن دنيا جا پدارٿ نہ گھري تنھن کي جي آھي ملي ويا نہ باقي (سنڌس سمرن مان) رھيو ڇا؟ ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا تہ جيڪو ڪامنا کانسواءِ سمرن نہ ڪري اھو سيني کانَ وڏو آھي.

ھڪ دفعي سمر ڪندي اڪبر بادشاه کي جڏھن بُک لڳي تڏھن ھڪ زميندار جي گھر ڏي ھليو ويو. زميندار کيس سوار سمجھي گھوڙو ٻڌو ۽ کيس ڪجھہ کائڻ لاءِ ڏنو. اڪبر جڏھن آسائش ورتي روانو ٿي ٿيو تڏھن چيائينس تہ ڏس چوڌري! مان بادشاه آھيان ڪڏھن بہ ڪو ڪم پوئيئي تہ مونوٽ ھليو اچج. زميندار چيو منھنجو ڪھڙو ڪم پوندو؟ دل تہ مون ڏيٺي چڏي آھي. ڪجھہ سمي بعد زميندار جو ڪو ڪم اچي پيو. جڏھن بادشاه وٽ پھتو تڏھن ڏنائين تہ ھو نماز پيو پڙھي ۽ ھٿ کڻي پيو دعا گھري. نماز بعد چوڌريءَ بادشاھہ کان پڇيو تہ ڇا ڪري رھيا ھئا؟ بادشاھہ ورائيو تہ خدا کان اھو گھري رھيو ھوس تہ منھنجو فلاڻو ڪم ٿئي، منھنجي راڄ ۾ امن رھي، وغيره وغيره. زميندار چيس تہ مان ھاڻ وڃان ٿو. بادشاھہ پڇيس ڇو؟ چيائينس تہ مان بہ انھيءَ کان ڇو نہ گھران جنھن کان تون گھري رھيو آھين. مطلب ڳالھہ جو اھو آھي تہ سڀني دنيا ڪامنا رکي سمرن ٿي ڪري ٻر ٻورو فائدو انھيءَ کي ملي ٿو جيڪو نشڪام سمرن ڪري ٿو.

لٺهن شيءِ جي شڪل سامهون اچي بيهندي. ”جهڙو سمرن ڪهڙو ڏيان“ پوءِ جنهن شيءِ جو سمرن ڪبو آهي، جهڙو روپ ٿي وڃبو ۽ انهيءَ ۾ سمائجي وري اُلي اچڻو پوندو. ”جهان آسا تهان باسا.“

سنت فرمائين ٿا ته اي انسان! توکي سمرن جي عادت اڳيئي آهي، ڪهڙو نه سٺو ٿئي جيڪر تون دنيا جو سمرن ڇڏي نام جو سمرن ڪرين. نام جي سمرن ڪري حرص گهٽجن ٿا ۽ سک پراپت ٿئي ٿو. انهن ڪري ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته جيڪڏهن سائينءَ جو سمرن ڪندا ته سائينءَ ۾ سمائجي ويندا پر جي دنيا جو سمرن ڪندا ته دنيا ۾ ڦاسي پوندا ۽ وري وري هن دنيا ۾ ئي جنم وٺڻو پوندو. اصل ته سمرن هر روز ٻي ڪلاڪ ڪرڻ گهرجي پر جيڪڏهن ڪير ٻه ٻه هڪ ڪلاڪ ڪري، ته آهستي آهستي وڌائيندو وڃي. سمرن ڪرڻ جي اصل مراد اها آهي ته پريم سان ڪجي پر جي ابوجهه سمجهي ڪبو ته ڪاميابي ڪونه ٿيندي. ڪامل مهاتمائون سمرن کان هڪ منٽ به خالي نٿا رهن. دنيا جا ڪم هٿن پيرن سان ڪرتا آهن. من هميشه خالي آهي انهيءَ ڪري فرمائين ٿا ته هٿن پيرن سان ڪم ڪريو ۽ من سان مالڪ جو سمرن ڪريو. جيڪڏهن انسان اهڙي محنت ڪري ته جهڙيءَ طرح گهڙيال جو ڪانٽو پاڻيهي پيو هلندو آهي تئين هر وقت سمهندي چاهي جاڳندي سمرن ٿيندو رهندو.

راجا رانا راو رنڪ،
بڙا جو سمري نام.
ڪهه ڪبير بڙون بڙا،
جو سمري نهڪام.

فرمائين ٿا ته غريب هجي چاهي راجا هجي جيڪو نام

سنت سنگ جا وچن- (۱۷)

سمرن جو انگ

(ڪبير صاحب جي ساکي سنگره مان)

سمرن سي سک هوت هيءُ،
سمرن سي دک جاءِ.
سمرن سي ڪٽي،
ڪهه ڪبير سمرن
سائين ماهين سماءِ.

پرم سنت ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته سچي دنيا پنهنجي پنهنجي ڪم جو سمرن ٿي ڪري. زالون پنهنجي ڪم جو سمرن ڪن ٿيون ته سندن گهر ۾ اٽو، مرچ مصالح آهن يا نه. ڪهڙي شيءِ موجود آهي ۽ ڪهڙي گهرائڻي آهي، صبح جو رسوئي ڪرڻي آهي وغيره وغيره. زميندار پنهنجي ڪم جو سمرن ٿو ڪري ته فلاڻي ڪيت ۾ هر ڪيترا آهي، ٻج ڪٽي وجڻو آهي. ڇارو ڪيترو اٿندو؟ وغيره. دڪاندار پنهنجي دڪان جو سمرن ڪري ٿو ته فلاڻي شيءِ بمبئيءَ مان گهرائڻي آهي، فلاڻي ڪلڪتي مان. هيءَ جنس مهانگي ٿي وئي آهي ۽ هيءَ جنس سستي ٿي وئي آهي ڪلارڪ وري پنهنجي ڪم جو سمرن ٿو ڪري. سڪو ماستر پنهنجي ڪم جو سمرن ٿو ڪري. سڀاڻي فلاڻي ڪلا کي پڙهائڻو آهي ۽ هي پڙهائڻو آهي. ليکدار پنهنجي د جو سمرن ڪري ٿو ته هيترو ڪم آهي، هيترو ٿي ويو آ ۽ هيترو باقي آهي ۽ اهو هيترن وڏيڪ مزورن لڳائڻا پورو ٿي ويندو. قاعدو آهي ته جنهن شيءِ جو سمرن

گور گيان ڏيان پر مان پد بن ۽
ٻنڪ ٽلسي پتڻم ٻلي ·

جڏهن مان انهيءَ ڪل مالڪ جي ديس ۾ پهچي ويس تڏهن پتو پيم ته هي چولو يا سرير ڪام ڪروڻ ۾ جلدو ۽ ڇڏڻو آيو آهي ۽ جاءِ ۽ ٻڌي پيو. جيستائين اسين هن ديس ۾ آهيون تيستائين ائين ٿي ليکيو ٿو اچي. اڳتي تلسي صاحب جن فرمائين ٿا ته جڏهن پورو ستگورو مليو ۽ آنڊر جي راهه ڏيکاريائين تڏهن ٿي هن ڀَوَ ساگر مان پار پيس.

جهين نال لٽ پٽ پار پريتم،
پرس پد آڪسي الي.
پرس پد سهارسن ڪي،
گهٽ گهور رسور سهارسن ڪي،
سنڌ سـلتا جس ملي.

سمه تلسي صاحب جن چون ٿا ته اهڙيءَ طرح شرق ۽ امرسر
... م سان منهنجي آلما برهم ۽ پار برهم مان ليندي لولن لي وڃي.
... ر سبر ڪندي سڄڪنڌ ۾ پهتي ۽ مالڪ ۾ جهنگلن، پهاڙن ۽ ميدانن
... لتا معمول لدي. جهڙيءَ طرح لدي گرد ۾ آرام لي ڪري، اهڙيءَ
... ڪي چيرهندي وڃي سمنڊ جي گرد ۾ آرام پيئي
طرح منهنجي آلما ۾ انهيءَ مالڪ جي گرد ۾ آرام
ڪري.

جب ناٿ گهاٽ بيراٽ ڪينها،
مين جل ڪنولا ڪلي.
الي انس سنڌ سهار اپنا،
خالق لک سپنا چلي.

فرمائين ٿا ته جيسائين آلما لولڪيءَ ۾ هئي يعني برهم،
پار برهم ٿائين وڃي هئي ليسائين مان سمجهندو هوس ته
ورات لي سڀ ڪجهه آهي ۽ جو ڪجهه آهي سو اهو ئي آهي.
انهيءَ ڪان بريان ٻيو ڪجهه ڪونهي. مان انهيءَ لي اهڙيءَ
طرح عاشق هوس جيئن ٻيو ڪو گل لي ۽ مڇلي پاڻيءَ لي. هاڻ
ڇڏهن آلما سڄڪنڌ جو سمنڊ ڏٺو ته پتو پيو ته هي سڄو
سنسار سمنڊ آهي ۽ ناسولمه آهي. پر اها سمجهه ڏر ڏام پهچي
پوءِ آئي ۽ گورو نانڪ صاحب، پلٽو صاحب، شمس تبريز ۽
ٻيا مهاتمائون ته الهن لي چوندا آيا آهن.

اس سار پار سمهار سورت،
سمجهه جگ جگ جلي.

"جز روحان پاک اوزا شرق ني،
در طلوعش روز و شب را فراق ني."

اها حالت پوتر آتمائن جي آهي. انهيءَ ديش ۾ نه رات آهي نه ڏينهن، فقط روشني ئي روشني آهي. اڳتي فرمائين ٿا:

"اندر آن بحر و بيابان و جبال،
ستي مي گردد اوهام و خيال."

رستي تي بي شمار جهنگل، پهاڙ، درياه، ۽ سمنڊ اچن ٿا جن کي ڏسي روح ٿيرس ۾ پئجو وڃي ۽ سمجهي ٿو نه شايد وهم آهي.

"اين بيابان در بيابان هائي او،
همچو اندر بحر يک تار مؤ."

هيءَ سڄي دنيا انهيءَ (لوڪني جي) ميدان ۾ اهڙي طرح آهي جهڙيءَ طرح سمنڊ ۾ هڪ وار! هي پرمنڊل انهيءَ رچنا اڳيان ڪجهه حيثيت نٿو رکي.

"نردبان هاهست پنهان در جهان،
پايه پايه تا عنان آسمان."

هر هڪ انسان جي اندر شبد جي ذاڪڙ لڳل آهي ۽ هر هڪ منزل تي وڃڻ جو رستو موجود آهي. جيڪي سنت يا فقير اندر ويا آهن اهو ئي خيال ظاهر ڪن ٿا. سوامي جن به فرمائين ٿا:-

"شبد شبد پوڙي پر چڙه کر،
پهنچو سچ کنڊ ست نام."

افسوس آهي ته اسين هتي جون لکيون پيار سان نٿا ڏسون. هر هڪ انسان پنهنجي پنهنجي مذهبي ڪتابن ۾ قيد ٿيو پيو آهي. جيڪي ڪجهه آهي سو اندر آهي نه ٻاهر. جيستائين سچي سنتن ۽ مهاتمائن جون لکيون پيار سان نٿيون پڙهجن، اها ڪيفيت نٿي اچي.

الي پهچي ان کي پنهنجي شناس ٿيئي ۽ ڏ ڏ برهم ۽ پار برهم
جا چڪر پيئي لڳائي. گرو نانڪ ديوجن قاضي رکن دين
کي مڪي ۾ اپديش ڏنو آهي. هن ريت ڏ اي رکن دين!
هيءَ وجود اَمرلسر يا آب حيات جو حوض آهي جنهن ۾ هڪ
اَجل ڪنول آهي. الي پهچي روح يا آتما ۾ گيان پيدا ٿيئو
۽ مرنکي سچ ڪنڊ وڃڻو آهي ۽ اهڙي طرح آتما سچکنڊ وڃڻ جي
ڏاڍهن وڃڻ جي عاشق ٿئي ٿي ۽ منجهس سچکنڊ وڃڻ جي
زبردست خواهش پيدا ٿئي ٿي.

هيئي نين سين سڄڻ سندر،
ساج سرت پڳيم پيءَ چلي.
گر گون گوه گهار مارگ،
چڙهنت گـڙه گگنا گلي.

...ي طرح استري سهڻا سهڻا وستر پائي، هار سينگا...
خوشبوءِ لڳائي، پنهنجي پتيءَ کي پيار سان ما...
...، تهڙي طرح منهنجي آتما، عشق پريم، برهه وئراڳ...
...ءِ سان پنهنجي پتيءَ اڪال پرک سان ملڻ لاءِ روح...
...ن جو سفر ڪرڻي. رستي لي چالي ڏسي؟ بي ش...
...، اڳ ٻطس د رباه، برهم، پار برهم وغيره. آتما انهن س...
پارڪندي متي وڃيئي. انهيءَ مضمون کي مولانا روم صا...
...ن بيان ڪن ٿا.

„ چون شري محرم ڪشالـم با لولب،
تا بـ بيني آفـتـاب نـيـم شب."

جيڪڏهن لون آڏيءَ رات جو سورج ڏسڻ ٿو...
پلي ڳالهيون ڪر، پر جيڪڏهن ٿو ڏسڻ ته مولکي...
ڪانڊي ڏ لوسان ڳالهيون ڪريان. ڪڏهن سورج
ڏسڻ ۾ آيو آهي؟ ٻاڻ فرمائين ٿا:

"جز روحان پاڪ اوزا شرق ني،
در طلوعش روز و شب را فراق ني."

اها حالت پورو آتمائن جي آهي. انهيءَ ديش ۾ نه رات آهي نه ڏينهن، فقط روشني ئي روشني آهي. اڳتي فرمائين ٿا:

"اندر آن بحرو بيابان وجبال،
سڪته مي گردد اوهام و خيال."

رستي تي بي شمار جهنگل، پهاڙ، درياه، ۽ سمنڊ اچن ٿا جن کي ڏسي روح ڪيترن ۾ پئجي وڃي ۽ سمجهي ٿو ته شايد وهم آهي.

"اين بيابان در بيابان هائي او،
همچو اندر بحر پر يڪ تار مو."

هيءَ سڄي دنيا انهيءَ (لڪتي جي) ميدان ۾ اهڙي طرح آهي جهڙيءَ طرح سمنڊ ۾ هڪ وار! هي برهمنڊ انهيءَ رچنا اڳيان ڪجھ حيثيت نٿو رکي.

"ز دبان هاهست پنهان در جهان،
پايه پايه تا عنان آسمان."

هر هڪ انسان جي اندر شبد جي ڏاڪڻ لڳل آهي ۽ هر هڪ منزل تي وڃڻ جو رستو موجود آهي. جيڪي سنت يا فقير اندر ويا آهن اهو ئي خيال ظاهر ڪن ٿا. سوامي جن به فرمائين ٿا:-

"شبد شبد پوڙي ڀي چڙهه ڪر،
پهنچو سچ کنڊ ست نام."

افسوس آهي ته اسين هنن جون لکيون پيار سان نٿا ڏسون. هر هڪ انسان پنهنجي پنهنجي مذهبي ڪتابن ۾ قيد ٿيو پيو آهي. جيڪي ڪجھ آهي سو اندر آهي نه ٻاهر. جيستائين سيني سنتن ۽ مهاتمائن جون لکيون پيار سان نٿيون پڙهون، اها ڪيفيت نٿي اچي.

اِنهيءَ ان کي پنهنجي شناس نٿيندي ته ڪڏهن برهم ۽ پار برهم جا جهڳڙا پيهي لڳائي. گرو نانڪ ديو جن، قاضي رڪن الدين کي مڪي ۾ اُپديش ڏنو آهي: هن جسم ۾ اي رڪن الدين! هيءُ وجود اَمرت يا آب حيات جو حوض آهي جنهن ۾ هڪ اَجل ڪنول آهي. انهيءَ روح يا آتما ۾ گيان پيدا ٿيندو ته موتڪي سڄ ڪنڊ وڃڻو آهي ۽ اهڙي طرح آتما سڀڪنهن ڏانهن وڃڻ جي عاشق ٿي ٿي ۽ مچجهس سڀڪنهن وڃڻ جي زبردست خواهش پيدا ٿئي ٿي.

هيءَ نين سين سڄڻ سندر،
ساج سرت پڳيه پيءَ چلي.
گر گون گوه گهار مارگ،
چڙهت ڪـڙه گگنا گلي.

جهڙي طرح استري سهڻا سهڻا وستر پائي، هار سينگار ڪري خوشبوءِ لڳائي، پنهنجي پتيءَ کي پيار سان ملڻ وڃي ٿي تهڙي طرح منهنجي آتما، عشق پريم، برهه وڙاڳ، وويڪ سان پنهنجي پتيءَ اڪال پرک سان ملڻ لاءِ روحاني منزلن جو سفر ڪري ٿي. رستي ۾ ڇا ٿي ڏسي؟ بي شمار پواڙ، اڻ ڳڻت درياه، برهم، پار برهم وغيره. آتما انهن سڀني کي پار ڪندي مٿي وڃي ٿي. انهيءَ مضمون کي مولانا روم صاحب هيئن بيان ڪن ٿا.

”چون شوي محرم ڪشائسم با تولب،
تا به بيني آفتاب نيم شب.“

جيڪڏهن تون آديءَ واهه جو سورج ڏسين ٿو ته مونسان پلي ڳالهيون ڪر، پر جيڪڏهن نٿو ڏسين ته مونکي ضرور به ڪانهي ته توسان ڳالهيون ڪريان. ڪڏهن سورج به اڌ رو ڏسڻ ۾ آيو آهي؟ پاڻ فرمائين ٿا:

هن اَمرتسر جو بنياد ٻ، ڪونه وڏو وڻ هو. ان کي مانسروور ڪوٺيو يا اَمرتسر. مسلمان فقيرن هن کي "حوض ڪوثر" ڪري ڪوٺيو آهي. انهيءَ ۾ سنان ڪرڻ سان پنج تت، پنجويهه پرڪرتيون، ٽي گڻ، اَستول، سوکيم ۽ ڪارڻ ٽي شرير، من مايا، مطلب ته جيترا اسان جي آتما تي پردا آهن اهي سڀ لهي ويا. سڀ گناه ناس ٿي ويا. ٻاهرين پاڻيءَ کي طاقت ڪانهي جو پاپن جي ميل لاهي سگهي! الي پهچڻ سان نه روپ آهي نه رنگ، نه ديهه، نه من، نه مايا، دنيا ۾ اهڙي ڪا چيز ناهي جنهنجو مثال ڏيئي سمجهائي سگهجي. هيءَ دنيا جڙ (Material) آهي پر هوءَ جڙ نه آهي هتي آتما يا روح جو خيال هڪ تڪ لڳي ٿو. انهيءَ کان هيٺ من مايا جو راڄ آهي. ڪڏهن ڏهه ڏيهن خيال اندر لڳو ڪڏهن لڳو ٿي نه. هتي آتما جي تارا پاڻيءَ وانگر پتلي ۽ چمڪندڙ آهي پر هتي تيل وانگر هڪ تار آهي. پار ٻرهم ۾ نه من آهي نه مايا، نه پيرو نه جوان. تنهن ڪري الي نه مايا دوکو ڏيئي سگهيتي نه من.

الي انمت مول اڏول ڪنولا،
ڦول ڦر ڏر ڏسيءَ.
ٽلسي ٽار نهار سورت،
سئل سمت من بسيءَ.

انهيءَ تلاءَ ۾ هڪ ڪنول آهي جنهن جي ڪيفيت زبان بيان نٿي ڪري سگهي. جڏهن گورو رامداس صاحب جن اَمرتسر جو تلاءُ ٺهرايو تڏهن انهيءَ ڪنول جو نقل ٻ ٺهرايائون پر اُن ۾ اها طاقت (Power) نٿي اچي سگهي. انهيءَ ڪنول جي ڪيفيت ٿي عجيب آهي انهيءَ کي ڏسڻ سان گيان اچيتو نه مان آتما آهيان ۽ انهيءَ مالڪ جي سمنڊ جو قطرو آهيان.

ڏرگگن ٻور ابور پرکيءَ،
پکر پت پيڻوُ پيڻو کريءَ.

جيڪا ڌارا سڳند کان اچي رهي آهي اها ناد گ آسماني آهي، ڪلام الاهي آهي ۽ آتما واسطي وات آهي، ڏور آهي. انهيءَ کي پڪڙي انهيءَ جي پيان پيان وڃڻو آهي. انهيءَ ۾ ڪشش آهي اها آتما کي ڪشش ڪري اتي وٺي ٿي وڃي جتان ناد اچي ٿي يعني سڳند.

مالڪ هرهڪ انسان اندر آهي، چاهي هندو ٿي اندر وڃو چاهي مسلمان ٿي اندر وڃو. مالڪ ڪنهن خاص قوم جو ورثو ڪونهي. هوُ سدائين جاڳي پيو. اسين ننڊ ڪريون ٿا هو نٿو ڪري. جڏهن دروازو کڙڪائيندا ته هوُ توهانجو پردو کولي ڇڏيندو.

سر ساڌ سن سڏار جانو،
ڏيان ڌر جب تو ٿوا.
جنهن روپ ريک نه پيک ڪايا،
من نـــه مايا تن جوا.

هيٺئر آتما برهم ديس کي ڇڏي پار برهم يعني سن استان ۾ آئي. اتي مانسرووَر يا امرتسر جنهن کي رشي مني گنگا جمنا ۽ سرسوتيءَ جو سنگم يا پرياگ ۽ ترڪيٽي ڪوٺين ٿا، باهرين گنگا جمنا ۽ سرسوتي جتي ملن ٿيون اها ترڪيٽي نه، پر گنگا جمنا ۽ سرسوتيءَ مان سنتن جو مطلب، رجو، ستو ۽ تمو، اهي ٽي گڻ آهن. جتي اهي ٽئي گڻ جون ڌارائون ملي هڪ ٿين ٿيون اها ترڪيٽي آهي. گرو ناڻي جوي ٿي "ساچا امرتسر ڪاليا ماهين"

جنهن امرتسر ۾ سنان ڪندي مڪتي ملي ٿي اها اندر آهي، ٻاهر ڪٿي آهي؟ ٿين پاتشاهيءَ جي. يعني جڏهن

گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”نَوَ در ٺاڪي ڏاوت رهائي،
ڏسوين نج گهر واسا پائي.
اُٿي اَنهد شبد وڄي ڏن راتي،
گورمتي شبد سڻاونيٽا.“

هندو چاهي مسلمان فقير يا ٻين مذهبن جا سنت جيڪي به اَندر ويا آهن تہ اُنهيءَ رستي ٿان. سيني جي راهہ هڪ آهي. جنهن وقت آتما ڇهہ چڪر چڙهي، وجود خالي ڪري سنئين آسمان ڏي ڀڄي ويئي، اها شبد ڌن جنهن کي مون ”مرلي“ ڪوليو آهي انهيءَ جي لذت يا سواد پائي، من کي ڇڏي ڏئي. آتما آزاد ٿي ويئي. اِهائي دوا آهي جنهن جو بيان ڪامل فقيرن ڪيو آهي.

سمر سنيل ليل اپيل پيليءَ،
ڪيَل ڪل لڪ پريُ.
نت نيم پريم پيار پيئہ ڪر،
سرت سج پل پل پريُ.

اَڪين ڪان مٿي چڙهڻ مشڪل ڪونهي. اِها قدرتي راهہ آهي. اَڄ جي ڪانهي. جڏهن ڪان وٺي دنيا ٺهي تڏهن ڪان وٺي آهي. ان واسطي فقط پاڪ ۽ پوتر زندگيءَ ۽ اڀياس جي ضرورت آهي. جيڪڏهن هردو نرمل آهي تہ آتما هڪدم اَندر هلي ٿي وڃي. آتما اندر وڃڻ واسطي نيڪ اخلاق هجڻ ضروري آهي. آتما انهيءَ پريتم جي عاشق آهي انهيءَ ڪري نند ۾ چاهي جاڳندي هلندي چلندي، اٿندي وهندي، انهيءَ مالڪ جو ذڪر يا يادگيري هجڻ گهرجي. ”دست بہ ڪار دل بہ يار“

ستسنگ جا وچن - (١٦)

پرم سنت للسي صاحب جي گهٽ راماڻ مان
پيد پند ۽ برهمنڊ جو

سورٺا : سرت بند سنڌ ملاپ،
آپ آڌر چڙه چاکيا.
پاکا پور پيان پيڌ،
پان گور ست لکا.

للسي صاحب جن چون ٿا ته منهنجي آتما يا روح جو ٽڙو اٿيءَ مالڪ جي سمندر ۾ ملي ويو. منهنجو مالڪ سان ميلاپ ٿي ويو. ڪنهن جي ڪرپا سان؟ مرشد ڪامل جي، پوري ستگوروءَ جي. جيڪي اندر ڏسان ٿو سوئي ٻوهان کي ٻڌايان ٿو. ٻڌيءَ ۽ ودبا بل سان ڪونه سوچيو اٿر. نڪو ڪتابن ۽ پوٿين ۾ پڙهيو اٿر ۾ اهو ٿو ٻڌاياٿو جيڪي پاڻ ڏٺو اٿر.

ست سرت سمجهه سهارساڌو،
نرگ نت نين رهو.
ڌن ڌڌڪ ڌير گنيير مرلي،
مرم مڪ مارگ کهو.

هاڻ سمجهائي ٿو ته ڪيڙي رستي اندر ويس. سڀ کان پهرين پنهنجي خيال کي اکين جي پٺيان ڪٺو ڪيم. اهو ته معمولي آدمي ۾ جاڳي ٿو. جڏهن سڄي سرير مان سرت سميٽجي اکين وٽ آئي، وجود خالي ٿي ويو ۽ پوءِ سرير اهڙيءَ طرح پئي ڏسڻ ۾ آيو جيڙو پرالو مردو.

روني كاون هار،
كائيگا كيون كر هيرا.

هيري كاڻ ڪري انسان مري وڃي ٿو. جيڪو روئي کائيندڙ آهي تنهن کي کاڻ لاءِ جي هيرو ڏيو ته ٿو ڇي وٺندو. ساڳيءَ طرح جيڪي دنيا جي وشيه وڪارن ڏي لڳي رهيا آهن انهن جي من کي "نام" ڪوڙو ٿو لڳي ڇو ته هو تن لئه انهيءَ سان موت (وشيه وڪارن جو ڇڏڻ) ايندو. پر نا انهيءَ موت جي، ملندو ڪجهه به ڪونه.

انـڌا هـوئي نيڪ،
بند کا پت جو کاوئي.
مليا گـر کي بـاس،
بـانس پر نهين سماوئي.

فرمائين ٿا ته جيڪي وڻ، چندن جي ويجهو هوندا آهن انهن ۾ چندن جي خوشبوءِ اچي ويندي آهي يعني چندن ٿي ويندا آهن پر انهي جو وڻ ۽ بانس جو وڻ اهي ٻئي اهڙا ئي رهندا آهن يعني چندن نه ٿيندا آهن. ساڳيءَ طرح جيڪي آدمي وشيه وڪارن ۾ ڦاٿا آهن، سي اندر ڪونه چڙهي سگهندا ۽ نڪو ڏن پڌي سگهندا. پوءِ اهي کهڙيءَ طرح چندن يعني سنت ٿيندا.

پاٿو پارس ڪيا ڪري،
جو لـوها کوٽـا هويه.
ستگور سبڪو ديت هين،
ليـتا نـاهين ڪويه.

جيڪڏهن لوهه ئي ڪوڙو آهي ته پارس جو کهڙو ڏوهه؟ سو جيڪڏهن سک جو هردو ملين آهي ته گورو ڇا ڏيندو؟ بس اتروني ڪافي آهي. راڌا سوامي.

... ڏارا وانگر آهي جا تني تني ...
کان جدا نٿو لڳي. اها ليل جي ڏني، لڳا پد
هن دنيا ۾ اسٿول مايا آهي جا اندر وچ تني کارڻ
۾ سوکيم مايا آهي الي ڪجھ آرام آهي. برهم ۾ ووي
مايا آهي. جڏهن بار برهم ۾ پهچبو ته الي ورلي، ليل جي
ڏارا والگر اکيو ليو وڃي. جڏهن سچ کنڊ ۾ پهچبو ته الي
سهج سماڌي آهي. ڏيان سڄيءَ معنيٰ ۾ هڪ ٽڪ اليٽي
لڳي ٿو.

پلٽو ٽن من وارئي،
اسا ڪوءِ.
ملي جو گگن ڪي،
ڏن آئي جو گور ديو.
ســـو ميرا

فرمائين ٿا ته جيڪڏهن اهڙو ستگرو ملي وڃي جو گگن
يعني آسمان جي ڏن ٻڌائي، ٻڌءِ ڪٽي هو ڪهڙي ۽ مذهب
يا ڏوم جو هجي، ته الهيءَ کان ”نام“ ونو ۽ انهيءَ تان من
تن قربان ڪري ڇڏيو.

ستگور سب ڪوديت هين،
ليتا نـــاهين ڪويه.
ليتا نـــاهين ڪوءِ،
سيس ڪو ڏريءَ اُتاري.
وهي شخص ڪو ملي،
مريُ ڪي ڪريُ ليارِي.

.ليا مرڻ چاهيئي لتي بر مرڻ ٻيا ڪڏهن ملـ
ت. ٻڌءِ هو (ستگرو) ڏين ڪنهن کي؟ جي انسان
ڻ لاءِ ليار ٿئي، ته هو ته ڏيڻ لاءِ ليار آهن.

ڪڙو بهت ستنام،
ديکت ڪيءِ ٻريءَ سريرا.

سو ميرا گور ديو،
سيوا مين ڪرهون واڪي.
شبد ۾ هي غلطان،
اوستا ايسي جا ڪي.

فرمائين ٿا ته جيڪو شبد ڏن ٻڌارائي ۽ شبد ڏن پاڻ
ٻڌندو هجي سچو ستگورو آهي. سوامي جن ٻه ائين ٿي
[illegible] ٿا.

. سنت نہ ليرت ڪندا آهن نڪو ورس رکندا آهن ۽ اڪو سنتن ۾ انهن لاءِ چاهہ ني آهي، چاڪاڻ نہ جيترا بہ لبرت آهن سنتن جي پرتاپ سان ني بڻيا آهن. اهي سنتن جي ڪرپئي پورا ٿين ٿا. سنت واسد ڏيهن نام جي ڪمائي ڪن ٿا، نام جو دان ڏين ٿا ۽ نام جو اپڪار ڪن ٿا. تهن هوندي بہ هو پنهنجو بوجو ٻئي ڪنهن ائي نہ ٿا وجهن پر پاڻ ئي ڪئن ٿا. هاڻ، انهن کان الم ۽ اوچ ڪير ٿي سگهندو؟ ڪير بہ نہ. هنن جو پاپ ۽ پنم سان ڪهڙو واسطو؟ هو جيڪي ڪن ٿا تهن ۾ ڪابہ اڇا نہ ٿا رکن. تهن ڪري سنت اوچ ۾ اوچ آهن.

نـــا چاهين بـڌڪنـتـ،
نـــہ آوا ڪـــون نـــوارا.
سانت سـورگ اپـورگ،
ڏيچ سـم نـاهہ بـچارا.

سنت نہ وڪنٽ ٿا گهرن نہ مڪتي ٿا گهرن. هو انهن کي لچ ٿا سمجهن.

پلٽو چاهي هر ڀڳت،
الـسا مـتـا هـمار.
سنت نہ چاهين مڪت ڪو،
نهيـن پـدارٿ چـار.

هو مالڪ کان اهو ٿي منگن ٿا تہ اي مالڪ! اسانکي ڪون ٿي گهرجين. جيڪڏهن مالڪ ملي وڃي تہ پوءِ ٻيو ڇا گهرجي؟ "ڪجهہ بہ نہ."

ڏن-آنيءَ جو گگن کي،
سو ميرا ڳـــور ديو.. -

غلطي ڪئي اٿيئي! جيڪڏهن تون چئين ها ته هتي ڪٽڪون
به هجن ها، اَنب به هجن ها. پر هاڻ ته، تنهنجي مرڻ کان
پوءِ هت اَنب به ٿيندا، ڪٽڪون به ٿينديون ۽ نهرون
وهنديون. اچ اِلي وڃي ڏسو! پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته
مالڪ جي گهر جي ڪاروبار سنت ٿي هلائين ٿا ۽ هو جيڪي
چاهين سو ڪري سگهن ٿا.

سنت نه چاهين مڪت کو،
نهين پدارٿ چار.

ڌرم، ارٿ، ڪام ۽ موڪش! اهي چار پدارٿ آهن.
سنتن کي انهن جي چاهنا ڪونهي.

نهين پدارٿ چار،
مڪت سنتن کي چيري.
رڌ، سڌ پر ٿُوڪين،
سورگ کي آس نه هيري.

فرمائين ٿا ته رڌيون ۽ سڌيون من جون طاقتون آهن.
سنت انهن کي ٺوڪاري ٿا ڇڏين. سنتن جي پٺيان انهن
کان گهڻو مٿي آهي. سرڳ کي ته هو نهارين به ڪو نه ٿا
چاڪاڻ ته سرڳ ۾ "نام" ڪونهي ۽ سچي خوشي ڪونهي.
اِلي جا سک پوڳي وري جنم مرڻ ۾ اچڻو پوندو. سرڳ
فرسٽ ڪلاس جي گاڏي وانگر آهي جڏهن منزل مقصود
جي سٽيشن آئي ته ان گاڏي مان لهڻو ٿي پوندو.

تيرٿ ڪرهن، نه برت؛
نهين ڪڇ من ۾ اڇا.
پنڊ تيج پرتاپ؛
سنت ڪو لڳيءَ انڇا.

ڀاڙ، ڪروڙين ديس انهيءَ ۾ آهن. جڏهن اُما اندر ويندي ته انهيءَ اَک جي پتليءَ مان لنگهي ويندي. اها جيڪا پتلي آهي سا تمام باريڪ ۽ ننڍي آهي پر انهيءَ مان سڄو جهان ڏسڻ ۾ اچي ٿو. اهو سنتن جوئي ڪم آهي جو هو راڳيءَ کي پرسن ڪن ٿا. پرميشور جي گهر ۾ جا ڪارروائي ٿي رهي آهي اها سنتن ٿي ڪن ٿا. جي مرضي پوين ته ڪنهن کي وٺي وڃن، جي وٽين ته ڪنهن کي ڇڏي وڃن.

پلٽو گهر ۾ رام ڪي،
اور نه ڪرتا ڪوءِ.
رام سميپي سنت هين،
وي جو ڪرين سو هوءِ.

جڏهن گرو گوبند سنگهه صاحب مالوي ويا تڏهن اتي ڪٽڪ ڪرڻ ٿيندي هئي، جو ٻه ٽيا ٿيندا هئا. اتي ميدن ڪرڻ پرالدو هو تنهن ڪري سڄو علائقو اُجاڙ هو. اتي جي ماڻهن گروجن جي تمام چڱي شيوا ڪئي. انهيءَ برار قوم جي سردار جو نالو ڏلا هو. هڪ دفعي ڪنهن ميدان ۾ فقط اَڪ جا وڻ هئا. انهن ڏانهن اشارو ڪري گرو صاحبن ڏلي کي چيو ته ڀائي ڏلا، ڏس! ڪهڙا نه سهڻا اَنب لڳا پيا آهن. ڏلي جواب ڏنو ته هي اَڪ آهن. گرو صاحبن چيس ته تون چئه ته هي اَنب آهن. ڏلي چيو ته مان هن کي اَنب ڪيئن چوان جڏهن آهن ئي اَڪ؟ وري هڪ ٻئي هنڌ ڪاليءَ (جهنگلي ٻوٽي جو قسم) نالي ٻوٽا لڳل هئا. گرو صاحبن انهن ڏانهن اشارو ڪري چيو ته ڪهڙي نه سهڻي ڪٽڪ بڻي آهي! ڏلي چيو ته ڪالي آهي! گرو صاحبن چيس ته تون چئه ته ڪٽڪ آهي! ڏلي چيو ته مان ائين ڪيئن چوان؟ هيءَ ڪالي آهي! تنهن تي گرو صاحبن چيس ته ڏاڍي

پهاڙي علائقن ۾ انهيءَ کي ”اوپرا“ چوندا آهن. اسانجي علائقي ۾ انهيءَ کي ڀوت پريت چوندا آهن. جڏهن نام ورتل جي ويجهو جمدوت به نٿو اچي سگهي ته پوءِ ڀوت پريت کي ھنن جي ويجهو اچڻ جي ڪهڙي مجال آهي؟ جنکي اها بيماري هوندي آهي لن لاءِ بي سمجهه آدمي جهاڙ پڙهڻ وارا گهرائيندا آهن جي اچي واس ڌوپ جو ڌونهون ڏيندا آهن ۽ جهاڙ ڦوڪ ڪندا آهن. نام ورتل جي ويجهو ڪو به ڀوت يا جن نٿو اچي سگهي. سنتن جي ستسنگين کان ڊيوتائن کي ڇا وڻو آهي؟ هو ستسنگيءَ (نام ورتل) کان پري کان ئي ڊڄن ٿا.

راڪي پربت ڪرين،
ڪرين پربت ڪو رائي.
رام ڪي گهر ڪي بيچ،
ڦرت هيءَ سنت دهائي.

ٻڌايو ته سنت رائيءَ (ننڍڙو ڪڻو) کي پربت ڪيئن ٿا ڪن.

هڪ ستسنگي. حضور! گنهگار پاپين کي پهنجي گلي ٿا لڳائين.

مهاراج جي. نه نيڪ ناهي.

ٻيو ستسنگي. روح کي سڪند ٿا پهچائين.

مهاراج جي. اهو به ٺيڪ ناهي.

ٽيون ستسنگي. حضور! توهان جا راز توهين ڄاڻو.

مهاراج جي. اها ته سڀني کي ڄاڻ آهي. ٺيڪ جواب گهرجي. بس! ڪير جواب ڏئي ٿو؟ ٻڌو، من کي ماري تمام باريڪ ڪري اک مڇهان لڳهائو آهي: هيءَ جيڪا اک جي پتلي آهي انهيءَ ۾ وچر، اڳيان سڀ ڪجهه موجود آهي. ڪروڙين

رام سميپي سنت هين،
وي جو ڪرين سو هوي.

فرمائين ٿا ته سنت لئي پرميشور جي نزديڪ رهن ٿا. مولانا روم صاحب به ساڳي ڳالهه ٿو ڪري:

"هر ڪه خواهد هم نشيني با خدا،
گو نشين اندر حضور اوليا."

يعني جيڪو پرميشور کي يا خدا کي ملڻ چاهي انهيءَ کي گهرجي ته پورن اوليا الله يعني سنت کي ملي.

وي جو ڪرين سو هوي،
حڪم ۾ ان کي صاحب.
سنت ڪهين سوئي ڪرين،
رام نسا ڪرئي بالب.

پرميشور سنتن جي چٺي ۾ آهي. هو ڪڏهن به هنن جي چٺي کان ٻاهر نٿو وڃي. هن کي سنتن جي چٺي کان ٻاهر وڃڻ لئي ڪوڻهي. جيڪڏهن سنتن جي چٺي کان مالڪ ٻاهر وڃي ته ڪوبه جيو مالڪ کي ملي نه سگهي. مالڪ جيڪڏهن ڪنهن کي ملندو ته گورو جي معرفت ئي ملندو. جي انسان گوروءَ کي نه ڳڻيندو ته مالڪ کي به نه ڳڻي سگهندو.

رام ڪي گهر ڪي بيچ،
ڪام سب سنتيءَ ڪرئي.
ديولسا ليلتس ڪوٹ،
سنت سي سب هي ڊرئي.

ڪيترن ڳالهن کي ليوڪوريا يا هسٽريا جي بيماري ليندي آهي. ان جي دماغ تي اثر پوڻ ڪري لتبجو اهو نڪرندو آهي جو اهي ڳالهيون چرين جهڙا نمونا ڪنديون آهن.

سنتن جو اهو وچار آهي ته انهيءَ کي پرچيو جيڪو سيني کان اُتم ۽ اوچ آهي. فرمائين ٿا ته اچو ڳولا ڪريون. هاڻي سڄي سرشٽيءَ ۾ ٽيٽيهه ڪروڙ ديوتائون آهن، انهن ۾ ڪير اوچ آهي؟ اڳيان هلي ٻڌائين ٿا:

سب ڪيا کندن ڪيا،
کوج ڪي تين نڪارا.
تينون مين دوئي صحيح،
مکت ڪا ايڪ دوارا.

ٽيٽيهن ڪروڙن مان ٽي چونڊي ڪڍيا ويا، برهما، وشنو، شو. وري انهن مان ۾. آخرين ٻن مان هڪ يعني وشنو. ونڪت جي مڪتي سيني مڪتين کان وڏي آهي ۽ اها وشنو جي هٿ ۾ آهي.

هرڪو ليا نڪار بهر،
تن منتر بچارا.
هرهين گن کي بيچ،
سنت هي گن سي نيارا.

پوءِ ڏٺو ويو ته وشنو جا ٽي گڻ آهن. "رجو، ستو، تمو". هڪ طاقت پيدا ڪري ٿي، ٻي پالي ٿي ۽ ٽين ناس ڪري ٿي. فرمائين ٿا ته هؤ به ٽن گڻن ۾ آيل آهي ليڪن سنت ئي آهن جيڪي انهن ٽن گڻن کان مٿي آهن.

پلٽو پرٿميءَ سنت جن،
دوجيءَ هين ڪرتار.
بڙا هوئه تيهه پوجئي،
سنتن ڪيا بچار.

پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته پوڄا جي لائق فقط سنت ۽ اڪال پرک يعني واهگرو آهي.

ٿي پوندو آهي، ساڳيءَ طرح سنت انسان کي نامُ ڏيئي پنهنجو روپ بنائي ٿا ڇڏين.

رائي کها سمير آجيا گج راج چڙهائي،
تلسي هوئيگا ريڊ سرن کي پنج بڙائي.

پاڳوٺ ۾ هڪ پراڻي کٿا آهي. هڪ دفعي هڪ ڪمزور ٻڪري ڪنهن جهنگل ۾ رهندي هئي. شير انهيءَ جهنگل جو راجا هو. هن ان ٻڪريءَ ٿي دبا آڻي ڪيس آزاد ڪري ڇڏيو ۽ اُلي جيڪي هاٿي رهندا هئا انهن کي چيو ته جڏهن پاڻي پيئڻ وڃو تڏهن هن ٻڪريءَ کي ۾ پاڻ سان ولي وڃي پاڻي پيئاري اچجو. هوءَ هڪ هاٿيءَ تي چڙهي پاڻي پي ايندي هئي. اهو سچو پرتاپ شرن وٺڻ جو آهي. اهڙيءَ طرح سنتن جي شرن وٺڻ سان، انسان ڪٺي مان پهاڙ ۽ رهندو مان تلسي يعني اُمج گتيءَ مان سنت پنجو پوي.

پلٽو جاڻن نيچ مين،
سي اوگن کي کان.
نام کي ري پرتاپ سي،
پيپي آن کي آن.

فرمائين ٿا ته مان سنتن جي ڪرپا سان نيچ مان اوچ ٿي پيو آهيان. مايا پاڇو آهي. اها ساڻ نٿي هلي، بلڪ اوگڻن جي کاڻ آهي. سنتن جي سنگت ۾ انسان جي ڪايا پلٽجو وڃي.

بڙا هوئي ڪيهه پوجئي،
سنتن ڪيا بچار.
سنتن ڪيا بچار،
گيان کا ديپڪ لينها.
ديوتا ليننس ڪوٽ نظر،
سب کو چينها.

جڏهن انسان نام جي وسيلي مٿي چڙهي ٿو تڏهن "ڪڇھ ايو" ٿيو پوي يعني هو بنھ نرالو ٿيو پوي.

پيبي آن ڪيءَ آن بڙي ڪي،
پاون پڙون ڳا.
ڪا بپورا ڪل ڏيل،
قول سنگ بڪتا مهنگا.

فرمائين ٿا تہ رواجي تيل نڪمو آهي رهٽي جو ٻہ ٽي سير ملي ٿو پر جڏهن انهيءَ ۾ گل وجهجن ٿا تہ ان ڪي قليل چٽجي ٿو ۽ پوءِ مهانگو وڪامي ٿو. ساڳيءَ طرح جڏهن انسان سنتن جي شرن وٺي ٿو ۽ ڪمائي ڪري ٿو تڏهن ان جو قدر ٿئي ٿو. هزارين پاپي، ڪامي ڪروڌي، چور ۽ ٺڳ، جڏهن سنتن جي شرن ۾ آيا تڏهن انهن جو قدر ٿيڻ شروع ٿيو.

سنت هين بڙي ديال،
آپ سم موڪو ڪينها.
جبسي پرنگي ڪيٽ،
سچا ڪچ ايسي ديٺها.

فرمائين ٿا تہ ڏسو سنتن جي ديا! انهن مونکي پنهنجو روپ بنائي ڇڏيو. سنت بنائي ڇڏيو. ڪيهن مهاتما چيو آهي:

"پارس اور سنت ۾ بڙو انترو جان،
وہ لوها ڪنچن ڪري وہ ڪرلي آپ سمان."

پارس لوهہ کي سون بنائي ٿو پر پارس نٿو بنائي سگهي، ليڪن سنت پارس يعني پنهنجو روپ بنائي ڇڏين ٿا. جهڙيءَ طرح گهريتري ڪيٽين کي پڪڙي ڪٽي ايندي آهي ۽ بيهرش ڪري ڇڏيندي آهي، پوءِ ان کي پنهنجي توج ۽ خيال سان طاقت ڏيئي، ان جي چوڌاري ڦيريون پائي يون يون جو آواز ڪندي آهي، نتيجو اهو نڪرندو آهي جو هنڪي پنهنجو روپ بنائي ڇڏيندي آهي يعني اهو ڪيٽون بہ گهريتري

رشي، مني ۽ مهاتمائون ٿي گذريا آهن انهن سڀني جو رستو ساڳيو ڪونه هو ڇا؟ ضرور، انهن سڀني جو رستو ساڳيو ئي هو. وري اهڙن ڪان جي پڇجي ته ته پاڻي ٻڌايو ته ٻيو رستو جيڪو چٽو لڀا اهو ڪهڙو آهي؟ ته انهن وٽ جواب ئي ڪونهي. جڏهن سڀ سنت ۽ مهاتمائون نام جي ڪمائي ڪري آندو ويا آهن پوءِ اسين ڪيئن چئون ته (نام ڪانسواءِ) ڪو ٻيو رستو آهي.

ڪوٽين ڪريءَ اُپايه،
پنڪ سگريءَ سي آوي.
سنت دواريءَ جايه،
نام ڪو گهر ڪب پاوي.

ڪروڙين ڪئي اُپاءَ ڪريو پر پنهنجي اصل گهر وڃڻ لاءِ بنا سنتن جي ڪو به اُپاءَ ڪارگر نه ٿيندو. جڏهن سنتن وٽ ويندا تڏهن ئي راهه ملندي.

پلٽو يهه هيءَ پران،
پر آد سيتي آو انت.
سنت سنيهي نام هيءَ،
نام سنيهي سنت.

پلٽو صاحب جن فرمائن ٿا ته پچاڙيءَ جي هم ناٿين اهو ئي رستو آهي ٻيو ڪو به ڪونهي.

نام ڪي ري پرتاپ سي،
پيي آن ڪيءَ آن.

فرمائن ٿا ته نام جي پرتاپ سان لسان "ڪجهه ٻيو" ٿيو پوي. ٻيو شاه فرمائين ٿا:

"هن مين هوگيا هور نا هرو."

جڏهن انسان نام جي وسيلي مٿي چڙهي ٿو تڏهن ”ڪجهه ٻيو“ ٿيو پوي يعني هو ٻيءَ نرالو ٿيو پوي.

پيي آن ڪيءِ آن بڙي ڪي،
پاون پڙون گا.
ڪا بپورا تل ٽيل،
ڦول سنگ بڪتا مهنگا.

فرمائين ٿا ته رواجي تيل نڪمو آهي رهڻي جو ٻه ٽي سير ماي ٿو پر جڏهن انهيءَ ۾ گل وجهجن ٿا ته اُن کي ڦليل چئجي ٿو ۽ پوءِ مهانگو وڪامي ٿو. ساڳيءَ طرح جڏهن انسان سنتن جي شرن وڃي ٿو ۽ ڪمائي ڪري ٿو تڏهن ان جو قدر ٿئي ٿو. هزارين پاپي، ڪامي ڪروڌي، چور ۽ ٺڳ، جڏهن سنتن جي شرن ۾ آيا تڏهن انهن جو قدر ٿيڻ شروع ٿيو.

سنت هين بڙي ديال،
آپ سم ڪوڪو ڪينها.
جيسي ڀرنگي ڪيٽ،
سچا ڪيچ ايسي ڏينها.

فرمائين ٿا ته ڏسو سنتن جي ديا! انهن مونکي پنهنجو روپ بنائي ڇڏيو. سنت بنائي ڇڏيو. ڪنهن مهاتما چيو آهي:

”پارس اور سنت ۾ بڙو انترو جان،
وه لوها ڪنچن ڪري وه ڪرلي آپ سمان.“

پارس لوهه کي سون بنائي ٿو پر پارس نٿو بنائي سگهي. ليڪن سنت پارس يعني پنهنجو روپ بنائي ڇڏين ٿا. جهڙيءَ طرح گهريتري ڪيٽين کي پڪڙي ڪٽي ايندي آهي ۽ بيهوش ڪري ڇڏيندي آهي، پوءِ اُن کي پنهنجي توجه ۽ خيال سان طاقت ڏيئي، ان جي چوڌاري ڦيريون پائي ڀون ڀون جو آواز ڪندي آهي، نتيجو اهو نڪرندو آهي جو هنکي پنهنجو روپ بنائي ڇڏيندي آهي يعني اهو ڪيٽون به گهريتري

رشي، مني ۽ مهاتمائن لئي گذريا آهن انهن سڀني جو رستو ساڳيو ڪونه هو ڇا؟ ضرور، انهن سڀني جو رستو ساڳيو ئي هو. وري اهڙن ڪن جي پڇجي ته ته پاڻ ئي ٻڌايو ته اهو رستو جيڪو جڳ لئا اهو ڪهڙو آهي؟ ته انهن وٽ جواب ني ڪرنهي. جڏهن سڀ سنت ۽ مهاتمائن نام جي ڪمائي ڪري اڳدر ويا آهن پوءِ اسين ڪيئن مڃون ته (نام ڪانسواءِ) ڪو ٻيو رستو آهي.

ڪوٽن ڪريءَ اُپايه،
پنڌ سگريءَ سي آوي.
سنت دواريءَ جايه،
نام ڪو گهر تب پاوي.

ڪروڙين ڪٽي اُپاءَ ڪريو پر پنهنجي اصل گهر وڃڻ لاءِ بنا سنتن جي ڪو به اُپاءَ ڪارگر نه ٿيندو. جڏهن سنتن وٽ ويندا تڏهن ئي راهه ملندي.

پلٽو پهه هيءَ پران،
پر آد سيتي آو انت.
سنت سنيهي نام هيءَ،
نام سنيهي سنت.

پلٽو صاحب جن فرمائن ٿا ته ٻپاڙيءَ جي دم ثانين اهوئي رستو آهي ٻيو ڪو نه ڪرنهي.

نام ڪي ري پرتاپ سي،
ٻيبي آن ڪيءَ آن.

فرمائن ٿا ته نام جي پرتاپ سان انسان "ڪڇهه ٻيو" ٿيو پوي. ٻلي شاهه فرمائين ٿا:

"هڻ مين هوگيا هور دا هور."

سنت سنگ جا وچن- (١٥)

پلٽو صاحب جون ڪنڊليون

سنت سنيهي نام هيءَ نام سنيهي سنت،
نام سنيهي سنت نام کو وهي ملاوين،
وي هين واقفڪار مان کي راه بتاوين.

نام سنتن وٽ آهي. سنت ئي نام جي راهه ٻڌائين ٿا.
سنتن جي دڪان تي فقط نام جو واپار ٿيندو آهي.

جپ تپ تيرٿ،
برت ڪريءِ بهتيرا ڪوئي.
بنا وسيلا سنت نام سي،
پيئنت نه هوئي.

ڪروڙين ڪٽي جپ تپ ڪرڻ، جڏهن اندر وڃي وجهڻ وارو ساڃ ڪرڻي نه ٻوءِ ڪهڙيءَ طرح وڃي سگهبو؟ سنتن جي مدد ڪانسواءِ ڪير به اندر نٿو وڃي سگهي. پر دنيا چوي ٿي ته سنتن جي ڪابه ضرورت ڪانهي. اهڙن ماڻهن کي ڇا چئجي؟ اهڙا ماڻهو گهٽائيءَ ۾ آهن، جيڪي چون ٿا ته گرنت صاحب گورو آهي. حقيقت ۾ ويدن شاسترن، گرنٿن ۽ پوٿين ۾ نام ڪوڻي پر نام جي تعريف آهي. اهڙيءَ حالت ۾ اندر وڃي وجهڻ وارو ڪير؟ ڪي ته ائين به ٿا چون ته مالڪ وٽ وڃڻ جي راهه ٿي ٻي آهي جنهن فقط مرڻ بعد وڃي سگهبو ۽ ساڃ ڪير به نه هلي سگهندو. اهڙن کان پڇو ته جيترا

ڏانهن ڌيان نہ ڏني٠٠من هن کي وشيءَ وڪارن ڏانهن ڪاهيو وڃي٠ جڏهن من جي چٽي ۾ اچي جورارن، لڳيون، وڪار ۽ ٻيا ڪرتا ڪرم ڪريتو لڏهن مرڻ جي وقت جمدوت اچي ان ۽ ڪس جونتا نہ پائي! هاي ڏ رمراء جي درٻار ۾ حساب ڏي٠ ڌرمراء هن جي ڪرتوتن جو چوٿو سندس اڳيان رکي ٿو ۽ انهن ڪرمن موجب هن کي ڪتي، ٻلي وغيره جي جوڻن ۾ موڪلي ٿو٠ هن جيو کي هيءَ ڦاسائڻ وارو ڪير آهي؟ هي ٻاٻا! جڏهن دشمن (من) جو چيو ڪجي ٿو تڏهن ڦاسي پوي!

راڌا سوامي ڪهت سنائي،
من ويري ڪو ميت ڪر٠

فرمائن ٿا تہ من سان لڙائي ڪري من کي قبضي ۾ آڻ٠ پوءِ هي تنهنجو ساٿي ٿي پوندو٠ گرو امرداس صاحب جن فرمائن ٿا تہ ”من هي نال جهڳڙا من هي نال ست٠٠٠٠٠٠٠“ اسانجو هن دنيا ۾ ڪير بہ دشمن ڪونهي٠ من جي چوڻ تي لڳي قومن جون قومون پاڻ ۾ لڙي تباهه ٿي ويون٠ هي لڙايون ۽ ظلم ڪير ڪرائيندو آهي؟ ”من“٠ بس پائي راڌا سوامي٠

ٿيون. دڪاندار دڪان تي ويٺي ويٺي سمرڻ ڪري سگهي ٿو. ڪسان هر هلائي ٿو، سندس من خالي آهي، سمرڻ ڪري سگهيٿو. جهنگل پاڻي (ضروري حاجت لاءِ) ويندي من خالي هوندو آهي، ان وقت به سمرڻ ڪري سگهجي ٿو. جيڪڏهن اهڙي طرح سمرڻ ڪبو رهبو ته من ڪيئن ڪونه اندر ويندو؟ قصور اسانجو پنهنجو آهي، الزام گوروءَ تي لڳائيندا آهيون. وڏي افسوس جي ڳالهه آهي. جيڪو اڀاءُ گورو ٻڌائي ٿو ته توهين سڀ محبتون ڇڏي فقط شبد ۽ گوروءَ سان محبت ڪريو، اهو اسين ڪريون نٿا. پوءِ ملندو ڇا؟ هڪ زال هڪڙو ٻڪر ۽ هڪ باندر گهر ۾ پاليا هئا. هڪ ڏينهن هن گهر ۾ ڏايو ٻرٻر سان سنو ڪاڏو ٺاهيو ۽ بزار ۾ وڃي ڏڌ وٺڻ. باندر ڇا ڪيو جو هٿن سان پنهنجي نوڙي ڪولي سڀ ڪاڏو کاڌائين. پوءِ ٻڪر جي نوڙي کولي ڇڏيائين ۽ پاڻ ڪي واپس ٻڌي ڇڏيائين. ماني جڏهن واپس آئي ته ڏٺائين ته ڪاڏو سڀ ختم آهي ۽ ٻڪر جي نوڙي کلي پيئي آهي ۽ گهمي ڦري پيو. لڳي ٻڪر کي مارڻ! ڪو آدمي اهو تماشو ڏسي رهيو هو. تنهن چيس ته هي ٻڪر جو قصور آهي، سچو قصور هن باندر پلي مانس جو آهي. اهڙيءَ طرح هي من پنهنجو قصور ٻئي تي مڙهيندو آهي ۽ ڪنهن به طرح سان اندر وڃڻ نه ڏيندو آهي. جڏهن سڪ، گوروءَ جي حڪم مطابق وشين ۽ وڪارن جي محبت ڇڏي، هلندي چلندي، هر وقت پنهنجو خيال انترمک رکندو تڏهن من قابوءَ ۾ اچي ويندو، مالڪ ملي ويندو ۽ سڪ ائين ڪري نٿو!

ڪيون ڪر هوئي نباهه،
جم ڏکي کاوڻ ڦري.

فرمائين ٿا ته هي من جو چيو مڃي ٿو ۽ گوروءَ جي صلاح

پوڻ جنم جي خبر هوندي آهي پر جڏهن پاڻ ايندو آهي ته سڀ وسري ويندو اٿس. سو اهي ڦر ولي ڪال دنيا لاهي آهي، ته نه جيون کي هن دنيا مان ولي وڃڻ سنتن لاءِ مشڪل نه ٿي ها. پر هو قانون ٽوڙڻ نٿا چاهن. جيڪي پريم ۽ وشواس سان وٺن ٿا انهن جو پردو کولي ڇڏين ٿا. جيڪر نه اچي ان جي مرضي! جيڪر من جو ڇيرو مٽي لو سو گوروءَ جو ڇيرو نه مڃيندو، پوءِ گرو هن کي ڇا ڏئي؟

من مت ڇوڙي نـاهين،
گورو ڪو دوش لگاوهين.

من جي مڃيس، من جو پيار نه هي جڏي نٿو پوءِ ڇرپٽو نه مون کي ويهه سال نام ورلي ليا آهن اندر چٽڪ پر نه ڏئي اٿم. چٽڪ پر ڏسڻ پر ڪيئن اچي؟ مون کي ان قسم جون گوٺيتي چليون اچن ليون. اهڙن ڪان جڏهن پڇجي لو نه پڇن لي ڪيترو وقت ٿا وٺو نه ڇرن ٿا اڌ ڪلاڪ! ڪي ڇرن ٿا منو ڪلاڪ! پوءِ ماندو ڇا؟ ڪلاڪ پر نه من ٽي نٿو ٽڪي. فرمائن ٿا نه أفسوس آهي! غلطي ۽ سنتي پيڻجي، إلزام گوروءَ تي! ڪرڻ ڇا گهرجي؟ پهرين اڌ ڪلاڪ، پوءِ ڪلاڪ، اهڙي طرح ڏيري ڏيري پڇن جو وقت وڌائي، ٻن اڍائي ڪلاڪن تائين پهچائڻ کپي.

گــور جو ڪهين أبـاءُ،
اس پر مــن بانـڌي نهين.

ستگرو ڇرن ٿا ته لون شبد سان پيار ڪر. اٿندي ويهندي، ستي جاڳندي، ڪاليندي پيئندي سمرن ڪر. پنهنجي ڪم جو ڪر نقصان نه ڪر. هٿن پيرن سان ڪم ڪر، من خالي نه رهي، ان سان نام جپ. ڏالون روٽي پچائيندي، جهاڙو پهاري لڳائيندي ۽ پيا ڪم ڪندي سمرن ڪري سگهن

ٿيون. دڪاندار دڪان تي ويٺي ويٺي سمرڻ ڪري سگهي ٿو. ڪسان هر هلائي ٿو، سڌس مڻ خالي آهي، سمرڻ ڪري سگهيٿو. جهنگل پاڻي (ضروري حاجت لاءِ) ويندي مڻ خالي هوندو آهي، ان وقت به سمرڻ ڪري سگهجي ٿو. جيڪڏهن اهڙي طرح سمرڻ ڪبو رهبو ته من ڪيئن ڪونه اندر ويندو؟ قصور اسانجو پنهنجو آهي، الزام گوروءَ تي لڳائيندا آهيون. وڏي افسوس جي ڳالهه آهي. جيڪو اُپاءُ گورو ٻڌائي ٿو ته توهين سڀ محبتون ڇڏي فقط شبد ۽ گوروءَ سان محبت ڪريو، اهو اسين ڪريون نٿا. پوءِ ملندو ڇا؟ هڪ زال هڪڙو ٻڪر ۽ هڪ باندر گهر ۾ پاليا هئا. هڪ ڏينهن هن گهر ۾ ڏاڍو پريم سان سنو ڪاڏو ٺاهيو ۽ بزار ۾ وڃي ڏڏ ونڻا. باندر ڇا ڪيو جو هٿن سان پنهنجي نوڙي کولي سڀ ڪاڏو کاڌائين. پوءِ ٻڪر جي نوڙي کولي ڇڏيائين ۽ پاڻ ڪي واپس ٻڌي ڇڏيائين. مائي جڏهن واپس آئي ته ڏٺائين ته ڪاڏو سڀ ختم آهي ۽ ٻڪر جي نوڙي کلي پيئي آهي ۽ گهمي ڦري پيو. لڳي ٻڪر کي مارڻ! ڪو آدمي اهو تماشو ڏسي رهيو هو. تنهن چيس ته هي ٻڪر اي قصور آهي، سچو قصور هن باندر پلي مانس جو آهي. اهڙيءَ طرح هي مڻ پنهنجو قصور ٻئي تي مڙهيندو آهي ۽ ڪنهن به طرح سان اندر وڃڻ نه ڏيندو آهي. جڏهن سڪ، گوروءَ جي حڪم مطابق وشين ۽ وڪارن جي محبت ڇڏي، هلندي چلندي، هر وقت پنهنجو خيال انترمک رکندو تڏهن مڻ قابوءَ ۾ اچي ويندو، مالڪ ملي ويندو ۽ پرسک ائين ڪري نٿو!

ڪيون ڪر هوئي نباهه،
جم ڏکي ڪساوت ڦري.

فرمائين ٿا ته هي مڻ جو چيو مڃي ٿو ۽ گوروءَ جي صلاح

ٻين جنمن جي خبر هوندي آهي پر جڏهن ٻاهر ايندو آهي ته سڀ وسري ويندو اٿس. سو اِهي ڪرو ونئي ڪال دنيا ناهي آهي، نه نه جيون کي هن دنيا مان ونئي وڃڻ سنتن لاءِ مشڪل نه ٿئي ها. پر هو قانون ٽوڙڻ نٿا چاهين. جيڪي پريم ۽ وشواس سان ونڻ وڃن ٿا انهن جو پردو کولي ڇڏين ٿا. جيڪو نه اچي ان جي مرضي! جيڪڏهن من جو ڇرمجي تو سو گوروءَ جو ڇيو نه مڃيندو، پوءِ گورو هن کي ڇا ڏئي؟

من مٽ ڇوڙي ناهين،
گورو کو دوش لڳاوهين.

من جي محبت، من جو پيار نه هي ڇڏي نٿو پوءِ جريتو نه مون کي وِيهه سال نام ورتي ٿيا آهن اندر ڇٽڪ ۽ نه ڏٺي آٿم. ڇٽڪ ۽ ڏسڻ ۾ ڪيئن اچي؟ مون کي ان قسم جون گهٽيون ڇنيون اچن ٿيون. اهڙن کان جڏهن پڇجي ٿو ته پڇن ٿي ڪيترو وقت ٿا ويهو ته جون ٿا اڌ ڪلاڪ! ڪي جون ٿا منو ڪلاڪ! پوءِ ملندو ڇا؟ ڪلاڪ ۾ ته من ٿي نٿو ٽڪي. فرمائن ٿا ته افسوس آهي! غلطي ۽ سستي پنهنجي، الزام گوروءَ تي! ڪرڻ ڇا گهرجي؟ پهرين اڌ ڪلاڪ، پوءِ ڪلاڪ، اهڙي طرح ڏيري ڏيري پڇن جو وقت وڌائي ٻن اڍائي ڪلاڪن تائين پهچائڻ گهرجي.

گور جو ڪهين اُپاءِ،
اس پر من بانڌي نهين.

ستگورو ڇون ٿا ته لون شبد سان پيار ڪر. اٿندي ويهندي، ستي جاڳندي، کائيندي پيئندي سمرن ڪر. پنهنجي ڪم جو ڪو نقصان نه ڪر. هٿن پيرن سان ڪم ڪر، من خالي ٿو رهي، ان سان نام جپ. زالون روٽي پچائينديون، جهاڙو ٻهاري لڳائينديون ۽ ٻيا ڪم ڪنديون سمرن ڪري. سگهن

محل ماهين ڏس جائي،
گورمک کو روکين نهين.

فرمائين ٿا ته گروءَ کان رستو وٺي پوءِ پنيان نه نهار. جي گوروساڌ آهي ته انهي محل (سچکنڊ) ۾ ٽوکي ڪير به نٿو روڪي سگهي. جنهن سان گوروساڌ ناهي اهو اندر نٿو وڃي سگهي. پر جڏهن هي ٽو دروازا خالي ڪري پار برهم ۾ پهچندو تڏهن گورمک ٿيندو. گورمک ٿيڻ ڏاڍو ڏکيو آهي! جيڪو گورمک ٿيندو اهو ئي محل (سچ کنڊ) ۾ وڃي سگهندو. اهو ضروري شرط آهي!

هڪ پري مان پرور (هڪ پهاڙي ڳوٺڙو) ويس، الي جا مرد ۽ زالون تمام سڌا ۽ سادا آهن! جڏهن انهن کي نام ڏنم تڏهن ٿي چئن زالن جي جهٽ سرت چڙهي وئي يعني جهڙو هنن کي خيال ڏنو ويو اهڙيون ئي ويون. مگر اسانجو ڪهڙو حال آهي؟ جڏهن اسين (شهرن ۾ رهندڙ) پڇن لي وهون ٿا تڏهن جيڪي ڳالهيون ڪڏهن ياد به نه آيون هجن اهي ان مهل ياد اچڻ پون. هڪ جات چيو ته منهنجي کهاڙي خبر ناهي ڪٿ وٺي ويو آهي، ياد ئي نٿي اچي. جڏهن پڇن لي ويٺو ته جهٽ ياد اچي ويس ته ڪير وٺي ويو هو. جيڪڏهن لوهين من جي محبت جڏي ڏيو ته هڪدم آتما اندر هلي وڃي. ٻاهر جا خيال ئي من کي اندر وڃڻ نٿا ڏين. هي جنترا جپ تپ، پڙهڻ پاڙهڻ، پراڻايام وغيره آهن سڀ من جي روڪڻ واسطي آهن. جي من روڪجي وڃي ته ڪنهن چيز جي ضرورت ڪانهي.

منمک پڏڪا ڪاڪي،
چڙهه اُتري گر گر پڙي.

هاڻ جن کي نام مليو آهي پر من جي تابع آهن، اهي

موجود آهي. ڪهڙو؟ شبد سان آتما کي جوڙڻو يا ملائڻو. ويد الهي شبد کي ناد ڪوٺين ٿا ۽ رشي مني آڪاش واڻي. مسلمان فقير ان کي ڪلمو يا بانگ آسماني چون ٿا. گرو نانڪ صاحب جن ان کي گر واڻي، ڪيرتن يا سچ ڪوٺين ٿا. حضرت عيسيٰ (Christ) ان کي ورڊ (Word) چون ٿا. سنت فرمائين ٿا ته ڪجهه به نه ڄاڻ، فقط پنهنجي آتما کي شبد سان جوڙ. جيڪڏهن سڀئي هن اصول کي قبول ڪن ته ڪو به جهيڙو پيدا ئي نه ٿئي. هن اصول تي هلڻ سان سڄي دنيا ۾ شانتي قائم رهي سگهي ٿي. پر من انسان کي اندر وڃڻ ئي نٿو ڏئي. شبد لکڻ، پڙهڻ ۽ چوڻ ۾ نٿو اچي اهو Unwritten law & unspoken language آهي. سڀ ڪتاب ان جي مهما ڪن ٿا. پر هو ڪتابن ۾ ڪونهي، توهان جي اندر آهي. جڏهن توهين اندر ويندا تڏهن ملندو. چوراسي جي چڪر جي جيل خاني مان ڪڍي، مالڪ جي گهر پهچڻ جو اگر ڪو ذريعو آهي ته شبد.

ڳالهي شبد ڪواڙ،
کولو گرو ڪنجي پڪڙ.

فرمائين ٿا ته شبد جي دولت توهان جي اندر آهي. گرو ڪان ڪنجي يعني سچي گهر وڃڻ جي راهه وٺي ۽ محنت ڪري اندر پردو کوليو. توهان جي اندر ڪل مالڪ ويٺو آهي، ٻاهر وڃڻ جي ضرورت ئي ناهي. سڄي جهان ۾ جيڪڏهن ڪا اَمر ۽ اَمر جوت آهي ته انسان جي جوت آهي. قرآن مجيد اندر لکيل آهي ته جڏهن خدا انسان جو بت تيار ڪيو ته سڀ کان پهرين فرشتن هن کي سجدو ڪيو. اهڙي ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا.

”اس ديهي ڪو سمرهه ديو،
سو ديهي ڀج هر ڪي سيو.“

هي انسان پاڻ اٿو ۽ اُن ئي اُن جي شيوا ڪري ٿو. نامديو فرمائين ٿا:

"پيرو پرسوت سيتلا ڌاري،
ڪنڌ ٻڌاهن اوچار اٻاوي،
سيو سيو ڪري لي جوانر ٻاوي،
ٻرو چڙهي، ڍورو ٻه ڪاوي،
مها مائي ڪي پوجا ڪري،
نرسي نار هوئي اوتري."

پيرو ڀوتن جو بادشاهه آهي. جيڪو آدمي انهيءَ جي پوڄا ڪندو، هو اُن کي ڇا بڻائيندو؟ "ڀوتنا"، "سيتلا" جنهن کي ماتا ڪوٺيندا آهيون، انهيءَ جنو واهن (سواري) ڪولو آهي. جيڪو انهيءَ جي پوڄا ڪندو تنهن کي ڪولو بڻائيندي. ڪولو ڀڄي پيو خاڪ اُڏائيندو، شو وٽ ڇا آهي؟ "بلد (بيل) يا ڍورو" جيڪو انهيءَ جي پوڄا ڪندو، هو اُن کي ڇا بڻائيندو "بلد"، مها مائي يعني شڪتيءَ جي جيڪو پوڄا ڪندو اُهو مرد مان استريءَ جي جوڻ وٺندو، يعني جنهن مان پيار ڪندا، اُهو توهانکي پاڻ جهڙو بڻائيندو. جي نام مان پيار ڪندا ته توهان کي هن دنيا ۾ واپس آڻڻ واري ڪا به طاقت ڪانهي. فرمائين ٿا ته اِها دولت (نام) توهان جي اندر آهي. گروءَ کان ڪنجي وٺي پردو کولي اندر چڙهو. ساڳي ڳالهه گرو انگد صاحب جن فرمائين ٿا:

"گور ڪنجي پاهو نول من ڪوٺا، تن ڇت،
نانڪ گور بن من ڪا تاڪ نه اُگهڙي اور نه ڪنجي هت."

نول چوندا آهن وڏي ڪلف کي جيڪو اٺ يا گهوڙي کي لڳائيندا آهن. من روپي ڪوٺو (ڪمرو) آهي، تن جي ڇت هي، ڪلف لڳو پيو آهي؛ ڪنجي گروءَ وٽ آهي. اِها گروءَ کان وٺي دروازو کولي مٿي چڙهي وڃو.

موجود آهي. ڪهڙو؟ شبد سان آتما کي جوڙڻو يا ملائڻو. ويد الهي شبد کي ناد ڪوٺين ٿا؛ رشي مني آڪاش واڻي، مسلمان فقير ان کي ڪلمو يا بانگ آسماني چون ٿا. گرو نانڪ صاحب جن ان کي گور باڻي، ڪيرتن يا سچ ڪوٺين ٿا. حضرت عيسيٰ (Christ) ان کي ورڊ (Word) چون ٿا. سنت فرمائين ٿا ٻيو ڪجهه به نه ڇڏ، فقط پنهنجي آتما کي شبد سان جوڙ. جيڪڏهن سڀيئي هن اصول کي قبول ڪن نه ڪو به جهڳڙو پيدا ٿئي نه ٿئي. هن اصول تي هلڻ سان سڄي دنيا ۾ شانتي قائم رهي سگهي ٿي. هر من انسان کي اندر وڃڻ تي نئون ڏئي. شبد لکڻ، پڙهڻ ۽ چوڻ ۾ نٿو اچي اهو Unwritten law & unspoken language آهي. سڀ ڪتاب ان جي مهما ڪن ٿا. پر هو ڪتابن ۾ ڪونهي، توهان جي اندر آهي. جڏهن توهين اندر ويندا تڏهن ملندو. چوراسيءَ جي چڪر جي جيل خاني مان نڪري، مالڪ جي گهر پهچڻ جو اگر ڪو ذريعو آهي ته شبد.

تالي شبد ڪواڙ،
ڪولو گور ڪنجي پڪڙ.

فرمائين ٿا ته شبد جي دولت توهان جي اندر آهي، گرو وٽان ڪنجي پائي سچي گهر وڃڻ جي راهه وٺي؛ محنت ڪري اندر پردو ڪوليو. توهان جي اندر ڪل مالڪ ويٺو آهي، ٻاهر وڃڻ جي ضرورت ئي ناهي. سڄي جهان ۾ جيڪڏهن ڪا اهم ۾ اهم جڳهه آهي ته انسان جي جڳهه آهي. قرآن مجيد اندر لکيل آهي ته جڏهن خدا انسان جو بت تيار ڪيو ته سڀ کان پهرين فرشتن هن کي سجدو ڪيو. اهڙي ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا.

”آس د نهي ڪو سمرٿه د پسر،
سو د نهي سج هرڪي سيو.“

اچيتو لڌهن ڪير سانڻ ڪونہ ٿو هاي. دنيا ۾ اگر ڪير اسانجو
همدرد دوست آهي تہ گورو آهي. اهو همت ۽ ساڻ آهي؛
جڏهن موت اچي ٿو تڏهن ۽ اڳيان اچي پرگهٽ ٿئي ٿو.
فرمائين ٿا تہ تون ڪروڙن جنمن کان هن دنيا ۾ قيد پئي
رهيو آهين؛ بيشمار جنم قيد ۾ زهندين. اهو مالڪ تنهنجي
اندر آهي ۾ جيستائين گورو راهہ نٿو ڏئي، ڪير ۽ اندر نٿو
وڃي سگهي. تنهن ڪري توں فقط گوروءَ سان پيار رک.
هنجي هدايت موجب ڪمائي ڪري اندر پردو کول؛ مالڪ
کي پرگهٽ ڪر.

گورو کا گهاٽ نهار،
سرت بانڌ نج شبد ۾.

گوروءَ جو روپ فقط منش روپ ناهي ۽ اڪ شبد روپ ۽ آهي. چاڪاڻ
تہ اسين منش آهيون، اسان کي اپديش ڏيڻ واسطي هن پڻ منش
روپ ڌارڻ ڪيو آهي. هي منش روپ تہ ڪچڙو آهي! سيئي
هت اچي پائين ٿا ۽ لاهين ٿا. هن دنيا ۾ ستگوروءَ جو روپ
استول آهي، سهس دل ڪنول ۾ سوکيم آهي؛ برهم ۾
ڪارڻ آهي. جڏهن پار برهم ۾ ويندا تہ گوروءَ جو روپ شبد
آهي. جڏهن مهاسن جي گهاٽي لنگهائيندو تڏهن پتو پوندو
تہ گورو ڪهڙي مدد ٿو ڪري! فرمائين ٿا تہ نہ قوم ڇڏيو،
نہ ڪم ڪار ڇڏيو. فقط پنهنجي آتما کي شبد سان جوڙيو،
ٻيو ڪجهہ نہ ڪريو. جيئن جيئن آتما کي شبد سان جوڙيندا
پردو کلي پوندو.

شبد بنا ڪوئي ناهين،
جو ڪاڍي اس ڦند سي.

ڪل عالم واسطي مڪتيءَ جي راهہ هڪ ئي آهي.
هر ڪنهن مذهب جي ڪتاب جي بنياد ۾ هڪ ئي اصول

کي خالي ڪري، اڪين ڪان مٿي چڙھو؛ اندر ڪندن برھمڻن
کي ڏسو.“ اھا ڪمالي ڪريو. ھاڻي جيڪي دک يا سک
لوھان جي پرالبڌ مرجب اچن الھن کي پيار سان پرکيو. مالڪ
لوھان کي دکي رکي، اميري ڏئي يا در در ڀيک منگائي،
تندرستي ڏئي يا بيماري، عزت ڏئي يا بدنامي، اسانکي
ھر حالت ۾ خوش رھڻ کپي ۽ شڪر ڪرڻ کپي.

تيري بڌ ملين،
من چنچل گھاتا گھي.

فرمائين ٿا ته اي پيارا! نام تنھنجي اندر آھي. گرو
اندر وڃڻ جي راھ ٻڌائي ٿو. تنھن کانسواء ھو الين ڪرڻ ٿو
جري ته تون اندر اڪيلو وڃ بلڪ ھو ترسان گڏ ھلي ٿو.
پوء به تون اندر نٿو وڃين، وڏو افسوس آھي! ان مان معلوم
ٿئي ٿو تہ تنھنجو من سان دوستي رکي آھي ۽ من جو تي چيو
مڃي ٿو. پوء توکي ڇڏائي ڪير؟

ڪون نھين جانين پيڏ،
پرم جال ۾ ڦنس رھا.

فرمائين ٿا ته جنھن من سان تو دوستي رکي آھي اھو تي
تنھنجو دشمن آھي. ان سان تو رات ڏينھن پيار لڳايو آھي.
جيڪو دشمن سان پيار ڪري، ان جو ڇاھ ڪيئن ٿئي؟ من
توکي خوب چار ۾ ڦاسايو آھي. ڪھڙي چار؟ ”چوريون،
لڳيون، زناڪاري، وشيء وڪار ۽ اندرين جا سواد. من
انھن سان تنھنجي مٿي پليت ڪئي آھي.

ياڪي ڪر وشواس،
گور بن اور نسر دوسرا.

ڏس پيارا! ھن دنيا ۾ ڪير به تنھنجو سچو متر ناھي.

چيتو تڏهن ڪير ساڻ ڪونہ ٿو هاي. دنيا ۾ اگر ڪير اسانجو
همدرد دوست آهي تہ گورو آهي. اهو هت ۾ ساڻ آهي ۽
جڏهن موت اچي ٿو تڏهن بہ اڳيان اچي پرگهٽ ٿئي ٿو.
فرمائين ٿا تہ لون ڪروڙن جنمن ڪان هن دنيا ۾ قيد پئي
رهيو آهين ۽ بيشمار جنم قيد ۾ ڙهندين. اهو مالڪ ٿنهجي
اندر آهي پر جيستائين گورو راهہ نٿو ڏئي، ڪير بہ اندر نٿو
وڃي سگهي. ٿنهن ڪري لون فقط گوروءَ سان پيار رک.
هنجي هدايت موجب ڪمائي ڪري اندر پردو کول ۽ مالڪ
ڪي پرگهٽ ڪر.

گورو ڪا گهاٽ نهار،
سرت بانڌ نج شبد ۾.

گوروءَ جو روپ فقط منش روپ ناهي پر شبد روپ بہ آهي. چاڪاڻ
تہ اسين منش آهيون، اسان کي اپديش ڏيڻ واسطي هن پڻ منش
روپ ڌارڻ ڪيو آهي. هي منش روپ تہ ڪچڙو آهي! سيئي
هت اچي پائين ٿا ۽ لاهين ٿا. هن دنيا ۾ ستگوروءَ جو روپ
استول آهي، سهس دل ڪنول ۾ سوڪيم آهي ۽ برهم ۾
ڪارڻ آهي. جڏهن پار برهم ۾ ويندا تہ گوروءَ جو روپ شبد
آهي. جڏهن مهاسن جي گهاٽي لنگهائيندو تڏهن پتو پوندو
تہ گورو ڪهڙي مدد ٿو ڪري! فرمائين ٿا تہ نہ قوم ڇڏيو،
نہ ڪرڪار ڇڏيو. فقط پنهنجي آتما کي شبد سان جوڙيو،
بيو ڪجهہ نہ ڪريو. جيئن جيئن آتما کي شبد سان جوڙيندا
پردو کلي پوندو.

شبد بنا ڪوئي ناهين،
جو ڪاڍي اس ڦند سي.

ڪل عالم واسطي مڪتيءَ جي راهہ هڪ ئي آهي
هر ڪنهن مذهب جي ڪتاب جي بنياد ۾ هڪ ئي اهو

کي خالي ڪري، اکين کان مٿي چڙهو ۽ اندر ڪنڌن تي هيٺان کي ڏسو.“ اها ڪمائي ڪريو. باقي جيڪي ڏک يا سک توهان جي پرالبڌ موجب اچن انهن کي پيار سان پرکيو. مالڪ توهان کي ڏکي رکي، اميري ڏئي يا در در ڀِک منگائي، تندرستي ڏئي يا بيماري، عزت ڏئي يا بدنامي، اسان کي هر حالت ۾ خوش رهڻ کپي ۽ شڪر ڪرڻ کپي.

ڪيري بد مليـن،
من چنچل گهاتا ڪهي.

فرمائين ٿا ته اي پيارا! نام تنهنجي اندر آهي. گرو اندر وڃڻ جي راهه ٻڌائي ٿو. تنهن ڪانسواءِ هو اکين کولي تو چوي ته تون اندر اڪيلو وڃ بلڪ هو توسان گڏ هلي ٿو. پوءِ به تون اندر نٿو وڃين، وڏو افسوس آهي! ان مان معلوم ٿئي ٿو ته تو من سان دوستي رکي آهي ۽ من جو ئي چيو مڃي ٿو. پوءِ توکي ڇڏائي ڪير؟

ڪون نهين جانين ڀيد،
ڀرم جال ۾ ڦنس رها.

فرمائين ٿا ته جنهن من سان تو دوستي رکي آهي اهو ئي تنهنجو دشمن آهي. ان سان تو ايترو ڏهون پيار لڳايو آهي. جيڪر دشمن سان پيار ڪري، ان جو نتيجو ڪهڙو نڪتو؟ من توکي خوب چار ۾ ڦاسايو آهي. ڪهڙي چار؟ ”چوريون، نڪيون، زناه ڪاري، وشيءِ وڪار ۽ اندرين جا سواد. من انهن سان تنهنجي مٿي پليت ڪئي آهي.

ڀائي ڪر وشواس،
گور بن اور نه دوسرا.

ڏس پيارا! هن دنيا ۾ ڪير به تنهنجو سچو مِتر ناهي. نه ماءُ، نه ڀيڻ، نه پيءُ، نه ڀاءُ نه ڪو ٻيو. جڏهن موت

اهڙو ڪڏهن ڪبير ساڻ ڪونہ ٿو ٿئي. دنيا ۾ اگر ڪبير اسانجو همدرد دوست آهي تہ گرو آهي. اهو هت بہ ساڻ آهي ۽ جڏهن موت اچي ٿو تڏهن بہ اڳيان اچي پرگهٽ ٿئي ٿو. فرمائين ٿا تہ تون ڪروڙن جنمن کان هن دنيا ۾ قيد پئي رهيو آهين ۽ بيشمار جنم قيد ۾ گذريا. اهو مالڪ تنهنجي اندر آهي پر جيستائين گرو راهہ نٿو ڏسي، ڪير بہ اندر نٿو وڃي سگهي. تنهن ڪري تون فقط گروءَ سان پيار رک. هنجي هدايت موجب ڪمائي ڪري اندر پردو کول ۽ مالڪ کي پرگهٽ ڪر.

گرو ڪا گهاٽ نهار،
سرت باندهہ نج شبد ۾.

گروءَ جو روپ فقط منش روپ ناهي پر شبد روپ بہ آهي. جاڪاڻ تہ اسين منش آهيون، اسان کي اپديش ڏيڻ واسطي هن پڻ منش روپ ڌارڻ ڪيو آهي. هي منش روپ تہ ڪجهہ وقت آهي، سچائي هت اچي پالين ٿا ۽ لاهين ٿا. هن دنيا ۾ ستگروءَ جو روپ اسٿول آهي، سهس دل ڪنول ۾ سوکيم آهي ۽ برهم ۾ ڪارڻ آهي. جڏهن پار برهم ۾ وبندا تہ گروءَ جو روپ شبد آهي. جڏهن مهاسن جي ڪهاڻي لکهائيندو تڏهن پتو پوندو تہ گرو ڪهڙي مدد ٿو ڪري! فرمائين ٿا تہ نہ توهم جهڙيو، نہ ڪرم ڪار جهڙيو. فقط پنهنجي آتما کي شبد سان جوڙيو، ٻيو ڪجهہ نہ ڪريو. جيستائين آتما کي شبد سان جوڙيندا پردو کلي پوندو.

شبد بنا ڪوئي ناهين،
جو ڪاڍي اس ڦند سي.

ڪل عالم واسطي مڪتيءَ جي راهہ هڪ ئي آهي. هرڪنهن مذهب جي ڪتاب جي بنياد ۾ هڪ ئي اصول

سواد ورلو نه ورني چنڊ لڳو. پهرين هڪ دفعو جيپ هلندو
هو ته ڪيترا دفعا ڌڪا لڳو. پوءِ هوءَ آهستي آهستي ٻيون
ٻيون مٿاڀون آڻڻ لڳي. هوءَ چٽيندو رهيو اهڙي طرح جڏهن
مٿاڀون سندس پيٽ ۾ وڃڻ لڳيون ته پيٽ ڦري پيس. تنهن ۾ هڪ
ٻي جاکي پيون. جڏهن شربو ۾ طاقت آيس ته اکيون کاڻي
پيس. اهڙيءَ طرح آهستي آهستي ڦل فروٽ کائڻ لڳو.
آخر ان ناچڻيءَ سان شادي ڪيائين ۽ اها راڻي ٿي رهي دسرٿ
جي دربار ۾ وڃي ونس ۽ يگيه ڪرايائينس. وشوامتر ست هزار
سال تپ ڪيو. رامچندر جو ڪمانڊر انچيف. هو پڻ شستر
وديا ۾ استاد هو. ميسڪا پري ڪام جي چار ڦهلائي، جنهن
۾ ڦاسي پيو ۽ شڪنتلا پيدا ٿي. جنهن جو ناٽڪ توهين
ڏٺندا آهيو. ميسڪا ته پنهنجي ديس (سورگ) هلي وئي.
هي ڏيءَ کي سنڀاليندو رهيو. پراشر رشي ساري عمر ٻرگ
اپياس ۾ رهيو. پورن ٻوگي ٿي جڏهن گهر ڏانهن موٽي رهيو
هو ته رستي ۾ مڇوڻري (مهاڻن جي ڌيءَ) تي موهت ٿي
پيو (جنهن مان ويد وياس ڄائو). دُرواشا ٻوگي پرش هو.
جنهن جو ڪرشن ڀڳوان به آدر ڪندو هو. جڏهن سرڳ ۾
ويو اُرواشي اپسرا ٺڪي وڌس. ڀاڳوت پڙهي ڏسو!

اهي سڀ ڇو مارجي ويا؟ ...... جاڪاڻ پورو گورو نه
مليو هون. جيڪڏهن پورو گورو ملي وڃين ها ته رڌيون،
سڌيون ۽ شڪتين جي دائري کان پار ٿي وڃن ها. گورو ته
وقت الدر، ٻاهر ۽ مدد ڪري ٿو. جڏهن توهين من کي
هڪ واريءَ اندر پرگهٽ ڪندا پوءِ افريڪا وڃو ته گورو
ساڻ هوندو امريڪا وڃون ته گورو ساڻ هوندو پيا ڪٿي
به وڃو ته گورو ساڻ هوندو ۽ موت جي وقت به حاضر اچي
ٿيندو. آخر توکي سچکنڊ ۾ وٺي ويندو. تنهن ڪري سنتن وٽ
وڃي انهن کان (نام جي) جڳتي وٺو. جڏهن هن جي هدايت

بموجب ڪمائي ڪندا، مالڪ جي گهر پهچي ويندا. دنيا ۾ اگر ڪير اسانجو دشمن آهي تہ من آهي. تنهن ڪري من سان محبت ڇڏي ڏيو ۽ گوروءَ سان محبت ڪريو. ٻيا گوروءَ نہ ڪنهن کي اندر وڃڻ جي راهہ ملي آهي ۽ نہ ملندي.

نام سمهارو متيمنت،
ڏيرج ڌر گهٽ ۾ رهو.

هاڻ گورو ڪهڙو اپديش ڏين ٿا؟ مالڪ توهانجي اندر آهي. اندر وڃو ۽ پردو کوليو. توهان جي اندر بيشمار خزانا آهن، ڪئي برهمنڊ آهن ۽ ايشور پرميشور بہ آهي. پنهنجي پنهنجي قوم ۽ مذهب ۾ رهو ۽ پنهنجي آتما نام سان لڳايو. جيڪو نام مڪتي ڏئي ٿو اهو هندن، مسلمانن، عيسائين، ڇهڙن، چمارن يا ٻين مذهبن جو هڪ ئي آهي. ڪهڙي بہ مذهب يا قوم جو گورو ملي انهيءَ کي ڌارڻ گهرجي. اسان کي هن سان مٽي مائٽي ڪرڻ ڪرڻي آهي يا هن سان کاڌو پيتو ڪرڻ ڪاٿو آهي. صرف هن کان راهہ وٺي مٿي چڙهڻو آهي. ڪبير صاحب مسلمان جولاها هئا. ٻير سنگهہ، بگهيل سنگهہ راجپوت راجائون سندس شش هئا. رويداس جي چمار هئا، راجا پيپو ۽ وڏا ڪتري سندس شش هئا. نام جيڻ هڪ هنر آهي! تنهن ڪري جنهن بہ قوم يا مذهب جو مهاتما ملي وڃي جو روحاني منڊلن تي ويندو هجي، انهي کي ڌارڻ ۾ دير نہ ڪرڻ گهرجي. پورو گورو نہ ڪنهن کان پيسو ڪوڏي وٺندو آهي، نہ گهر ٻار ڇڏائيندو آهي ۽ نہ مذهب يا قوم ڇڏائيندو آهي.

موج نهارو پيو،
جو ڪرهين سو سڀ ڀلا.

جڏهن گورو ملندو، هو ڇا چوندو؟" نام وٺي ٿورن ڏوارن

سواد ورتو نہ وري چٹڻ لڳو. پوءِ ھڪ دفعو جپ ھڻندو ھو ھاڻ ڪيترا دفعا ھڻڻ لڳو. پوءِ ھوءَ آھستي آھستي پيون پيون مڻايون آٽڻ لڳي. ھوُ چٽيندو رھيو اھڙيءَ طرح جڏھن منڻايون سندس پيٽ ۾ ويئون نہ پيٽ ڀريس. تنھن ۾ ھڪ ھٿي جاڳي پيوُن ۽ جڏھن شرير ۾ طاقت آيس تہ اکيون کاڻي پيس. اھڙيءَ طرح آھستي آھستي ڦل ڦروٽ کائڻ لڳو. آخر ان ناچڻيءَ سان شادي ڪيائين ۽ اھا راڻي رھي دسرٿ جي درٻار ۾ وٺي ويس ۽ ڀڳيہ ڪرايائينس. وشوامتر ست ھزار سال تپ ڪيو. رامچندر جو ڪمانڊر انچيف. ھو ڀعني شستر ودّيا ۾ اُستاد ھو. ميدڪا ٻري ڪام جي جار ڦھلائي، جنھن ۾ ڦاسي پيو ۽ شڪنتلا پيدا ٿي. جنھن جو ناٽڪ توھين ڏسندا آھيو. ميدڪا نہ پنھنجي ديس (سورگ) ھلي وئي. ھي ڏيءَ کي سنڀاليندو رھيو. پراشر رشي ساري عمر ٻوڳ اپياس ۾ رھيو. اورن ٻوگي ٿي جڏھن گھر ڏانھن موٽي رھيو ھو نہ رستي ۾ مڇودري (مھاڻن جي ڏيءَ) ٿي موھت ٿي پيو (جنھن مان ويد وياس ڄائو). ڏرواشا ٻوگي ٻرش ھو. جنھن جو ڪرشن ڀڳوان بہ آدر ڪندو ھو. جڏھن سرڳ ۾ ويو اُرواشي اپسرا لڳي وڌس. پاڳوسڌ پڙھي ڏسو!

اھي سڀ ڇو ماريا ويا؟ ...... چاڪاڻ پورو گورو نہ مليو ھون. جڏھن پورو گورو ملي وڃين ھا نہ رڌيون، سڌيون ۽ شڪتين جي دائري کان ٻار ٿي وڃن ھا. گورو نہ فقط اندر، پر ٻاھر بہ مدد ڪريٿو. جڏھن توھين من کي ھڪ واريءَ اندر پرکھت ڪندا پوءِ امريڪا وڃو نہ گورو ساڻ ھوندو امريڪا وڃون نہ گورو ساڻ ھوندو بہ ڪٿي بہ وڃو نہ گورو ساڻ ھوندو ۽ موت جي وقت بہ حاضر اچي ليندو. آخر اوکي سڄکنڊ ۾ وٺي ويندو. تنھن ڪري سنتن وٽ وڃي انھن کان (نام جي) جڳتي وٺو. جڏھن ھن جي ھدايت

جيڪڏهن من کي ماري ڇڏجي، ڪڙو ڪري ڇڏجي ته واهگورو ملي وڃي. من روح کان ئي طاقت وٺي ڪيس تباهه ڪري رهيو آهي. توهان وٽن ئي امر بيل چڙهيل ڏئي هوندي. انهيءَ جي پاڙ نه ٿيندي آهي. اها وڻ مان طاقت ڪڍندي آهي، وڻ ئي ڦلجي وڻ کي ئي تباهه ڪندي آهي. تو پاڻ ئي من کي پنهنجو مالڪ ڪيو آهي، پوءِ توکي ڇڏائي ڪير؟ هن دنيا کي نه ڪير پنهنجي ڪري سگهيو آهي نه ڪري سگهندو. ستگر چون ٿا ته تون بيشڪ اُن ۾ رهه، پر چاڪاڻ ته اها ساٿ نه ڏيندي تنهن ڪري انهيءَ جي دوستي ڇڏي ستگوروءَ سان دوستي رک. جڏهن تون هن جي سنسنگ ۾ ويندين تڏهن هو اهو اُپديش ڏيندو ته پنهنجي اندر مالڪ آهي، ڪمائي ڪري اندر پردو کولي، انهيءَ کي پراپت ڪر.

بن گور چلي نه داءُ،
تاکي سڀي اُپاءَ ڪر.

فرمائين ٿا ته رشي مني مهاتمائون هزارين سال تپ ڪندا رهيا. من ۽ ٻڌيءَ سان اندر ۾ ويا پر هٿ ڪجهه نه آين. شرنگي رشي اناسي هزار سال تپ ڪيو، ايستائين جو ڪاٺ ۾ ڇڏي ڏنائين. جڏهن ڪا سنائيندي هئس تڏهن وڻ کي هڪ دفعو ڏينهن ۾ ڇنيندو هو. انهي سمي راجا دسرٿ ٻگيه ڪرايو هو. ڪيس صلاح ڏني ويئي هئي ته جيڪڏهن ٻگيه ۾ شرنگي رشي ايندو ته پنهنجو ٻگيه سمپورڻ ٿيندو. راجا چيو ته هن کي ڪير آڻي سگهندو؟ سندس دربار جي نگٽيءَ (ناچڻي) چيو ته مان وٺي ايندي سانس. شرنگي رشي جنهن وڻ کي چنيندو هو، انهيءَ کي ماکي لڳائي آئي. رشي (سندس اکيون بند هونديون هيون) جڏهن ماکيءَ جو

۽ ساڻ نہ تہ لو هلي. جڏهن شرير ۾ اُٺن وڳو آهين اهو ۽ ساڻ نٿو هلي. جيڪڏهن ساڻ هلڻ وارو ڪير آهي تہ ستگرو! جيڪو همت ۽ ساڻ آهي ۽ آئي ۽. ۽ تنهنجا رشتيدار، ساڻ هلڻ نہ ٻري وهيو ۽ تنهنجو رستو روڪي بيٺا آهن. تنهن ڪري تون انهن سڀني مان پيار ۽ موهہ ڪڍي، گروءَ کان اُپديش وٺي، پنهنجي اندر وڃ."

ڪيون نهين ڪــرت بچــار،
جگ مٿيا يــہ هــيءَ سڀي.
من هي بــڙا موہ رهاڪر پيار،
ڇــوٽــي ڪيسي جــار سي.

ستگرو فرمائين ٿا تہ اي پرش! تون دنيا ۾ اچي پاڻيهي خار وڃائي اُن ۾ ڦاسي ويو آهين. جڏهن هن دنيا جي ڪا بہ چيز ساڻ نٿي هلي تہ پيار ڪنهن سان ڪجي؟ ڪنهن شيءِ جو نالو وٺو جيڪا ساڻ هلندي هجي؟ ڪا بہ نہ. جڏهن شرير ئي ساڻ نٿو هلي تہ شرير جي سامان جو ڪهڙو سوال آهي. سڀ هي شرير ڇڏي هليا ويا، اسين بہ خالي ڪري وينداسين. جڏهن موسم وقت جمدوت اچن ٿا تہ هو چون ٿا تہ خالي ڪر! تون ستنام جي سمندر جو قطرو آهين ۽ تو انهي واهگوروءَ جو پيار، الهيءَ مالڪ جي دوستي ڇڏي من سان دوستي رکي آهي. تنهنجو روح من جي تابع آهي. تون چيتن آهين باقي جيڪو سامان آهي سو جڙ آهي، مٿيا آهي. اهو رهڻ وارو ناهي. اهو ڪيترا دفعا لهڻو ڪيترا دفعا ڍهيٺو. ويچار ڪري ڏس! من بہ جڙ آهي اندريون بہ جڙ آهن شرير بہ جڙ آهي. تون چيتن هوندي بہ جڙ سان محبت رکي ويٺو آهين! ڪيتري نہ بيوقوفي آهي.

واهگوروءَ جي وچ اگر ڪو پردو آهي تہ من.

لنهن هوندي ۽ سنت ڪجهه نٿا چون. هنن کي خبر آهي
تہ دنيا جا جيو پليل آهن. جهڙيءَ طرح ڪنهن ٻئي ڪمشنر
کي جي ننڍا ننڍا ٻار گاريون ڏين تہ هو سزا ڪونہ ڏيندو،
ڇاڪاڻ تہ هو سمجهي ٿو تہ ٻار نادان آهن. سنت ڪهڙو
اپديش ڏين ٿا؟ هو فرمائين ٿا تہ هي ديس توهان جو ديس
ڪونهي، هي ڪال ۽ مايا جو ديس آهي. هي گهر توهان جو
ناهي. توهين پنهنجي گهر هلو جتي سدا سک آهي. همت
ڪير بہ سگهي ناهي ڪنهن کي قرض جو دک آهي، ڪنهن
کي بيماريءَ دکي ڪيو آهي، ڪنهن کي مقدمي دکي ڪيو
آهي، ڪنهن کي بدناميءَ جو دک آهي. ڪنهن کي غريبيءَ
جو دک آهي تہ ڪنهن کي پٽ مان دک آهي، ڪنهن کي
ڪهڙو، ڪنهن کي ڪهڙو دک لڳو ٿيو پيو آهي. ان جو
اهو مطلب ڪونهي تہ گهر ٻار ڇڏي ڏيڻو آهي، ٻالڪ ٻارن
۾ رهندي، ڪم ڪاج ڪندي، اندر پردو ڪوڙو آهي
۽ مالڪ کي ملڻو آهي. منش جنم پائي هن جو ڌرم آهي تہ
ڪنهن اهڙي سنت مهاتما وٽ وڃي جيڪو خود روحاني
منڊل ٿي ويندو هجي. جڏهن اهڙي سنت وٽ ويندو تہ
اهو چوندس، "اي ٻالڪ انهنجي اندر نام آهي. پيار سان
پنهنجي روح کي ان سان جوڙ يا ملاءِ."
لنهن کانسواءِ سنت ڪنهن کان ڪجهہ بہ نہ وٺندا آهن
انهن کي حڪم آهي ... . ڪهڙو؟ ڪيتي ڪريو، دڪانداري
ڪريو، نوڪري ڪريو يا ڪو بہ ٻيو ڪم ڪريو. جيڪڏهن
اسان کي اهڙو مفت جو نوڪر ملي وڃي ۽ اسين هن مان
فائدو نہ وٺون تہ ڪيترو نہ افسوس آهي! هو فرمائين ٿا،
"ڏس پيارا! پٽ ڌيئرون، ماءُ پيءُ، پيڻ ڀاءُ ماما پڦيون،
نانيون ڏوهٽا، سڀ رشتيدار ٺڳ آهن! هنن پنهنجي مطلب
واسطي توسان پيار لڳايو آهي جڏهن مرحب اچيتو تڏهن ڪير

ڀونن، درختن وغيره کي به آزاد ڪن ٿا. گروگرنٿ صاحب جي ٻاڻي چوي ٿي:

”پسوُ پريت مگد ڪو ٽاري، ٻاهن ٻار اُتاري.“

(راڳ بلاول محلا ـ ۵)

جيڪي به سنت ٿي ويا آهن انهن جي ٻاڻي پڙهي ڏسو. تلسي داس جن به فرمائين ٿا، ”جڏهن سنت پند ڪن ٿا تڏهن جيڪو ڪڙو سندن پير هيٺان اچي مري ٿو، ان کي به منش جنم مليتو. اهڙي طرح جيڪو به جيو جنت ساڻن لڳي ڪالي مري ٿو انهيءَ کي منش جنم ملي ٿو. جي ڪنهن ڳانءِ يا مينهن جو کير پيتائون ته ان کي به منش جنم ملي ٿو. ڪنهن وڻ جو ڦل کاڌائون ته ان کي به منش جنم ملي ٿو. جيڪڏهن ڪنهن ٻڪريءَ جي سبزي کاڌائون ته ان کي به منش جنم ملي ٿو. جنهن جانور تي سواري ڪيائون ان کي به منش جنم مليتو.“ ڪيڏي وڏي دِيا آهي! هونءَ ته سڀني جوڻين ۾ نيچ جوڻ درخت جي آهي. جڏهن جيڙ درخت جي جوڻ جي سزا پوري ٿئي ٿي تڏهن ڪيڙن جي جوڻ ۾ وڃن ٿا. جڏهن ڪيڙن جي جوڻ جي سزا پوري پوري ڪن ٿا تڏهن پکين جي جوڻ ۾ اچن ٿا تنهن کانپوءِ پشن جي جوڻ ۾. اهڙيءَ طرح جڏهن انيڪ جنم پشن جا پورا ٿا ڪن تڏهن منش جنم جو وارو اچيتو.

جيئن مون اڳ عرض ڪيو آهي ته سنت نه فقط انسان کي فائدو پهچائين ٿا پر سڀني جوڻين کي فائدو پهچائين ٿا. جن مون آلمانون اندر وڃون آهن اهي ٿورو گهڻو سنتن جي گتيءَ کي ڄاڻن ٿا. باقي جيڪي اندر نه ويا آهن، اهي نه سنتن کي منش ٿا سمجهن. جي منش سمجهن ها ته منصور سوريءَ تي چاڙهين ها؟ گرو نانڪ صاحب جن کان پيهائين ها؟ گرو تيغ بهادر جن جو سر وڍين ها؟

ست سنگ جا وچن- (١٣)

گورو ۽ نام پيگتي

(سار وچن - شبد ١٦، وچن ١٩)

گـــور کيون نـــہ سمهار،
ٽيرا نـر ڏن بيتا پِرم ہر.
دارا ســـت پـــروار،
ڇگيٽن سنگ کيون کووئي.

ست دنيا ۾ قومون ٺاهڻ واسطي نہ ايندا آهن نڪي مذهب ٺاهڻ واسطي ايندا آهن بلڪ جيون کي هن ديس مان ڪڍڻ ايندا آهن. قومون ۽ مذهب تہ اڳيئي ٺهيا پيا آهن. چوراسي لک جوڻين جي جيل مان جيڪڏهن ڪو نڪرڻ جو رستو آهي تہ منش جنم. جيڪڏهن مڪتي ملڻي آهي تہ انهيءَ جنم ۾. سڀ دنيا مالڪ کي وساري ويٺي آهي. ڪنهن کي بہ پنهنجي ديس جي خبر ناهي. ست اسانجي واسطي مل ۽ مؤلر جي ديهہ ڌاري اچن ٿا، نندا ۽ چغلي سهن ٿا. ڪيترن ئي بين نمونن جا ڪشٽ پاڻ تي همواري ڪن ٿا. انهيءَ لاءِ تہ اسين پنهنجي ديس واپس پهچون. اسانجو ديس سچ کنڊ آهي جتي نہ موت آهي، نہ دک، نہ تڪليف. تنهن ڪانسواءِ ست جڏهن اچن ٿا تہ جڏهن نہ فقط انسانن کي هن دنيا جي جيل مان ڪڍن ٿا پر پشن، پکين،

اڃي. ٻاهرين دنيا ۾ انسان ڀئي کي پنهنجي دل جو خيال پنهنجي ٻوليءَ ۾ ٻڌائيندو آهي پر الهي ٻولي ئي ڪانهي. ڪماليءَ سان اها چيز ملينئي، مطلب ته.

راڌا سوامي راز ڇپي ڪو،
پرگهٽ ڪر سرسائي.

فرمائين. تا ته جيڪو مالڪ جو ڀيد آهي اسان الهيءَ جو ذرو اشارو ڏنو آهي. جيڪي ڪرڻي آهن، سي اندر وڃي ڏسن. اشارو ڪافي آهي زياده چوڻ جي ضرورت ناهي.

سڀ پردا متائنس لهي ويندا آهن پوءِ جن کي پنهنجي اصلي
اوستا جو پتو پوندو آهي ۽ چوندي آهي ته مان آتما آهيان.
ان کان اڳير پتو لڳي نٿو سگهي. جهڙي طرح ڪنهن لئمپ
جا بتيءَ تي ڍڪ وجهه ڪپڙي جا تهه ويڙهيو ته ان جي
روشني ڍڪجي ويندي. ان کي جنهن ڪمري ۾ رکو ته
اندرو ئي اندرو رهندو. جيتوڻيڪ ان ۾ اندر روشني آهي
پر ڪپڙي جي تهن ڪري ڍڪجي ويئي آهي. اهڙي طرح
انسان کي ۾ پنهنجي هستيءَ جو پتو ناهي ته هو ڪهڙي چيز
آهي! هتي هيءَ سورج طرف نهاري نٿو سگهي پر اندر جن
جو پنهنجو پرڪاش ٻارهن سورجن جي برابر آهي. هيءَ
اشرف المخلوقات آهي. انسان ڪا معمولي چيز ناهي. متس
جيڪي پردا آهن انهن جي ڪري هن کي پنهنجي قيمت
جي خبر ڪانهي!

سمجهه ٻوجهه گونگي گڙ کائي.

فرمائين ٿا ته گونگي آدمي کي مٺائي کارائي، ان جي
لذت پڇجي ته هو ان لذت جو ڪهڙو بيان ڪندو؟ اهڙي
طرح اندر جنهن نظارا ڏٺا آهن اهو ڇا ٻڌائي سگهندو؟
ڇاڪاڻ ته انهن جو نمونو ٻاهرين دنيا ۾ آهيئي ڪونه.
ساڳي ڳالهه ڀيڪا صاحب چون ٿا:

”ڀيڪا بات اگم ڪي ڪهن سنن ۾ ناهين،
جو جاني سو ڪهي نه، ڪهي سو جاني ناهين.“
جن لذت نه ورلي آهي، رولو اهيئي ٿا وڃن.

اڪٿ اکهه ڪي بات نرالي،
ڪيونڪر ڪهون بنائي.

هاڻ فرمائين ٿا ته هيءَ ڳالهه اڪٿ آهي، ٻڌائي نٿي
سگهجي. لا بيان آهي. الي ٻولي ني ڪانهي ته بيان ۾ ڪ

ساماڻ ڪرو آهي، ڇاهي ڪهڙي به قوم، مذهب يا ديس جو هجي، مهاتما پيڪا صاحب فرمائين ٿا:

” پيڪا پوڪا ڪوئي نهين سڀ ڪي گنڙي لعل،
گرهه ڪول جانت نهين تاتي ڀئي ڪنگال.“

گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

” سڀ گهٽ ميرا سائيان سنجي سيج نه ڪوءِ،
بلهاري وا گهٽ ڪي، جا گهٽ پرگهٽ هوءِ.“

جنهن منش جنم پاتي اندر جو دروازو کوليو، وڏائي انهيءَ جي آهي.

يه ليلا ڪڇ عجب بيچ ڪي،
اُلٽ پلٽ ڪوئي گورمک پائي.

اسين مذهبن جي پنيان پئي هڪ ٻئي ۾ لڙي مري رهيا آهيون. اسانجي روح جو رخ اندر جي خزانن ڏانهن ڪونهي. جڏهن پاڻ سان ڪو گورو ملي وڃي ۽ سک ابياس ڪري مٽي جڙهي ته هن کي اندر جي ڪيفيت معلوم ٿئي. هي قلبون جو مضمون آهي نه سولي ڳالهه ناهي. جيستائين پنهنجو چاهه هن دنيا مان هٽائي، مالڪ ۾ نٿو لڳائجي تيستائين اهو مالڪ نٿو ملي.

ڪها لگ برنون پيڊ اگاڌا،
جو ڪوئي لاوي سن سماڌا.

حافظ فرمائين ٿا ته انهيءَ ديس جي ڪيتري مهما ڪجي! جيڪڏهن ڪنهن کي اتي جي ڪيفيت معلوم ڪرڻي هجي ته هو پار برهم جي ديش ۾ چڙهي وڃي. اسانجي روح لي استول، سوکيم ۽ ڪارڻ، اهي ٽي شرير، پنج تت، پنجرهه پرڪرتيون، ٽي گڻ، من ۽ بدي، (اهي) پردا چڙهيل آهن. پر جڏهن هيءَ آتما پار برهم ۾ پهچندي آهي تڏهن اهي

سگهجي! حضور
روني ۽ ڪيفيت ڪيئن ٿي بيان ڪري سگهجي! حضور
سوامي جي مهاراج جن فرمائين ٿا ته جيڪي جيڪي مهاتمائون اڳي
ويا آهن انهن فقط اَشاري طور ان جو بيان ڪيو آهي ليڪن
انهيءَ جي هوبهو ڪيفيت ڪير ڪهڙيءَ بڌائي سگهي، بڌائي به
ڪهڙيءَ طرح!

سورج سورج جوت نراري،
چندر چندر ڪوٽن چپ ڇائي.

فرمائين ٿا ته هن دنيا ۾ سورج جي هڪ ئي جوت يا
روشني آهي پر اُتي جدا جدا سورج جي جدا جدا روشني
آهي جدا جدا چندرما آهي ۽ جدا جدا ان جو نور آهي.
ڪروڙين سورج ۽ چندرمائون پرڪاش ڪري رهيا آهن.
عجيب ڪيفيت آهي!

ڳهت اڪاش اوگهت پرڪاشا،
لکم اڪاش ڪوٽن پرسائي.

هاڻ فرمائين ٿا ته اِنسان جي اندر ڪروڙين آسمان،
ڪروڙين سورج ۽ چنڊ آهن. جيڪي ڪجهه آهي، اِنسان
جي اَندر آهي. وڏي ۾ وڏو ويد، وڏي ۾ وڏو گرنٿ اِنسان
جي اَندر آهي. ويد شاستر ڇا آهن؟ رشي مني، ولي پيغمبر
۽ اوتار ڪمائي ڪري، پنڊ (شرير) کي ڇڏي، برهمنڊ تي
چڙهي، جڏهن سڪنڊ پهتا، جيڪي جيڪي نظارا پنهنجي
اَندر ڏٺائون سي اسانجي هدايت واسطي پنهنجي ٻاٽي
۾ لکيائون. رستي ۾ جيڪي روحاني منزلون آهن انهن جو
ذڪر ڪيائون. اهي اسانجا ڌرمي پستڪ بڻجي پيا. ه
وشيه عاشقن جو آهي، ڪوجيندڙن جو آهي ۽ پريمين جو آهي
دنيا ۽ مايا جي مريدن جو ڪونهي. ساري جهان لاءِ هڪ
آهي ۽ سڀ کان اوچو آهي. هر ڪنهن جي اندر مالڪ م

جنهن ڦاڻ (سچکنڊ) جي هوءَ عاشق آهي، سو انهي ڦاڻ جي ڪاهي آهي. اڳيان ٻرهم جي چوٽي مهاسن جنهن جو ناڪو پار ٻرهم آهي سو اچيٿو. مسلمان فقير ان کي مقام هوُ چون ٿا، اسين مهاسن چئون ٿا. لفظن جو فرق آهي. هنن جا لفظ عربي آهن، اسانجا سنسڪرت، راهه هڪ آهي ۽ منزل به هڪ ئي آهي.

ڀنور گڦا ڪا ڦاٽڪ توڙا،
شيش محل ستگور ڏکلائي.

اڳتي ڀنور گڦا يعني سوهنگ يعني اناهوُ جو ديس اچيٿو. اهوي ٿان اڳتي ڪل مالڪ جو صدرگاهه آهي، لفظ آهي، ديس آهي. ڀنور گڦا ان جو ڦاٽڪ آهي. روح انهي سمنڊ (ڪل مالڪ) جو قطرو آهي. جيستائين اسانجو روح انهي تائين پهچي، سچي مڪتي نٿي ملي. جنم مرڻ کان ڇوٽڪارو ٿو ٿئي. اهوي استان کي سچکنڊ يعني مقام حق چئجي ٿو. اهوءَ جو مالڪ جنهن کي اسين ست نام يا ست پرش چئون ٿا اهو اسانجو ستگور آهي. اتان ئي سڀ هنس ايندا آهن ۽ ڪروڙين جيون کي ساڻ وٺي ويندا آهن ۽ انهي ۾ اچي سمائجي ويندا آهن.

اد پيت ليلا عجب وهان ڪي،
ڪرن ڪرن سورج درسائي.

هاڻ حضور سوامي جي مهاراج فرمائين ٿا ته انهي ديس ۽ ان جي مالڪ جي سوڀيا بيان نٿي ڪري سگهجي. مهالمائون چون ٿا ته جيڪڏهن ڪروڙ سورجن ۽ ڪروڙ چندرمائن جي روشني ڪٺي ڪجي ته به انهي مالڪ جي هڪ وار جي روشنيءَ جي دادي نه ڪري سگهندي. اسان وٽ هن دنيا ۾ هڪ سورج ندرما آهي. جنهن ديس ۾ اهڙي حالت آهي لهنجي

يہ ڏن ھي ڏر لوڪ اڏر ڪي،
ڪوئي پڪڙي سنت سپاھي.

فرمائين ٿا تہ اھا طاقت (شبد) ڪل عالم جي اندر آھي. چاھي ھندو، چاھي مسلمان، سک، عيسائي، يھودي يا ٻين قومون، سڀ جي اندر آھي. ليڪن انھي حالت ھوندي بہ ڪو ورلو سورمو مھاتما انھيءَ ڌن کي پڪڙي ٿو. من ۽ اندرين سان لڙائي ڪري، تن من قربان ڪري اُتي پھچي ٿو. شبد ڌن ھر ڪنھن اندر آھي پر ان کي پھچڻ لاءِ ڪافي محنت، سچي شوق ۽ پريم جي ضرورت آھي. جن ھڪ واري ان کي پڪڙيو انھن جي ڪھڙي اوستا ھوندي آھي سو اڳيان فرمائين ٿا:

من ڪو مار ڪرين اسواري،
گگن ڪوٽ وھہ ليئن گھرائي.

جڏھن مھاتمائون ڌن جي لذت وٺندا آھن، تڏھن من کي قيد ڪري، من تي سواري ڪندا آھن. آتما جيڪا مالڪ جي انش آھي اھا جڏھن من کان آزاد ٿيندي تہ سڌس رخ مٿي روحاني منزلن ڏانھن ٿيندي ٿو. سڀ کان پھرين سھس دل ڪنول يعني مقام الله تي پھچي ٿي، پوءِ برھم جي ديس ۾ جنھن کي ھندو مھاتما ترڪٽي ۽ مسلمان فقير مثالت ڪوٺين ٿا. اھڙيءَ طرح اڳيان اڳتي وڌندي، رھندي، چاڪاڻ تہ ھاڻي آھي ۽ جيئن قطرو سمنڊ جو عاشق آھي ليئن روح حل گھر (سچ کنڊ) جو عاشق آھي. الي ھن ي ۽ ضرور پھچڻو آھي:

ڪائي من يدانا،
مھا ز مانا.
سن ... ن تي پھچي وڃي پر

ڪل مالڪ انسان جي اندر، اکين جي پلڪن تي خزانا ۽ پاڻ کي رکي، مضبوط ڪاٺ لڳائي چڙهيو آهي ۽ انسان کي ٻاهر ڪيڏي چڙهيو آهي. پوءِ پاڻ ئي ستگرو يا مرشد ٿيجي اهو ڪلف کولڻ واسطي اچيٿو. اڳتي فرمائين ٿا:

"خاموش پنج نوبت بشنوز آسماني،
ڪان آسمان برون زان هفت و شش اين آمد."
"بهفتم فلڪ نوبت پنج بسازي،
چون خيم شش جهت برڪنده باشي."

اهو مالڪ شبد روپ ۾ ڏهين جي اندر آهي. جڏهن لون ڇڙن ڇڪرن کي پار ڪري ستين آسمان تي چڙهندين، انهي ٻهرين بانگ يعني ڌن شروع ٿيندي. سچ کنڊ تائين پنج ارتون يا پنج شبد مڪمل ٿين ٿا. مولوي روم صاحب فرمائين ٿا ته ٿهيجي اندر هر وقت ڏليون وڄي رهيون آهن. پردو کول ۽ اندر وڃ، ڏس ۽ ٻڌ. فقيرن جو اپديش سڄي دنيا لاءِ هڪ ۽ ساڳيو آهي. قدرتي آهي ۽ هرهڪ جي اندر آهي. ڪمهن انسان جو Design (تصوير) ٺيل ناهي ۽ مالڪ پاڻ Design ڪير آهي.

بوالهوسي اور ڪپٽي جن ڪو،
نيڪ نه ڌن پتيالي.

هاڻي فرمائين ٿا ته جن جي اندر حرص ۽ هوس آهي، لالچ آهي ۽ هردو مهل سان پربو پير آهي انهن لاءِ دروازو ڪداچت نه کلندو. اهو مالڪ انهن کي اندر گهڙڻ نه ڏيندي. هنن جي انتهڪرڻ ۾ دنيا جون خواهشون هونديون آهن. جڏهن اهي اندر گهڙندا آهن ته ڏهن سندن خواهشون ڪمن ٻاهر ڪيهڻي آڻيندڙ آهن. جيستائين شبد لاءِ پرو پيار نه هوندو، هو قبول نه ڪندو. اها سچو قانون آهي، سچو انصاف آهي ۽ سچو انتظام آهي.

يہ ڏن هي ڏر لوڪ اڏر ڪي ،
ڪوئي پڪڙي سنت سپاهي .

فرمائين ٿا تہ اها طاقت (شبد) ڪل عالم جي اندر آهي . چاهي هندو، چاهي مسلمان ، سک ، عيسائي ، يهودي يا ٻين قومون ، سڀ جي اندر آهي . ليڪن انهي حالت هوندي ۽ ڪو ورلو سورمو مهاتما انهيءَ ڏُن کي پڪڙي ٿو . من ۽ اندرين سان لڙائي ڪري ، تن من قربان ڪري اتي پهچي ٿو . شبد ڏن هر ڪنهن اندر آهي پر ان کي پهچڻ لاءِ ڪافي محنت ، سچي شوق ۽ ٻرير جي ضرورت آهي . جن هڪ واري ان کي پڪڙيو انهن جي ڪهڙي اوستا هوندي آهي سو اڳيان فرمائين ٿا :

من ڪو مار ڪرين اسواري ،
ڳڳن ڪوٽ وهہ ليئن گهرائي .

جڏهن مهاتمائون ڏن جي لذت وٺندا آهن تڏهن من کي قيد ڪري ، من تي سواري ڪندا آهن . آتما جيڪا مالڪ جي انش آهي اها جڏهن من کان آزاد ٿيندي تہ سڌس رڱ مٿي روحاني منزلن ڏانهن ٿٿي ٿو . سڀ کان پهرين سنهس دل ڪنول يعني مقام الله تي پهچي ٿي ، پوءِ برهم جي ديس ۾ جنهن کي هندو مهاتما ترڪٽي ۽ مسلمان فقير منامت ڪوئين ٿا . اهڙي طرح اڳيا ۾ اڳتي وڌندي رهندي ، چاڪاڻ تہ هاڻي روح آزاد آهي ۽ جيئن قطرو سمنڊ جو عاشق آهي ليئن روح ۾ پنهنجي اصل گهر (سچ کنڊ) جو عاشق آهي . الي هن کي پهچڻو آهي ۽ ضرور پهچڻو آهي :

ڪائي من پار ميدانا ،
مها سن ناڪا پر مانا .

ڪاڻ آتما ، سن يعني لاهوت استان تي پهچي وڃي پر

ڪل مالڪ انسان جي اندر، اکين جي پليان تب خزانا ۽ پاڻ کي رکي، مضبوط ڪلف لڳائي ڇڏيو آهي ۽ انسان کي ٻاهر ڪڍي ڇڏيو آهي. ٻوءِ پاڻ ئي سڳورو يا مرشد ڀيجي اهو ڪلف کولڻ واسطي اچئو. اڳتي فرمائين ٿا:

" خاموش پنج نو بت بشنوز آسماني،
ڪان آسمان بيرون زان هشت او شش ابن آمد. "
" بهتر فلڪ نوبت پنج باسي،
چون خيمه شش جهت برڪنده باشي. "

اهو مالڪ شبد روپ ۾ لوڪن جي اندر آهي. جڏهن ڪن ڄڻن چڪرن کي پار ڪري ستين آسمان ۾ چڙهندا آهن، انهي ٺهرهن بانگ يعني ڌن شروع ٿيندي. سچ کنڊ تائين پنج اونتون يا پنج شبد مڪمل ٿين ٿا. مولوي روم صاحب فرمائين ٿا ته ٿيھڪ جي اندر هر وقت ڌنيون وڄي رهيون آهن. ٻرندو کول ۽ اندر وڃ، ڏس ۽ ٻڌ. فتبون جو اُپديش سڄي دنيا لاءِ هڪ ۽ ساڳيو آهي. قدرتي آهي ۽ هرهڪ جي اندر آهي. ڪنهن انسان جو Design (ڊيزائن) ٺيل ناهي ۽ مالڪ پاڻ Design ڪيو آهي.

براهو سي اور ڪيٿي جن ڪو،
نيڪ نه ڌن پتيا سي.

هاڻي فرمائين ٿا ته جن جي اندر حرص ۽ حوس آهي، لالچ آهي ۽ هرڏو مٿل سان پريو پيو آهي انهن لاءِ دروازو ڪڏاچهه نه کلندو. اهو مالڪ انهن کي اندر گهڙڻ نه ڏيندي. هنن جي اندهڪرڻ ۾ دنيا جون خواهشون هونديون آهن. جڏهن اهي اندر گهڙندا آهن تڏهن سڀڻ خواهشون ڪين ٻاهر ڪيچي آڻيندا آهن. جيستائين شبد لاءِ پورو پيار نه هوندو، هو قبول نه ڪندو. اهي سچو قانون آهي، سچو انصاف آهي ۽ سچو انتظام آهي.

جڏهن ڪو روحاني منڊلن ۾ وڃڻ وارو، شبد جي ڪمائي وارو، شبد سروپي شبد اڀياسي گرو ملي وڃي ۽ سک ٻه پورو عاشق هجي ۽ گروءَ لاءِ ٻڌ ۽ ادب هجيس، پوءِ ڇا ٿيندو؟ اڳتي فرمائين ٿا:

سرت شبد کي هوئي ڪمائي،
تب من ڪڇ ٺهرائي.

تڏهن اهو سک پڻ اڀياس ڪري من ۽ روح کي شبد، نام يا اسم اعظم سان جوڙي ٿو يا لڳائي ٿو. انهي امرت کي پي سندس من وس اچي وڃيٿو. اِها هڪ ئي دوا سڄي جهان واسطي آهي ۽ سڀ جي اندر آهي. سيني رشين منين ۽ سنتن من کي وس ڪرڻ لاءِ اها دوا ڪاڍي ۽ مسلمان فقيرن ٻه اهائي دوا ڪاڍي. من کي وس ڪرڻ لاءِ ٻي ڪا دوا دنيا ۾ آهيئي ڪانه.

حرص هوس سي هاٿ نه آوي،
تن من ديئو چڙهائي.

فرمائين ٿا ته هي ٻريم، پيار ۽ عشق جو مضمون آهي. حرص ۽ هوس جو مضمون ناهي. ودها ۽ بڌيءَ جو مضمون ناهي، چترائيءَ جو مضمون ناهي بلڪ قربانيءَ جو مضمون آهي. جيڪو سچي پيار ۽ سچي شوق سان (ڪمائي، ڪري) اندر وڃيٿو ان کي وستو پراپت ٿئي ٿي. اسين دنيا کي دوکو ڏيئي خوش ڪري سگهون ٿا پر جيڪو مالڪ اندر ويٺو آهي ان کي دوکو ڏيڻ ناممڪن آهي. جيستائين هي سچو ٿي اندر نٿو وڃي تيستائين ڪجهه ٻه حاصل نٿو ڪري سگهي. شمس تبريز صاحب فرمائين ٿا:

”آن بادشاه اعظم در بسته بود محکم،
پوشيده دلق آدم يعني ڪه بر در آمد.“

ڪري هار ڪالي

لا ير من ۽ ٻڌي ٿي محدود آهن لهن ڪري هار ڪالي
ويا. هي مضمون ڪنهن خاص قوم يا مذهب لاء ناهي بلڪ
سڄي دنيا لاء آهي ڇاڪاڻ من جي وس ڪرڻ جو مضمون آهي.

اور عمل ڪا دخل نهين هيءَ،
عمل شبد لـڳ لاڪـي.

من کي وس ڪرڻ لاء ڪابه ڪارگر دوا ناهي. اگر آهي
تہ شبد، آڪاش باڻي يا ناد. جيستائين من هن جو سواد نٿو
وٺي تيستائين وس بہ نٿو اچي، ڇاڪاڻ تہ من ڪروڙن جنمن
کان لذت جو عاشق آهي ۽ نام يا شبد کان بهتر بي ڪابہ
لذت ڪانهي. جنهن وقت من شبد جي لذت ورتي (انساني
جسم ۾ من ۽ روح جي گڏيل ٻڌل آهي) الهيءَ وقت وس ۾
اچي ويو ۽ روح آزاد ٿي پنهنجي گهر ڏانهن موٽڻ شروع
ڪريٿو. روح کي روڪڻ وارو من ئي تہ آهي! من (Material)
مادي جو عاشق آهي ۽ اندرين جي وس آهي. اندرين
کي عيش عشرت کپي. جڏهن من وس ۾ اچيٿو تڏهن
اندريون سهير پون ۽ دنيا مان ڪنارو آڇيو وڃي. ساڳي
ڳالهہ مهاتما رجب جن فرمائين ٿا:

”من موسا پنگل پيا پي پارا هري نام.“

يعني جڏهن من روپي ڪوڙلي نام روپي پارو پيتو، اندر
امرت جي لذت ورتي تڏهن پنگلو ٿي پيو يعني قيد ٿي
ويو. جيڪي بہ مهاتمائون اوچ پد تي پهتا آهن اهائي راه
تا ٻڌائين تہ پنهنجي اندر ۾ کوجيو. ٻر جي اسين اندر
کوجيندا سين تہ مالڪ جو قصور ڪرڻ جي ٻر اسانجي من جو
قصور آهي.

گور ملي جب دن ڪا پيڏي،
شش بـرهـم ڏر آکـي.

جڏهن ڪو روحاني منڊلن ۾ وڃڻ وارو، شبد جي ڪمائي وارو، شبد سروپي شبد اڀياسي گورو ملي وڃي ۽ سک ۽ پورو عاشق هجي ۽ گروءَ لاءِ پڙهه ۽ ادب هجيس، پوءِ ڇا ٿئيتو؟ اڳتي فرمائين ٿا:

سرت شبد کي هوئي ڪمائي،
تب من ڪيچ ٺهرائي.

تڏهن اهو سک پڻ اڀياس ڪري من ۽ روح کي شبد، نام يا اسم اعظم سان جوڙي ٿو يا لڳائي ٿو. انهي امرت کي پي سندس من وس اچي وڃيتو. اها هڪ ئي دوا سڄي جهان واسطي آهي ۽ سڀ جي اندر آهي. سڀئي رشين منين ۽ سنتن من کي وس ڪرڻ لاءِ اها دوا ڪاڍي ۽ مسلمان فقيرن ۽ اهائي دوا ڪاڍي. من کي وس ڪرڻ لاءِ ٻي ڪا دوا دنيا ۾ آهيئي ڪانه.

حرص هوس سي هاٿ نه آوي،
تن من ديئو چڙهائي.

فرمائين ٿا ته هي پريم، پيار ۽ عشق جو مضمون آهي. حرص ۽ هوس جو مضمون ناهي. ودبا ۽ بُڌيءَ جو مضمون ناهي، چترائيءَ جو مضمون ناهي بلڪ قربانيءَ جو مضمون آهي. جيڪو سڄي پيار ۽ سڄي شوق سان (ڪمائي، ڪري) اندر وڃيتو ان کي وستو پراپت ٿئي ٿي. اسين دنيا کي دوکو ڏيئي خوش ڪري سگهون ٿا پر جيڪو مالڪ اندر ويٺو آهي ان کي دوکو ڏيڻ ناممڪن آهي. جيستائين هي سڄو ني اندر نٿو وڃي تيستائين ڪجهه به حاصل نٿو ڪري سگهي. شمس تبريز صاحب فرمائين ٿا:

"آن بادشاه اعظم در بسته بود محکم،
پوشيده دلق آدم يعني که بردر آمد."

تا بہ من ۽ ٻڌي ٻئي محدود آهن تنهن ڪري هار ڪائي ويا. هي مضمون ڪنهن خاص قوم يا مذهب لاءِ ناهي بلڪ سڄي دنيا لاءِ آهي ڇاڪاڻ من جي وس ڪرڻ جو مضمون آهي.

اور عمل ڪا دخل نهين هيءِ،
عمل شبد لـــو لاڱـــي.

من کي وس ڪرڻ لاءِ ڪابہ ڪارگر دوا ناهي. اگر آهي تہ شبد، آڪاش ٻاڻي يا ناد. جيستائين من هن جو سواد نٿو وٺي تيستائين وس بہ نٿو اچي، ڇاڪاڻ تہ من ڪروڙن جنمن کان لذت جو عاشق آهي ۽ نام يا شبد کان بهتر ٻي ڪابہ لذت ڪانهي. جنهن وقت من شبد جي لذت ورتي (انساني جسم بہ من ۽ روح جي ڳنڍ ٻڌل آهي) انهيءَ وقت وس بہ اچيو وڃي ۽ روح آزاد ٿي پنهنجي گهر ڏانهن موٽڻ شروع ڪندو. روح کي روڪڻ وارو من ئي تہ آهي! من (Material) مادي جو عاشق آهي ۽ اندرين جي وس آهي. اندرين کي عيش عشرت ڪري. جڏهن من وس بہ اچيندو تڏهن اندريون سڀئي بہ ۽ دنيا مان ڪنائي اچيو وڃي. سائين ٽالسٽاءِ مهاتما رجب جن فرمائين ٿا:

”من موسا ٻنگل ٻيا پيي ٻارا هوي نام.“

يعني جڏهن من روپي ڪوئي نام روپي ٻارو پيئي، اندر امرت جي لذت ورتي تڏهن ٻنگلو ٿي پيو يعني قيد ٿي ويو. جيڪي بہ مهاتمائون اوچ پد تي پهتا آهن اهائي راهہ ٿا ٻڌائين تہ پنهنجي اندر بہ کوجيو. ٻر جي اسين اندر نہ ڪرجيندا سين تہ مالڪ جو تصور ڪرڻهي ٻر اسانجي من جو تصور آهي.

گورملي جب ڏن ڪا پيڏي،
شش بـــرهـــم ڏر آلـــي.

جو Reflection يعني عڪس اندر اچي وڃيٿو، جو دکو آهي. جيڪي مهاتمائون گذري ويا آهن سي توهان جي مدد نٿا ڪري سگهن. جيڪڏهن ڪنهن سڪول ماستر کي گذري ڪئي ڏهه سال ٿي ويا هجن اهو هاڻي اسانجن ٻارن کي اچي پڙهائي سگهندو ڇا؟ جي ڪير چوي ته مان پنهنجي مقدمي جو فيصلو اڪبر بادشاه کان ڪرائڻ ٿو چاهيان، انهن ٿي سگهندو ڇا؟ جيڪڏهن ڪا عورت چئي ته مونکي راجا وڪرماجيت سان شادي ڪري اولاد جڻڻو آهي ته وڪرماجيت اچي اولاد پيدا نه ڪندو. اولاد پيدا ڪرڻ واسطي اڄ جي زنده پتيءَ جي ضرورت آهي. جن مهاتمائن کي گذرڻي هزارين ورهيه ٿي ويا آهن اهي هاڻي نٿا اچي سگهن. مان نه انهن تو چوان ته جڏهن توهين پنهنجي اندر ويندا تڏهن توهان کي اهي مهاتمائون جنهن جنهن منزل تي وينا آهن، اتي ملندا. لوڪ بي فائدي انهن جي ٽيڪ وٺي وينا آهن! جيڪڏهن هيترن ورهين کانپوءِ به هنن جو مالڪ سان ميلاپ نه ٿيو ۽ همت ڪين پڙن وانگر ڦٽو پيو ته مالڪ جي پڄڻ ڪرڻ جو فائدو ڪهڙو؟

پنڊت پڙهه پڙهه ويد بکاني،
وديا بل سي جائي.

ويد پڙهي پڙهي پنڊت ٿڪجي پيا پر من قابوءِ ۾ نه آڻي سگهيا. سؤ سؤ پوٿيءَ گرنٿ صاحب جا گرنٿين پاٺا پر من قابو نه ڪري سگهيا. مُلن کان پڇي ڏسو سؤ سؤ دفعا قران شريف جي تلاوت ڪيائون پر من وس نه ڪري سگهيا.

بند چترتا ڪام نه آوي،
عالم رهي پڇتائي.

عالم ۽ فاضل به ڪوشش ڪري ٿڪا پر من وس ۾ نه آهن. هو من ۽ بڌيءَ جي زور سان من کي وس ڪرڻ چاهين

اِتهاس اِها ثابتي ڏيئي ٿو ۽ مسلماني مذهب جا ڪتاب به اِهائي گواهي ڏين ٿا.

تپسي تپ ڪر ٿاڪ رهي هٺن،
جتي رهسي جتن لائي.

تپسوي تپسيا ڪري ٿڪجي پيا پر من کي وس نه ڪري سگهيا. جتي سڄي عمر جتن رکي ٿڪجي پيا پر من وس نه ڪري سگهيا.

ڌياني ڌيان ماني لاوين،
وهم پيسي ڌوکا کائي.

ڪيترن ورهين جو قاعدو آهي ته اڀياسي ڪنهن اوتار يا ڪنهن مهاتما جي تصوير تي پنهنجو ڌيان لڳائي، ڌيان اندر ڪٿي ويهندا آهن ۽ اندر ئي اندر اُنهيءَ کي اشنان ڪرائيندا آهن، تلڪ لڳائيندا آهن ۽ مالها پائيندا آهن. اهڙيءَ طرح جنهن تصوير کي تڪيندا آهن ان جو عڪس (Reflection) سندن اندر اچي ويندو آهي. ڪيترا ڪرشن ڀڳوان جي تصوير رکندا آهن ۽ ان جو ڌيان ڪندا آهن. ڪي گرو نانڪ صاحب جن جي تصوير جو ڌيان ڪندا آهن. جڏهن انهن کان پڇبو آهي ته اندر ڪرشن ڀڳوان يا گرو نانڪ صاحب جن جو درشن ٿيندو ٿو؟ هو چوندا آهن، ها، اندر درشن ٿئي ٿو. مان چوندو آهيان ته ڪانئن پڇو ته مهنجو ديس ڪهڙو آهي؟ مونکي ڪڏهن وٺي هلندا؟ هو پڇي مونکي ٻڌائيندا آهن ته ڪو به جواب نٿو ملي. ڇو؟ ڇاڪاڻ ته تصوير Lifeless (بي جان) آهي. جيئن ڪنهن بتيءَ ڏانهن ٻه چار منٽ ڏسي، اکيون بند ڪبيون آهن ته اندر ان جو Reflection (عڪس) اچي ويندو آهي يا سورج ڏانهن هڪ منٽ نهاري اکيون بند ڪبيون آهن ته اندر سورج نظر ايندو آهي. اهڙي طرح تصوير جي ڌيان ڪرڻ سان ان تصوير

بين لفظن
ليندو. بين لفظن
سان ميلاپ ليندو. چئن
مٿي ٻڌائي ٿيو (نام) نہ ملندي. چئن
ڪر ۽ پهچڻ لاءِ ڪن سان ميلاپ ليندو. جڏهن ڇهه چڪر پار
ٻاڙائين جيڪڏهن نہ مرڻ، ڏن (نام) نہ ملندي. ڇهه
ن ۾ لفظ ٻي لفظ آهن، نام ناهي. جڏهن اها نام يا ڏن جي
لڏهن نام جي للدعہ ملندي. جڏهن اها نام يا ڏن جي
ب برابہ ٿئي لي لڏهن من ۽ اندريون وس ۾ اچو وڃن
ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موھ ۽ اهنڪار قيد ٿيو وڃن.
اهو نام يا ڏن، چاهي ان کي ناد چڪر يا آڪاش باڻي چئو
اسمِ اعظم چئو، سيني لاءِ هڪ ۽ ساڳيو آهي. اسان جا
ڪتاب (ڌرمي) جدا جدا آهن پر نام جنهن سان مڪتي ملي ٿي،
سڄي جهان لاءِ هڪ ئي آهي. جڏهن من ڏن جي للدعہ
وليتو، لڏهن اندر روشني پرگهٽ ٿئي ٿي، پردو ڪليتو ۽
مالڪ سان وصال ٿئي ٿو. نام سڄي جهان جي ڌرمن جو نچوڙ
آهي. سڀ ويد شاستر ۽ ٻيا ڪتاب انهي جي مهما ڪن ٿا.
پهنجي اندر وڃڻ جي لاءِ پڙهيل يا اڻ پڙهيل هجڻ جو
سوال ئي ڪرنهي. من کي قابو ڪرڻ لاءِ جيڪڏهن ڪا
دوا آهي تہ فقط شبد ڌن ئي آهي. سڀ اهائي دوا وٺندا
آيا آهن ۽ انهيءَ جي مهما ڪندا آيا آهن. هاڻ حضور سوامي جي
مهاراج جن انهيءَ نام جي تعريف ڪن ٿا. فرمائين ٿا تہ جيڪي
مهاتما، اسلام ۽ ٻين مذهبن جا فقير سچکنڊ يعني مقام حق
پهتا ۽ جنم مرڻ کان مڪتي حاصل ڪيائون، انهيءَ دوا سان.
مولانا روم، شمس تبريز، خواجہ حافظ ۽ ٻيا جيڪي ڪامل فقير ٿيا
آهن، سي انهي دوا يعني نام يا ڌن جي مهما ڪن ٿا. اهو نام يا
ڌن ذريعي من کي وس ڪرڻ ۽ مالڪ کي ملڻ جو طريقو،
انسان جو ٺاهيل نہ آهي اهو ايشور جو ئي رچيل يا ٺاهيل
آهي. سڀ جڳ کان ولي هلندو اچي ٿو، اڄ جو ناهي. جڏهن
جڏهن دنيا الهي طريقي کي ڀلجي ٿي وڃي، تڏهن تڏهن
اهو مالڪ (سچکنڊ مان) ڪنهن مهاتما کي ڪنهن نہ ڪنهن

مذهب ۾ مُوڪلي ٿو، پوءِ انهيءَ مهاتما جون ڪڏهن ٻه، ڪڏهن چار، ڪڏهن ڏهه پيڙهيون هلي آخر گم ٿيو وڃن. نام سڀني لاءِ هڪ ئي ساڳيو آهي. اهو Material (مادو) نه آهي. اهو نه سنسڪرت آهي، نه عربي، نه فارسي، نه ترڪي، نه گورمکي نه ڪنهن ٻي ٻوليءَ ۾ آهي. اهو اکر يا لفظ نه آهي. جي لفظ نه آهي ته ڪنهن ڪتاب ۾ به نه آهي.

جيڪڏهن ڪو وڏي ۾ وڏو گرنٿ آهي ته انسان جو وجود آهي. وڏي ۾ وڏو مندر يا مسجد، انسان جو شرير آهي جنهن جي اندر مالڪ ڪل خزانا رکيا آهن. فقط خزانا نه، بلڪ خود واهگورو اڪال پرک به اندر وينو آهي. جهنگلن ۽ پهاڙن ۾ وڃڻ سان يا ويدن شاسترن پڙهڻ سان ڪجهه نٿو بڻجي. جيستائين نام جي لذت نٿي ملي، من وس ۾ نٿو اچي. سڀني مذهبن جو نام هڪ ئي آهي. ڪل عالم لاءِ مالڪ کي ملڻ جي وات هڪ ئي آهي. جيڪڏهن سڀني مذهبن وارا انهيءَ ڳالهه کي سمجهن ته سڀ جهڳڙا ۽ فساد بند ٿي وڃن. اڄ ئي دنيا ۾ چئن ۽ امن برپا ٿي وڃي.

ڪوٽ جتن سي يهه نهين ماني،
ڌن سنڪر من سمجهائي.

حافظ فرمائين ٿا ته ڌن ڪانسواءِ ڪروڙ اپاءَ ڪريو من وس نه ايندو. من جي وس ڪرڻ جو جيڪڏهن ڪو اپاءُ آهي ته فقط ڌن کي ٻڌڻ.

جوگي جگت ڪماوين اپني،
گياني گيان ڪرائي.

جوگي يوگ اڀياس ڪري ٿڪجي پيا پر من کي قيد نه ڪري سگهيا. گياني گيان ۽ من ٻڌيءَ سان ويچار ڪري ڪري هار کائي ويا پر من قابوءَ ۾ نه آين. اسان هندن جو

ستين چڪر ۾ پهچڻ تڏهن ڌُن سان ميلاپ ٿيندو. ٻن لفظن
۾ جيستائين جيتري نه مربو، ڌن (نام) نه ملندي. ڇهن
چڪرن ۾ لفظ ئي لفظ آهن، نام ناهي. جڏهن ڇهه چڪر پار
ڪبا تڏهن نام جي لذت ملندي. جڏهن اها نام يا ڌن جي
لذت پراپت ٿئي ٿي تڏهن من ۽ اندريون وس ۾ اچيو وڃن
۽ ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهه ۽ اهنڪار قيد ٿيو وڃن.

اهو نام يا ڌن، چاهي ان کي ناد چئو يا آڪاش باڻي چئو
يا اسمِ اعظم چئو، سڀني لاءِ هڪ ۽ ساڳيو آهي. اسان جا
ڪتاب (ڌرمي) جدا جدا آهن پر نام جنهن سان مڪتي ملندي،
سڄي جهان لاءِ هڪ ئي آهي. جڏهن من ڌُن جي لذت
وٺندو، تڏهن اندر روشني پرگهٽ ٿئي ٿي، پردو کلندو ۽
مالڪ سان وصال ٿئي ٿو. نام سڄي جهان جي ڌرمن جو نچوڙ
آهي. سڀ ويد شاستر ۽ ٻيا ڪتاب انهي جي مهما ڪن ٿا.
پنهنجي اندر وڃڻ جي لاءِ ٻڌايل يا اڻ ٻڌايل هجڻ جو
سوال ئي ڪونهي. من کي قابو ڪرڻ لاءِ جيڪڏهن ڪا
دوا آهي ته فقط شبد ڌن ئي آهي. سڀ اهائي دوا وٺندا
آيا آهن ۽ انهيءَ جي مهما ڪندا آيا آهن. هاڻ حضور سوامي جي
مهاراج جن انهيءَ نام جي تعريف ڪن ٿا. فرمائين ٿا ته جيڪي
مهاتما، اسلام ۽ ٻين مذهبن جا فقير سچکنڊ يعني مقام حق
پهتا ۽ جنم مرڻ کان مڪتي حاصل ڪيائون، انهيءَ دوا سان.
مولانا روم، شمس تبريز، خواجه حافظ ۽ ٻيا جيڪي ڪامل فقير ٿيا
آهن، سي انهي دوا يعني نام يا ڌن جي مهما ڪن ٿا. اهو نام يا
ڌن ذريعي من کي وس ڪرڻ ۽ مالڪ کي ملڻ جو طريقو،
انسان جو ٺاهيل نه آهي اهو ايشور جو ئي رچيل يا ٺاهيل
آهي. سمع جڳ کان وٺي هلندو اچي ٿو، اڄ جو ناهي. جڏهن
جڏهن دنيا الهي طريقي کي ڀلجي ٿي وڃي، تڏهن تڏهن
اهو مالڪ (سچکنڊ مان) ڪنهن مهاتما کي ڪنهن نه ڪنهن

راوڻ جهڙن ويدن جو ليکڪ ڪار پنڊت هوا يعني نه فقط چار ئي ويد پڙهيل هو پر انهن جي معنيٰ ۽ اوت به ڪري سگهندو هو. پر من کي وس نه ڪري سگهيو. وشوامتر سٺ هزار ورهيه تپ ڪيو. شري رامچندرجن جو ڪمانڊر ان چيف هو. ميتڪا پري ۽ ئي سندس من هرڪجي ويو جنهن مان شڪنتلا پيدا ٿي. جيڪو نانڪ اوهين سنيما وغيره پر ڏسندا آهيو. پراشر رشي سچي عمر پوڪ اپياس پر رهيو. استري ۽ جي شڪل به نه ڏٺي هئائين. پورن پوگي ٿي گهر ڏانهن اچي رهيو هو ته رستي پر مڇوڌري ۽ (ماڇين جي ڌي ۽) تي موهت ٿي پيو ۽ من دوکو ڏيئي ڇڏيس. اهڙي طرح بيا به ڪيترا وڏا وڏا مهاتما، پير، پيغمبر، من ڪيرائي ڇڏيا. پر جيڪي مهاتما ڌر ڌام يعني سچ کنڊ پهتل آهن هي انهن جو ذڪر ڪونهي.

من جي وس ڪرڻ جي دوا انسان جي اندر آهي. جتي زهر آهي، اتي دوا به موجود آهي. زهر (من) بہ اندر آهي ته دوا به اندر آهي. جيڪي به مهاتمائون سچ کنڊ يا مقام حق تائين پهتا آهن، اهي خواه هندو يا سک يا عيسائي يا ٻئي ڪنهن به مذهب جا هجن پر سڀئي جو من کي وس ڪرڻ جو راز هڪ ئي آهي، اهو آهي ڌُن، جا هر ڪنهن جي اندر آهي. ويد انهي ۽ کي ناد، رشي مني انهي ۽ کي آڪاش باڻي ۽ اپنشد انهي ۽ کي اد گيت ڪوٺين ٿا. مسلمان انهي ۽ کي ڪلمو، بانگ آسماني يا ڪلام الاهي ڪري ڪوٺيو آهي. گورو نانڪ صاحب جن انهي ۽ کي "آد سچ" چون ٿا ۽ حضرت عيسيٰ انهي کي ورڊ (Word) چون ٿا. هڪ ئي چيز آهي، سڀ جي واسطي آهي ۽ مالڪ سڀني جي اندر رکي آهي.

(پنجن اپياس بعد) جڏهن ڇهن چڪرن کي پار ڪري

ست سنگ جا وچن- (١٢)

مھما شبد سروپ ستگورو جي

(سار وچن - شبد ٩، وچن ٩)

ڏن سن ڪر من سمجھائي.

جڏھن اسين سڀني ڌرمن، قومن ۽ سڀني دنيا جي ڌرمي ڪتابن کي خيال سان پڙھي ۽ ويچار ڪريون ٿا ته پتو پوي ٿو ته انسان ۽ اڪال پرک جي وچ ۾ جيڪڏھن ڪو پردو يا رڪاوٽ آھي ته فقط من آھي. پردي کي ھٽائڻ، مالڪ سامھون آھي. جڏھن به ڪو مالڪ سان ملڻ آھي ته پنھنجي اندر ئي ملڻو آھي، نه ٻاھر. جڏھن مالڪ انسان کي پيدا ڪيو تڏھن سندس اکين جي پٺيان پردو لڳائي من کي ٻاھر ڪڍي ڇڏيو. ھي سڄي عمر ٻاھر ئي ٻاھر رھيو ۽ کائڻ پيئڻ، عيش وعشرت ۽ وشين ۽ وڪارن ۾ پنھنجي عمر برباد ڪيو ڇڏي. ساري عمر دنيا جي ڌنڌن ۾ وڃايو ڇڏي پر پنھنجي من کي قابو ۾ نٿو رکي جا دولت، مالڪ ھن جي اندر رکي آھي ان جو ڪو به فائدو نٿو وٺي. رشين منين جوڳين ٻين مھاپرشن من کي قابو ڪرڻ لاءِ ڪيترن نمونن جا اپاءَ ڪيا پر من کي قابو ڪري نه سگھيا. سڀني وڏن شاسترن گرنٿن پوٿين جو تت ڇا آھي؟ من کي قابو ڪرڻ ۽ پردو ھٽائي مالڪ کي ملڻ. پر اھي رشي مني بيشمار يتن ڪري به من کي وس نه ڪري سگھيا.

مڇلي کو جيسي جل ڌارا،
گورمک کو ستگور آس پيارا.

مڇيءَ جو پاڻيءَ سان پيار آهي. پاڻي کان ٻاهر نڪتي ته ڦٿڪي مري ويندي. ساڳيءَ طرح سچي ستسنگيءَ يا گورمک جو پنهنجي ستگوروءَ سان پيار آهي. جيڪڏهن پردو کليو، آتما اندر روحاني منزلن تي هلي ويئي، نام جو سواد ملي ويو ۽ اندر ۾ ستگورو پرگھٽ ٿيو ته پوءِ ستگوروءَ کانسواءِ ڪجھ به پيارو نٿو لڳي.

جن پر بخشش گور ڪي هوئي،
گورمک ائسا برلا ڪوئي.

فرمائين ٿا ته جيئن سڪول ۾ گھڻيئي شاگرد پڙهن ٿا پر ايم. اي ٿائين ڪو ڪو پهچي ٿو ساڳيءَ طرح ستگوروءَ جي دربار ۾ پرمارٿ جو سڪول آهي! ڪو ورلي اندر وڃيٿو نه ته من ۽ اندريون، سيني کي ٻاهر ڪيو وينا آهن.

راڌا سوامي کهي بنايه،
سيوڪ کو گور ديا جگايه.

هيٺئر حضور سوامي جي مهاراج جن فرمائين ٿا ته اسان توهان کي گورو ڀڳتيءَ جو اشارو ڏيئي ڇڏيو جيڪي ڀُولا ۾ آهن اهي پاڻيهي ڀُولي لهندا.

رڻ چڙهي ڪانئر ڪهلايو،
سٽي ڦري پنهنجي گهر جايو.

جيڪڏهن سورمو جنگ جي ميدان تان ڀڄي
اچي ته انهيءَ کي ڪانئر ڪرائجي ٿو ۽ انهيءَ جو ماس
ڳجهون نه ڳنيون کائين. اهڙيءَ طرح جيڪڏهن ستي باهه کان
ڀڄي، پتيءَ جي لاش کي ڇڏي چڪيا تان ڀڄي اچي وڃي ته
هندو انهيءَ کي گهر ۾ نه رهڻ ڏيندا آهن ۽ پنهنجن جي
حوالي ڪندا آهن، ڇاڪاڻ ته هوءَ پوءِ سماج ۾ رهڻ جي
لائق نٿي رهي.

پپيها اپنا پن نهين لياگيي،
جلي پتنگا جوتي آگي.

ڪوه، درياهه، نهرون، تلاءَ ڀريا پيا هجن ته پپيهو سوانتي
بوند يعني مينهن جو پاڻي ٿي پيئي ٿو. هو اُڃ ۾ مري ويندو
پر ٻيو ڪو به پاڻي نه پيئندو. هڪ دفعي ڪبير صاحب
گنگا جي ڪناري پسار ڪري رهيو هو، گرميءَ جا ڏينهن
هئا، ڏٺائين ته هڪ پپيهو تمام گهڻي پياس جي ڪري
نديءَ ۾ ڪري پيو ۽ مري ويو ليڪن پاڻي نه پيتائين.
تنهن تي چيائين:

”پپيهي ڪا پن ديک ڪر، ڌيرج رهي نه رنچ“
”مرتي دم جل ۾ پڙا، تؤ ڀي نه ٻوڙي چنچ“

هاءِ! هاءِ! پپيهو اُڃ ۾ مري ويو ”اپنا پن“ نه ڇڏيائين يعني
پاڻي نه پيتائين. ليڪن اسين پنهنجو ”اپنا پن“ ڇڏيو ڏيون
پتنگ جڏهن ڏيئو ڏسي ٿو تڏهن هڪدم ان تي جلي مر
وڃي ليڪن روشني نٿو ڇڏي. هن کي پنهنجي پرواهه نه
رهي. اهڙيءَ طرح گروءَ جو ڀڳت آهي، هو ڪڏهن به ڀڳ
نٿو ڇڏي چاهي ڇا به ٿئي.

راڄ وٽ سڀ ڪجهه وٽ، پر اهو چرنا اَمرت مونکي وري ڏي. روداس جن چيس تہ هيئر نہ. جڏهن تون پهرين مون وٽ آيو هئين تڏهن مون دل ۾ چيو تہ تون ڪتري: تي منهنجي گهر آيو آهين، مان توکي اهڙي شيءِ ڏيان جا ڪڏهن ناس نہ ٿئي. جيڪي توکي ڏنم سو پاڻي ڪونہ هو، اَمرت هو، سڪند مان آيل هو. چيم تہ مان روز ٿو پيئان اَڄ پل راڄا پيئي. پر تو پاڻي سمجهي، پنهنجي وڏائيءَ ۾ ڪيرائي ڇڏيو جو ڌوٻيءَ جي ڌيءُ چوسي پيتو ۽ مهاتما ٿي پيئي. هاڻ مان توکي نام ڏيان ٿو ۽ ڪمائي ڪري انهيءَ دولت کي پنهنجي اَندر پرگهٽ ڪر. راڄا پيپي پوءِ شوق سان ڪمائي ڪئي ۽ مهاتما بڻيو. سندس شبد ۾ گورو گرنٿ صاحب ۾ آيل آهن. هو راڄ ۾ ڪندو هو ۽ نام ۾ جيئندو هو. جيڪڏهن آدمي، عالم فاضل، گڻي گياني ٿي يا راڄا مهاراڄا ٿي سنتن جي سنگت ۾ نٿو وڃي تہ هو پنهنجو ئي نقصان ٿو ڪري.

سُورا رڻ سي ڪبہي نہ ٽري،

سنتي سدا مردي سنگ جري.

جيڪي سچا ڀڳت آهن سي پنتي نٿا هٽن، جهڙيءَ طرح سورمو جڏهن هٿيار ڀري جنگ جي ميدان تي وڃي ٿو تہ جيئڻ جي آس نٿو رکي. سندس ڪم مرڻ يا مارڻ آهي يا جڏهن اِستري ستي ٿيڻ لاءِ چکيا تي وهي ٿي تہ اِن جو ڪم آهي جاي خاڪ ٿيڻ ۽ نہ بچي يا دنيا جي ڪنهن لالچ ۾ اچي پنتي موٽڻ. ساڳيءَ طرح سک جو فرض آهي تہ نام وٺي انهيءَ جي ڪمائيءَ ۾ لڳي وڃڻ ۽ جيئري مرڻ. جي هڪ واريءَ جيئري مري تہ پوءِ ڪڏهن نٿو مري يعني جنم مرڻ کان ڇٽيو وڃي. بار بار موت انهن وٽ ٿو اچي جيڪي اپياس ڪري جيئري نٿا مرن:

اهو ڏئو ٻه ڪچو ڪونه. راڄا گهر اچي دل ۾ چيو ته ڏري
گهڻا ڄمار ٿي ٿيس، وڏيءَ مشڪلات مان بچيو آهيان.
ان وقت ڌوٻيءَ کي گهراڻي تاڪيد ڪيائين ته ڪڙتي کي
تمام چڱيءَ طرح ڌوئي. ڌوٻي گهر اچي پاڻ ئي لٻار
ڪرڻ لڳو ۽ پهچي. ڏيءَ کي چيائين ته هن ڪڙتي تي
جيڪي داغ آهن سي ڇوسي ٽڪ ٻاهر ڪڍي ڪندي وڃ.
ڇاڪاڻ ته ڪي اهڙا داغ ٿيندا آهن جي جوسڻ ڪانسواءِ ٻئي
ڪنهن طريقي سان نه لهندا آهن. ڌيءَ ننڍي هئي سا جوسي
ٽڪ ٻاهر ڪڍي ڪرڻ جي بجاءِ، ڳهندي ويئي. ڇوڪريءَ جي
اندر جو پردو کلي پيو. سوچي وچي اٿي ڪيان ۽ ڏيان جون
ڳالهيون ٻيئي ڪري. آخر سچيءَ ڪاشيءَ ۾ اها ڳالهه ڦهلجي
ويئي ته فلاڻي ڌوٻيءَ جي ڌيءَ مهاتما آهي. راڄا ٻڌائين ته
اها ڳالهه ٻڌي. دل ۾ ڪيئن ته هئس سو هڪ رات لڪي
لڪي ڌوٻيءَ جي گهر پهتو. هٿ جوڙي انهيءَ ڇوڪريءَ
کي چيائين ته مان تو وٽ منگتو ٿي آيو آهيان، ڀڪاري ٿي
آيو آهيان، راڄا ٿي نه آيو آهيان. ڇوڪريءَ ٻه هٿ جوڙي
راڄا اڳيان بيهي رهي. راڄا چيس ته هي ڇا؟ هوءَ چوڻ لڳي
ته تو هان کي راڄا سمجهي نه. اٿي بيٺي آهيان پر مونکي
جو ڪجهه مليو آهي توهانجي ڪرپا سان مليو آهي، توهانجي
ڪڙتي مان مليو آهي، جيڪي ڪجهه آهي توهانجي ڪڙتي
۾ آهي. پهچي ڪڙتي ۾ ڏيان ڌيءُ ته سڀ سمجهه ۾
اچي ويندو. تڏهن راڄا کي سمڪ پيئي ته جيڪو پاڻي
مونکي روداس ڏئو هو سو ڇرنا اُمرت هو. هاڻ روئڻ لڳو
۽ پاڻ کي ننڍڻ لڳو ته اهڙي ڪتري ليڙ کي لعنت آهي. انهيءَ
ڇوٽ ڇات ڪري پرمارٿ کان خالي رهجي ويس. جڏهن
اها ٽوڪ لڳس تڏهن لوڪ لاج جي پرواهه نه ڪري سڌو
ويو ۽ هٿ جوڙي وينتي ڪيائيس ته مهنجو

جو ڪل لاج جڳت سي ٻري ،
ڳور ڀڳتي سي وهه پن ڳري ۔

ڪيترا اچي ڪل جا آدمي لوڪ لاج جي ڪري ڀڳتيءَ کان رهجيو وڃن. وسشٽ رشيءَ ۽ سري رامچندر کي اپديش ڏنو ته پرمارٿ جي رستي ۾ لوڪ لاج وڏي رنڊڪ آهي. ڪي وڏن وڏن عهدن وارا آفيسر يا وڏا شاهوڪار پرمارٿ جي خواهش رکن ٿا پر عام پبلڪ (ستسنگ) ۾ وڃڻ پنهنجي گهٽتائي ٿا سمجهن. جيڪي ستسنگ ۾ نٿا اچي سگهن، سي ستسنگ کان خالي رهجيو وڃن. جيڪي ذات پات ۽ ڪل جي لاج ڪري ستسنگ ۾ نٿا اچي سگهن اهي ڪنهن به ڪم جي لائق ناهن. وقت گهٽ ٿي ويو آهي انهن ڪري هيءَ ڳالهه مختصر ۾ ٻڌو ڪريان. راجا ڀيپو قوم جو راجپوت هو. هڪ دفعي دل ۾ پرمارٿ جو ويچار آيس. وزيرن کان پڇيائين ته هن وقت ڪو مهاتما آهي؟ چيائونس ته ڪبير صاحب ۽ غريب داس ته چولو ڇڏي ويا هيٺر روداس چمار آهي. راجا دل ۾ چيو ته ڪليو ڪلايو جيڪڏهن روداس چمار وٽ ويندس ته پرجا ۾ ناراضپو ايندو ۽ لوڪ برخلاف ٿي پوندو. سو خيال ڪيائين ته ڪڏهن روداس اڪيلو ملي وڃي ته ڪانئس جيڪر نام وٺان. هڪ دفعي اهڙو ڌرمي موقعو بڻيو جو سڀ آدمي ڳنگا نديءَ تي سنان ڪرڻ ويا. هيڏانهن راجا اڪيلو، هوڏانهن روداس جو محلو سڃو. سو لڪي وڃي روداس جي گهر پهتو. ان وقت روداس پاڻيءَ جي مٽ مان ڪُڙو ڀري رهيو هو. راجا کي ڏسي چيائين ته هن کي ڪا ذات ڏجي. سو پاڻيءَ جو ٻڪ ڀري راجا کي چيائين ته هيٺر هي پيءُ باقي پوءِ. راجا پاڻي ته ورتو پر چمار جو پاڻي ۽ پاڻ ڪتري، سو به راجا، ڪيئن پيئي! هيڏانهن هوڏانهن نهاري، اهو پاڻي پنهنجي ڪڙتي جي ٻانهن ۾ هاري ڇڏيائين. روداس

گور چرڻن عاشق هونا،
يهه بات بڙي ڪيا ڪهنا.

فرمائين ٿا ته جيڪڏهن شڪ گروءَ سان پيار ڪري، گروءَ کي اندر پرگهٽ ڪري مالڪ جي دربار پهچي وڃي ته مالڪ جو روپ ٿي ويندو. ڇا اها ننڍي پدوي آهي؟ هرگز نه. انهيءَ جهڙي اوچي ٻي ڪا به پدوي ڪانهي.

گور لڳين جسي ات پياري،
تن ڪل ڪٽنب سڀ تاري.

فرمائين ٿا ته جن جو گروءَ سان سچو پيار ٿي ويو آهي پاڻ نه ترى ويا ۽ سندن ڪٽنب به تري ويا ڇاڪاڻ ته جڏهن ڪا سٺي شيءِ ملندي آهي ته اها پهنجي يارن ٻيلن کي، پهنجي عزيزن ۽ سٻنڌين کي پڻ وراهي ڏيندي آهي.

ڌن ماتا پتا اُن جن ڪي،
جن ڀڳت ڪري ڪل لڄ ڪي.

جڏهن ڪير ڀڳتيءَ طرف لڳي ٿو ته برادريءَ جا ماڻهو طعنا هڻن ٿا، پاڙيسري مهڻا ڏين ٿا، دنيا نندا ڪري ٿي ۽ ٺٺول ڪري ٿي. فرمائين ٿا ته جن پنهنجي ڪل جي پرواهه نه ڪري لوڪ لاڄ جي پرواهه نه ڪري گرو ڀڳتي نه ڇڏي، اهي ڌن آهن ۽ انهن جا ماءُ پيءُ به ڌن آهن.

جن سهي ملامت جگ ڪي،
تن ملي راس سک گهر ڪي،

فرمائين ٿا ته جن دنيا جي نندا چغليءَ جي پرواهه نه ڪئي ۽ طعنا ۽ مهڻا سهندي پڻ سمرڻ نه ڇڏيو، انهن کي اندر سکيا سمايا ويٺي، مالڪ ملي ويو ۽ جنم مرڻ جي ڦيري

گوروءَ جي چرڻن ڌائين وچن ٿا، اهي سڪند پهچي ويندا
يعني جيڪي اندر سَتگوروءَ جي سروپ ڌائين پهتا آهن
انهن جي گورو ڀڳتي پورڻ آهي. فرمائين ٿا ته ستگورو انهن کي
سڪند وٺي وڃيٿو. ٻين کي نه.

گور ڀڳت نه جن کو پياري،
ٿـن جيتي بـازي هاري.

چوراسي لک جوڙيون آهن، انهيءَ ڳالهه کي ويد شاستر
۽ سڀ مهاتمائون مڃين ٿا. گورو ارجن صاحب جن پڻ
فرمائين ٿا ته:

”ڪئي جنم ڀئي ڪيٽ پتنگا، ڪئي جنم گج مين ڪرنگا.“
يعني ڪيترن ئي جنمن ۾ اسين ڪينئا ۽ پتنگ هئاسين ۽
ڪيترن ئي جنمن ۾ هاٿي، ڀڪي ۽ مڇيون هئاسين.
وري فرمائين ٿا ته:

”ڪئي جنم پنکي سرپ هوئيو ڪئي جنم هيور برک جوئيو“
يعني اسانکي ڪيترائي جنم پکين ۽ نانگن جا مليا آهن ۽
ڪيترائي گهوڙن ۽ وڻن جا. وري فرمائين ٿا:

”چرنڪال ايهه ديهه سنجريا“
اي ڀاءُ! تمام گهڻي وقت کانپوءِ توکي هيءَ منش ديهه ملي
آهي. تنهنکري ڇا ڪر؟

”مل جگديس ملن ڪي بريا“
وقت آيو اٿيئي، موقعو مليو اٿيئي، اندر وڃ پردو
کول. جي هينئر انساني جنم جو فائدو نه ورتدين ته وري
موقعو نه ملندءِ. جڏهن تون انهيءَ حد تائين پهتو ۽ آهين ته
ٿپ نه ڏنئه ۽ ڪري پئين ته
ي ٻار
ن سيني جو هڪ ٿي وٽار
ي
ڪي ڪنو ڪرڻ، شبد ٻڌڻ
ڪرڻ.

"جي سؤ چندا اڀرن، سورج چڙهن هزار،
ايتي چانڻ هوندي گرو بن گهور انڌار."

جيڪڏهن هن دنيا ۾ لکين چنڊ ۽ لکين سورج چڙهن ته
ٻاهر سرجهرو وڌي ويندو پر اکيون بند ڪيون ته اندر اهائي
اونداهه هوندي. ننهڪري گرو ء جهڙو ٻيو ڪو نه اهاٿو
رشتيدار ڪونهي، جاڪاڻ ته هو ئي مطلب سمجها ڪري ٿو.
هو اندر ۾ ساڻ آهي، ٻاهر ۾ ساڻ آهي. جمدوتن کان ڇڏائي
ٿو. ان هوندي ۾ هو پهنجو بوجهه ڪنهن تي ٿو وجهي.
اهڙي گروء کي اسين ڪهڙي چيز ڏيون جنهن هو اسانتي
خوش ٿئي؟ هيء دنيا ناسولمد آهي ۽ دنيا جي هرهڪ شيء
ناسوامد آهي ۽ ناسولمد شيء هو وٺي ڪو نه ٿو پوء ڏيونس
سو ڏيونس ڇا؟ ساڳي ڳالهه ڪبير صاحب جن فرمائن ٿا:

" سمت نام کي پتري، ديري هو ڪڇ ناهين،
کهاون گرو سنتوکئي، هوس رهي من ماهين."

يعني مهنجي اها خواهش ٿيندي آئي آهي ته مان گروء
کي ڪا شيء ڏيئي پرسن ڪريان پر ڪجهه ڏيئي نه سگهيو
آهيان. هاء! هاء!! ستنام، ته آهيئي هن جو، انهيء کان
سواء سڀ شيون ناسولمد آهن جي هو وٺيئي ڪو نه ٿو. تڏهن
۾ هو آئي نماڻو ٿي رهيو ۽ اٿين ۾ ڪو نه لڌو ڇوي ته
مونکي گرو چئو، ڀاڪ اٿين لو ڇوي ته اي ٻاء! اها ئانس
ته مان پورو سک ۾ نه ٿيو آهيان. جيڪڏهن ڪٿي سچي نمرتا
آهي ته اها گروء ۾ آهي.

جن جن گـور پڳتي ڌاري،
سي پهنچي نج درباري.

جيڪي گرو پڳتي ڪن ٿا يعني نام جي ڪمائي ڪري
تو دروازا خالي ڪري، سورج، چندرما ۽ تارا منڊل لنگهي،

گورو اسان وانگر پڻ ڏيھن وارو آهي، اسان وانگر کائي پيئي ٿو ۽ اسان جهڙو سرير اٿس، اهو ڏسي جيڪڏهن ڪي آدمي کيس "انسان" سمجهن ٿا ته هو جهڙا خالي هن دنيا ۾ آيا آهن، اهڙائي خالي دنيا مان هليا ويندا. وري ڪي آهن جي کيس انسان نٿا سمجهن پر ڪمائيءَ وارو ٿا سمجهن ۽ ائين سمجهي ڪانئس نام پڙهڻ وٺن ٿا، پر نام وٺڻ ڪانپوءِ جڏهن سندن دنيوي آشائون نٿيون پوريون ٿين تڏهن گوروءَ کي به وساريو ڇڏين ٿا ۽ سندس ڏنل نام کي به وساريو ڇڏين. اهڙن کي مرڻ بعد ڌرمراءِ جي دربار ۾ وڃڻو پوي ٿو جيتوڻيڪ پوءِ گورو سيالي ۽ اڇائي ٿو پر سزا ڀوڳڻي پوي ٿي. اسان کي ڪنهن منزل مقصود لئي ريل رستي پهچڻو آهي ته اهو ضروري آهي ته اوڏانهن ويندڙ ريل گاڏيءَ ۾ وهون پر جي انهيءَ ريل گاڏيءَ ۾ وهنداسين ئي ڪونه ته منزل تي پهچائيندو ڪير؟ سو جيڪي سک، سمرن پڙهن نٿا ڪن، وشيءَ وڪار ۽ دنيا جون محبتون نٿا ڇڏين اهڙن جي گورو پرواهه نٿو ڪري. پرميشور جي ڌڪيل کي گورو اڇائي سگهي ٿو پر گوروءَ جي ڌڪيل کي پرميشور به قبول نٿو ڪري.

چوراسي چڪر ڪساوين،
ڦر جنم جنم دک پاوين.

فرمائين ٿا ته جيڪي گوروءَ کان بي مک ٿي ويا آهن انهن کي جمر مرڻ ۾ اچڻو پوندو، چوراسيءَ جي چڪر ۾ دک سهڻا پوندا.

ڪم سوچو آپني من ۾،
ڪوءِ ناهه گورو سم جگ ۾.

فرمائين ٿا ته توهين سوچي ڏسو! هن دنيا ۾ اسان سان گڏ، مرڻ بعد جيڪڏهن ڪير هلڻ وارو آهي ته ستگورو يا شبد. انهن بنا ڪانسواءِ ٻيو ڪير به نه. توهين بائيءَ ۾ روز پڙهو ٿا:

رڌبون ته سڌبون، ۽ نه ببون شڪتيون، مطلب ته ڪير به اندر سک کي ڪجهه چئي يا ڪري نٿو سگهي.

جــو سنگت ان کي ڪرڻي،
سو جگ سي ڪيي نه ڊرڻي.

جن جن ستگروءَ جي صحبت ڪري اندر اهو پردو دور ڪيو ۽ ڪمائي ڪئي، انهن کي موت جو ڪو به خوف ڪونهي. دنيا جي نندا جو ڪو به ڊڪر ڪونهي، نه لوڪ لڄا جي پرواهه آهي. جنهنجون اکيون ۽ نظر بلڪل ليڪ آهي انهيءَ کي هزارين آدمي پلي آندو چون ته هن کي ڪهڙي پرواهه؟ ساري دنيا آندي آهي. ستگرو ئي اکين وارو آهي. جيڪڏهن سڄي دنيا نندا ڪري ته ستگروءَ کي ڪهڙي پرواهه؟ هو جاڻي ٿو ته هي ويچارا آندا آهن. جيڪڏهن ڪنهن سنت کي دکي ڪن ۽ مالڪ اهو ڏسي هن کي چوي ته لون چئين ته مان هنن کي ماري ڇڏيان، ته سنت مالڪ کي اهائي وينتي ٿو ڪري ته هنن جون آنڌيون اکيون کول ته هي مونکي سڃاڻن. جنم ساکيءَ ۾ لکيل آهي ته جڏهن گوروانڪ ديوجن قصور جي علائقي ۾ ويا ته اُتي جي ماڻهن کين اُچڻ ڪونه ڏنو ۽ چيائون ته هي نقوص ٿو ڦهلائي. آخر انهيءَ گروءَ جي ٻاهران هڪ ڪوڙهيءَ جي جهوپڙيءَ ۾ آرام ڪيائون. سنت ۽ اسانکي نيڪ راه تي آڻڻ جي ڪوشش ڪن ٿا پر اسين الٽو غلط راه تي هلون ٿا، ڪنهن چيو آهي:

"يڪتان تي سنساوبان جوڙ ڪڏهن نه آوي."

هو ته اسانکي ڪرمن جي ڄار مان ڪڍن ٿا پر اسين ورِي ورِي وڃيو اُن ۾ ڦاسون.

جو بي مکر ڪور سي ڦرڻي،
سو پـڙ ساگــر ۾ گرڻي.

گورو اسان وانگر پڻ ڏيڻ وارو آهي، اسان وانگر ڪائي پيٽي ٿو ۽ اسان جهڙو سرير اٿس، اهو ڏسي جيڪڏهن ڪي آدمي کيس "انسان" سمجهن ٿا ته هو جهڙا خالي هٿ دنيا ۾ آيا آهن، اهڙائي خالي دنيا مان هليا ويندا. وري ڪي آهن جي کيس انسان نٿا سمجهن پر ڪمائيءَ وارو ٿا سمجهن ۽ ائين سمجهي ڪانئس نام پڻ وٺن ٿا، پر نام وٺڻ ڪانپوءِ جڏهن سندن دنيوي آشائون نٿيون پوريون ٿين تڏهن گوروءَ کي ٻه وساريو ڇڏين ۽ سندس ڏنل نام کي ٻه وساريو ڇڏين. اهڙن کي مرڻ بعد ڌرمراءِ جي دربار ۾ وڃڻو پوي ٿو جيتوڻيڪ پوءِ گورو سيالي ۽ بچائي ٿو پر سزا ڀوڳڻي پوي ٿي. اسان کي ڪنهن منزل مقصود تي ريل رستي پهچڻو آهي ته اهو ضروري آهي ته اوڏانهن ويندڙ ريل گاڏيءَ ۾ وهون پر جي انهيءَ ريل گاڏيءَ ۾ وهنداسين ئي ڪونه ته منزل تي پهچائيندو ڪير؟ سو جيڪي سک، سمرڻ ڀڄن نٿا ڪن، وشيه وڪار ۽ دنيا جون محبتون نٿا ڇڏين اهڙن جي گورو پرواهه نٿو ڪري. پرميشور جي ڏڪيل کي گورو بچائي سگهي ٿو پر گوروءَ جي ڏڪيل کي پرميشور ٻه قبول نٿو ڪري.

چوراسي چڪر ڪاوين،
ڦر جنم جنم دک پاوين.

فرمائين ٿا ته جيڪي گوروءَ کان بيمک ٿي ويا آهن انهن کي جنم مرڻ ۾ اچڻو پوندو، چوراسيءَ جي چڪر ۾ دک سهڻا پوندا.

تم سوچو اپني من ۾،
ڪوءِ ناهه گورو سم جگ ۾.

فرمائين ٿا ته توهين سوچي ڏسو! هن دنيا ۾ اسان سان ڏ، مرڻ بعد جيڪڏهن ڪير هلڻ وارو آهي ته ستگورو يا بد. انهن بنهي کانسواءِ ٻيو ڪير ٻه نه. توهين ٻاڻيءَ ۾ روز پڙهو ٿا:

رڌبون نہ سڌبون، ۽ نہ ٻبون شڪتبون، مطلب تہ ڪير بہ اندر سڪ کي ڪڇهہ ڇٽي يا ڪري نٿو سگهي .

جو سنگت ان کي ڪرٿي ،
سو جگ سي ڪيپي نہ ٻرٿي .

جن جن ستگوروءَ جي محبت ڪري اندر اهو پردو دور ڪيو ۽ ڪمائي ڪئي، انهن کي موت جو ڪو بہ خوف ڪونهي. دنيا جي نندا جو ڪو بہ فڪر ڪونهي، نہ لوڪ لڄا جي پرواهہ آهي . جهنجهون اکيون ۽ نظر بلڪل ليڪ آهي انهيءَ کي هزارين آدمي پلي آندو ڇون نہ هن کي ڪهڙي پرواهہ ؟ ساري دنيا آندي آهي . ستگوروءَ لي اکين وارو آهي. جيڪڏهن سڄي دنيا نندا ڪري تہ ستگوروءَ کي ڪهڙي پرواهہ ؟ هو جاڻي ٿو تہ هي وچارا آنڌا آهن . جيڪڏهن ڪنهن سنت کي دکي ڪن ۽ مالڪ اهو ڏسي هن کي ڇوپ تہ لون ڇٽن تہ مان هنن کي ماري ڇڏيان، تہ سنت مالڪ کي اهائي وينتي ٿو ڪري تہ هنن جون آندريون اکيون کول تہ هي موتکي ڇاڻن. جنم ساکيءَ بہ لکيل آهي تہ جڏهن گورونانڪ ديوجن قصور جي علائقي بہ ويا تہ اُتي جي ماڻهن کين اُچا ڪونہ ڏنو ۽ جياڻون تہ هي بغاوت ٿو ڦهلائي . آخر انهيءَ ڳوٺ جي ٻاهران هڪ ڪوڙهي جي جهوپڙيءَ بہ آرام ڪيائون. سنت ۽ اسانکي نيڪ راهہ تي آڻڻ جي ڪوشش ڪن ٿا پر اسين الٽو غلط راهہ تي هلون ٿا، ڪنهن چيو آهي :

”بڪتان لي سسارڀان جوڙ ڪدي نہ آوي .“

هر تہ اسانکي ڪرمن جي ڄار مان ڪڍن ٿا پر اسين وري وري وڃيو اُن بہ ڦاسون .

جو بي مکہ گور سي ڦرٿي ،
سو بڏ ساگر بہ گرٿي .

چڱو، اهي سيني جي موت وقت اچن ٿا. پر جيڪو نوَ د
خالي ڪري ستگوروءَ جي اندرين سروپ تائين پهچل آ
انجي موت وقت ستگورو پاڻ ايندو ۽ ساڻ ولي ويند
جيڪڏهن جمدوتن سان ني وڃڻو پوي ته پوءِ ستگوروءَ ج
ڪهڙي ضرورت؟ موت جو وقت تمام ڏکيو ٿيندو آهي
ان وقت ڪير ساڻ نٿو هلي سگهي پر ستگورو ساڻ هلي ٿ
۽ سيني مصيبتن ۽ ڪشٽن کان بچائي ٿو. سيني جي ڪرتوتن
جا چونڊا ڌرمراء جي ڪچهريءَ ۾ پيش ٿين ٿا. پر
ستسنگيءَ کي ڌرمراء وٽ وڃڻو ئي نٿو پوي. چاڪاڻ ته
ستگورو هن جا چونڊا ساڙي ٿو ڇڏي. اهڙا گهڻيئي واقعا
ٿيندا رهيا آهن جنجي دهرائڻ جي ضرورت ڪونهي. سو
فرمائين ٿا ته جيڪڏهن سڪ پوريءَ طرح نام جي ڪمائي
ڪري ته ستگورو هنکي جمدوتن جي حوالي ٿيڻ کان بچائي
ٿو. پر جيڪڏهن ڪير نام ولي ڪمائي نٿو ڪري ته پوءِ
ستگوروءَ جي مرضي، اچي يا نه اچي ۾ سندس مهانتا آهي
جو هو اچي ٿو.

ڏسوين ۾ ڪينچي نَوُ سي،
ڦر ايڪ ڪري ڪوهه دوسي.

ڏهن دروازن ۾ اکيان آهي، ڏوئي آهي. اسين اکيان ۽ ڏوئي ۾ ڦاٿا آهيون. اهو ستگروءَ جو فرض آهي ته اسانکي ڏهن دروازن مان ڪڍي، ڏهين گليءَ ۾ وٺي هلي. ستگروءَ جو اسان سان ڏيڻ پڻ ڏيڻ جو ناتو ناهي. اسين ڪروڙين جنمن کان هن دنيا کي پنهنجو معبود حقيقي ٻڌائي ويٺا آهيون، پر ستگرو انهيءَ دنيا کان ڇڏائي اسانکي نام سان ملائي ٿو ڪويا ڏوئي مان ڪڍي وحدانيت ۾ آڻي ٿو ۽ چوي ٿو ته اي پيارا! ڏس، تون ڪروڙين جنمن کان هن دنيا ۾ ڪيڙو، پتنگ، ڪتو، ٻلو، گڏهه ٿيندو آيو آهين، اسين توکي نام جي سمرڻ وسيلي، اندر وڃڻ جو رستو ڏيکاريون ٿا، تون سمرڻ ڪري هن سرير کي ڇڏي اندر وڃ ۽ سچ سان ميلاپ ڪر. ڇا اهو ٿورو اپڪار آهي؟ ستگروءَ کان مٿي، هن دنيا ۾ اسانجو ڪوبه دوست يا رشتيدار ڪونهي.

شبدا رس ڪوهه پلاوين،
جم پوري ڦير بچاوين.

جڏهن توهين ستگروءَ جي سکيا موجب سورج، چندرما ۽ تارا منڊل پار ڪندا تڏهن توهان پد ۾ ايندا. هاڻي اکيان ڏر ڏام ڀڃائڻ ستگروءَ جو ڪم آهي. جڏهن توهين نام روپي جهاز ۾ ويٺا، جنهن جو ملاح يا ڪپتان پورو گرو آهي ته پوءِ توهان کي ڪجهه ڪونه ڪرڻو آهي. ستگرو ذميوار آهي. هو چوي ٿو ته شبد کي پڪڙيو. جڏهن ائين ڪندا توهان جي Will Power (اڇا شڪتي) تمام مضبوط ٿيندي. جيئن جيئن سک پڇن سمرڻ ڪري ٿو تيئن تيئن ستگرو هن ڏانهن وڌيڪ ڌيان ڏئي ٿو. سو اسانجو ستگروءَ سان اهو ناتو آهي. سوال آهي ته ستگرو وڌيڪ ڇا ٿو ڪري. فرشتا جتو يا جمدوت

چئو، اُهي سيني جي موت وقت اچن ٿا. پر جيڪو نوَ دروازا
خالي ڪري ستگوروءَ جي اَندرين سروپ تائين پهتل آهي
انهي موت وقت ستگورو پاڻ ايندو ۽ ساڻ وٺي ويندو.
جيڪڏهن جمدوتن سان ئي وڃڻو پوي ته پوءِ ستگوروءَ جي
ڪهڙي ضرورت؟ موت جو وقت تمام ڏکيو ٿيندو آهي.
ان وقت ڪير ساڻ نٿو هلي سگهي پر ستگورو ساڻ هلي ٿو
۽ سيني مصيبتن ۽ ڪشٽن کان بچائي ٿو. سيني جي ڪرتوتن
جا چونڊا ڌرمراءِ جي ڪچهريءَ ۾ پيش ٿين ٿا. پر
ستسنگيءَ کي ڌرمراءِ وٽ وڃڻو ئي نٿو پوي. چاڪاڻ ته
ستگورو هن جا چونڊا ساڙي ٿو ڇڏي. اهڙا گهڻيئي واقعا
ٿيندا رهيا آهن جنجي دهرائڻ جي ضرورت ڪونهي. سو
فرمائين ٿا ته جيڪڏهن سک پوريءَ طرح نام جي ڪمائي
ڪري ته ستگورو هنکي جمدوتن جي حوالي ٿيڻ کان بچائي
ٿو. پر جيڪڏهن ڪير نام وٺي ڪمائي نٿو ڪري ته پوءِ
ستگوروءَ جي مرضي، اچي ٿا نه اچي پر سندس مهانتا آهي
جو هو اچي ٿو.

گهر اگم تـوهه درساوين،
مارگ سپ توهه لکاوين.

هاڻ سوال اُٿي ٿو ته ستگورو سک کي ڪٿي وٺي وڃي
ٿو. فرمائين ٿا ته سچکنڊ ۾، ست نام ۾، اگر لوڪ ۾. وڃي
اُئين ۾ ستگورو ڪونه ٿو چوي ته ڀائي اڪيلو وڃ. بلڪ هو
اَندر هر ڪنهن منزل تي ساٿس آهي. اندر جيڪي مشڪل
منزلون آهن انهن مان ستگورو پار ڪرائي ٿو. سک جي طاقت
ناهي جو هو هڪ قدم به پنهنجي ٻل سان اڳيان وڌي سگهي.
پوري ستگوروءَ ۽ پوري نام کان سواءِ وڏا وڏا مهاتمائون اتي
روڪجي بيٺا آهن. جنم ساکيءَ ۾ گورو نانڪ صاحب جن
جو ديوي چرتر پڙهي ڏسو. ته اَندر ڪيتريون رڪاوٽون
آهن. جي ستگورو ساڻ آهي ته نه ديوتائون، نه ديوتائون، نه

اندر پرگهٽ ڪيو، سمجهو ته انهن جنم مرڻ کان پاڻ آزاد ڪيو. هاڻ ستگورو ذميوار آهي ۽ اڪيي سندس ڏيولي آهي. هر پاڻبوي ولي ويندو.

ستگور توهه چن چن پوسين،
هنگتا ٽيري سپ وڌ ڪوسين.

هاڻ، سک جي هر وقت سنڀال ڪرڻ ستگوروءَ جو ڪم آهي ته جيئن هو ڪامي نه ٿئي، ڪروڌي نه ٿئي ۽ نه ٻين لوڀ ڪرمن ۾ ڪري. ستگورو ڪهڙي بيماريءَ جي دوا آهي؟ اسانجي سنڪلپ وڪلپ جي دور ڪرڻ جي. اسانکي عيبن ۽ پاپن کان بچائڻ جي! هو ستسنگ جي وسيلي اسانجي هرهڪ بيماريءَ جو علاج ڪري ٿو. اسانجي اندر جيڪي شڪ ۽ سنديهه آهن انهن جو ستسنگ ذريعي جواب ملي ٿو. ستسنگ اهو تيرٿ آهي جنهن ۾ اشنان ڪرڻ سان جنمن جنمن جا پاپ ناس ٿي وڃن ٿا. ستسنگ جي مقابلي ۾ دنيا ۾ ٻيو ڪو تيرٿ ڪونهي. ستگورو نام ڏيئي ڪڏهن به غافل ڪو رهي. جيڪي ستسنگي لڙائيءَ (جنگ جي ميدان) ۾ مرن ٿا ستگورو انهن جي ته پوري سنڀال ڪري ٿو. ستگورو پنهنجو بوجو سکن تي نٿو وجهي پر پنهنجو پاڻ ڪمائي کائي ٿو. اهڙو مفت جو ستگورو ڇا مهانگو آهي؟

ٽڪو ڪر ان چرنن هوشين،
ستگور سي مت ڪر روسين.

ستگوروءَ جي پاڻي ۾ رهڻ، سک جو ڌرم آهي. گرو گرنٿ صاحب ۾ جڳهه جڳهه تي تمام زور سان چيل آهي ته اي سک! ستگوروءَ جي پاڻي ۾ رهه. جيڪڏهن اسين ستگوروءَ جي پاڻي ۾ رهون ته ڪڏهن به دک نه ايندو. جي ڪتنب هليو وڃي ته به ستگوروءَ جو پاڻي جي ڏس هليو وڃي ته به سندس،

ڀاڳوءَ جي بيماري اچي ته ٻه ستگوروءَ جي مرضي. راضي رکي ته ٻه سڀدس موج.

شيخ سعدي صاحب چون ٿا:

"چون نگردد بخدنگ قضا، سپر نيست مر بنده را جز رضا."

جڏهن سڀدس ڀاڳو اُبي ٺيٺو آهي ۽ مقدر کونهي پوءِ ڇو ته پيار سان ڀوڳيون؟ جيڪڏهن سڀدس ڀاڳي تي راضي رهجي ته باقي چنتا ڇا جي؟ ڇاڪاڻ ته جڏهن اسين پيدا ٿيون ٿا تڏهن کان اميري غريبي، بيماري تندرستي، دک سک اسان ڪٺي آيا آهيون ۽ اهو اسانکي ضرور ملڻو آهي. پوءِ "هاءِ هاءِ" ڇا جي؟ تنهن ڪري سوامي جن فرمائين ٿا ته ستگوروءَ ۾ ڀروسو ۽ پريت وڌايو ۽ هن سان رس نه. ڪيترا دفعا ڏٺو ويو آهي ته جيڪڏهن مقدمي ۾ جيت نه ٿي ته چئبو، ڇڏيو گوروءَ کي! جي پٽ بيمار ٿيو، چاڪ نه ٿيو، بلڪ مري ويو ته چئبو ڇڏيو ستگوروءَ کي! يا پيو ڪو ڪم پورو نه ٿيو ته چئبو ڇڏيو ستگوروءَ کي. سک ۽ ستگوروءَ جو ڪاڻ ۾ ناتو، پٽ ڏيڻ کي تندرست ڪرڻ يا مقدما فتح ڪرڻ يا پيون خواهشون پوريون ڪرڻ لاءِ ڪونهي. اهو ناتو بلڪل نرالو آهي.

ستگور گت اپ سن مو سي،
ڪهي جات نه رنچڪ منهن سي.

ستگوروءَ ۽ اسانجي وچ جيڪو ناتو آهي اهو تمام اچو آهي. ستگورو جيڪا اسانکي بخشيش تو ڪري ان جو بيان اسان سان نٿو ڪري سگهجي. ستگورو اسان تي جيڪا ديا ڪرڻ چاهي توانهن جو ورنن ڪرڻ لاءِ پورا اکر نٿي ڪونهن. ا وڏي ۾ وڏي نيڪي آهي. ستگورو ڪهڙو نو احسان ري سو اڳيان هلي فرمائين ٿا.

لکو وچٿر پڻ اسانجو من اچي ۽ وچٿرو ستگروءَ جو سروپ اَٽل ٻيٺل آهي، اسانجو من ڀڄ جري پوي. جهڙيءَ طرح هلندڙ ريل گاڏيءَ ۾ ٻيٺل وڻ ڊوڙندا نظر ايندا آهن پر وڻ نه ڊڪ لئي هند ٻنا آهن ۽ ريل گاڏي هلي رهي آهي. سو سمرن ڪري گروءَ کي اندر ۾ پرگهٽ ڪريو. گرو امرداس صاحب جن فرمائن ٿا:

"نانڪ جن کو ستگرو ملا تن کا لبکا لٿڙيا."

جڏهن ستگروءَ جو سروپ اندر پرگهٽ ٿئي ٿو تڏهن لکو امڙي ٿو، وري گرو امرداس صاحب جن فرمائن ٿا:

"نانڪ آپ جوڙ گر ماهن سماوي."

جڏهن ستگرو اندر پرگهٽ ٿئي ٿو تڏهن سمرن جو ڪورس پورو ٿيو، ها! اگيان ڏيان جو ڪورس چالو ٿئي ٿو. رو ارجن صاحب جن فرمائين ٿا:

"گر کي مورت من پر ڌيان، گر کي سبد منتر من مان."

ري فرمائن ٿا:

"گر پرميسر ايڪو جان جو تس ڀاوي سو پروان."

هن دنيا ۾ چار ٻيا، هم وقتي (Contemporary) گاڏهن ٻام ضروري آهن. مثال طور (١) جيڪڏهن ڪو چري نه منهنجي ندمي جو فيصلو راجا وڪرماجيت اچي ڪري نه ڇا هو اچي سگهندو؟ هرگز نه، بلڪ وقت جو جج ئي اُن جو فيصلو ڪري سگهندو. (٢) جيڪڏهن ڪو بيمار چوي نه منهنجو علاج ڊاڪٽر يا لقمان حڪيم اچي ڪري نه ڇا هو ايندو؟ ڪڏهن نه. بلڪ وقت جو حڪيم يا ڊاڪٽر ئي اُهيءَ جو علاج ڪندو. (٣) جيڪڏهن ڪا استري چوي نه مونکي اڳيندر سان شادي ڪرڻي آهي نه ڇا هو اچي ساڻس شادي ڪندو؟ نه، هرگز نه. بلڪ وقت جو آدمي ئي اچي پتي ٿيندو. (٤) جيڪڏهن ڪو شاگرد چوي نه جيڪو استاد

سؤ سال اڳ مري چڪو آهي مونکي ان کان تعليم وٺڻي آهي ته اهو اُستاد ڪونه ايندو پر انهي شاگرد کي ڪنهن وقت جي اُستاد کان علم وٺڻو پوندو. (٥) اهڙيءَ طرح پرماتما جي ڳولائڻ کي وقت جي سنت مهاتما جي ڳولها ڪرڻي پوندي. پراڻين ڳالهين مان ڪجهه ورتو ڪونهي پر اسين انهن مهاتمائن جو آسرو وٺڻ چاهيون ٿا جن کي گذريي هزارين ورهيه ٿي ويا آهن. اهي پنهنجي وقت ۾ ڪري ڪيترا نه پورڻ هئا پر هينئر انهن جو آڌار ۽ آسرو وٺڻ سان ڪجهه به ڪونه حاصل ٿيندو.

ستگور ڪا ڪرو ڀروسا،
ڦر ڪرو نه ڪڇ افسوسا.

جڏهين اسين سمرن ڪري هڪ واريءَ ستگوروءَ کي اَندر پرگهٽ ڪنداسين ته هوءَ هر وقت اسان سان گڏ پيو ڦرندو ۽ اسان جي هر هڪ سوال جو جواب پيو ڏيندو. هيءَ پدوي تمام اُتم آهي. سمجهه ۾ آيو؟ گرو اَمرداس صاحب جن فرمائين ٿا:

"جيون جندي سمه جن پالني، راکي نند منجهار.
انتر باهر مکه دي گراس، کن کن پوچار.
تيون ستگورو گور سکه راکتا، هر پريت پيار".

انڌر وچي جڏهن اسين پاڻکي ستگوروءَ جي گود ۾ ڇڏيون تا ته پوءِ اسان لاءِ ڪو ڪم نه رهيو. چاڪاڻ ته اڳتي ستگوروءَ جي ذميواري آهي. اسانکي ڏر ذام پهچائڻ مسندس جوابداري آهي. جڏهن اسين ٽڪيٽ وٺي ٽرين ۾ ويناسين تڏهن اڳتي ريلوي وارن جي جوابداري آهي ته اسان کي منزل مقصود تي پهچائين. پر گوروءَ جي گود تائين پهچڻ ڪا ٿوري ڳالهه ٿاهي! هيءَ تمام اوچي پدوي آهي، سو جن ستگوروءَ کي

جاڪاڻ تہ هندي ڀاشا ۾ "سوامي" کان وڏو ڪو لفظ ڪونهي لنهن ڪري سڀني سنتن هن کي "سوامي" "سوامي" ڪوليو آهي. سوامي جي مهاراج جن هن کي "راڌا سوامي" يعني روح جو سوامي ڪوليو آهي. هڪ "راڌا" اکر گڏڻ سان دنيا ۾ شور مچي ويو آهي. اهو آخرين مقام آهي جتي ٻوڄي قطرو سمنڊ ۾ ملي سمنڊ ٿيو وڃي. ٻوءِ ڪير اچي، ڪير وڃي؟ اهو حساب سڀ ڪنهن جي اندر آهي. جيڪڏهن توهين ايڪاڳر ٿي وهو تہ توهان جو ٻاهر نس مٿيءَ جي سر سان تعلق ڪيئن؟ جي ٻاهر جا ڪن ۽ اکيون ڪليل آهن تہ ٻاهر سان تعلق آهي. پنڊ (سرير) ۽ برهمنڊ هڪ ٿي آهي. مسلمان انهيءَ کي عالم صغير ۽ عالم ڪبير ڪوليندا. اندروني حقيقت جي ٻاري ۾ سڀني جو خيال ساڳيو آهي پر لفظ جدا جدا ڪم آندا آهن.

ڪهو ڪيا کول راڌا سوامي، ۲
سڻن ڀيد سمجھ ٻرماني.

هاڻ جتي روح وڃي ٿو dissolve يعني جذب ٿئي اهو آخرين ديس آهي. انهيءَ کي گهڻا سنت ۽ فقير "سوامي" "سوامي" چوندا. اسين انهيءَ کي "راڌا سوامي" يعني روح جو سوامي چئون ٿا. هي سڀ جدا جدا نالا مهاتمائن رکيا آهن پر حقيقت ۾ هو "انامي" آهي يعني سندس ڪو نالو ڪونهي. جيڪي اندر وڃن ٿا اهي لاءِ نالن جو جهڳڙو ئي ڪونهي جاڪاڻ تہ انهيءَ حقيقت جو پورو پتو وڃي.

ست سنگ جا وچن- (١١)

ستگورو ڀڳتي (سار وچن-شبد ٥، وچن ١٨)

ستگور ڪا نام پڪارو، ستگور ڪو هيئڙي ڌارو.

هاڻ اياس يا ڪمائي ڪرڻ جو طريقو ٿا ٻڌائين. فرمائين ٿا ته جيڪو نام ستگورو اوهانکي ڏني ٿو تنهن جو سمرن ڪريو. ڇاڪاڻ ته شبد پنج آهن تنهن ڪري انهن جا نالا به پنج آهن. ستگورو پنجن نامن جو سمرن ڏئي ٿو. جيڪي سنت سچ کنڊ پهتا آهن، ڀلي ڪنهي کهڙي به قوم يا مذهب جا آهن سيني پنجن نامن جو سمرن ڏنو آهي. مسلمان انهن شبدن جا نالا عربيءَ ۾ رکيا آهن، هندن سنسڪرت ۾ ۽ ٻين مذهب وارن پنهنجي ٻوليءَ ۾. مطلب اهو آهي ته هي انسان سمرن ڪري نرمل ٿئي ۽ شبد سان ملڻ جي لائق ٿئي. جڏهن اسين ٻن اکين جي وچ ۾ خيال جمائي سمرن ڪنداسين ته اسان جي آتما، ڇهن چڪرن کي پار ڪري، سورج، چندرما ۽ تارا منڊل پار ڪري، ستگوروءَ جي نوري سروپ تائين پهچي ويندي. انهيءَ جو نالو آهي ستگورو ڀڳتي! ستگور شيوا! پير ڏونڻ ستگوروءَ جي شيوا نه آهي نڪو ڪو رپين پيسن سان ستگوروءَ جي شيوا ٿي سگهي ٿي. نام وٺي، انهيءَ جي ڪمائي ڪري، ستگوروءَ کي اندر پرگهٽ ڪريو. ڪي چون ٿا ته ستگوروءَ جو روپ اندر اچڻو ٻر وري هليو ٿو وڃي، ٻر اصل ۾ اهو سروپ نڪو اچي ٿو

ڇاڪاڻ ته هندي ڀاشا ۾ "سوامي" کان وڏو ڪو لفظ ڪونهي لنهن ڪري سڀئي سنتن هن کي "سوامي" "سوامي" ڪوليو آهي. سوامي جي مهاراج جن هن کي "راڌا سوامي" يعني روح جو سوامي ڪوٺيو آهي. هڪ "راڌا" اکر گڏڻ سان دنيا ۾ شور مچي ويو آهي. اهو آخرين مقام آهي جتي ٻهچي قطرو سمنڊ ۾ ماي سمنڊ ٿيو وڃي. پوءِ ڪير اچي، ڪير وڃي؟ اهو حساب سڀ ڪنهن جي اندر آهي. جيڪڏهن توهين ايڪاگر ٿي وهو ته توهان جو پاڻ ئين متيءَ جي سر تر سان تعلق ڪهڙو؟ جي پاڻ جا ڪن ۽ اکيون ڪلمل آهن ته پاڻ سان تعلق آهي. پنڊ (سر ٻر) ۽ برهمنڊ هڪ ئي آهي. مسامان انهيءَ کي عالم صغير ۽ عالم ڪبير ڪوٺين ٿا. اندروني حقيقت جي باري ۾ سڀني جو خيال ساڳيو آهي پر لفظ جدا جدا ڪم آندا آئن.

ڪهو ڪيا ڪول راڌا سوامي،
سڻن ٻهر سمجهه ٻرمانـي.

هاڻ جتي روح وڃي ٿو dissolve يعني جذب ٿئي اهو آخرين ديس آهي. انهيءَ کي گهڻا سمت ۽ فقير "سوامي" "سوامي" چوڻتا. اسين انهيءَ کي "راڌا سوامي" يعني روح جو سوامي چئون ٿا. هي سڀ جدا جدا نالا مهاتمائن رکيا آهن پر حقيقت ۾ هو "اناهي" آهي يعني سندس ڪو نالو ڪونهي. جيڪي الد وجن ٿا انهن لاءِ نالن جو جهڳڙو ئي ڪونهي ڇاڪاڻ ته انهنکي حقيقت جو پورو پتو وڃي.

امر پد مول جا ديکا،
بين ذن کا مالا ليکا.

مولوي روم صاحب پنهنجي مثنوي هتان (پيور غفا) کان شروع ڪئي آهي. مثنوي روحانيت جو تمام اعليٰ ڪتاب آهي. جو هيئن شروع ٿئي ٿو:

"بشنو از ني چون حڪايت مي ڪند،
وز جدائي ها شڪايت مي ڪند."

مولوي روم صاحب فرمائين ٿا ته جيڪا سوهنگ جي بسري آهي يعني جيڪا آتما پيور غفا ۾ پهچي چڪي آهي اها ڪهڙي ڪهاڻي ٿي ٻڌائي سا ٻڌو:

"ڪز نيستان تامرا ببريده اند،
از نفيرم مردوزن ناليده اند."

بسري چوي ٿي جڏهن مونکي بانس جي جهنگل مان يعني سچ کنڊ مان ڪٽيو ويو تڏهن مان پنهنجي قوم (ستنام) کان جدا ٿي ويس ۽ دکي آهيان. آتما پرماتما جي انش آهي. آسين انهيءَ مالڪ کان جدا ٿيل آهيون جڏهن هن سان ميلاپ ٿيندو تڏهن شانتي اچي ويندي. سچ کنڊ چئو يا مقام حق چئو اهو آخري هنڌ آهي جتي قڙو سمنڊ ۾ ملي سمنڊ ٿيو وڃي.

الک اور اگم پي پيکا،
نام کا مول اب ديکا.

الک ۽ اگم کي پار ڪري هاڻ روح آخرين ديس ۾ پهچي ويو، جتي سڀ پهچي شانت ٿي ويا.

گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

"اوچ اپار بي انت سوامي."

تلسي صاحب جن فرمائين ٿا:

"سب کي آد کهون اب سوامي."

جڏهن اسين من ۽ اندرين کي روڪيون، ان اُکين جي وچ ڌيان جمائي سمرڻ ڪنداسين تڏهن هي سر بر senseless يعني بي سڌ ٿي ويندو. پوءِ سورج منڊل، چندرما منڊل لنگهي اکيان ترڪا پد اچي ٿو. جڏهن سهنس دل ڪنول ۽ ترڪا پد کان پار ٿو پهچي تڏهن پورو بشن اچي ٿو. سيني جي اندر اَمرت ترسي رهيو آهي جڏهن اهو اَمرت پيئجي ٿو ته من motionless يعني اسٿر ٿيو وڃي. اهائي دوا رشن منين ۽ بن مهاتمائن ۽ سنتن ڪاڍي ۽ جيڪي سنت دنيا ۾ آيا آهن اهائي دوا ڏيندا آيا آهن. جڏهن من اندر وڃي اَمرت پيئي ٿو تڏهن وس ۾ اچيو وڃي. من وس ۾ آيو معنيٰ مالڪ مليو. جڏهن من اندرين کي ضابطي ۾ آڻي امرت پيئي ٿو تڏهن روح آزاد ٿيو وڃي.

بنڪ چڙهه ترڪٽي ڌاوي،
سن دس دوار گت پاوي.

جڏهن انسان (نام ولي) اُکين کان مٿي سنتن جي ٻتايل ڪورس موجب محنت شروع ڪندو، تڏهن پهرين ترڪا پد ۾ پهچندو. انهيءَ کان پوءِ برهم ۾. (برهم مان سهنس دل ڪنول ۽ سڄي سرشٽي پيدا ٿي آهي) اتان لنگهي پار برهم ۾ پهچندو. اتي اچي هن کي پنهنجي پورڻ شناس ٿئي ٿي ۽ جريتو "I am the soul" يعني مان آتما آهيان. جيستائين اتي نه پهتو آهي ليستائين جهڳڙو ئي جهڳڙو آهي.

مها سن جايءِ هو ڪاني،
پنور ۾ جا سني باني.

پار برهم مان مهاسن ۾ اچجي ٿو ۽ ان بعد پنور غفا يعني سوهنگ ديس ۾ اچجي ٿو. مسلمان انهي کي "اناهو" چون ٿا. اناهو جي معنيٰ آهي "جو تون آهين سو مان آهيان" ۽ "سوهنگ" جي معنيٰ به آهي، "جو تون آهين سو مان آهيان."

سرت کا جوگ لکھوایــن،
جیو نھین کــھن ان مانین.

ستت اِئين ڪونہ ٿا چون تہ ڪيس (وار) رکايو يا مٿو ڪوڙايو يا گيڙو رنا ڪپڙا پايو بلڪ فرمائين ٿا تہ تون فقط پنهنجي سرت کي شبد سان ملاء تہ آنند اَچيئي. پر جيون جا پاڳ کوٺا آهن! ستت سيـ مفت ڏين ٿا، پيسو ڪوڏي ڪونہ ٿا وٺن. انهيءَ کان وڌيڪ ڇا ڪن؟ هو چون ٿا تہ اُنهن ڏـون دروازن کي ڇڏي مٿي اَچ پر اسان جي پاپن جي ميل ۽ Negative Power يعني ڪال شڪتي، مٿي چڙهڻ نٿي ڏئي. ڪبير صاحب جن بہ فرمائين ٿا:

”ڪبير پاپي ڀڳت نہ ڀاوئي هر پوجا نہ سهائي،
ماکي چندن پر هري جهہ درگند تهہ جائي.“

يعني جيڪي پاپي يا ملين چت وارا آهن اُنهن کي مالڪ جي ڀڳتي نٿي وڻي، اُهي سنتن جي سنگت ۾ نٿا وڃن، جهڙيءَ طرح مک، چندن، ڪستوري ۽ مشڪ ۽ ٻيون خوشبوئدار چيزون ڇڏي سڄو ڏينهن گند ڪچري تي ٻون ٻون پيئي ڪري ۽ خوشبوءِ ڪيس بري ٿي لڳي.

سرت لي گگن چڙهوارين،
پـنـڊ ۾ ســار بـتـلاوين.

فرمائين ٿا تون محنت ڪري روحاني منزلن تي چڙھ. اسين توسان ساٿ آهيون، کنڊ برهمنڊ، برهم پار برهم، جتي بہ ويندا اتي گورو ساٿ هوندو. جي هوُ ساٿ نہ هجي تہ سڪ هڪ قدم بہ وڌي نہ سگهي.

چڙهي بــرهمنڊ لــب پرکي،
سهس دل مڌيہ ڪيھ نرکي.

ستت آنڌ وشواس ۾ نٿا رکن تہ مرڻ بعد مالڪ ملندو. بلڪ چون ٿا تہ جيئري ئي مالڪ کي اندر وڃي ڏسو.

ٿيا آهن تڏهن بہ سندن قانون ساڳيو آهي، سندن اُپديش ساڳيو آهي ۽ انهيءَ جو ڦل بہ ساڳيو آهي. پر جيڪي شريعت ڏرمي پابندين ۾ آهن انهن جي اها راهہ ڪونهي. جڏهن سنت دنيا ۾ اچن ٿا تہ هُو ڪاري يا گوري، هندو يا مسلمان کي نٿا ڏسن پاڪ پريم کي ڏسن ٿا يا آتما کي ڏسن ٿا. هنن جي سکيا ڪهڙي آهي؟ تنهنجي اندر پنج شبد وجي رهيا آهن جيڪي سڀئي شانتي ڏين ٿا، اندر هل ۽ انهن کي ٻڌ. ساڳي ڳالهہ گورو نانڪ صاحب جن ۽ ٻيا سنت پڻ چون ٿا. جيئن ڪبير صاحب فرمائين ٿا:

”پنچي سبد اناحد باجي سنگي سارنگ پاني،
ڪبيرداس تيري آرتي ڪيني نرنڪار نرباني.“

وري ٻيءَ جي فرمائين ٿا:

”پنچ سبد نرمائل باجي ڍلڪي جنور سنگ گهن گاجي.“

اهوئي دادو جي، پلٽو جي، مولانا روم، خواجہ حافظ ۽ ٻين جو طريقو آهي. فرمائين ٿا تہ اها نام روپي دولت سنتن جي هٿ ۾ آهي ۽ انهن وٽان ئي ملي ٿي. جڏهن اُنهن وٽ وڃبو، هو فرمائيندا: اي ڀاءُ! تنهنجي اندر ۾ روح آهي، اُنهد شبد آهي. ٻيو ڪجهہ نہ ڪر، صرف پنهنجي روح کي انهيءَ سان لڳاءِ. ڪهڙو نہ آسان رستو آهي! سنت نہ ديس پرديس پٽڪيائين ٿا، نہ ليڙن ۾ اُلڪائين ٿا، فقط چون ٿا تہ اُندر وڃ تہ پتو لڳيئي.

ڏنون ڪي نام درساوين،
روپ استان کهہ گاوين.

پنج ڏنون، اُنهن جو ڀيد ۽ هرهڪ ديس جي روشني ۽ آواز، ستگورو نام ڏيڻ وقت ڏسي ٿو. نہ فقط ايترو پر ستگورو اُندر هر منزل تي پڻ ساڻ رهيتو.

فرمائين ٿا ته وڏي افسوس جي ڳالهه آهي ! چوراسي لک جوڻين جو چڪر ٻورو ڪري هنڪي انساني سرير مليو، ٻر هي اندر نه وٻو، هيءُ جنم مڪتي حاصل ڪرڻ لاءِ آهي ٻر جي هميشہ ناڪامياب ٿيو ته ٻيو ڪو، جنم مڪتيءَ لاءِ نه آئس. اهڙو قيمتي جنم، جيڪو هيڏيءَ دير بعد مليو آئس، انين ٿي وڃائي ڇڏيائين. انسان جي اندر ٻه طاقتون آهن، هڪ منفي (Negative)، ٻي مثبت (Positive). جيڪا Negative يعني مخالف طاقت آهي اها هن کي اندر وڃڻ ئي ڏئي. جي اندر نه وٻو ۽ ٻنهنجو ڪجهه نه اٿاياٿين ته عمر برباد ڪري ڇڏيائين. انسان جي ديهه ته ملي ٻر هيءُ انسان نه ٿيو.

✓ دياڪر سنت گوهراوين، ذرا نهين چت پرلاوين،
ٻانچ ڏن ٻيٺ بتلاوين، سرت ڪي راه دکلاوين.

جڏهن ٻرماتما ڏٺو ته سڄي دنيا غافل ٿي ويئي آهي تڏهن ٿن سنتن کي موڪليو. انهن کي سنت چئو يا فقير چئو يا مرشد ڪامل چئو. اهي مالڪ جا موڪليل آهن. هنن جي اچڻ جو مقصد امان کي سنسار سمندر مان ڪڍڻ آهي، هو، نه نئون مذهب ناهيندا آهن، نه پراڻي کي ڊاهيندا آهن. ٻر فرمائين ٿا ته تنهنجي اندر مالڪ آهي ! اسين توکي هن جي ملڻ جي راه ٻڌايون ٿا تون محنت ڪري ٻردو کول، انين به ڪونه ٿا چون ته اندر تون اڪيلو وڃ ٻر فرمائين ٿا ته اسين توسان ٻاهر به هر وقت ساڻ آهيون، ۽ اندر بہ هر ڪنهن منزل تي توسان گڏ هونداسين. توکي وڏين مشڪلاتن مان لنگهائينداسون. تون نه ٿوم ڇڏ، نه ڌرم ڇڏ ۽ نه ٻار ٻچا ڇڏ. جيڪي به سنت ڌرتي تي دام ڪان آيا آهن يا ڪمائي ڪري سنت لوڪ پهتا آهن سي جيتوڻيڪ جدا جدا مذهبن ۽ ملڪن ۾ ٻيدا

"علمون بس ڪرين او يار، اڪو الف ليري درڪار."
ويد شاستر ۽ ٻين ٻين ڪتابن پڙهڻ جو مقصد ڇا؟ اهو ته اندر وڃو، ڪيڏين پرهمپدن لي چڙهو. پر ساري عمر پڙهندو رهجي ۽ اندر وڃڻ جي ڪوشش نه ڪجي ته پڙهڻ ساڳي ٻالهه آهي./

ڪمر سنسار نهين جاوي،
موه مد ڪام پرماوي.

جيڪڏهن سڄي عمر ڪرم ڪانڊ ۽ جپ تپ ۾ لڳائجي ته ڀلا ڇا لڀو؟ ساڳيو ڪام، ساڳيو ڪروڌ ۽ ساڳيا وشيه وڪار. ساري عمر اکين کان ٻاهر. پنج گيان اندريون، پنج ڪرم اندريون، چار انتهڪرڻ، اهي جڙ ڏانهن طاقتون آتما کي ڏٻائي ويٺيون آهن. جيستائين اهي نه وينديون ليستائين حقيقت جو پتو نه پوندو.

ڏني ڏن پيڏ نهين چينها،
سرت اور شبد نهين لينا.

فرمائين ٿا ته هڪڙي سنت مهاتما ملي وڃي ۽ هي الهيءَ ڪان رستو ولي اندر آتما کي نام سان لڳائي ۽ جيڏي لي اندر چڙهي ته ڪيس پڪ لي وڃي ته نام ڪهڙي شيءِ آهي. پر هن سرت کي شبد سان ملائڻ لي ڪرڻي جهڙي ڪري ڪجهه ڪرڻ ٿو.

ملا نهين گورو ڏن پيڏي،
لڳاوي ڏن مٽي ڪيدي.

يا ته هن ڳولا ڪونه ڪئي آهي يا هن کي اندر وڃڻ وارو ستگورو ڪونه مليو آهي. جيڪڏهن ملي وڃيس ته هو نام جو ڀيد ڏئيس، هي محنت ڪري اندر وڃي، پردو کلي پئيس ۽ مڪتي لي وڃيس.

ڪال ني بڌ ان چيدي،
مات نر ديهه ان دي دي.

ڪونه تو ڪونيان. ڪجهه نه ڪرڻ کان اهي چڱا ۽ سريشٽ ڪرم آهن پر انهن سان مڪتي نٿي ملي. مڪتي ڏيڻ وارو نام توهانجي اندر آهي.

پيڏ ڏن ڪا نهين پايا،
نام ڦل هاٿ نهين آيا.

جيستائين ڏن جو پيڏ نه ملي ۽ ڏن کي نه پڪڙ وجي ليستائين روح مٿين منزلن تي نه چڙهي سگهندو ۽ نه رام "طاقت" سان ميلاپ ٿيندو، نه آنند ايندو، ۽ نه ڪام ڪروڌ گهٽجندو ۽ نه من اندريون وس ايندريون.

جپين نت سهس اور لاکا،
ڪلي نهين نيک ان آنکا.

ڪو سؤ دفعا مالها تو ڦيري، ڪو هزار دفعا. ڪي ڪنهن پاٺيءَ جا سؤ پاٺ ٿا ڪن، ڪي هزار ۽ ڪي لک. ڪي گورو گرنٿ صاحب جا پاٺي آهن جي سڄي عمر پوڄه پائيندا رهيا آهن پر سندن اندر جو پردو نه کليو آهي، ٻه ٻه سؤ دفعا جن گورو گرنٿ صاحب جو پوڄه پاٺ آهي، اهڙا گهٽيئي گڏيا آئم. هڪ اهڙو گڏيو جنهن چيو ته مون اٺ سؤ پوڄه پاٺا آهن. مون چيومانس ته توکي پيرين ٿو پوان مون کي هڪ ٻن سوالن جو جواب ڏي. چيائين پڇ. پڇيومانس، تنهنجي اندر ۾ روشني پرگهٽ ٿي آهي؟ ڪڏهن روح ڪنڌن برهمنڊن تي ويو آئيٿي؟ ڪڏهن اندر وڃي امرت پيتو آئيٿي؟ ڪڏهن اندر ڪوسست مهاتما مليو آئيٿي؟ جواب ڏنائين "نه". اهڙيءَ طرح گيتا جا ڪيترا پريمي آهن جن ساري عمر گيتا پڙهي آهي پر جيڪي گيتا چوي ٿي سو عمل ۾ نه آندو اٿن. ڪيترائي سڄي عمر جپ صاحب پڙهندا رهيا آهن، پر جيڪي ان ۾ چيل آهي سو نه ڪيو اٿن. لوهين اندر وڃو ته جنم مرڻ کان ڇٽي پئو. پر سڄي عمر ڪتاب پڙهندا رهندا ته ٿيندو ڪجهه ڪونه. ٻلي شاهه فرمائين ٿا:

طرح کنهن ڀتيءَ لي جوڙاوي ڪڙي جا ڏه وڀه پردا
وڄڙهڻ نه اهيءَ جي روشني صفا ڀڪجي ويندي پر جيئن
اهي پردا لاهما وڃبا ليئن روشني ليو ليندي ويندي. اهڙيءَ
ريت جيئن جيئن ڪمائي ڪندا ڀار وڌندو رهندو ۽ پار بوهم
پر پهچڻ سان آتما جا سڀ پردا لهي ويندا ۽ آتما بلڪل ننگي
۽ روشن ٿي پوندي.

ورڻ ڏن پيڊ دو٬و پرنا،
واڄ اور لکش ان ڪهنا.

هاڻ سوامي جي فرمائين ٿا ته اسان ورن آتمڪ ۽ ڌن
آتمڪ نام جو پورو پورو بيان ڪيو آهي. ٿوهاڻي مرضي
اهيءَ ڪي واڄ ۽ لکش ڪرلير ٻا ورن آتمڪ ۽ ڌن آتمڪ
ڪرلو. جيڪي لکڻ، پڙهڻ ۽ جرڻ ۾ اچي سو ورن آتمڪ
آهي ۽ ڌن آتمڪ اهو آهي جو لکڻ پڙهڻ ۽ ڳالهائڻ ۾ نه اچي.

واڄ ورڻ آتمڪ جانو،
لکش ڌن ڌني پهچانو.

جيڪو لکڻ، پڙهڻ ۽ ڳالهائڻ ۾ اچي، اهو ورڻ آتمڪ
آهي ۽ جيڪو اصل اڪال پرک آهي اهو ڌن آتمڪ آهي.

ورڻ ۾ پيڪ جڳ پولا،
مرم ڌن سنت ڪوئي ٽولا.

فرمائين ٿا ته دنيا جون بيشمار قومون، بيشمار مذهب،
لفظن ۾ ٿي رهجي ويا آهن، پر اهڙا ڪي ورلي آهن جي
ڌن آتمڪ نام پڪڙي مالڪ سان ملن ٿا ۽ پرڏو ڪولي مالڪ
جو درشن ڪن ٿا.

ورڻ جپ جپ پچين پيکي،
ملي ڪڇه ڦــل نهين نيکي.

سڀ قومون ويدن شاسترن ۽ پنهنجي پنهنجي مذهبي
ڪتابن جي جپ ۽ پاٺ ۾ ٿي مشغول آهن. مان انهڪي ٻرو

ڪونه ٿو ڪوٺيان. ڪجهه نه ڪرڻ ڪان اهي چڱا ۽ سريشت ڪرم آهن پر انهن سان مڪتي نٿي ملي. مڪتي ڏيڻ وارو نام توهانجي اندر آهي.

پيڊ ڏن ڪا نهين پايا،
نام قل هاٿ نهين آيا.

جيستائين ڏن جو پيڊ نه ملي ۽ ڏن کي نه پڪڙيو وڃي تيستائين روح مٿين منزلن تي نه چڙهي سگهندو ۽ نه رام "طاقت" سان ميلاپ ٿيندو، نه آنند ايندو، ۽ نه ڪام ڪروڌ گهٽجندو ۽ نه من اندريون وس ايندو.

جپين نت سهس اور لاکا،
ڪلي نهين نيڪ ان آنڪا.

ڪو سؤ دفعا مالها ٿو ڦيري، ڪو هزار دفعا. ڪي ڪڏهن پاٺيءَ جا سؤ پاٺ ٿا ڪن، ڪي هزار ۽ ڪي لک. ڪي گورو گرنٿ صاحب جا پاٺي آهن جي سڄي عمر پوڄه پائيندا رهيا آهن پر سندن اندر جو پردو نه کليو آهي، ٻه ٻه سؤ دفعا جن گورو گرنٿ صاحب جو پوڄه پاٺو آهي، اهڙا گهٽيئي گڏيا اٿم. هڪ اهڙو گڏيو جڏهن چيو ته مون اٺ سؤ پوڄه پاٺا آهن. مون چيومانس ته توکي پيرين ٿو پوان مون کي هڪ ٻن سوالن جو جواب ڏي. چيائين پڇ. پڇيومانس، تنهنجي اندر ۾ روشني پرگهٽ ٿي آهي؟ ڪڏهن روح ڪنڌن برهمنڊن تي ويو اٿيئي؟ ڪڏهن اندر وڃي امرت پيتو اٿيئي؟ ڪڏهن اندر ڪو سنت مهاتما مليو اٿيئي؟ جواب ڏنائين "نه". اهڙيءَ طرح گيتا جا ڪيترا پريمي آهن جن ساري عمر گيتا پڙهي آهي پر جيڪي گيتا چوي ٿي سو عمل ۾ نه آندو اٿن. ڪيترائي سڄي عمر جپ صاحب پڙهندا رهيا آهن، پر جيڪي ان ۾ چيل آهي سو نه ڪيو اٿن. توهين اندر وڃو ته جنم مرڻ کان ڇٽي پئو. پر سڄي عمر ڪتاب پڙهندا رهندا ته ٿيندو ڪجهه ڪونه. بلي شاه فرمائين ٿا:

طرح ڪبهن بتيءَ لي چوڌاري ڪڙي جا ڏهه ويهه پردا وجهجن ته انهيءَ جي روشني صفا ڍڪجي ويندي پر جيئن اهي پردا لاهبا ويندا تيئن روشني تيز ٿيندي ويندي. اهڙيءَ ريت جيئن جيئن ڪمائي ڪندا پيار وڌندو رهندو ۽ بار بار ڄمڻ ۽ مرڻ سان آتما جا سڀ پردا لهي ويندا ۽ آتما بلڪل ننگي ۽ روشن ٿي بيهندي.

ورڻ ڏن پيڏ دولو برنا،
واچ اور لکش ان ڪهنا.

هاڻ سوامي جي فرمائڻ ٿا ته اسان ورن آتمڪ ۽ ڏن آتمڪ نام جو ٻڌو ٻڌو بيان ڪيو آهي. فرمائي ٿا ته انهيءَ کي واچ ۽ لکش ڪولبو يا ورن آتمڪ ۽ ڏن آتمڪ ڪولبو. جيڪي لکڻ، پڙهڻ ۽ جپڻ ۾ اچي سو ورن آتمڪ آهي ۽ ڏن آتمڪ اهو آهي جو لکڻ پڙهڻ ۽ ڳالهائڻ ۾ نه اچي.

واچ ورڻ آتمڪ جانو،
لکش ڏن ڌني پهچانو.

جيڪو لکڻ، پڙهڻ ۽ ڳالهائڻ ۾ اچي، اهو ورڻ آتمڪ آهي ۽ جيڪو اصل اڪال پرک آهي اهو ڏن آتمڪ آهي.

ورڻ ۾ پيڪ جگ پولا،
مرم ڏن سنت ڪوئي ٽولا.

فرمائن ٿا ته دنيا جون بيشمار قومون، بيشمار مذهب، لڇڻ ۾ ٿي رهجي ويا آهن، ٻه اهڙا ڪي ورلي آهن جي ڏن آتمڪ نام پڪڙي مالڪ سان ملن ٿا ۽ پردو کولي مالڪ جو درشن ڪن ٿا.

ورڻ جپ جپ پچين پيکي،
ملي ڪڇهه ڦل نهين نيکي.

سڀ قومون ويدن شاسترن ۽ پنهنجي پنهنجي مذهبي ڪتابن جي جپ ۽ پاٺ ۾ ئي مشغول آهن. مان انهڪي برو

ٻيائينس کي گيان ملي ويو؟ راجا چيو ها. ڇپيائينس ڪو
ڪ شڪ ڪ؟ راجا چيو ڪو بہ نہ. تنهن تي رشيءَ چيس تہ
ن، من ۽ تن مان توکي پرساد ڪري توڏيان، پنهنجو نہ سمجهہ.
راج بہ ڪر ۽ پڇن بہ ڪر. انهيءَ راجا جنڪ کي وڏن وڏن
پنهنجو گورو ڌارن ڪيو. ٻاٽيءَ ۾ پڻ چيل آهي:-
”پنهنجو گورو ڌارن ڪيو. ٻاٽيءَ ۾ پڻ چيل آهي
” تن من تن سڀ سونپ گور ڪو حڪم مڃيئي پائيئي“
پر اسين تن، من ۽ تن پنهنجو سمجهي وينا آهيون، پوءِ
ملندو ڇا؟ نام جي دولت ڇا دنيوي دولت ڪان سستي
آهي؟ نہ، هرگز نہ. جيستائين اسين دنيا کي پيار ڪريون تا
تيستائين مالڪ ڪونہ ملندو. جيڪڏهن سڪ لڻ، من ۽ تن
گوروءَ تان قربان ڪري ۽ ان جي حڪم موجب محنت ڪري
تہ مالڪ ضرور ملندو. گورو لن، من، تن کي ڇا ڪندو. هن
وٽ سڀڪجهہ آهي. گورمک تڏهن ٿبو جڏهن لن، من، تن
جو موہ ڪڍبو. جهڙي طرح صاحبلوڪن جون آيائون انهن جي
ٻارن کي پالين پوشين ۽ هر قسم جي شيوا ڪن ٽيون پر جي
اهو ٻالڪ مري وڃي تہ اهي ڪونہ روئن پر ٻالڪ جو ماءُ
پيءُ وغيرہ روئندا آهن. ائين آيائن وانگر هلو ۽ دنيا مان
پنهنجو موہ ڪڍي ڇڏيو. جڏهن انهي ڳالهہ تائين پهچندا
تڏهن توهان کي مالڪ هٿ ايندو. پوءِ ڪهڙو دک؟

لڳي ٽب جايہ سن ڏن سي،
گئي ٽب ٽين ڱن ڏن سي.

ترڪٽي جي استان تائين ٽي گڻ رهن ٿا، سن يعني ٻارڻ
۾ آلما پوري طرح صاف ٿيئي. الي استول، سوڪيم
ڪارڻ، اهي ٽي سوڀر، رجو، تمو ۽ ستو، ٽي گڻ ۽ من
جا پردا، آلما مٿان لهيو وڃن. جيستائين اهي پردا نٿا
ليسين اِنسان کي ڪجهہ بہ حقيقت جي خبر نٿي پوي. جه

دڪيتا ٿوڪان ٿي شيون ٿو گهران. ٿن، من ۾ ڏن. راجا چيو ڏنم! رشيءَ چيس ته سوچي وٺ. راجا جواب ڏنو، سوچيو اٿم. تڏهن اشتاوڪر چيس ته تون ٿن مونکي ڏيئي ڇڏيو آهين تنهن ڪري تنکي حڪم ٿو ڪريان ته تخت کي ڇڏي سيني جي جتين ۾ وڃي ويهه. هاڻ، سندس دربارا سندس سيا جا ماڻهو!! ٿورو ڪيباٽين ۾ سمجهي ويو ته ٿن منهنجو ناهي رشيءَ کي ڏيئي ڇڏيو اٿم. سو ننا عذر وڃي جتين ۾ ويٺو. اشتاوڪر اهو ڇو ڪيو؟ انهيءَ لاءِ ته جيڪا لوڪ لاڄ آهي اها لهي وڃيس. لوڪ جي لڄ وڏي رڪاوٽ آهي. ڪيترائي لوڪ جي لڄ ڪري مالڪ جي راه ۾ ترقي نه ڪري سگهندا آهن. پوءِ چيائينس ته ڏن منهنجو آهي. منهنجي ڏن ۾ خيال نه آڻ. راجا جو خيال پنهنجن راڻين ڏانهن وڃي، وري موٽي ٿي آيو ته اهي رشيءَ کي ڏنل آهن، وري سندس خيال ڏن ڏانهن ٿي ويو، ملڪ ڏانهن ٿي ويو ۽ واپس موٽي ٿي آيو ته اهي سڀ رشيءَ کي ارپيل آهن. اها من جي عادت آهي ته واندو نه رهندو آهي. ڪجهه نه ڪجهه سوچيندو ٿي رهندو آهي. سو راجا جو خيال آيو ۽ ويو پئي. اهو سڀ رشي ڏسي رهيو هو. آخر راجا اکيون بند ڪري ويهي رهيو ته نه اکين ٻاهر ڪجهه ڏسن نه من ٻاهر ڊوڙي. تنهن تي رشيءَ چيس ته خبردار جي من سان سنڪلپ ڪيو اٿيئي تون من به مونکي ڏيئي چڪو آهين. راجا ويچاروان هو سو سمجهي ويو ته من تي به منهنجو حق ناهي. سمجهڻ جي دير هئي، سندس من روڪجي ويو. رشيءَ کي ڪهڙو ٻه اهو هو. سو پوري جو هنيائينس نظر ته راجا جو روح اندر هليو ويو ۽ روحاني منزلن جو سير ڪرڻ لڳو ۽ نام جو آنند وٺڻ لڳو. ڪيس مناسب وقت ڇڏي ڏيڻ بعد رشيءَ سندس روح کي هيٺ ڇڪيو. جڏهن راجا اکيون کوليون تڏهن

ن، ٻن ٻ ڏن قربان ڪري. گورو نه اڪولن تو وٽي نه ڏن،
مڻ. گوروءَ جو مطلب فقط آتما کي انهن کان الگ ڪرڻ
جو آهي ته جيئن سڪ جي اندر "مان ۽ منهنجو" نه رهي.
ڪ مثال آهي. هڪ دفعي راجا جنڪ کي چاه ٿيو ته پرم
يد حاصل ڪريان. سو هڪ هزار ڳايون وٺي، هر هڪ جي
سڱ ۾ ويهه مهرون ٻڌائين ۽ چيائين ته جيڪو شاستر ارٿ
۾ جيتيندو اهو ڳايون ڪٽي وڃي. گهڻيئي رشي مني ڪٺا ٿيا.
مهن جا مها بحث مباحثا پئي هليا آخر ياگيه ولڪيه ٽالي
رشيءَ جيتيو ۽ ڳايون حاصل ڪيون. پوءِ راجا چيو ته اهڙيون
هزار ڳايون مهرن سوڌيون انهيءَ کي ڏيندس، جو مونکي
اندر وٺي هلي گيان ڏيندو. ياگيه ولڪيه ته واچڪ گياني هو،
ويدانتي هو، سو سچي گيان جي theory (مماسا) سمجهائي
سگهيو پر اندر وٺي وڃي نه سگهيو. پوءِ راجا هڪ سنگهاسن
نهرايو ۽ سڄي ملڪ جي مهاتمائن کي گهرائي چيائين ته جيترو
جلدي گهوڙي تي چڙهجي ٿو اوترو جلدي مونکي گيان
گهرجي ۽ جيڪو ڏئي سو هن سنگهاسن تي ويهي مونکي
گيان ڏئي. رشين منين چيو ته گيان ڪا گهوڙي پيڙاڻ جي
چيز آهي جو ايترو جلدي ڏيئي سگهبو؟ هن گيان لاءِ لکڻ
پڙهڻ وغيره پوندو. ايتري ۾ اشٽاوڪر ٽالي هڪ مهاتما
آيو. هو ڏنگو هو ۽ جڏهن اچي سنگهاسن تي ويٺو تڏهن
سڀ رشي کلڻ لڳا ۽ سمجهائون ته شايد ڪو مورک آهي. تنهن
تي اشٽاوڪر چيو ته مون سمجهيو ته توهين مهاتمائون آهيو پر
نه. مهاتمائون آتما کي ڏسندا آهن نه سرير کي. سرير کي
ڏسڻ چمارن جو ڪم آهي. سڀ چپ ٿي ويا. هاڻ راجا چيس
ته گيان ڏي. اشٽاوڪر راجا کي چيو ته توکي گيان وٺڻو آهي
پوءِ رشين منين کي چيائين ته توهين گيان ڏيئي سگهو ٿا؟
ڪنهن نه "ها" ڪانه ڪئي. راجا کي چيائين ته گيان ج

پردو کلي پيو. ستگوروءَ يا ڪامل مرشد وٽ اها طاقت آهي
ليڪن عام طرح سان هو انهيءَ طاقت کي ضايع نہ ڪندا آهن.
سندن زندگيءَ ۾ هڪ اَڌ اهڙو واقع ٿيندو آهي.

گورمک هوئہ تن ڏن سي،
ڪري ڦرپريت نج من سي.

سک جو ڏوم ڪهڙو آهي؟ فرمائين ٿا تہ جيڪڏهن سک
کي پورو گورو ملي تہ ڪيس پورو گورمک ٿيڻ گهرجي.
گورمک ڪنهن کي ٿو چئجي؟ اسان جي روح يا آتما مٿان
پهرين استول پردو آهي، ان جي اندر سوڪيم پردو
آهي ۽ تنهن جي اندر ڪارڻ پردو آهي. جڏهن اسين
سنت ستگوروءَ کان اُپديش وٺي هتن ئي اکين کان مٿي
چڙهنداسين تہ ٽريا پد ايندو. اهو سوڪيم ديس آهي ۽ اُتي
اُسانجو سوڪيم سرير آهي. اُنهيءَ کي پار ڪرڻ مهل سوڪيم
سرير لهي ويندو. پوءِ جڏهن برهم ۾ وڃبو اُتي ڪارڻ سرير
جو پردو آهي، انهيءَ کي پار ڪري، پار برهم، دسوين دوار
۾ پهچي ڪارڻ سرير بہ ڇڏڻو پوي ٿو. اُتي سچي امرلسر
آهي جنهن ۾ سنان ڪري آتما ٽنگي يعني ٽيني سريرن کان
آزاد ٿيو پوي. انهيءَ وقت روح جي پنهنجي روشني ٻارهن
سورجن جيتري آهي. اُسين هت هڪ سورج ڏانهن نهاري
بہ ڪونہ ٿا سگهون. اتي پهچي چئجي ٿو، "مان آتما آهيان"
۽ خيال اُچي ٿو تہ منهنجو پرماتما ڪير آهي؟ انهيءَ جي
ڳولا ڪجي ٿي ۽ جڏهن ابياس ڪندي درجي بدرجي آتما
سچکنڊ پهچي ٿي تہ چوي ٿي تہ منهنجو مالڪ ست پرش
آهي، منهنجي قوم ست نام آهي، منهنجو ديس ست لوڪ
آهي. جنهن کي مسلمان مقام حق ۽ بابا پنهنجيءَ پنهنجيءَ
ٻوليءَ ۾ ان جو بيان ڪن ٿا. سک کي گهرجي تہ گوروءَ تان

اُن، ٻن ۽ ڏن قربان ڪري. گورو نه ٽڪو تن ٿو وٺي نه ڏن،
نه من. گوروءَ جو مطلب فقط آتما کي انهن کان الڳ ڪرڻ
جو آهي نه جيئن سڪ جي اندر ”مان ۽ منهنجو“ نه رهي.
هڪ مثال آهي. هڪ دفعي راجا جنڪ کي چاهه ٿيو ته برهم
پد حاصل ڪريان. سو هڪ هزار ڳئون ورتي، هر هڪ جي
سڱن ۾ ويهه مهرون ٻڌائين ۽ چيائين ته جيڪو شاستر ارٿ
۾ جيتيندو اهو ڳئون ڪٽي وڃي. گهڻيئي رشي مني ڪٺا ٿيا،
جن جا مهان بحث مباحثا پئي هليا آخر ياگيه ولڪيه ٽالي
رشيءَ جيتيو ۽ ڳئون حاصل ڪيون. پوءِ راجا چيو ته اهڙيون
هزار ڳئون مهرن سوڌيون انهيءَ کي ڏيندس، جو مونکي
اندر وٺي هلي گيان ڏيندو. ياگيه ولڪيه ته واچڪ گياني هو،
ويدانتي هو، سو سڄي گيان جي theory (مماٺسا) سمجهائي
سگهيو پر اندر وٺي وڃي نه سگهيو. پوءِ راجا هڪ سنگهاسن
ٺهرايو ۽ سڄي ملڪ جي مهاتمائن کي گهرائي چيائين ته جيترو
جلدي گهوڙي تي چڙهجي ٿو اوترو جلدي مونکي گيان
گهرجي ۽ جيڪو ڏئي سو هن سنگهاسن تي ويهي مونکي
گيان ڏئي. رشين منين چيو ته گيان ڇا گهوٽي پيئارڻ جي
چيز آهي جو ايترو جلدي ڏيئي سگهبو؟ هن گيان لاءِ لکڻو،
پڙهڻو وغيره پوندو. ايتري ۾ اشٽاوڪر ٽالي هڪ مهاتما
آيو. هو ڏنگو هو ۽ جڏهن اچي سنگهاسن تي ويٺو تڏهن
سڀ رشي کلڻ لڳا ۽ سمجهائون ته شايد ڪو مورک آهي. تنهن
تي اشٽاوڪر چيو ته مون سمجهيو ته توهين مهاتمائون آهيو پر
نه. مهاتمائون آتما کي ڏسندا آهن نه سرير کي. سرير کي
ڏسڻ چمارن جو ڪم آهي. سڀ چپ ٿي ويا. هاڻ راجا چيس
ته گيان ڏي. اشٽاوڪر راجا کي چيو ته توکي گيان وٺڻو آهي؟
پوءِ رشين منين کي چيائين ته توهين گيان ڏيئي سگهو ٿا؟ پر
ڪنهن به ”ها“ ڪونه ڪئي. راجا کي چيائين ته گيان جي

پردو کلي پيو. ستگروءَ يا ڪامل مرشد وٽ اها طاقت آهي
ليڪن عام طرح سان هو انهيءَ طاقت کي ضايع نہ ڪندا آهن.
سندن زندگيءَ ۾ هڪ آڌ اهڙو واقع ٿيندو آهي.

گورمک هويہ لـن ڏن سي،

ڪري ڦر پريت نج من سي.

سک جو ڌرم ڪهڙو آهي؟ فرمائين ٿا تہ جيڪڏهن سک
کي پورو گورو ملي تہ کيس پورو گورمک ٿيڻ گهرجي.
گورمک ڪنهن کي ٿو چئجي؟ اسان جي روح يا آتما مٿان
ٻهرين استول پردو آهي، ان جي اندر سوکيم پردو
آهي ۽ تنهن جي اندر ڪارڻ پردو آهي. جڏهن اسين
سنمت ستگوروءَ کان اپديش وٺي هنن ٽن اکين کان مٿي
چڙهنداسين تہ ٽريا پد ايندو. اهو سوکيم ديس آهي ۽ اتي
آساتجو سوکيم سرير آهي. انهيءَ کي پار ڪرڻ مهل سوکيم
سرير لهي ويندو. پوءِ جڏهن برهم ۾ وڃبو اتي ڪارڻ سرير
جو پردو آهي، انهيءَ کي پار ڪري، پار برهم، دسوين دوار
۾ پهچي ڪارڻ سرير بہ ڇڏڻو پوي ٿو. اتي سچي امرلسر
آهي جنهن ۾ سنان ڪري آتما ننگي يعني سڀني سريرن کان
آزاد ٿيو پوي. انهيءَ وقت روح جي پنهنجي روشني ٻارهن
سورجن جيتري آهي. اُسين هت هڪ سورج ڏانهن نهاري
بہ ڪونہ ٿا سگهون. اتي پهچي چئجي ٿو، " مان آتما آهيان"
۽ خيال اچي ٿو تہ منهنجو پرماتما ڪير آهي؟ انهيءَ جي
ڳولا ڪجي ٿي ۽ جڏهن ابياس ڪندي درجي بدرجي آتما
سچکنڊ پهچي ٿي تہ چوي ٿي تہ منهنجو مالڪ ست پرش
آهي، منهنجي قوم ست نام آهي، منهنجو ديس ست لوڪ
آهي. جنهن کي مسلمان مقامِ حق ۽ ٻيا پنهنجيءَ پنهنجيءَ
ٻوليءَ ۾ ان جو بيان ڪن ٿا. سک کي گهرجي تہ گوروءَ ٿان

تن، من ۽ ڌن قربان ڪري. گرو نه ڪو تن ٿو وٺي نه ڌن،
نه من. گروءَ جو مطلب فقط آتما کي انهن کان الڳ ڪرڻ
جو آهي ته جيئن سک جي اندر ”مان ۽ منهنجو“ نه رهي.
هڪ مثال آهي. هڪ دفعي راجا جنڪ کي چاهه ٿيو ته برهم
پد حاصل ڪريان. سو هڪ هزار ڳايون وٺي، هر هڪ جي
سڱ ۾ ويهه مهرون ٻڌائين ۽ چيائين ته جيڪو شاستر ارٿ
۾ جيتيندو اهو ڳايون ڪاهي وڃي. گهڻيئي رشي مني ڪٺا ٿيا.
مهن جا مهما بحث مباحثه پئي هليا آخر ياگيه ولڪيه نالي
رشيءَ جيتيو ۽ ڳايون حاصل ڪيون. پوءِ راجا چيو ته اهڙيون
هزار ڳايون مهرن سوڌيون انهيءَ کي ڏيندس، جو مونکي
اندر وٺي هلي گيان ڏيندو. ياگيه ولڪيه ته واچڪ گياني هو،
ويدانتي هو، سو سچي گيان جي theory (ممانسا) سمجهائي
سگهيو پر اندر وٺي وڃي نه سگهيو. پوءِ راجا هڪ سنگهاسن
ٺهرايو ۽ سڄي ملڪ جي مهاتمائن کي گهرائي چيائين ته جيترو
جلدي گهوڙي تي چڙهجي ٿو اوترو جلدي مونکي گيان
گهرجي ۽ جيڪو ڏئي سو هن سنگهاسن تي ويهي مونکي
گيان ڏئي. رشين منين چيو ته گيان جا گهوڙي پيڪارڻ جي
چيز آهي جو ايترو جلدي ڏيئي سگهبو؟ هن گيان لاءِ لکڻ،
پڙهڻ وغيره پوندو. ايتري ۾ اشٽاوڪر نالي هڪ مهاتما
آئيو. هو ڏنگو هو ۽ جڏهن اچي سنگهاسن تي ويٺو تڏهن
سڀ رشي کلڻ لڳا ۽ سمجهائون ته شايد ڪو مورک آهي. تنهن
تي اشٽاوڪر چيو ته مون سمجهيو ته توهين مهاتمائون آهيو پر
نه، مهاتمائون آتما کي ڏسندا آهن نه سرير کي. سرير کي
ڏسڻ چمارن جو ڪم آهي. سڀ چپ ٿي ويا. هاڻ راجا چيس
ته گيان ڏي. اشٽاوڪر راجا کي چيو ته توکي گيان وٺڻو آهي؟
پوءِ رشين منين کي چيائين ته توهين گيان ڏيئي سگهو ٿا؟ پر
ڪنهن به ”ها“ ڪونه ڪئي. راجا کي چيائين ته گيان جي

پردو کلي پئو. ستگرو؛ يا ڪامل مرشد وٽ اها طاقت آهي
ليڪن عام طرح سان هو اهڙي طاقت کي ظاهر نه ڪندا آهن.
سعدن زندگي؛ ۾ هڪ اڌ اهڙو واقع ليندو آهي.

گورمک هويه تــن ڏن سي،

ڪري ٿو پريت نج من سي.

سک جو ڌرم ڪهڙو آهي؟ فرمائين ٿا ته جيڪڏهن سک
کي پورو گورو ملي ته کيس پورو گورمک ٿيڻ گهرجي.
گورمک ڪنهن کي ٿو چئجي؟ اسان جي روح يا آتما مٿان
پهرين استول پردو آهي، ان جي اندر سوکيم پردو
آهي ۽ تنهن جي اندر ڪارڻ پردو آهي. جڏهن اسين
سمن ستگرو؛ کان اپديش ولسي هئن ۽ اکين کان مٿي
چڙهنداسين ته ڏٺا پد ايندو. اهو سوکيم ديس آهي ۽ اُي
اُسانجو سوکيم سرير آهي. اُنهي؛ کي پار ڪرڻ مهل سوکيم
سرير لهي ويندو. پوء جڏهن برهم ۾ وڃو اُتي ڪارڻ سرير
جو پردو آهي، انهي؛ کي پار ڪري، پار برهم، دسوين دوار
۾ پهچي ڪارڻ سرير ۽ ڇڏڻو پوي ٿو. اُتي سچي امرلسر
آهي جنهن ۾ سنان ڪري آتما ننگي يعني سيني سريرن کان
آزاد ٿيو پوي. انهي؛ وقت روح جي پنهنجي روشني ٻارهن
سورجن جيتري آهي. اُسين هم هڪ سورج ڏانهن نهاري
۽ ڪونه ٿا سگهون. اتي پهچي چئجي ٿو، " مان آتما آهيان"
۽ خيال اُچي ٿو ته منهنجو پرماتما ڪٿر آهي؟ انهي؛ جي
ڳولا ڪجي ٿي ۽ جڏهن ايهاس ڪندي درجي بدرجي آتما
سچکنڊ پهچي ٿي ته چوي ٿي ته منهنجو مالڪ ست پرش
آهي، منهنجي قوم ست نام آهي، منهنجو ديس ست لوڪ
آهي. جنهن کي مسلمان مقام حق ۽ ايا پنهنجي؛ پنهنجي؛
ٻولي؛ ۾ ان جو بيان ڪن ٿا. سک کي گهرجي ته گرو؛ ٿان

نام نامي ڏوکو گنايا،
اپيڏي پيڏ سمجهايا.

هيٺر حضور سوامي جي مهاراج جن فرمائين ٿا ته اسان نام ۽ ناميءَ جو ڀيد ظاهر ڪيو يعني نام ڇا آهي؟ نامي ڇا آهي؟ اهو اَڪال پرک نامي آهي ۽ جيڪي لفظ آهن، سي نام آهن.

گورو ڪي موج ۾ سڀ ڪڇ،
جسي چاهين ڪريـن گورمک.

اِنسان کي سڀ ڪنڊ وٺي وڃڻ وارو گورو آهي. گوروءَ جي سکيا اها آهي ته محنت ڪري پردو کوليو ۽ آهستي آهستي ڏر ڏام پهچي وڃو. پر ڪڏهن ڪڏهن غير معمولي حالتن (exceptional cases) ۾ ستگورو پنهنجي موج ۾ ڪنهن لي خاص مهر ڪري ٿو. جيئن هڪ وڏو شاهوڪار ڪنهن غريب کي ڏن دولت ڏيئي پاڻ جهڙو ڪرڻ چاهي ته ڪري سگهي ٿو پر گهٽي ۾ گهٽو هڪ، بن يا ٽن کي ڪري سگهندو، عام نه. هر ڪنهن سنت مهاتما جي زندگيءَ ۾ هڪ اَڌ اهڙو واقعو ٿيندو آهي. هڪ مسلمان مهاتما جو ذڪر آهي. هڪ دفعي هڪ چور سندس گهوڙي چورائڻ آيو. گهوڙيءَ کي پنيان ڇوڙي، اڳيان ڇوڙڻ لڳو. جڏهن اڳيان ڇوڙي بس ڪيائين ته ڏسي ته پنيان ٻڌي پيئي آهي. اهڙيءَ طرح اڳيان ۽ پنيان ڇوڙيندي، رات گذري ويئي. چور صدي هو، ڇي گهوڙي ضرور ڪاهي وڃڻي آهي. صبوح جو جڏهن مهاتما جي جاڳڻ جو وقت آيو ته باهر نڪتو، ڏٺائين ته ڪو شخص سندس گهوڙي ڇوڙي رهيو آهي. پڇيائينس: اي شخص! تون ڪير آهين ۽ ڇا ڪري رهيو آهين؟ چور جواب ڏنو ته مان چور آهيان ساري رات لڳو رهيو آهيان پر وريو ڪجھ ڪونهي. چور جي اَدا، مهاتما کي پسند آئي. چيائينس ته آءٌ ته اها گهوڙي توکي ڏيان. جيئن نظر پري نهاريائينس ته چور جو

سچي دنيا، ٻار ٻا ٻيو اهو اڀياس ڪري سگهبو. گورو نانڪ صاحب، ڪبير صاحب، دادوجي، پلٽوجي، شمس تبريز، خواجہ حافظ ۽ ٻيا فقير ۽ سنت اهڙا ساڳي ڳالهہ ڪن ٿا. انهيءَ کان بهتر فلاسافي اڃا معلوم نہ ٿي آهي.

گـورو بن اور بنا ڪرني،
ملي ڪس ڪوو پهم رهني.

جيتوڻيڪ اهو نام سڀ ڪنهن جي اندر آهي، پر جيستائين ڪو راهہ ڏيکارڻ وارو سنت يا مهاتما نہ ملي، لوهين انهيءَ کي اُستاد چئو، يا دوست چئو، جيستائين اهو نہ ملي ۽ سڪ محنت نہ ڪري، تيستائين سچي نام جي پراپتي نہ ٿيندي. پر جيڪڏهن ڪير محنت ڪري پوءِ ڀاهي کهڙي بہ ديس جو هجي، کهڙي بہ مذهب جو هجي، انهيءَ کي نام حاصل ٿيندو. پر محنت ضرور ڪرڻي آهي پوءِ ڀاهي استري هجي ڀاهي پرش. گورو امرداس صاحب جن ٻارهن سال سيوا ڪئي. ٻاهتر ڪان چوراسي سالن جي ٻرڏ اوستا ۾ پاڻي پوتيندا هئا ۽ ڪاٺيءَ سان ڀيهجا وار ٻڌي ٻڇن ڪندا هئا. گورو نانڪ صاحب جن ٻارهن سال پڙن لي سمهيا. ڇا ڪٿون ڪرنہ هيون؟ هي پريم ۽ پيار جو مضمون آهي، ڳالهين جو مضمون ڪونهي.

چاهہ آنـراڳ جس هوئي،
پياڳ ٻڙ گـورمڪ سوئي.

سڀ ستگورو يا ڪامل فقير فرمائين ٿا تہ جن کي انساني جنم ڀاڻي اندر ۾ مالڪ جي ملڻ جو چاهہ ٿئي لڳو، اهي وڏن ڀاڳن وارا آهن ڇاڪاڻ تہ نام ڪان مٿي دنيا ۾ دولت ڪانهي. اها دولت نہ باهہ ۾ سڙي، نہ پاڻيءَ ۾ ٻڏي ۽ نہ فنا ٿئي ۽ نہ جمدوت کسي سگهن. سو جيڪڏهن ڪير نام کي ويڇهراڇي، تہ مالڪ کي ويڇهراڇي ٿو. اها وڏي ۾ وڏي خوش قسمتي آهي.

جي گهر ڏانهن وڃڻ جي گهٽي آهي. اٿي ڇا ٿي رهيو آهي
”اٿي اَنهد شبد وڄهه دن راٿي گورمتي سبد سناوڻيا“
انهد شبد، جو ڪتبن برهمنن جي ڄاڻين جي جان آهي
اٿي آهي. ساڳي سکيا گورو رامداس جن ڏين ٿا:
”نؤ دروازي نوبن در ڦيڪي، رس امرت دسوين چوئيجي“
امرت رس جيڪو مکتي ڏيندڙ آهي سو هنن ٻن اکين کان
هيٺ نہ آهي. جڏهن ٻن اکين کان مٿي وڃبو تہ اٿي آب حيات
آهي، امرت آهي. ساڳي ڳالهہ جدا جدا سنتن ۽ فقيرن ڇئي
آهي. توهين ڪتابن ۾ تحقيقات ڪريو، جڏهن توهان جي
کوج مکمل ٿئي تڏهن فيصلي تي پهچجو.

ڏني ڏن ايڪ ڪر جانو،
سرت سي شبد پهچانو.

اها جيڪي ڏن وچي رهي آهي انهيءَ جي پنيان پنيان
وڃي ڏنيءَ تائين پهچڻو آهي. جڏهن نام پاڻي ناميءَ ۾ ملي ٿو
وڃجي، تہ خود نامي ٿيو وڃجي. جهڙيءَ طرح قطرو سمنڊ ۾
ملي سمنڊ ٿيو وڃي. ساڳئي طرح آتما پرماتما ۾ ملي پرماتما
ٿيو پوي. جيڪي جيڪي مهاتمائون يا سنت، روحاني
منزلن تي پهتل آهن انهن سڀني جو مت ساڳيو ئي آهي.
يعني آتما کي پرماتما سان ملايو يا روح جو خدا سان
وصال ڪرايو.

شبد اور سرت ڀئي ايڪا،
نام ڏن آتمڪ ديکا.

فرمائين ٿا تہ جڏهن روح نامي جو پلئہ پڪڙيو يعني آتما
آتما جو پلئہ پڪڙيو تڏهن تساي ٿي ويئي ۽ ڦڙو سمنڊ ۾
هڪ ٿي ويو. پوءِ دنيا ۾ اچڻ جي ضرورت ڪهڙي؟
طريقو دنيا جي سڀني ساڌنائن کان سولو ۽ سڌو آهي.

نام ورن آلمڪ ڪمايا،
نامي ڏن آلمڪ پايا.

فرمائين ٿا ته جيڪو ڏن آلمڪ نام آهي اهو لکڻ، پڙهڻ ۽ ڳالهائڻ ۾ نٿو اچي يعني جيڪو نام لکڻ، پڙهڻ يا ڳالهائڻ ۾ اچي، اهو ورڻ آلمڪ آهي. نامي ڏن آلمڪ آهي، نام ورڻ آلمڪ آهي. جيستائين اسانکي ڪو نامي نه ملي تيستائين نام جو ڪو به فائدو ڪونهي. جهڙيءَ طرح "مصري، مصري" چوڻ سان وات مٺو نٿو ٿئي پر مصري کائڻ سان وات مٺو ٿئي ٿو ساڳيءَ طرح ساري عمر "رام رام" "رحيم رحيم" يا ٻئي ڪنهن نام جو جاپ ڪرڻ سان ڪجهه ڪونه ٿيندو. دنيا اکرن ۾ اٽڪي پئي آهي. پر جيڪا طاقت "رام" آهي انهيءَ کي ڪير ڪونه ٿو حاصل ڪري.

ورڻ سي سرت مَن مانجو،
ڀهر چڙهه گگن ڏن ساڌو.

اسان کي ورڻ آلمڪ ۽ ڏن آلمڪ، ٻنهي نامن کان ڪم وٺڻو آهي. ورڻ آلمڪ جي وسيلي ستسنگ ڪرڻو آهي، سنتن جي صحبت ڪرڻي آهي، جنهنجو نتيجو اهو نڪرندو جو اسانجي اجائي خيالات ناس ٿيندي ويندي ۽ جيڪي شڪ شبهه آهن انهن باري ۾ تحقيقات ڪبي. جڏهن تحقيقات مان پتو پوندو ته سڀ ڪجهه اندر آهي، تڏهن ڪامل مرشد يا ستگوروءَ کي نام جي بخشش لاءِ پرارٿنا ڪنداسين. جڏهن هو نام بخشيندا، تڏهن سندن هدايت موجب سويل صبح جو اٿي ٻه ٽي ڪلاڪ ڀڄن ۾ ويهنداسين. نتيجو ڪهڙو نڪرندو؟ هن ۾ اکين ٿائين اسانجو بدن خالي ٿي ويندو. اهو ئي گورو امرداس صاحب جن فرمائين ٿا:

"نؤ در ٺاڪي ڌاوت رهائي دسوين نج گهر واسا پائي"

نؤ دروازا بند ڪري مٿي اچو اکيان (دسوين دوار ۾) پرميشور

جي گهر ڏانهن وڃڻ جي گهڻي آهي. اِهي ڇا ٿي رهيو آهي؟
”اُتي اَنهد شبد وڄهہ دن راتي گورمتي سبد سناوڻيا“
انهد شبد، جو ڪتابن برهمڻن جي ڄاڻين جي ڄاڻ آهي سو
اُتي آهي. ساڳي سکيا گورو رامداس جن ڏين ٿا:
”نؤ دروازي نوين در ڦيڪي، رس امرت دسوين چوئيجي“
امرت رس جيڪو مڪتي ڏيندڙ آهي سو هِن ٻن اکين کان
هيٺ نہ آهي. جڏهن ٻن اکين کان مٿي وڃبو تہ اُتي آبِ حيات
آهي، امرت آهي. ساڳي ڳالهہ جدا جدا سنتن ۽ فقيرن چئي
آهي. اُوهين ڪتابن ۾ تحقيقات ڪريو، جڏهن توهان جي
کوج مڪمل ٿئي تڏهن فيصلي تي پهچجو.

ڌني ڌن ايڪ ڪر جانو،
سرت سي شبد پهچانو.

اها جيڪي ڌن وڃي رهي آهي انهيءَ جي پنيان پنيان
وڃي ڌنيءَ تائين پهچڻو آهي. جڏهن نام ۾ ئي ناميءَ ۾ ملي ٿو
وڃي، تہ خود نامي ٿيو وڃي. جهڙيءَ طرح قطرو سمنڊ ۾
ملي سمنڊ ٿيو وڃي. ساڳيءَ طرح آتما پرماتما ۾ ملي پرماتما
ٿيو پوي. جيڪي جيڪي مهاتمائون يا سنت، روحاني
منزلن تي پهتل آهن انهن سڀني جو مت ساڳيو ئي آهي.
يعني آتما کي پرماتما سان ملايو يا روح جو خدا سان
وصال ڪرايو.

شبد اور سرت ڀئي ايڪا،
نام ڌن آتمڪ ديکا.

فرمائين ٿا تہ جڏهن روح ناميءَ جو پلئہ پڪڙيو يعني آتما
پرماتما جو پلئہ پڪڙيو تڏهن تسلي ٿي ويئي ۽ ڦڙو سمنڊ ۾
ملي هڪ ٿي ويو. پوءِ دنيا ۾ اچڻ جي ضرورت ڪهڙي؟
اهو طريقو دنيا جي سڀني ساڌنائن کان سولو ۽ سڌو آهي.

نام ورن آلمڪ گايا،
نامي ڌن آلمڪ پايا.

فرمائين ٿا تہ جيڪو ڌن آلمڪ نام آهي اهو لکڻ، پڙهڻ ۽ ڳالهائڻ ۾ نہ ٿو اچي يعني جيڪو نام لکيو، پڙهيو يا ڳالهايو وڃي، اهو ورڻ آلمڪ آهي. نامي ڌن آلمڪ آهي، نام ورڻ آلمڪ آهي. جيستائين اسان کي ڪو نامي نہ ملي تيستائين نام جو ڪرڻ فائدو ڪونهي. جهڙيءَ طرح ”مصري، مصري“ چوڻ سان وات مٺو ڪو نہ ٿئي پر مصري کائڻ سان وات مٺو ٿئي ٿو ساڳيءَ طرح ساري عمر ”رام رام“ ”رحيم رحيم“ يا ٻئي ڪنهن نام جو جاپ ڪرڻ سان ڪجهہ ڪو نہ ٿيندو. دنيا اکرن ۾ اٽڪي پيئي آهي. پر جيڪا طاقت ”رام“ آهي انهيءَ کي ڪير ڪرڻ ٿو حاصل ڪري.

ورڻ سي سرت من مانجو،
بهر چڙهہ گگن ڌن ساڌو.

اسان کي ورڻ آلمڪ ۽ ڌن آلمڪ، ٻنهي نامن کان ڪم وٺڻو آهي. ورڻ آلمڪ جي وسيلي ستسنگ ڪرڻو آهي، سنتن جي صحبت ڪرڻي آهي، جنهنجو نتيجو اهو نڪرندو جو اسانجي اجائي خيالات ناس ٿيندي ويندي ۽ جيڪي شڪ شبہ آهن انهن باري ۾ تحقيقات ڪبي. جڏهن تحقيقات مان پتو پوندو تہ سڀ ٻج سڀ ڪجهہ اندر آهي، تڏهن ڪامل مرشد يا ستگوروءَ کي نام جي بخشش لاءِ پرارٿنا ڪنداسين. جڏهن هو نام بخشيندا، تڏهن سندن هدايت موجب سويل صبح جو اٿي ۽ ٽي ڪلاڪ ٻہ ٽي ويهنداسين. نتيجو ڪهڙو نڪرندو؟ هڪ ڏينهن اکين ٿائين اسانجو بدن خالي ٿي ويندو. اهو ٿي گورو امرداس صاحب جن فرمائين ٿا:

”نؤ در ٺاڪي ڌاوت رهائي دسوين نج گهر واسا پائي“

نؤ دروازا بند ڪري مٿي اچو اکيان (دسوين دوار ۾) پرميشور

انهن ۾ ڪونهي. سڀ مذهب لفظن کي پڪڙي وينا
جهڙي طرح ڪنهن ماڻهوءَ کي بک لڳي هجي ۽ هو
”روٽي“ ”روٽي“ پڪاري ته بک ڪونه لهندس، پر
روٽي کائيندو ته بک لهندس. ”الله الله“، ”رام رام“
”واهگورو واهگورو“ اهي فقط لفظ آهن، جيڪو سچو نام آ
اهو لکڻ پڙهڻ ۾ نٿو اچي.

ملي گور نام ڏن بيدي،
سرت ڏن ڏني سنگ پيڏي.

فرمائين ٿا ته جيڪڏهن ڪو سنت يا مهاتما، جو نام جي
ڏن جو واقف هجي، روحاني منزلن تي ويندو هجي، اڪال
پرک سان ملندو هجي، جيڪڏهن آدمي انهيءَ وٽ وڃي ته
هوُ ڪيس ڪهڙو اپديش ڏيندو؟ چوندس ته تنهنجي اندر
نام آهي، تون اندر وڃ، نام کي پڪڙي انهيءَ سان ميلاپ
ڪر. هو ائين ڪونه چوندو ته تون مذهب ڇڏ، قوم بدلاءِ،
گهر بار ڇڏ، پر ائين چوندو ته گهر بار ۾ رهندي تون
پنهنجي توجهه يا ڌيان شبد ڏانهن ڏي. بس اترو ئي ڪم
آهي. جڏهن روح نام سان لڳندو تڏهن شانتي اچي ويندي.
شيخ فريد صاحب فرمائين ٿا:

”فريدا شڪر کنڊ نبات گڙ ماکيون ماجها ڌڌ،
سڀي وستو مٺيان رب نه پڄن تُڌ.“

...د مٺي آهي، شڪر مٺي آهي، مصري مٺي آهي، گُڙ مٺو
...ي، ماکي مٺي آهي، کير مٺو آهي، پر اي مالڪ! جيڪو
...نجي نام ۾ مٺاڄ آهي اهو انهن ۾ ناهي.

ايڪتا نام اور نامي،
ڪراوين جو ملين سوامي.

...ي پورو ستگورو ملي وڃي ته سک کي نام جو ڀيد ڏئي
... روح کي اندر شبد يا نام سان ميلاپ ڪرائي ڇڏي...

وهام وخيال"
جو ويچار سڀئي انهن آهن ٻهتل آهن جبال سمنڊ مي گردد او
ذرمن قومن ۽ سڀ سي آهن جهڳڙا جيڪي ساجيڪي جيڪي سمت ڏرائين ٻهتل آهن انهن سيئي
لکير پڙهبو ته جيڪر نام لکير پڙهبو ساڳيو آهي. هي جيڪي جهڳڙا آهن سي سڀ قومن ۽ ڏرمن
جي اڳواڻن وڏا آهن. سر فرمائين ٿا ته جيڪر نام لکير پڙهبو
۽ ڳالهايو وڃي انهيءَ نام کي ورن آلمڪ چئبو آهي.

لکايک هيءَ پڙهي ڏن کا،
بنا گور قل نهين کن کا.

هاڻ فرمائين ٿا ته ڏن آلمڪ نام، لکي، پڙهي يا جئي
ٿو سگهجي پر ورن آلمڪ نام جي ذريعي ئي ڪو سچو سمت
يا مهالما سمجهائي سگهي ٿو، سڪ ساڳيءَ طرح، جيئن هڪ
آدمي پهنجي دل جو حال ٻئي آدميءَ جي دل ۽ زبان
رستي ئي پهچائي ٿو. اهو سچو نام اکين کان مٿي چڙهڻ بعد
مليتو. پر انسان کي اکين جي پسان ٻئر ڪپاٽ يعني مضبوط
پردو لڳائي، ٻاهر کڍيو ويو آهي. نه هي سنن ورت وڃي
، نه ڪمائي ڪري ٿو، نه سندس پردو کلي ٿو. آندو
ئي ٿو، آندو ئي هلبو وڃي ٿو. فرمائين ٿا ته جيڪر ڏن
آلمڪ نام آهي سو هندو، مسلمان، سک، عسائي ۽ سڀڪنهن
جي اندر آهي. پر هي ٻاهر ئي ٻاهر پيو ڦري. جيڪا دولت
مالڪ سندس واسطي محفوظ رکي آهي انهيءَ کي هٿ ۾
نٿو لائي، جهڙيءَ طرح ڪنهن جي گهر ۾ ڪروڙ رپيا پوريل
هجن پر هو گولي ڏ ۽ مسڪين ٿي رهندي ٿو وڃي. اهو نا
سڀني جي اندر آهي پر انهيءَ جو پيد ڪنهن اندر ۾ ويند
سنت کان ئي ملي سگهي ٿو، جيئن ڪنهن کي ڊاڪٽر
انجنيئر ٿيڻو هجي ته ان کي ڪنهن ڊاڪٽر يا انجنيئر وٽ
سکيا وٺڻ لاءِ وڃڻو پوي ٿو. اسانجا ڪتاب، قران، بائي
— ويد شاستر وغيره سڀ انهيءَ نام جي تعريف ڪن ٿا پر

ورنَ ڪهه چاهي ڪهه اکشر،
جو ٻولا جايس رسنا ڪر.
لکن اور پڙهن ۾ آيا،
اُسي ٻرن آتمڪ ڳايا.

نام ٻن قسمن جو آهي ”ورن آتمڪ ۽ ڌن آتمڪ“. جيڪ
اکي سگهجي، پڙهي سگهجي ۽ چئي سگهجي، اهو ور
آتمڪ آهي. اهو چئن قسمن جو آهي. پرا، پسنتي، مڌيما
بيکري. هڪ اهو جو واڻ سان چئي سگهجي، جيئن مان چئي
رهيو آهيان، يا جهرڪيون ڪانوَ ۽ ٻيا جانور ڪن ٿا، يا اسين
توهين پاڻ ۾ ڳالهايون ٻولهايون ٿا. ٻيو اهو جو ڳلي اندر
آهستي آهستي چئجي ٿو، ٽيون اهو جو دل ۾ چئبو آهي،
جنهن جي نه واڻ کي خبر نه ڳلي کي خبر. چوٿون اهو جو
يوگي ناڀيءَ (دن) ۾ ڪندا آهن. پر جيڪو نام مڪتي ڏئي
ٿو سو انهن چئن کان پري آهي. دنيا جا ڪتاب انهيءَ ڌن
آتمڪ نام جي ساراه ڪن ٿا پر سچو نام انهن ڪتابن ۾ نه
بلڪ توهان جي اندر آهي. جڏهن توهين اندر چڙهندا،
ڪام ڪروڌ وغيره ناس ٿي ويندا، اندر پردو کلي پوندو ۽
وشني پيدا ٿي ويندي ۽ توهانکي سچي شانتي اچي ويندي.
ي ڪائنات ۾ انسان اتم ۾ اتم پيدائش آهي. انهيءَ ۾ سڀ
هب ساڳئي ويچار جا آهن. مسلمان چون ٿا انسان اشرف
لوقات آهي، هندو چون ٿا نر نارائڻي ديهه آهي. جو
الڪ جيڪو راز انسان اندر رکيو آهي اهو ٻئي ڪنهن ۾
ي. گورو نانڪ صاحب ۽ ٻيا سنت فرمائين ٿا ته جيڪا
ت جي رچنا باهر آهي سا انسان جي اندر به آهي.
ن دَرياهه، پهاڙ وغيره سڀ اندر آهن. اهائي ڳالهه
م صاحب فرمائين ٿا:

ٻ اڃي نٿي سگهي. تنهن ڪري تونهان کي گهرجي ته جيڪر سنت يا مهاتما، اندر منزلن ۾ وڃڻ جي رستي، انهيءَ وقت وڃو. جڏهن هو تونهان کي رستو ڏيکاريندو، توهين محنت ڪندا تڏهن اندر وڃي سگهندا، سچي دنيا واسطي مالڪ جي ملڻ جو يا مڪتي حاصل ڪرڻ جو اهو هڪ ئي قانون آهي، جو اڄ نه، پر جڏهن کان دنيا ٿيي، تڏهن کان ولي هلندو ٿو اچي. اهو ڪنهن آدميءَ جو ٺاهيل ڪونهي پر خود مالڪ جو ٺاهيل آهي. اسين انهيءَ ۾ ڪا ٻدل سدل يا گهٽ وڌائي ئتا ڪري سگهون. اسان سڀني کي انهيءَ قانون انوسار ئي اندر وڃي مالڪ کي ملڻو آهي. جيڪي ڪجهه سوامي جي مهاراج جن چئي رهيا آهن ساڳي ڳالهه گرو نانڪ صاحب، ڪبير صاحب، مولانا روم ۽ ٻيا سنت جيڪي مٿي کان مٿي منزلن ۾ پهتل آهن، اهي چون ٿا. پر جيڪي شريعت، ڌرمي اصولن ۽ مذهبي دائري ۾ پيل آهن مان انهن لاءِ ڪو نه ٿو چوان. جيڪا گرو نانڪ صاحب جن جي فلاسافي آهي اسين اڃا انهيءَ جي دروازي تائين به نه ويا آهيون. جيڪي ٻورن سنت آهن انهن سڀني جو طريقو هڪ ئي آهي جاڪاڻ ته هي Natural Science آهي ۽ انساني بنايل ڪانهي. جيڪڏهن انهيءَ فلاسافيءَ جو سڀ ڇڱيءَ طرح ابياس ڪن ته اڄ دنيا جي اندر ڪو به جهڳڙو نه هجي. پر جيڪا اندر Negative Power (ڪال شڪتي) آهي اها اهو ابياس ڪرڻ نٿي ڏئي. هيئنر نام جو ترئيه ڪنان ٿو.

حضور سوامي جي مهاراج جن فرمائين ٿا ته نام ڇا آهي؟ پاڻ ئي جواب ڏين ٿا ته نام ٻن قسمن جو آهي.

ورڻ ڌن آلمڪ گائون،

دوئـــو ڪا ڀيد درسائون.

ست سنگم جا وچن۔ (۱۰)

نام يا شبد جو نرنيہ (سار وچن - شبد ۱، وچن ۱۰)

نام نرنيہ ڪرون پائي، ڏڏا وڏ ڀيد ٻنلائي۔

اها طاقت جيڪا ساريءَ دنيا کي پيدا ڪري ٿي انهيءَ
کي سنت، نام يا شبد ٿا ڪوٺين. ويد انهيءَ کي ناد، رشي مني
انهيءَ کي **آڪاش واڻي**، ڪرائيسٽ (حضرت عيسيٰ) انهيءَ
کي Word ۽ مسلمان فقير انهيءَ کي **ڪلام الاهي**، بانگ
آسماني يا **اسم اعظم** ٿا ڪوٺين. گورو نانڪ صاحب جن
انهيءَ کي **گورباڻي** يا **نام** ٿا چون. اها بولي ناهي. بوليءَ
کي طاقت ناهي جو مڪتي ڏيئي سگهي. بولي هر ڪنهن
...وم جي جدا جدا آهي. جيڪا طاقت مڪتي ڏئي ٿي سا
...ڄيءَ دنيا لاءِ (universal) ساڳي آهي. اها طاقت هندن،
...لمانن، يهودين ۽ هر قوم ۽ هر مذهب جي انسانن جي اندر
...ب، گورو گرنٿ صاحب، ويد، شاستر ۽ ٻين مذهبي
...ابن ۾ انهيءَ جي مهما ڪيل آهي. پر اها طاقت خود
ڪتابن ۾ ڪانهي. اها طاقت توهان جي اندر آهي،
اها تمام باريڪ ۽ اونهي خيال مان سمجهڻ جهڙي ڳالهه
...ه مڪتي ڏيڻ وارو نام، لکڻ ۽ پڙهڻ ۾ نٿو اچي پر
... unwritten law and unspoken lan... يعني اڻ لکيل
... اڻ ٻوليل ٻولي آهي. اسان جا ڪتاب جدا جدا
... آهن پر اها طاقت، ترڪي، فارسي، هندي،
...غيره ٻوليءَ ۾ ناهي. انهيءَ ڪري لکڻ، پڙهڻ

بڙ ياڪي ڪوئي بـرلا پريءي ،
تن يهہ نيامت ملي اتڪاير .

مالڪ اها نعمت هرهڪ جي اندر ۾ رکي آهي پر ڪو وڏن ڀاڳن وارو انهيءَ کي پائي! آهي ھر ڪنهن ۾ اندر.

راڌا سوامـــي ڪهت سنائـي ،
يهہ آرت ڪوئي گورمک گاير .

روحاني منڊلن تي متي چڙهي مالڪ سان ملڻ، انهيءَ کي آرس تا چون. هاڻ سوامي جن فرمائين ٿا ته انهيءَ منزل تي ڪو ورلو فقير ڪامل، عاشق صادق چڙهي! آهي سڀ ڪنهن اندر، هندو چاهي مسلمان، استري چاهي پرش، پر ڪو ڀاڳن وارو ان جو فائدو وٺيتو.

سَتسنگہ جا وچن۔ (۱۰)

نام يا شبد جو نرنيہ (سار وچن-شبد ۱، وچن ۱۰)

نام نرنيہ ڪرون ڀائي، ڏڍا وڏ ڀيد بتلائي۔

اُها طاقت جنهن سڄيءَ دنيا کي پيدا ڪري ٿي انهيءَ کي سنت، نام يا شبد ٿا ڪوٺين۔ ويد انهيءَ کي **ناد**، رشي مني انهيءَ کي **آڪاش واڻي**، ڪرائيسٽ (حضرت عيسيٰ) انهيءَ کي Word ۽ مسلمان فقير انهيءَ کي **ڪلامِ الاهي**، **بانگِ آسماني** يا **اسمِ اعظم** ٿا ڪوٺين۔ گرو نانڪ صاحب جن انهيءَ کي **گورباڻي** يا **نام** ٿا چون۔ اها ٻولي ناهي۔ ٻوليءَ کي طاقت ناهي جو مڪتي ڏيئي سگهي، ٻولي هر ڪنهن قوم جي جدا جدا آهي۔ جيڪا طاقت مڪتي ڏئي ٿي سا سڄيءَ دنيا لاءِ (universal) ساڳي آهي۔ اها طاقت هندن، مسلمانن، يهودين ۽ هر قوم ۽ هر مذهب جي انسان جي اندر آهي، گرو گرنٿ صاحب، ويد، شاستر ۽ ٻين مذهبي ڪتابن ۾ انهيءَ جي مهما ڪيل آهي۔ پر اها طاقت خود انهن ڪتابن ۾ ڪانهي۔ اها طاقت توهان جي اندر آهي، هاڻ اها تمام باريڪ ۽ اونهي خيال مان سمجهڻ جهڙي ڳالهه آهي تہ مڪتي ڏيڻ وارو نام، لکڻ ۽ پڙهڻ ۾ نٿو اچي ۽ يعني unwritten law and unspoken language اڻ لکيل قانون ۽ اڻ ٻوليل ٻولي آهي۔ اسان جا ڪتاب جدا جدا ٻولين ۾ آهن پر اها طاقت، ترڪي، فارسي، هندي، گرمکي وغيره ٻوليءَ ۾ ناهي۔ انهيءَ ڪري لکڻ، پڙهڻ

ٻڙ پاڪي ڪولي ٻرلا ٻريهي ،
تن پيھ نيامت ملي اڪاير .

مالڪ اها نعمت هرهڪ جي اندر ۾ رکي آهي پر ڪو وڏن ڀاڳن وارو انهيءَ کي پائي! آهي هرڪنهن ۾ اندر.

راڌا سوامي ڪهت سنالي ،
پهه آرت ڪولي گورمک ڪاير .

روحاني منڊلن تي متي چڙهي مالڪ سان ملڻ، انهيءَ کي آرس نا چون. هاڻا سوامي جن فرمائين ٿا ته انهيءَ منزل تي ڪو ورلو نشر ڪامل، عاشق صادق چڙهي! آهي سڀ ڪنهن اندر، هندو چاهي مسلمان، استري چاهي پرش، پر ڪو ڀاڳن وارو ان جو فائدو وٺي ٿو.

ڪيترا ماڻهو چوندا آهن ته نام ڪيڏي مهل جپيون، ڪم ڪار ۾ وقت ئي ڪونه ٿو ملي. اهو انهن جي من جو بهانو آهي. پوري گوروءَ جو ڏنل نام، ڪم ڪندي به جپي سگهجي ٿو. زالون روٽي تيار ڪندي به نام جپي سگهن ٿيون. نام جي ڪري ڪو به ڪم روڪجي ڪونه ٿو. اسانکي من جي ٺهاڻي کان بچڻ گهرجي.

درشن ڪرت پنڌ سڌ ڀولي،
گهر باهر سڌ ڪيا آيو.

فرمائين ٿا ته جڏهن آتما مٿي وڃي ٿي ۽ اندر گوروءَ جو درشن ڪريٿي تڏهن پنهنجي سرير جي ڪابه سڌ ڪانه ٿي رهي. پوءِ دنيا جي ڪمن ڪارڻ جي ڪيئن ياد گيري ٿيندي؟

ائسي سرت پريم رنگ ڀيني،
تن ڪي گت ڪيا ڪهون سنايو.

جڏهن روح اهڙيءَ طرح پريم جي رنگ ۾ رڱجو وڃي، انهن جي حالت ڪير سمجهي، ڪير ڄاڻي؟ جڏهن ڪرشن ڀڳوان گوپين کي سمجهائڻ لاءِ اوڌو کي موڪليو تڏهن هو گوپين کي اپديش ڪرڻ لڳو. گوپين اوڌو کي چيو ته وڃ، جڏهن جو تون گيان اسان کي ٻڌائڻ آيو آهين اسين انجو روپ ٿي ويون آهيون. مطلب ته اهڙن جو خيال هميشه نام ۾ لڳل رهيٿو، جيئن گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”اڪ پل ڪن بسرهه تون سوامي، لته جاڻهه برس پچاسا“

جوگ بيراگ گيان سڀ روڪي،
يهه رس ان ۾ ديکي نه تايو.

پريم جي اڳيان نه يوگ ڪجهه ڪري سگهيٿو نه ويراڳ، نه تياڳ. گوروءَ جي چرنن جي پريم جو درجو سڀني ساڌنن کان مٿي آهي. انهيءَ جهڙو آنند ۽ رس ٻيو ڪڏهن ۾ به ڪونهي.

جن پر ديا آد ڪرتا ڪي،
سو پيھہ امرت پيون چاھ.

جڏھن مالڪ جي ڌر درگاھ مان حڪم اچي ٿو تڏھن انسان کي پورو گورو ملي ٿو. انھيءَ جيڏو ٻيو ڀاڳ ڪونھي. انھيءَ جيڏي ٻي دولت ڪونھي. اھڙي دولت حاصل ٿئي، اھو ڇا ٿورو ڀاڳ آھي؟ اھا دولت آھي سڀ جي اندر ليڪن وڏن ڀاڳن وارن کي نصيب ٿئي ٿي.

ڪھان لگ مھما ڪھون اس گت ڪي،
ورلي گورمک چينوت تساھ.

فرمائين ٿا ته اھا نام روپي دولت سڀ کان اتم آھي. سڀ ڪنھن جي اندر آھي پر ورلي ڪو ڪير ٻا ڪامل مھاتما انھيءَ جو فائدو وٺي ٿو ٻيو ڪو ٻه نه. جھڙيءَ طرح ڪنھن ماڻھوءَ جي گھر ۾ لڪو رکيا پورو ٻل ھجن پر اھي جي ڪوئي نه ڪڍي، ته غريب ٿي رھجي ويندو. اھڙي حالت عام انسان جي آھي. فرمائين ٿا ته انھيءَ کي ڪو ورلي ڳولھي لھي ٿو.

بن گور چرن اور نھين پاوي،
اس آنند ۾ رھسي سمايہ.

جڏھن مٽيءَ جي جسم کي ڇڏي روحاني منزل ٿي ويا، گوروءَ کي ڀاڳ ۾ پرگوت ڪيائون اھن جو مالڪ سان پورو پيار ھو ٿار ٿيو. اھڙا ڪي دراپ مھاتمائون آھن. اھڙن جو ھر وقت سمھندي جاڳندي، دنيا جو ڪم ڪار ڪندي، سڪوروءَ جي چرنن ۾ ڌيان رھي ٿو. اھو آنند، اھا لذت، جي ھڪ واريءَ ماڻ وڃي ته دنيا جون سڀ تڪليفون دور ٿيو وڃن ۽ اھو نام جي آنند جو نشو ھميشه چڙھيو رھي ٿو. جيئن گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

"نام خماري نانڪا چڙھي رھي دن رات."

تنهن ڪري اهو پيار پرماتما کي ئي پهچي ٿو. تنهن ڪري جڏهن گوروءَ سان پيار ٿي وڃي ته ڪنهن به ٻئي ڪرم ڪرڻ جي ضرورت ڪونهي. جهڙيءَ طرح سڀ نديا نديا زيور پيچائي هڪ ٿي هس (ڳچيءَ جو ڳهڻو) گهڙائجي ليڻ سگهه کي پنهنجو پيار سڀني مان ڪڍي فقط ستگوروءَ ڏانهن ڪرڻ جڳائي. پر اها ڳالهه ڏاڍي اهم آهي ۽ ڪو ورلي گورمک ڪري ٿو سگهي. گوروءَ جو پيار وڏي دولت آهي. جيستائين پنهنجو تن، من، ڌن، گوروءَ جي حوالي نه ڪبو تيستائين ڪجهه ڪو نه حاصل ٿيندو. جي سڀ پنهنجو سڀ ڪجهه گوروءَ کي اربي ڇڏي ته پرميشور سندس ساڻ ساڻ پيو ڦرندو.

پول پرم ہر سڀ جگ پہچنا،
اچرج بات نہ کاهہ سهاید.

فرمائين ٿا ته اها تمام عجيب ڳالهه آهي، اهم ۾ اهم ڳالهه آهي، تمام پياري ڳالهه آهي ته سڄي دنيا پليل آهي، سڀ انسان پليل آهن، انهيءَ اي ٻها نعمت کي، جيڪا هر ڪنهن جي اندر آهي، ڪير به حاصل نٿو ڪري.

پاگ هيڻ سڀ جگ مايا وس،
يهہ نرمل گت ڪوئي نہ پاید.

فرمائين ٿا ته هي اهم ڪاڻ اهم رستو هر ڪنهن آدميءَ جي اندر آهي پر سڄو جهان کوٽن ڪرمن ۾ ڦاٿو پيو آهي ۽ من، مايا ۽ اندرين جي وس آهي. مالڪ جي طرف اچيئي ڪو نه ٿو. جهڙي طرح جنهن کي بخار آهي تنهن کي مصري به ڪوڙي لڳندي آهي جيتوڻيڪ مصري ڪوڙي ڪانهي. ساڳيءَ طرح جن جي انتهڪرڻ ۾ ميل آهي انهن کي هن نرمل گت جو پتو ئي ڪونهي. مالڪ هيءَ دولت هر ڪنهن جي اندر رکي آهي، پر ٻها ڀاڳ نه ٿي ملي.

ست سنگ جا وچن- (۹)

ستگورو مهما (سار وچن- شبد ۱۳ وچن ۸)

ستگور سرن گهو ميري پياري،
ڪرم جڳات چڪاي.

حضور سوامي جي مهاراج جن جي باڻي آهي. فرمائين ٿا ته جيڪڏهن ڪوئي پوري گوروءَ يا ڪامل مرشد جي شرن ۾ ايندو ته تنهنجا سڀ ٻرا ڪرم ناس ٿي ويندا ۽ جنم مرڻ کان ڇٽي پوندين. پر شرن وٺڻ ڏاڍي ڏکي آهي. شرن وٺڻ معنيٰ گوروءَ ۽ پرماتما جي وچ ۾ ڪوبه فرق نه سمجهڻ، جا ڳالهه ڏاڍي ڪٺن آهي ڇاڪاڻ ته انهن ڪرڻ واري کي دنيا ڪافر ٿي ڪوٺي ۽ تهمت وڌي ٿي ڳالهائي. جڏهن ٻار ٻاڻ کي ماءُ جي گود ۾ ڇڏي ٿو ڏئي ته پوءِ ڪير کيس کهڙو ڦڪر؟ هوءَ سنان ڪرائي، هوءَ سنيارائي، کارائي ۽ پياري. جڏهن شش يا سک پنهنجو پاڻ گوروءَ جي حوالي ڪري ڇڏي، ته جنم ته هن شرن ورتي. ڪمائي ڪرڻ سولي آهي پر شرن وٺڻ ڏکي آهي. شرن ورتي ته گورو انگد صاحب جن، جڏهن کان گورو نانڪ صاحب جن وٽ آيا، وري واپس موٽي گهر ڪونه ويا. اها ڳالهه غور سان سمجهو ۽ سوچيو. جڏهن سک ستگوروءَ جي شرن ورتي تڏهن هن کي ته ڪمائي لاءِ وڃڻ جي ضرورت آهي، نه ورت رکڻ جي ضرورت آهي ۽ نه ٻئي ڪنهن ڪرم ڪانڊ جي ضرورت آهي. سندس پيار گوروءَ سان لڳو آهي، گوروءَ جو پيار پرماتما سان لڳل آهي

گڏو جي نه پريم ۽ پيار وڌائي، ٽورو ڪاٽو ڪاٽي، ٽوري ننڊ ڪري ۽ راند جو جاڳي. سچي پريميءَ جي هردي ۾ هر وقت، سمرڻ، پڇڻ يا ڌيان، انهن ٽنهي مان هڪ ضرور هجڻ کپي. دنيا جا ڪم ڪندي زبان ۽ من لئي نام جو سمرڻ هجي. هاري هر هلائيندي سمرڻ ڪري سگهي ٿو، دڪاندار سؤدو توريندي سمرڻ ڪري سگهي ٿو. سمرڻ ڪانپوءِ ڌيان آهي. ڌيان ڪڏهن ايندو؟ جڏهن پيار هوندو ۽ سمرڻ هوندو يا وري شبد ڌن هوندي. روزگار ۾ ڪريو، گوروءَ سان پيار ۾ رکو. ڪيتراني دفعا، ڪاغذن تي ڪم ڪندي ڪندي منهنجي توجه (ڌيان) لڳي ويندي هئي ۽ ڪاغذ اٿيئي پيا هوندا هئا. جڏهن خيال ٻاهر ايندو هو ته ڏسندو هوس ته ڪم ختم ٿيو پيو آهي. باباجي مهاراج جن (پرم سنت حضور بابا جيمل سنگهه جي) آيا ۽ ڪم ڪري ويا. جي توهين توجه ڏيو ته ڪم پاڻيهي پيا ٿيندا، روڪجندا ڪونه. تنهن ڪري پڇڻ ڪريو ۽ گوروءَ جي موج ۾ رهو. جڏهن چاهيندو تڏهن توهانکي وٺي هلندو. بس ايترو ڪافي آهي.

سو ضرور لنندو، ويندي جيترين گراهڪين کانئون آهن، جيترا ٻڪ پاڻيءَ جا ڀيٽا آهن، ھيترا سواس ڪٽا آهن آهي سب مثر ليل آهن. جي انهيءَ حقيقت ۾ وشواس رکندا-سن ته جيڪي دک ابندا اهي صبر سان سهي وڃنا ۽ دک، سک روپ لي پوندا. تنهن ڪري تون سب منسا ڇڏي گوروءَ سان پيار ۽ پريم ڪر ۽ ستدس چرڻن ۾ پرتيت رک. جڏهن سچو پريم ۽ وشواس هوندو تڏهن ڪم ٿيندو. حضرت محمد صاحب جن هڪ لڙائيءَ ۾ شامل هئا. انهيءَ لڙائيءَ ۾ هڪ ماڻهوءَ جو پٽ ۽ مڙس مري ويا. جڏهن لڙائي ختم ٿي ۽ ماڻهو اٿا وايس اچي رهيا هئا تڏهن پڇڻ لڳي ته "حضرت صاحب اچي پيو؟" ماڻهن چيس ته تنهنجو مڙس مري ويو. هوءَ وري پڇڻ لڳي "حضرت صاحب اچي پيو؟" ماڻهن چيس ته تنهنجو پٽ مري ويو. هوءَ پڇڻ لڳي ته حضرت صاحب ته زنده آهي نه. ماڻهن چيس ته ها حضرت صاحب زنده آهي. ته جواب ڏنائين ته پوءِ ڪو فڪر ڪونهي. مڙس ۽ پٽ جي ڪا پرواهه نه ڪيائين.

يهه ڪرني مين آپ ڪرائون،
اور پهچائون، ڌر دربارا.

فرمائين ٿا ته اي سک! جيڪڏهن تون پنهنجو فرض پورو ڪرين يعني سچو پريم، سچي ڀرت ۽ سچي ڪمائي ڪرين ته مان اوکي جڏهن ڪونه. اهو منهنجو فرض آهي ته مان توکي انهيءَ دربار ۾ پهچايان.

راڌا سوامي ڪهت سنائي،
جب جب جيسي موج وچارا.

هاڻي سک پڇي ٿو ته ڪڏهن ولي هلندا؟ فرمائين ٿا ته جڏهن تون هلڻ لائق ٿيندين تڏهن. تنهن ڪري سک کي

پنهنجي سؤ مهرون سندس اَڳيان رکيون ۽ جڏهن اهڙي رِيت پکو نسلچو ٿيس ته مکان جي چوٽ تي چڙهي وڏيون ڪيائين "گورو لڌو، گورو لڌو" هؤ ٻاوِيهه ٽِي گورو هليا ويا چاڪاڻ جو سندن روزگار بند ٿي ويو. ان بعد مالڪ جا گولالو سڀ گورو تيغ بهادر جي شرن ۾ اچڻ لڳا ۽ کيس عرض ڪيائون ته اُپديش ڏيو. فرمايائون ته "نوڪري ڳري آهي ڪجي نٿي سگهي."

سنتن وٽ نام جي دولت آهي ۽ ٻيو ته سڀ ڪجهه. ٻوء سنتن واسطي ٻار ڇا جو؟ نام جا چار لفظ ڏيڻ مشڪل آهن ڇا؟ نه، اهي ته چرخو هلائيندڙ ڇوڪري به ڏيئي سگهي ٿي. ڪنهن برهمڻن ٽي جيون جي سنڀال ڪرڻ ۽ جتي رڌيون نڌيون اڳتي وڌڻ ڪان روڪين ٿيون اتي مدد ڪرڻ! اها آهي نوڪري جنهن لاء تيغ بهادر چيو. گورو ايترو اُحسان ڪري ته چري نٿو ته مون هيئن ڪيو. گورو ته بيابانن، پهاڙن ۾ به سک سان گڏ آهي پر جن جي دل ۾ ميل آهي انهن کي اُحساس نٿو ٿئي. جيڪي دنيا جا ڪتا آهن انهن کي گورو ڇا ڪري؟ پر انهيءَ جو اهو مطلب نه ڪونهي ته گورو ڇڏي ٿو ڏئي. گورو ڇڏي اَصل ڪونه ٿو جڏهن هردي ۾ نرملتا اچي ٿي تڏهن گورو گهرائي ٿو. سو فرمائين ٿا ته تنهنجي چنتا، تنهنجو فڪر مونکي آهي، پر تون به پنهنجو فرض پورو ڪر. ستگوروءَ لاء پيار پريم وڌاء ۽ منجهس وشواس رک.

سنشيه چوڙ ڪرو درڙهه،
پريتي اور پرتيت سنوارا.

دنيا ڀون چنتائون ۽ ڪشالا ڇڏي ڏي ڇاڪاڻ ته جڏهن اسين پيدا ٿياسين تڏهن جيڪي پرالبڌ ۾ لکائي آيا آهيون

اڪون ڪليل ڪراهن انهن کي ٿوڙي خبر نه ته ستگورو ڪن ڪن
ٻ ٻهنجي سک جي ڪيئن سنڀال ٻيو ڪري. ڪين ٻنهن کي
ڪرڻ ايندو. ٻر جن جون اڪون کليل آهن اهي ڄاڻن ٿا ته
ستگوروءَ جي ڏيئي نام ڪٿي آهي. جڏهن وقت گورو
هرڪشن صاحب جن جوتو ڇڏي رهيا هئا تڏهن سکن ٻڇيو
ته هاڻي اسان کي اپديش ڪير ڏيندو؟ هن جواب ڏنو ته
"ٻبع بهادر" انهيءَ وقت ٻبع بهادر جن هڪ مٽيءَ جي
مڪان ۾ لڪي ٻڇن ۾ رهندا هئا. ڪين ڪجهه ڏسي،
سوڍي خاندان جا ٻاويهه آدمي ڏيکان ڏيکي گورو ٿيڄي
ويهي رهيا. انهيءَ زماني ۾ هڪ مکڻ شاه نالي سوداگر،
مال جو جهاز ڀري وڃي رهيو هو ته رستي ۾ سمنڊ جهاز
اوڪر ڪاني ٻڏڻ لڳو. ان وقت انهيءَ پاس پاسي ته هيئتر
جيڪڏهن گورو آهي سو مهنجي جهاز کي پار ڪري ته مان
پنج سؤ مهرون پيٺا رکندس. هن جو جهاز پار پيو. سوداگري
ڪري جڏهن واپس موٽيو ته ٻڌا ڪندو ستو پاڻي ٻڪالي
آيو. ڏٺائين ته ٻاويهه گورو ويٺا هئا. سوچڻ لڳو ته مهرون
ڪنهنکي ڏيان. آخر هرهڪ گوروءَ اڳيان ٻه ٻه مهرون رکندو
ويو ۽ من ۾ چيائين ته جنهن گوروءَ منهنجو جهاز پار لڳايو آهي
اهو پاڻهي گهر ڪندو. پر سڀني مان ڪنهن ڪوڪ ڪين ڪيو.
فقط آسيس ڏيندا ويا ته خوش رهندين. آخر انهن کان پڇيائين
ته هتي ٻيو ڪو مهاتما رهندو آهي. هڪ ٻڌايس ته هڪ ٻيو
ٻه رهندو آهي جنهن کي "ليا" "لبا" ڪري ڪوٺيندا
آهن. جڏهن گورو ٻبع بهادر وٽ پهتو ته ان اڳيان ٻه ٻه مهرون
رکي متو ٽيڪيائين. تنهن تي گورو صاحب چيس ته ٻالي
ڪٿي؟ تو ته پنج سؤ مهرن جو اقرار ڪيو هو. ڏوا منهنجا
ڪلها ڏس ته ڪتري ڪلن جا زخم آهن. اٿين چٽي پنهنجا
ڪلها اگهاڙا ڪري ڪيس ڏيکاريائين. اهو حال ڏسي مکڻ شاه

اي سکر! ڏيرج ڪر، ستسنگ ۾ شوق لڳاءِ، من اندرين
ب روڪ، ڪمائي ڪر، اندر چڙهه، مان توکي سچکنڊ
رور وٺي هلندس.

وهه تو روپ دکا ڪر چوڙون،
تم جلدي ڪيون ڪرو پڪار.

فرمائين ٿا ته اي سکر! تون ڪرني ڪر، پيار ۽ پريم
سان اندر وڃ. جيئن جيئن تون روحاني منزلن تي چڙهندين،
لين ليئن منهنجي اَنامي روپ ڏسڻ لاءِ تنهنجي طاقت
وڌندي ويندي. مان توکي پنهنجو روپ ڏيکارڻ ڪانسواءِ
ڪونه ڇڏيندس، نه رڳو ايترو پر توکي پنهنجوئي روپ
بڻائي ڇڏيندس.

„سنت داريا بيج گهت ڌرلي جس جيو ڪر،
ڪو اَس سمرٿ هوئي جو جاري اس بيج ڪو.”

جنهن جي هردي ۾ ستگوروءَ پنهنجي شبدن جو اُپديش وڌو
آهي، انهيءَ کي هن ديس ۾ (هميشه لاءِ) رهڻوئي ڪونهي.
اهو سچکنڊ ويندو ۽ ضرور ويندو. جيڪي پنهنجي سمرن ۾
سستي ڪندا انهن کي جنم ضرور ملندو مگر منش جنم کان
هيٺ نه. تنهنڪري اسانکي ڍل نه وجهڻ گهرجي، بلڪ
جلدي جلدي، ڪرني ڪري مٿي چڙهڻ گهرجي.

تمهري چنتا مين من ذاري،
تم اچنت رهو، ڌرو پيارا.

اي سکر! مون کي تنهنجي چنتا آهي. جهڙي طرح مساف
ٽڪيٽ وٺي ٽرين ۾ وهي ٿو ته پوءِ ڊرائيور ۽ گارڊ جي
جوابداري آهي ته ان کي سندس منزل مقصود تي پهچائين
ساڳيءَ طرح جڏهن ستگوروءَ نام جي ٽڪيٽ ڏني تڏهن ڇڏين
ڪونه، پهچائيندو ۽ ضرور پهچائيندو. جن جون اندر

سک ۽ مان ستگورو. گورو اُرجن صاحب جن فرمائين ٿا:

”ستگور سک کي ٻڌن ڪاني،
گور ڪا سک ڪار اي هاني.“

جي سک ڪمائي ڪريتو ته ستگورو سڀ ڪجهه ڏئي ٿو. نالائق پٽ کي ڪير ٻه ڪونه ڏيندو آهي.

ست پرش ڪا روپ دکائون،
الکم اگم در سارا.

جي توهين محنت ڪري پرده کوليندا ته گورو توهان کي ٻهرين سڪنڌ، ٻيءَ الک لوڪ، ٻيءَ اگم لوڪ ۽ ٻيءَ الهيءَ کان پري انامي لوڪ ۾ وٺي هلندو. فرمائين ٿا ته اسين ته توهانکي وٺي وڃڻ لاءِ تيار آهيون توهين وڃو مڪمل ڪمائي ڪريو. جي ڇوڪرو محنت نه ڪري ۽ ناپاس ٿئي ته استاد ڇا ڪري؟ الهيءَ جو ڪهڙو ڏوهه؟

تاڪي آگي راڌا سوامي وهه نج روپ هماراً.

اي سک! اٿو ۽ اٿو ۽ پري کان پري جنهن کي راڌا سوامي چئجي ٿو اهو منهنجو نج روپ آهي. ستگورو آرسيءَ وانگر آهي. جيئن اسين صاف آرسيءَ ۾ پنهنجي شڪل ڏسندا آهيون، جي مشڪندڙ شڪل هوندي ته مشڪندڙ ڏسڻ ۾ ايندي آهي، جي روئندڙ شڪل هوندي ته روئندڙ نظر ايندي آهي، پر جي نظر خراب هجي ته شڪل چٽي نه ڏسڻ ۾ ايندي. ساڳيءَ طرح جن جي دل ۾ عيب آهن اهي گوروءَ ۾ به عيب ٿا ڏسن. جنجي دل ۾ پيار آهي انهن کي گورو ۾ پيار جي نرمل مورتي نظر ٿو اچي. مطلب ته جهڙي جهڙي اسان جي دل ۾ ڀاونا هوندي اهڙو ئي گورو نظر ايندو.

ڏيرج ڌرو ڪرو ست سنگ،
هو ديا سي ليئون سڌارا.

ڇا ٻڌو ٿي پيا، نه ته اها دولت نه ملين. جي توهين سمجهو
ٿا ته ڪتابن پڙهڻ سان مڪتي ملندي ته اهو ڪڏهن ڪونه
ٿيندو. ڪريءَ ڪانسواءِ روح اندر نٿو وڃي سگهي. ڏسو
ڪبير صاحب ڇا ٿا چون:

”سکيا سب سنسار هيءَ کاوي اور سووي،
دکيا داس ڪبير هيءَ جاڳي اور رووي.“

فرمائين ٿا ته مان سڄي رات جاڳان ٿو ۽ روئان ٿو ته مالڪ
جو درشن ٿئي.

فريد صاحب جن به چون ٿا:

”فريدا رات ڪٿوري ونڊيئي ستيئان ملي نه ڀاڱ،
جنهان نين نيندراولي تنهان ملن ڪـواڱ.“

فرمائين ٿا ته مالڪ رات جو ڪستوري يعني پنهنجي رحمت
ٿو ورهائي، جيڪي رات جو جاڳن ٿا انهن کي اها رحمت
ملي ٿي پر جيڪي ننڊ ۾ آهن انهن کي خبر ٿي ڪانهي ته
اها ڪهڙي اَکهه وڪاڻي. اها دولت گهرڻ سان نٿي ملي
پر ڪمائي ڪرڻ سان ملي ٿي. جن کي اکين سان روحاني
نظارا ڏسڻا آهن، اها دولت ڏسڻي آهي ته کين اندر وڃڻ
گهرجي. اسان کي پنهنجين اکين سان ڏسڻو آهي، گوروءَ
جي اکين سان ڪونه ڏسڻو آهي. ستگورو ڏسي ٿو ته اسين
اَندروني طرح اَنڌا آهيون پوءِ اها دولت ڪيئن بخشي؟
تنهن ڪري ستگور ڪان نام وٺي انهيءَ جي ڪمائي ڪريو،
اَندريون پردو کوليو ته اها دولت حاصل ٿئي.

سرت چڙهاءِ گگن پرڌاڻو،
سن شـڪـر کي پـارا.

فرمائين ٿا ته محنت ڪريو، من کي ماريو ۽ آتما کي
روحاني منڊلن ۾ وٺي وڃو. ڪهڙي طرح؟ پهرين هي
نَو دروازا خالي ڪريو، سهنس دل ڪنول ۾ اَچو، پوءِ برهم
۾ اَچو، ان ڪانپوءِ سچکنڊ ۾ اَچو. جي اهو ڪم ڪريو ته توهين

ستگوروءَ جو اُتر

ديکھ پياري مين سمجھائون،
روپ هـمـارا نيـارا.

اي سک! هي منش روپ منهنجو سچو روپ نہ آهي. منهنجو هيءُ منيءُ جو سرير لوڪن سمجھائڻ لاءِ ڌاريو آهي. منهنجو روپ اَٽل، اَمر ۽ اَبناسي آهي. جنهن عام ماڻهو سمجھن تا سو منهنجو روپ نہ آهي.

وه، ڪو روپ لکي نهين ڪوئي،
جب لگ ديکـون نہ سهـارا.

اي سک! جيستائين مان پاڻ اهو روپ نہ سمجھايان ۽ پار ولي هلي نہ ڏيکاريان ليستائين منهنجو روپ نہ ڪو ڏسي سگهندو، نہ سمجھي سگهندو.

ڪرني ڪرو مـار من ڀالو،
انـدري روڪ دکـارا.

اي سک! جيڪڏهن لوڪي منهنجو سچو روپ ڏسڻو آهي تہ ڀرين ڪام، ڪرود، لوڀ، موہ، آهنڪار، من ۽ اندرين کي وس ڪر. انهن ڪمن ڪرڻ کان پاڻ کي روڪ. سچا خيال، سچو هردو ڌار ۽ سچو ڀرم ڪر. جڏهن گندي ءُ جڳهہ ڪتو بہ ڪونہ ڪو وهي تہ پاڻ خدا ڪيئن گندي هردي ۾ ويهندو؟ ڪڏاچيس نہ. من مئجسٽريٽ آهي ۽ تدابير جڏي ۾ لوبہ هي عيب آهي ۽ هيءُ خرابي آهي. سچو جهان من جي مٿان بہ آهي. ويندي نام ورتل بہ من جو سک آهي، گروءُ جو سک اجا نہ ٺيو آهي. ڪي ٻلي اُنين چرن تہ اسان نام ورتو آهي ۽ گروءُ جا سک آهيون پر ڳالهين ڪرڻ سان پار ڪونہ پئبو. مرن وت ڪيترا ستسنگي اچن ٿا ۽ چرن ٿا اسانکي ڀربون آستان تہ ڏيکاريو. پر هي مارگ، لوري ڪاٽڻ وارن، لوري لنہ ڪرڻ وارن ۽ راتہ جو جاڳڻ وارن جو آهي. وڏا وڏا رشي مني سچي عمر اڀياس ڪندي ڪندي هڏين

يهہ ڀي ڀيد سنا مين ڪر سي،
سرت شبد مارگ نت گائو.

اي ستگورو! اهو ڀيد ٻ توهان کان معلوم ٿيو آهي ته توهان
اهو روپ ڀيو آهي جنهن ۾ توهين هميشه رهو ٿا ۽ اهو
پتو ڀيو آهي ته سرت ۽ شبد جو مارگ ٿيندو آهي، جنهن
ي وسيلي مان توهانجو اهو روپ ڏسي سگهان ٿو ۽ مڪتي
اصل ڪري سگهان ٿو ته ته مونکي ڪوہ پتو ڪونه هو.

شبد روپ جو روپ ڏمهارا،
وا مين ڀي اب سرت پڻائو.

اي ستگورو! جنهن روپ ۾ توهين هميشه رهو ٿا، منهنجي
لما کي، منهنجي روح کي، تهن ۾ وني هلو، جيئن مان
وهانجو اصلي روپ ڏسي سگهان.

ٻرنا رهون موت اور دکھ سي،
نرپيه ڪر اب موهي ڇڙائو.

اي ستگورو! مون ڪروڙين دک، ڪروڙين نرڪ ۽
ڪروڙين موت ڀوڳيا، ڪروڙين گنديون جوڻيون پاتيون، گاهه،
ڪيڙون ۽ پتنگ وغيره ٿيس! مان ڏاڍو دکي آهيان. مونکي
اتي وني هلو جتي نه دک آهي نه سک، نه رنج نه خوشي،
نه جمڻ نه مرڻ. جتي فقط شانتي آهي. ڪرپا ڪري مونکي
اهو ديس ڏيکاريو.

دين ديال جيو هنڪاري، راڌا سوامي ڪاج بنائو.

اي ستگورو! توهين اسان جيون جي اڌار واسطي آيا
آهيو، اسانکي هن جيل مان ڪيڻ واسطي آيا آهيو، اسان
تي رحم ديا ڪرڻ واسطي آيا آهيو. ڪرپا ڪري مونکي
پنهنجي ديس وني هلو، اصل گهر ڏانهن وني هلو. اڳتي
ستگورو جواب ڏئي ٿو، اهو ٻ ٻڌو.

سو ٻه مونکي پيارو لڳي ٿو پر ڇاکاڻ ته هميشه نه رهندو
ٿيهڪري اهو روپ ڏيکاربو جيڪو هميشه رهندو. هن ٿي
روپ ڏيهي ڏيکاربو ته توهانجو أصل روپ ڪهڙو آهي.

اي ستگورا اسين انسان آهيون ۽ توهين ٻڻ انساني روپ
ڌاري آيا آهيو. توهان کان ئي پتو پيو آئڻون ته اسانجو ڪو
سو ديس آهي ۽ اسانجو ڪو مالڪ ٻه آهي ته ته ته اسانکي
ڪهڙي خبر ته هر، پار ترهر با سڀ ڪنڌ جا آهي. جي توهين
مانش جنم ڌاري نه اچو ها ته اسين جيڪر ڪاٿي ڪندا، ٻلا
ٿيندا وڃون ها. هي جيڪو توهان انساني روپ ڌاربو آهي
تنهن ڏيهي اسانجو آڌار ليٺو آهي.

ڪالي مهما ياري اُس ڪي،
پـر ؤهـ يـسـي لکوائـسـو.

اي ستگورا منهنجو گهڻو پيار ته انهيء روپ سان آهي
جنهن، مون ڪروڙن جنمن جي پليل ڪي، راه ڏيکاري آهي،
پر انهيء روپ مان اهو ٻه پتو پيو آلر ته توهانجو هڪ ٻيو ٻه
روپ آهـي جو اُجر، اُمر ۽ اُٽل آهي. اهو ٻه ڪرپا ڪري
مونکي ڏيکاربو.

وهم تو روپ سدا تم ڌارو،
يـا ٽي جيو جـڳـائـسـو.

اي ستگورو! جيڪو توهانجو أصلي روپ آهي جنهن ۾
توهان هميشه رهو ٿا، اهو سمس نام آهي، أنامي آهي ۽ خدا
آهي، پـر جيڪو توهانجو مڏش روپ آهي اهو اسان جيون
کي اُپديش ڏيڻ واسطي آهي، سچ ڪنڌ وٺي هلڻ واسطي آهي،
جستائين توهين مڏش روپ نـه ڌاريندا تيستائين اسين جيو
جاڳنداسين ڪونه ۽ نڪو سچ ڪنڌ ٻهچي سگهنداسين. تنهن
ڪري جـڪڏهن مهما آهي ته توهانجي ديه روپ جي آهي
جنهنجي وسيلي حقيقت جو پتو پيو آهي.

ڏيس نيڪالي ڏني ويئي هئي. اُتي رهندي انهن جي چال چلگت سڌري ويئي هئي. بادشاه ته هنن کي سڃاڻي ويو پر هو کيس انهيءَ ويس ۾ سڃاڻي نه سگهيا. بادشاه کانئن پڇيو ته توهين ڪير آهيو ۽ ڪٿان آيا آهيو؟ هنن چيو ته اسين روسي آهيون ۽ روس مان ڪڍيا ويا آهيون. تنهن تي بادشاه چيو ته مان به روسي آهيان. اهڙي طرح هنن جو پاڻ ۾ پريم ٿي ويو. جڏهن بادشاه موٽڻ لڳو تڏهن هنن کي چيائين ته توهين به روس هلو. منهنجي بادشاه سان دوستي آهي مان توهانجي سفارش ڪندس، هو توهان کي بخشيندو. هنن اها ڳالهه مڃي. جڏهن روس جي بندرگاه تي پهتا ته ڏسن ته اڳيان وڏا وڏا آفيسر بادشاه جي مرحبا لاءِ بيٺا آهن. خوب بئنڊون ۽ باجا پيا وڄن ۽ آتشبازي ٿي رهي آهي ڇاڪاڻ ته سندن بادشاه ٿي آيو. هنن ڏٺو ته هي اهو ساڳيو ماڻهو آهي جيڪو اسان سان گڏ مزدوري ڪندو هو. حيران ٿي ويا. ٺيڪ ساڳيءَ طرح سنت اسان وانگر ٿي همت ڏيهن ۽ پنن وارا ٿين ٿا ۽ اسان سان يارن دوستن وانگر هلت ڪن ٿا پر جڏهن اسان جون اکيون کلن ٿيون تڏهن پتو پوي ٿو ته هو ڪير آهن ۽ سنت ڪهڙي هستي آهن.

ديکون روپ مگن هوئه بيٺون،
آپيه دان دلوائو.

اي سنتگورو! جيڪو توهان جو اصل روپ، اڪال پرک يا سنت نام آهي سو مونکي ڏيکاريو، جيئن مان اهو ڏسي جنم مرڻ کان آزاد ٿيان، توهان سان گڏ هليو هلان.

يهه پيــي روپ پيارا موکو،
اِس هي سي اُس کو سمجهائو.

اي سنتگورو! جيڪو توهين انساني روپ ڌاري آيا آهيو

آهي. اهڙيءَ طرح سمنت اسان انسان وانگر قيدي ڪرنهن، گورو ارجن صاحب جن فرمائن ٿا:

"جنم مرڻ دوهو مين ناهين جن پرايڪاري آئي"

يعني هو جنم مرڻ لاءِ ڪونه ٿا اچن پر اسان کي ڪڍڻ واسطي ٿا اچن. وڌيڪ فرمائين ٿا:

"جيئه دان دي ڀڳتي لائن هر سيون لين ملائي."

هو اسان کي جيئدان يعني نام ڏيئي واهگوروءَ سان ملائڻ واسطي اچن ٿا، پر اسين هنن کي آرام سان وهڻ به نٿا ڏيون. ڪرائيسٽ يعني حضرت عيسيٰ کي سوريءَ تي چاڙهيو ويو، منصور کي ڦاسي ڏني ويئي، گورو نانڪ صاحب کان ٻار گهرايا ويا، گورو ارجن صاحب کي تتل ٿئي تي وهاريو ويو، گورو تيغ بهادر صاحب جو چانڊني چوڪ دهليءَ ۾ سر ڪاٽيو ويو، شاه سرمد جو به سر لاٿو ويو. سو جڏهن هو اچن ٿا ته اسين انهن کي دکي ڪريون ٿا. هاڻي سک پنهنجو سوال دهرائيندي پڇي ٿو ته جيڪو توهان منهن روپ ڌاريو آهي سو ته لوڙي وڃڻ لاءِ آهي ۽ اسان کي چوراسيءَ جي چڪر مان ڪڍڻ واسطي ئي ڌاريو آهي پر جيڪو توهانجو اصلي روپ آهي، اهو ڏيکاريو.

روپ تمهارا اگم اپارا، سوئي اب درسائو.

چوٿو ته جيڪو توهانجو اڪال پرک روپ آهي، سدا روپ آهي، اگم، اپار، ۽ الک روپ آهي، سو مونکي ڏيکاريو. جنهن مونکي پتو پوي ته توهان جو اصلي روپ ڪهڙو آهي؟ سڪولي ڪتابن ۾ هڪ آکاڻي آهي. روس جو بادشاه پيٽر اوراين، مزور جو ويس ڪري هالنڊ ملڪ ۾ ويو ۽ انهيءَ ويس ۾ ڪيترو وقت انهي جهازن جو ڪم سکندو رهيو ۽ پورو ڪاريگر ٿيو. اهي وهندي هن جي، انهن روسي ترانسين ٿيا ٿي، جن کي بادشاهه جي ڏوه ۾ روس مان

ست سنگ جا وچن- (۸)

فريادء پڪار (سار وچن-شبد ۱۵، وچن ۳۳)

گرو موهه اپنا روپ دکائو.

سک لحاظ نٿو ڪري. ڇو؟ ڇاڪاڻ تہ هو سچ جي تلاش ۾ آهي ۽ ڪيس سچ ني ڇوٽو آهي. هاڻ پڇي ٿو اي ستگورو! توهين انسان جي ديهيءَ ۾ آيا آهيو ۽ اها ديهي سدائين رهڻي ڪونهي. ڪروڙين مهالمائون آيا ۽ ويا هليا. ٻڌايو تہ توهانجو اصلي يعني سچو روپ ڪهڙو آهي؟

پهہ ٿو روپ ذرا ٿم سرڳڻ، جيو اُبسار ڪرايو.

ديوتائن ڪي ديوي ۽ انسان آهيون. ڇاڪاڻ تہ اسين انسان آهيون. ديوي ۽ ديوتائن کي اسين ڏسي نٿا سگهون. فرشتن کي اسين سڃاڻي نٿا سگهون. ه ميهون، گهوڙا ۽ ڳايون اسان کي سمجهائي نٿا سگهن. اسان کان هينئين جوڻ ۾ آهن. مالڪ جڏهن اسانکي اپديش ڏيڻ چاهي ٿو تہ ڏهن انسان بڻجي اچي ٿو. جيڪي سن مهالمائون آيا سي انسان جي روپ ۾. جيڪي مسلمان فق آيا تہ بہ انسان بڻجي آيا. پر حقيقت ۾ هو انسان ڪونهن. اس ڪام ڪرود ۽ بين ڪرمن جي ڄار ۾ ڦاٿا پيا آهيون، پر ڪرمن جي ڄار ۾ ڦاٿل ڪونهن. جهڙيءَ طرح جيل ۾ قي آهن، ڪنهنڪي هٿڪڙيون لڳل آهن، ڪنهنڪي پيرن ۾ ٻيڙ آهن ۽ پر جيڪو جيل جو سپرنٽينڊنٽ آهي آنهن اي انتظام وا بندش ڪانهي. هو قيدين جي ڪاڏي پيٽي جي

گهر جو واڻڪار ملي وڃي، جيئن ڪيس نام ڏئو ۽ هو اُئي ڀڄي ويو.

وڻ ناويءَ در ڍوئي ناهي، تا جم ڪري خواري.

فرمائين ٿا ته اي انسانو! نام ٺا مالڪ جي دوار ۾ ڪم ۾ نٿو وڃي سگهي. نام ئي هڪ وستو آهي جنهن وسيلي سندس دوار ۾ وڃي سگهبو. جي نام سان ميلاپ نه ڪندا ته ڪال جي دائري ۾ رهندا يعني ڪال جي چڪر ۾ اچي ويندا.

نانڪ سچ وديائي پائي،
جس نون هر ڪرپا ڌاري.

فرمائين ٿا ته جي سچي وڏائي چاهيو ۽ جي ٻيهڙي گهر واپس وڃڻو اٿو ته نام سان ملي وڃو. دنيا ڪوڙ آهي نام سچ آهي. ورئ اهوئي ٿا جون ته سندس دبا ۽ مهر سان ئي ڪوڙ مان اڪري سچ ۾ اچجي ٿو. مالڪ جي مرج کان سواءِ نام نٿو ملي. ڪرڻو ڇا آهي؟ اندر وڃي نام سان ملڻو آهي. اندر وڃڻ جي جڳتي ملي ته مڪتي لئي ۽ جنم مرڻ کان ڇٽجي. وائا سرامي ممه ڪرلي لو ڇوي ته سوارمڻ ۽ پرمارمڻ ٻئي ڪمايو. ۾ جيڪو ساري عمر سوارمڻ ۾ رهيو سو آخرين وقت ڪڻڻ لاءِ، ڪک به نه ڪمائي سگهيو. تنهن ڪري فرمائين ٿا ته سوارمڻ به ڪمايو ۽ پرمارمڻ به ڪمايو، جو ساڻ ڪڻي سگهجي ٿو. يعني دنيا جا ڪم ڪار پڻ ڪندي، نام جي ڪمائي ڪريو.

کي هڪ کيل بنائي هلائي رهيو آهي يعني پيدا ڪرڻ،
هلائڻ ۽ مارڻ، هي سڀ سندس تماشو آهي. برهما، وشنو ۽
مهيش سندس حڪم هيٺ ڪم ڪري رهيا آهن. باقي ۽ ٻه
۽ اِئين لکيل آهي ته هنن کي پنهنجي پتا جي به خبر ڪانهي.
”ايڪا مائي جگت ويائي تن چيلي پروان،
اڪ سنساري، اڪ ڀنڊاري اڪ لائي ديبان.“
(جپ صاحب)

(شڪ) هاڻي هندستان ۾ ماڻهو انهن برهما، وشنو ۽ مهيش
کي مٿو ٽيڪيندا ٿا رهن. ڪنهن انهنجي ڪهڙي شڪل
ناهي آهي ڪنهن ڪهڙي. جن جي خود مڪتي ٿي ڪانهي
سي ٻين کي ڇا ڏيئي سگهندا؟

پوريئ ستگور آپ دکائيا، سچ نام نستارا.

اي ڀائي لوڪو! اندر وچي نام سان ميلاپ ڪريو، سچ
سان ميلاپ ڪريو. باقي جيڪي هي برهما، وشنو ۽ مهيش
آهن سي سڀ مالڪ پنهنجي ڪارخاني هلائڻ لاءِ بنايا آهن.

سا ڪائيا جو ستگور سيوي، سچئ آپ سواري.

بار بار انهي ڳالهه کي دهرائيندا ٿا اچن ته جن منش
جنم پائي ستگورو جو پلئه پڪڙيو سي نام سان ملي ويا،
انهن جي ڪايا يا سريو ڪارائتو ٿيو. جيڪي ٻاهر رهيا
اهي دوکي ۾ اچي ويا. ستگورو جي شبدا جو مطلب ڪهڙو
آهي؟ سندن هدايت تي عمل ڪرڻ يعني اندر وڃي نا
۾ سمائجڻ. فرمائين ٿا ته اهڙي ڪايا نرمل ٿيو پوي. ڇاڪا
ته منجهانئس ڪام ڪروڌ وغيره نڪري وڃن، هوءَ سهاڳ
ٿيو پوي ۽ جمڻ مرڻ جي ڦيري کان آزاد ٿيو پوي. فرمائي
ٿا ته اها ذات هن کي ڪنهن ڏني! مالڪ! جڏهن ه
مالڪ جي گهر جو ڏس پتو پيڻ لڳو، ڪيس ڪر انهي

پرلدي، پيار ئني پرندو. گهر گرهست بہ استري ۽ پرش سان
اها حالت لاڳو آهي! جي پيار پريم بہ آهن ته دوستي بہ هلندي،
جي لترلي مسخري چالو ٿي ته دوستي خلاص. مهاراج جن
فرمائن ٿا ته جي اندر وچڙ آلو ته انهيءَ ڳالهہ جو خيال رکڻ
گهرجي ته ادب سان هلڻ ضروري آهي.
پالي پانسگهر (ٽائيد بہ):
"ٻہ ڪرلي، ٻہ پرم گور، ٻہ پارس، ٻہ سار،
ٻہ رهي سو ابري، غافل ڪائي مار."
جيستائين ٻہ ناهي ليستائين ڀڪتي ڇاجي؟ باهر جستائن
موهہ جو ٻہ آهي ليستائين مالڪ جو پيار رهندو. ڪهون
ڪي مرند وڏسي بہ الين لو پانتهي ته جنکي مرڻو آهي سي
مري چڪا، باقي اسين پاروهي اهڙا جران رهنداسين!
جيستائين موهہ ڪي وساري وينا آهيون ليسن ڪام ڪروڌ
جو زور هلندو لنهڪري مالڪ ڪي حاضر ناظر سمجهو تہ
ڪوبہ پاپ نہ ڪري سگهندا. اسين ڏهن سالن جي ٻار جي
روبرو ڪوبہ پاپ نہ ٿا ڪريون. انهيءَ مان ظاهر آهي ت
اسالڪي مالڪ جو ڏهين سالن جي ٻار جيترو بہ ڊپ ڪونهي
ڪايا اندر برهما وسن مهيسا،
سڀ اوپٽ جٿ سنسارا.
فرمائين ٿا تہ هن سريہ اندر ٽن ئي طاقتون ڪم ڪري
رهيون آهن. هڪ اها جا سرشٽيءَ کي پيدا ڪري ٿي، ٻ
اها جا پرورش ڪري ٿي ۽ ٽين اها جا ماري ۽ ناس ڪر
ٿي. انهن جو نالو برهما، وشنو ۽ مهيش آهي. اهي س
سنسار جو ڪم ڪري رهيا آهن.
سچيءَ آپڻا کيل رچائيا، آوا گوڻ پاسارا.
ـ ـ ـحيا واهگوروءَ جو کيل آهي. هو ڪا

ڀڪاري ته ڏڀڪاري! اها سنڌس مؤج آهي. اٿين ته من مارگ
، ڀاڻ ناهيو آئس ۽ نام مارگ ۾ ڀاڻ ناهيو آئس. جهڙيءَ
طرح ڪنهن پتليءَ کي خبر هجي ته مان تار سان ٻڌل آهيان
۽ منهنجي نچائڻ وارو ٻيو آهي ته اها پتلي هن جي حڪم
موجب پيئي نچندي پر جنهن پتليءَ تار نه ڏٺي آهي يعني
اندر وڃي نام جي تار نه ڏٺي آهي اها اهم ڀاو ۾ ڀيئي
هوندي ۽ دک پيئي ڀوڳيندي. فرمائين ٿا ته هي عقل ۽
چتراءيءَ جو ڪم ناهي. جيڪڏهن ڪير سمجهي ٿو ته عقل
۽ چتراءيءَ سان اندر وڃي سگهبو ته اها ڀل آهي، اٿين نه
ٿي سگهندو.

”سهس سياڻپا لک هوءِ ته اِڪ نه چليءَ نال“ (جپ صاحب)

هي من ۽ ٻڌيءَ جو مضمون ڪري ٿو. جيئن ڪا شيءِ
ڪنهن ڪمري اندر پيئي هجي ۽ ان جو دروازو بند هجي
ته اهو دروازو کولي اندر وڃڻ ڪانسواءِ اها شيءِ هٿ ڪري
نه سگهبي، ساڳي ڳالهه هتي آهي. جيڪي دروازو کولي نام
سان ملي ويا انهن کي سڀڪجهه حاصل ٿيو. باقي جيڪي
باهر ويٺي اٿين ٿا چون ته گيتا ڀاڳوت ۾ هيئن لکيل آهي،
ويد شاستر ۾ هونءَ لکيل آهي ۽ فلاڻي فلاڻي گرنٿ ۾ هيئن
چيل آهي، اهي پنهنجو پنهنجو مطلب سڌ ڪن ٿا، باقي رهجي
باهر ٿي ٿا وڃن ۽ ڪين ملي ڪجهه ٿي ڪونه ٿو.

ڪائيا اندر ٻيئم ڀاو وسيءَ، گور پرسادي پائي.

هاڻ جيستائين هي من ڪنهنجو ڀؤ نٿو ڪري تيستائين
ڪاميابي نٿي ٿئي يعني ڀؤ ۽ پيار، اهي ٻئي گڏوگڏ هلن
ٿا. جي ڀؤ آهي ته پيار ساڻ آهي، جي ڀؤ ناهي ته پيار
به ناهي. جي ادب آهي ته ڀؤ به آهي جي ادب ناهي ته
ڀؤ به ناهي. جي ٺٺولي مسخريءَ ۾ پيا ته دوستي ٽٽي

ڪرناهي! ڪايا کان ٻاهر ڏٺاين ڏيڻ ٿي سندس مشغولي آهي. جن پنهنجي مت ڇڏي گوروءَ جي مت ورلي سي گرمک آهن، جن پنهنجي مت ورلي سي منمک آهن. فرمائين ٿا ته هن سر ابرن سيل، سنتوک، ڪمياڻ ڏيرج ۽ شانتي ٻه آهن. جن پنهنجي مت ڦٽي ڪري گوروءَ جي مت ورلي سي اندر ويا ۽ پار لي ويا. باقي رهجي ڪهڙ ويا؟ منمک، جيڪي ٻاهر ئي وڃنا آهن. اهي سڀ دوکي ۽ ڀرم ۾ رهجي ويا. دنيوي محنتون جيڪي اسين ڪريون ٿا سي سڀ ڪوڙي ٻج ٻوڪڻ برابر آهن.

ڀائي ڀانسگهه (تاليد ۾)؛

”ڪرنا بيج بيجيءَ نهين جمي، سڀ لاها مول گوائندا.“

نام جي ڪمائيءَ کانسواءِ سڀ ڪرم ڪوڙي ٻج ٻوڪڻ برابر آهن. ڀلي ڪاي چڱا ڪرم ۽ ڪجهن ته ٻه چولڪارو ڪونه ليندو. چڱا ڪرم ڪيا ته چڱو ڦل ملندو، خراب ڪرم ڪيا ته خراب ڦل ملندو. چولڪاري يا مڪتيءَ جي اهالي وات آهي ته ڪنهن نام جي واتڪار کان نام ورلي اندر وڃجي ۽ نام يا شبد سان ميلاپ ڪجي. جڏهن ڪايا جي اندر وڃبو، نام پرگهٽ ليندو ۽ اندر ۾ روشني ڏسڻ ۾ ايندي. اهائي ڳالهه گورو ارجن صاحب جن فرمائين ٿا:

”نام جهت ڪوٽ سو اُجارا، بسي ڀرم انڌيرا.“

انسان جيستائين ٻاهر وينو آهي ليستائين اکيان جي دائري ۾ آهي، ڀرم جي دائري ۾ آهي ۽ ليستائين دکي رهندو. ڀرم ۽ دک هڪ ئي چيز جا نالا آهن.

جس نون دي سوئي جن پاويءَ،
هسور ڪيا ڪو ڪري چترائي.

حافظ ابتري مهما ڪري فرمائين ٿا ته مالڪ ٻاڻ رستو

آهي • فرمائين ٿا ته اهو ڪنهن به قيمت سان نٿو ملي • اُن جو مله اهو آهي ته پنهنجي مت چڏي ڏيو ۽ گروءَ جي مت ئي ڌار• پر پنهنجي مت چڏڻ ڏاڍي ڏکي ڳالهه آهي • اسين ٻئي ڪنهن جي مت وٺون ئي ڪونه • ڪير ڪٿي ڪا سٺي صلاح ڏيندو ته آهي نه به ٻاهران ها ڪنداسين • جي ان جي مطابق اسان جو ڪم ٺيو ته ماڻهه ٻه رهنداسين پر جي نه ٺيو ته دانهن ڪنداسين ته اهو ٻئي جي مت ٺي هلڻ جو نتيجو آهي •

پالي پانسگهه (لائيد ٻر):

”ايسا نيچ ڪبڌي يهه من ، گور ڪو اَپنا جاني نه ميت“

(حضور سوامي جي مهاراج)

ايستائين ته من جو زور ۽ هلندي آهي جو هوُ گروءَ کي پنهنجو نٿو ڪري سمجهي• پر لوهين سمجهائيندا رهوس ، وري وري سمجهائيندا رهوس ، نام جي سمرن جي دوا هر گهڙيءَ واڻه ٻر وجهندا اَچوس • جڏهن سرت سميٽجي گوڏن تائين ايندي ته چوندو ته ٻئي ڪنهن پيري وڌيڪ وقت ڏيو• ان بعد سرت ڇيله تائين ايندي پوءِ اکين تائين• ڏيري ڏيري لرهي ٿيندي رهندي• پر جي من جي چٽي ئي هاي ڪجهه به نه ڪيوسين ته هڪ ڏينهن اهڙو ايندو جو هن کي زوريءَ ڪينچجي اندر وٺڻو پوندو• پر اُن مان فائدو ڪهڙو؟ من ۾ پيرم ئي رهيو، دبدائي رهي • پر دبدا ۾ ڇو رهجي؟ چونه جيئري ئي ڪري ڏسجي له سڀ شڪ ۽ پرم لهي وڃن•

گورمکه هووي سو ڪائيا کوجيءَ ،

هور سڀ پرم ڀُلائي •

فرمائين ٿا ته ڪايا ۾ پريوءَ جي ڳولا ڪرڻ ممڪن هو

آهي، جبڪر لورڻ وارو آهي سو ب اُندر آهي. اُندر دڪان لڳو پيو آهي ۽ سؤدو وڪامڻ رهيو آهي.

اِهي من رکن جواهر مانڪ تس ڪا مول اُتارا.

فرمائين ٿا ته سچي دليا من جي چٽي لي هاي رهي آهي، من جهڙو ڪردشمن ڪونهي ۽ من جهڙو ڪردوسس ب ڪونهي. جڏهن من کي هڪواري نام جو سواد ملي وڃي، مان ڇوان تولـ جيترو هي پاهر اچڻ ۾ مدد تو ڪري اولروني بوء اُندر وڃڻ ۾ مدد ڪندو. پر من جي چٽي لڳي سب دک پوڳي رهيا آهن ۽ چوراسيء ۾ قري رهيا آهن. جڏهن من کي پنهنجي اَصلي گهر ڏانهن وڃڻ جي خواهش ٿئي ٿي ۽ جڏهن هي نام کي فقط ڇهي (touch) ٿو، انهيء ڏينهن کان هن جو پيار (پاهرين پدارٿن مان نڪري) اُندر پهچي ٿو وڃي ۽ پوء هي بار بار روح کي وٺي ٿو ڪري ته هل، جلد ٿي پنهنجي گهر ڏانهن هل!

پالي پانسگهه (ڪانبڙ)

" ڪهه ڪبر من مانيا من مانيا تو هر جائيا"

هي اُپديش ڪنهن واسطي آهي؟ اسان واسطي. جنهن ۾ هيء اُپديش پنهنجي من ۾ گرهڻ ڪيو اهو پاهر ڊوڙڻ کان ڇٽي پيو. جنهن هن من کي وس ڪيو اهو سڀني کان اوچ آهي.

مول ڪتهي نسام پسائيتي،
ناهين نام پائيتي گور بيچارا.

سڀني سنساري پدارٿن کان اُهر ڇا آهي؟ سب انهيء نام جي آڌار تي ٽڪي رهيا آهن. اهو نام ذري ذري ۾ ڪٽي ڪٽي ۾ موجود آهي. ڇا شيء ڪيتري ب ملهه ساڻ ته ملي سگهي، اها شيء نام آهي! نام وحدہ لاشريڪ آهي، ڪل عالم کي جهاي پيلو آهي، سڀني جي سنڀال ڪري رهيو

فرمائين ٿا تہ جيڪڏهن ڪايا ۾ ڪام ڪروڌ وغيره آهي تہ
ڪميا، ورڪ ۽ ڏيرج بہ آهي. هرهڪ جي اندر پريم جو
خزانو پيو آهي، مالڪ جي ڀڳتيءَ جا ڀنڊار ڀريا پيا آهن.
ڦڙو ۾ هجي تہ ٻي ڳالهہ، هت تہ سمنڊ ڀريا پيا آهن.

اِس ڪائيا اندر نوکنڊ پرٿوي،
هاٽ پٽڻ بازارا.

ڪل عالم هن اِنساني سرير جي اَندر آهي.

اس ڪائيا اندر نام نوِنڌ پائيئي،
گرو ڪيءَ سبد ويچارا.

فرمائين ٿا تہ ٻي هڪ عمدي شيءِ بہ هن سرير اندر آهي.
ڪهڙي؟ نام، جو نوَنڌيون ۽ ارڙهن سڌيون ڏيڻ وارو آهي!
لوڪ رڌين سڌين پٺيان ڊوڙن ٿا پر جي نام جي دولت ملي
وڃي تہ نہ رڌيون ڪتب آڻيون، نہ سڌيون. سڀ ڪان اَٺم
۽ اعليٰ ڳالهہ اِها آهي، تہ گوروءَ کان سکيا وٺي نام يا شبد
سان ميلاپ ڪجي. پر ڪيترا رڌين سڌين جي هٿ ڪرڻ
۾ ئي ڦاسيو وڃن. پر اعليٰ کان اعليٰ ڳالهہ اِها آهي تہ نام
جي ڌارا جو پيڇو ڪري، جتان اها اچي رهي آهي، اتي
پهچي نام ۾ سمائجي وڃجي.

ڪائيا اندر تول تُلاويءَ آپي تولڻ هارا.

فرمائين ٿا تہ هن اِنساني وجود اَندر ڪل مالڪ پاڻ وينو
آهي ۽ پاڻ ئي ڪارخانو هلائي رهيو آهي.

”امل گڻ امل واپار امل ڀنڊار“ (جپ صاحب)
هيءَ سڄي پوڙي نام جي داتا جي آهي. انهيءَ کي سڀ نام
جي پوڙي ڪري ڪوٺيندا آهن. فرمائين ٿا تہ پاڻ واهگورو
اَندر تورِي رهيو آهي يعني جيڪو سوڌو آهي سو بہ اَندر

اشارو ڪري اهو رستو ٻڌايو ٿا. هو دليل ڏيئي ٿو ۽ پڇي ٿو ته ٻين ڪڏهن ٻاهر ويو آهين؟ توکي پڪ آهي ته ٻاهر ئي رستو وڃي ٿو؟ متان ڪو ٻيو رستو ويندو هجي؟ اهڙيءَ ريت ڳالهيون ۽ بحث ٻيو ڪري ۽ اُلٽي ٻنو آهي. اُن ڪندي جيڪو وقت ويو سو فضول ويو. سو جيڪي ڏهيل آهن اُنهن جي من ۾ چنچلتا زياده آهي.

ستگور سيوي سدا سک پائي،
ستگور الک ڏتا لکائي.

فرمائن ٿا ته جيڪي ٻرهمي ستگروءَ جي ڄڻي موجب اندر ويا ۽ اُندر وڃي پهچڻي آتما کي نام سان ملائي ڇڏيائون، اُنهن ستگروءَ جي سچي سيوا ڪئي. ستگرو چوڻو ته اندر وڃو، نام سان ميلاپ ڪريو. جيڪو نام سان مليو سو سُڀوڪ آهي ۽ جيڪو ڏهن دروازن ۾ ويٺو آهي تنهن واسطي هو الک آهي. جيڪي گروءَ جي ڄڻي موجب اندر ويا اُنهن واسطي هو ظاهر آهي. جيڪي چون ٿا ته هنکي نه روپ آهي، نه ريک آهي پوءِ ڪيئن ملندو؟ اهڙن لاءِ هو الک آهي. اهو مالڪ جنهن جو هيترو ٻيان ٿيل آهي سو ڪجهه ته آهي.
پالي پان سنگهه (تائيد ۾)

”سدا حضور دور نه جاڻهو گرو سبدي هر انتر پڇاڻهو“
(راڳ ماجهه محل ٣)

جن اُندر وڃي مالڪ کي ڏٺو اُنهن واسطي حاضران حضور آهي. باقي ٻيا جهڙا حال من ۾ ڌاريندا اهڙو ئي ڪين فائدو پهچندو. حقدار سڀ آهن پر جي اُندر ۾ مالڪ کي پرتکش ڪري نه ڏٺائون ته فائدو ڪهڙو؟

ڪائيا اُندر رتن پدارٿ ڀڳت ڀري ڀنڊارا.

هن ڪايا (سرير) اُندر بيشمار قيمتي وستو پيون آهن.

منهنکر مگر بوجھيءَ ناهين باهر پالڻ جائي.

فرمائين ٿا ته اهي منهنکر آهن، مگر آهن ۽ بيوقوف آهن، جي، جيڪو اُڪال پرڪ سندن اُندر وينو آهي تنهنکي باهر ڳولي رهيا آهن. "لڙڪا بغل ۾ ڍنڍورا شهر ۾" ٻالڪ پنهنجي ڪڇ ۾ کنيو ويٺا آهن ۽ شهر ۾ ڍنڍورو گھمائي رهيا آهن ته ٻالڪ گم ٿي ويو آهي. جتي ٻالڪ ناهي اُتي پيا ڳولين، جتي آهي اُتي ڳولين ڪو نه ٿا. اهڙيءَ طرح مالڪ کي ڳولڻ لاءِ ڪو ڪيرٿن ڏانهن پيو ڊوڙون پائي، ڪو مندرن ڏانهن، ڪو مسجدن ڏانهن. ڪي وري ڪتابن جا پنا ورائي رهيا آهن. مالڪ اُندر آهي پر اُندر وڃڻ جي ڪوشش ڪن ئي ڪو نه ٿا. جپ صاحب ۾ ٻهرين لکيل آهي:

"سوچي سوچ نه هووني جي سوچي لک وار"

هي سوچڻ ۽ ويچارڻ جو ڪم ناهي. اهو عقل ٿي ته آهي جو اِنسان کي باهر ئي رکي وينو آهي. اِنسان کي گھرجي ته عقل جي اوٽ ڇڏي ڏئي. جيستائين هي پنهنجي عقل ۽ چترائي تي آڌار رکي وينو آهي تيستائين اُندر نه وڃي سگھندو. ماءُ جي پيٽ مان نڪري هي دنيا جو فوٽو اُندر ۾ کيڻڇي وينو آهي، جڏهن پڇن ٿي وهي ٿو تڏهن اهو فوٽو سندس اَکين اَڳيان اَچو ٿئي. هڪ شڪل کي هٽائي ٿو، ته ٻي اَچو سندس اڳيان ٿئي. ڪنهن ڪري پڙهيل اَڻ پڙهيل هڪجهڙا آهن. اسان کان ته اَڻ پڙهيل چڱا آهن جو جيڪي هنن کي چئجي ٿو سو جپ چاپ عمل ۾ پيا آڻين. جهڙي طرح هڪ ماڻهو توهانکان پڇي ٿو ته مونکي بياس وڃڻو آهي ۽ بياس جو رستو ڪهڙو آهي؟ توهان هنکي اِشارو ڪري اهو رستو ٻڌايو ٿا ۽ هو سڌو ڪجھ وقت ۾ اچو اُتي پهچي. وري هڪ ٻيو ماڻهو اچي ٿو اِهو ئي پڇي ٿو ته بياس جو رستو ڪهڙو آهي؟ مونکي اُتي وڃڻو آهي. توهان ان کي به ساڳيءَ طرح

فرمائين ٿا ته جو ڪايا اندر سڀ ڪجهه آهي. اها ڳالهه سچي ته، پر بلڪل حقيقي آهي. گرو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”حڪمي هوون آڪار حڪم نه ڪهيا جائي،
حڪمي هوون جيئه حڪم ملي وڊيائي.“

يعني رچنا ڪرڻ وارو به اندر آهي؛ هن جيون کي سنڀالڻ وارو به اندر آهي. مالڪ سڀني کي روزي ڏيڻ وارو آهي. جتي جتي ڪو جيو آهي اتي اتي مالڪ هن کي روزي پهچائي ٿو. ماڻهو چوندا آهن اسين فصل پوکيون ٿا، لڻون ٿا، محنت ڪريون ٿا، پرمالڪ ان ۾ ڇا ڪيو؟ مان چوان ٿو ته جي سورج نه هجي ته فصل ڪيئن ٿئي؟ اهو سائنس وارن به تجربو ڪيو آهي. هاڻ ٻڌايو ته توهان جي محنت ڇا ٿي ڪري؟

ڪائيا ڪامڻ سدا سهيلي گورمک نام سمهالا.

فرمائين ٿا ته اها ڪايا وراڳي استري سدائين سکي ۽ سهاڳڻ آهي، جيڪا هن مجهس شبد پرگهٽ آهي ته، بار بار چون ٿا ته شبد جي آسري ڪايا اٿي ٿي؛ جيڪر انهيءَ ڪايا جي اندر گرو ڪري ان، سو شبد سان ملي سگهي ٿو.

ڪائيا اندر آپي وسي، الکم نه لکيا جائي.

هن انساني ڪايا اندر وحده لاشريڪ، ڪل مالڪ پاڻ وٺو آهي. جيڪي اُن دروازن ۾ وڃا آهن يعني اکين ڪان باهر جن جو خيال پيو وسي اهن اهو الک آهي؛ ڪين نظر نه ايندو. هو جنهن طريقي سان ڪنهن ڏسڻ چاهين ٿا انهيءَ سان ڏسڻ ۾ نه ايندو؛ جڏهن رستي گرلين ٿا ان رستي دو.

پوري گور کي اُپجي ساچ سمائي - رهاءِ

فرمائين ٿا ته انهيءَ نام جي جاڻ مونکي پوري گوروءَ
کان ملي. گوروءَ پاڻ سان گڏ رهائي، نام جي ڪمائي ڪرائي
نام جو تجربو ڪرايو. انهيءَ جو نتيجو ڪهڙو نڪتو؟ پروڙ
پيئي ته اڳ اسين ڪوڙ ۾ ويٺا هئاسين! راجا به ڪوڙ آهي،
پرجا به ڪوڙ آهي، سڀ ڪوڙ آهي. فقط باڻي يا نام ئي
سچ آهي.

”آد سچ جگاد سچ هي ڀي سچ نانڪ هوسي ڀي سچ“
(جپ صاحب)

سڀ ڪجهه بڻائڻ واري طاقت سچ آهي، جا ڪڏهن به فنا ٿيڻ
واري ڪانهي. فرمائين ته اسين فنا جي دائري مان نڪري
بقا جي دائري ۾ آيا آهيون. هاڻ ڪڏهن فنا نه ٿيڻو آهي.

ڪائيا آندر سڀ ڪڇه وسيءَ کنڊ منڊل پاتالا.

”جو برهمنڊي سوئي پنڊي جو کوجي سو پاوي“ (راڳ
ڌناسري باڻي پيپا ڀڳت جي). اهو انهن سڀني جو چوڻ آهي
جن اندر وڃي ڳولي لڌو آهي، هڪ اڌ جو چوڻ ڪونهي.

”ڪوٽ برهمنڊ ڪو ٺاڪر سوامي“ (سورٺ محلا ٥)

اسان کي هڪ برهمنڊ جي به خبر نه آهي. سو مالڪ جي
دائري ۾ اهڙا ڪوٽيئي برهمنڊ آهن.

”بهتا ڪهئي بهتا هوئي“ (جپ صاحب)

ڪيترائي آڪاش آهن. ڪيترائي پاتال آهن!

”پاتالان پاتال لکه آگاسان آگاس“ (جپ صاحب)

هڪ اڌ پاتال هجي ته ڪٿي چئجي، پر لکين پاتال آهن، لکين
آڪاش آهن. مالڪ به بي انت آهي ته سندس رچنا به
بي انت آهي.

ڪائيا آندر جگه جيون داتا وسيءَ،
سڀنا ڪري پرتپالا.

هر ڪي پڳت سدا رنگم راتا هؤمي وڇهہ جالي.

فرمائين ٿا ته هر ڪنهن کي ڪنهن نہ ڪنهن جو پيار لڳو ٿي پيو آهي ۽ جنهن هريءَ يعني هڪ ٿي واهگوروءَ سان پيار رکيو آهي، هڪ سان ٿي ناتو جوڙيو آهي، انهيءَ آتما جو سهاڳ سدائين قائم آهي. جيستائين انسان شبد سان نہ مليو آهي، ليستائين هؤميءِ ۽ قائم پيو هوندو ۽ جيستائين هؤميءِ ۾ آهي ليستائين دک ۾ آهي ۽ بندن ۾ آهي. جيستائين چوي ٿو ته "مان ڪريان ٿو"، اوستائين بندن ۾ آهي. جي چڱا ڪرم ٿو ڪري ته چڱن بندن ۾ آهي، جي بڇرا ٿو ڪري ته برن بندن ۾ آهي. اهو سندس مرضيءَ ٿي چڏيل آهي، چاهي ته نون دروازن ۾ وينو ٿي هجي چاهي ته ڪنهن سنت مهاتما کان راه ولي، ڏهون دروازن مان نڪري، نام سان ميلاپ ڪري. جيڪي اندر وڃن ٿا انهن کي محنت ڪرڻي پوي ٿي. جيتري محنت اسين دنيا لاءِ ڪريون ٿا اوتري جي نام لاءِ ڪريون ته ڪم ٿي وڃي ۽ جنم مرڻ کان ڇٽي وڃجي. اسين روز پيا ٻڌون ته اندر ۾ نام آهي، اندر ۾ مالڪ آهي. اهو مالڪ اسانجا سڀ ڪرتوت ڏسي وينو. اهو سڀ جاڻندي ۾ ڏجرن ڪرڻ ٿا. جيستائين ڏجنداسين ته ليستائين ڀڄتي نہ ليندي.

واه واه پوري گور ڪي باڻي.

هي انهن جا آکر آهن جن نام جو سواد ورتو آهي. سو گورو امرداس صاحب جن چون ٿا ته مان ڀهڻجي گوروءَ انگد صاحب جن تان ٻلهار وڃان جن مونکي نام جي سوجهي ڏني ۽ اچرج ڪرايو. نام، نام آهي! جنهن جي ملڻ ساڻ سڀ پاپ ناس ٿيو وڃن. مان سندن ۽ نام، ٻنهي جو ٿڪلڻ آهيان.

ست سنگ جا وچن- (٧)

راڳ سوهي محلا ٣. اشٽپديون

ڪائيا ڪامڻ اتِ سٺالهيو پر وسيءِ جس نالي.

جيئن ڪنهن استريءَ جو پتي سائس گڏ سندس ئي گهر ۾ هجي ۽ ان ڏانهن ڪير آڱر به نه ئو کڻي سگهي، چاڪاڻ اها استري پتورتا آهي، سهاڳڻ آهي. اها حالت ساراهڻ جوڳي آهي. ساڳي طرح هيءَ ڪايا يا سريرِ به استري آهي جا تمام سهڻي آهي ۽ گهڻتاني اها آهي جو سندس پتي سائس ڪرندي. اها ڪايا جنهن پنهنجو پتي پرگهٽ ڪيو آهي، ساراهڻ جوڳي آهي. باقي سڀ ڏهاڳڻيون آهن. انهيءَ سهاڳڻ جو پتي ڪير آهي؟ شبد، نام يا ڌن. جنهن ڪايا ۾ نام پرگهٽ آهي، شبد پرگهٽ آهي يا ڌن پرگهٽ آهي اها ساراهڻ جوڳي آهي.

پر سچي ٿي سدا سهاڳڻ، گور ڪا سبد سمهالي.

فرمائين ٿا ته جنهن ڪايا يا سرير ۾ شبد پرگهٽ ٿيل آهي سا سدائين لاءِ سهاڳڻ آهي. ڪيس وري چوراسيءَ جي چڪر ۾ ڪرڻ وجهڻو پوندو. آتما نام جي انش آهي؛ جيڪڏهن سائس واپس وڃي گڏجي ته پوءِ سدائين سهاڳڻ آهي. جنهن منش جنم پاتي، نام جي جڳتي ورتي، اُن جي ڪمائي ڪئي، ۽ نام سان پنهنجو خيال جوڙي ڇڏيو، انهيءَ جو هن دنيا ۾ اچڻ مبارڪ آهي. اهو نام جي پڪتيءَ جي لائق آهي.

جيڪڏهن هن کي پورو گرو يا ڪامل مرشد ملي وڃي،
اهو ڏنيس راهه، ته هن جي جيئري ئي مڪتي ٿي وڃي. گرو
نانڪ صاحب جن فرمائن ٿا ته اهائي وات آهي پار پوڻ جي.
افسوس آهي جو هي مٺي ننڊ، ڪوڙي ته عجب جي ڳالهه
آهي جو استري ۽ پرش هڪ ٻئي ڪٽ ٿي لڪتا پيا آهن، پر
نه استري پرش جو مُنهن ڏٺو آهي ۽ نه پرش استريءَ جو.
نه استريءَ جو پتيءَ سان ميلاپ ٿيو نه سهاڳڻ ٿي، يعني
اندر ئي آتما آهي، اندر ئي سيڌس پتي اڪال پرک آهي،
ڪروڙين جڳ ٿي ويا پر ميلاپ ڪونه ٿيو.

جمڻ مرڻ وساريا، منمک مگڌ گوار.

فرمائين ٿا ته هي اَنڌو آهي، ٻوڙو آهي، اَحمق آهي،
منمک آهي. جي گورمک هجي ته ڦاسي ڇو؟

گور راکي سي اُبري سچا سبد ويچار.

هاڻ وري سک پڇي ٿو ته دنيا کان ڇٽڻ جو طريقو ڪهڙو
آهي؟ مهاراج جن فرمائين ٿا: مانس ديهيءَ ۾ هنکي گوروءَ
جي تلاش ڪرڻ گهرجي، ان کان نام وٺي، ڪمائي ڪري،
پهنجي لو شبد سان لڳائي، ته ته ته ڏڪا پيو کائيندو.
اهو سچو نام جنهن جي، ويد شاستر مهما ٿا ڪن سو هن ۾
آهي. جڏهن پنهنجو روح انهيءَ سان لڳائيندو تڏهن جمڻ
مرڻ کان ڇٽندو.

سوهڻ پنجر پريم ڪيءَ، بوليءَ بولڻهار.

فرمائين ٿا ته هي شرير پڃرو آهي جنهن ۾ آتما جو طوطو
قيد ٿي دنيوي ٻوليون پيو ٻولي. سندس اندر سچ آهي،
اڪال پرک آهي، امرت آهي. جي پردو کولي امرت پيئي
۽ سچ سان روح لڳائي ته ڇا ٿيندو؟ پڃرو ٽٽي پوندو، طوطو
سچ کنڊ اُڏامي ويندو. پر هي ائين ڪريٽي ڪونه ٿو. دنيا
جي ڪام ڪروڌ جون ٻوليون پيو ٻولي.

سچ چڳيءَ امرت پيئي، اُڌيءَ ته ايڪاوار.

سندس اندر آب حيات آهي، سندس اندر خود خدا
آهي، سندس اندر ڪروڙين خوشيون آهن سڀي شانتي
آهي. هي سچ جو چوڳو چڳيٽي نٿو، وشيءَ وڪارن جو چوڳو
پيو چڳي. اندر نٿو وڃي، پردو نٿو کولي. جي پردو کولي
ته پوءِ جمڻ ۽ مرڻ ۽ اچڻ وڃڻ جي ڪهڙي ضرورت؟

گور ملئي خصم پڇاڻيئي،
ڪهه نانڪ موک دئار.

جرا جوهر نہ سکئي، سچ رهيءَ لو لاءِ.

إنسان جي أندر اهو سچ آهي، شبد ڏن آهي، گورباڻي آهي. جڏهن روح انهيءَ سان لڳائبو تہ أندر روشني ليندي. پردو کلي ويندو، جنم مرڻ کان هميشہ لاءِ ڇوٽڪارو ملي ويندو. انهيءَ کالسواءِ ٻي کاٻہ دوا سڄي برهمانڊ ۾ کانهي.

جيون مکت سو آکيئي، جس وچهہ هوميءَ جاءِ.

جيڪڏهن دي ٻاڻي مان هوميءَ ڪڍي، سچ جي لذت ولي تہ جيئري ئي مکت ٿي وڃي. مکتيءَ جو مطلب ڇا آهي؟ ڀوڳيون استول شرير، سوکيم شرير، ڪارڻ شرير، وري رجو، تمو، ستو اهو ٽي گڻ، من، مايا ۽ پنجويهہ پرڪرتيون، اهي سڀ انسان جي روح جي مٿان پردا چڙهيل آهن، جن سيني جي لاهڻ کي مکتي چئجي ٿو. جنهن آتما جي مٿان اهي سڀ پردا لهي وڃن تنهن کي "جيون مکت" چئجي ٿو. جڏهن اهي پردا لهي وڃن تڏهن مالڪ پرگهٽ ٿئي ٿو ۽ جنم مرڻ کان آزادي ملي ٿي. "هوميءَ" جي ڪڍڻ جي دوا شبد آهي. هيءَ شبد جي ڪمائي ڪرڻي ڪرڻ ٿو. لکڻ پڙهڻ کي شبد سمجهي ويٺو آهي پر شبد لکڻ ۽ پڙهڻ ۾ اچي نٿو سگهي، شبد ڌن آلمڪ آهي.

ڏنڏيءَ ڏاوت جگ باڌيا، نا بوجهيءَ ويچار.

فرمائين ٿا گورو نانڪ صاحب جن تہ سڄو جهان "هوميءَ" جي بيماريءَ ۾ مبتلا آهي ۽ "هوميءَ" ۾ جڪڙيو پيو آهي هي دليوي قومن ۽ ديسن کي پنهنجي قوم ۽ ديس سمجهي ويٺو آهي ۽ انهن ۾ ڦاسي پنهنجو أصل ديس ۽ قوم وساري ويٺو آهي. هي أندو آهي ۽ أندو ئي ڪرم ڪري رهيو ۽ ٻاڻي کي ڦاسائي رهيو آهي.

”ايهو جڳ مِٺا اڳلا ڪن نه ڏٺا“. ڪيس اها خبر ئي ڪانهي ته مان ڪري ڇا رهيو آهيان. ٻرا ڪرم نه ڪريو، سزا نه ڀوڳي ٿو پر ٻار ننڍو آهي. جيڪي ڪرم ڪجن ٿا انهن جو حساب ضرور ڀرڻو آهي. اهو خيال ڪير نه ٿو ڪري ته حساب ڪرڻ وارو ويٺو. گرو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”ليکا رب منگيسيا بيٺا ڪڍ وهي.“

ڌرمراءِ حساب وٺي ٿو ۽ ڪيئن نه ڪري وٺي ٿو.

هومءِ بکھ پاءِ جڳت اپائيا سبد وسيءِ بکھ جاءِ.

ٻابا وري سک پڇي ٿو، مهاراج! هن ”هومءِ“ جي بيماريءَ کان ڇٽڻ لاءِ ڪو علاج آهي؟ فرمائين ٿا ته اها ”هومءِ“ جي بيماري سڄي سنسار کي لڳل آهي. گرو گرنٿ صاحب ۾ لکيل آهي:

”هون وچ آيا، هون وچ گيا، هون وچ جميا، هون وچ موا.“

سڄي ڳڙي ”هومءِ“ جو ڦلو ڪيڏي ٿي. آخر چوڻ ٿا:

”هومءِ ديرگهه روگ هي دارو ڀه اس ماهين.“

اهو هومءِ روپي سلهه جو مرض سڄي دنيا کي لڳل آهي. پر بيماري اندر آهي ته دوا به اندر آهي. ڪهڙي دوا آهي:

”ڪرپا ڪري جي آپڻي تان گرو ڪا سبد ڪماهين.“

جيڪڏهن واهگرو ڪيس ٻاٻا سان ملائڻ چاهي ته هن کي پورو ستگرو ملائي ٿو. گرو چوي ٿو ته پنهنجي روح کي نام سان ڳنڍيو. جڏهن هو نام سان روح کي ڳنڍي ٿو، سندس پردو کليو پوي، روح ڪندن ٿي هميشه لاءِ چڙهيو وڃي ۽ سندس زهر نڪري وڃي. اها بيماري هر ڪنهن جي اندر آهي ۽ دوا به هر ڪنهن جي اندر آهي پر بنا ستگرو جي نٿي ملي. دوا ڪهڙي آهي؟ ”اکنڊ ڪيرتن“. ٻي ڪا به نه. ڪروڙين جپ تپ ڪرڻ ”هومءِ“ ناس نٿي ٿئي، نام جپڻ، ناس ٿي ويندي.

ماڳر مڇ ڦهائيندي، ڪنڌي جال وڃاءِ.

ڄاڻ گورو نانڪ صاحب جن سمجهائين ٿا ته اي انسان! تون ڪير آهين؟ پنهنجو پاڻ سڃاڻ. تون ته سڀڪنهن جي سمنڊ جو ڦڙو آهين، اشرف المخلوقات آهين. تون پنهنجي مالڪ اڪال پرکي وساري ويٺو آهين. سمنڊ ۾ هيبتناڪ ماڳرمڇ ليندا آهن، جي جهاز کي ٽڪر هڻن ته جهاز ڀڄي پوي. پر ويسر ۽ شڪاري ڇا ڪندا آهن جو ڪنڍيءَ ۾ اٽو يا گوشت اٽڪائي ڪٺي پاڻيءَ ۾ وجهن. ماڳرمڇ اٽو يا گوشت ان مان کڻي کوڻ ڪاڻي، پر ڪنڍيءَ سوڙو ڪنڊو ان کي ڳرڪائي ٿو ان ۾ ڦاسجي، گهلجو اچي. ڪيڏو وڏو جانور ڪ معمولي ڪنڍيءَ ۾ ڦاسيو وڃي! اهڙو ئي اسان جي روح جو حال آهي. گورو صاحب جن فرمائن ٿا ته تون ست نام جي امر ديس جو رهواسي آهين. پاڻکي ڏس ته سهي ته تون آهين ڪير؟ پر من سان ملي پنهنجو پاڻ وساري ويٺو آهين. جيئن ماڳرمڇ کي پنهنجي خبر ڪانه ٿي پوي تيئن انسان ۽ من اندرين سان ملي، پنهنجي مٽي پليت ڪري رهيو آهي.

دڙمت ڦاٿا ڦاهيندي، ڦر ڦر پڇوتاءِ.

ڇون ٿا ته انسان کي ڦاسايو ڪنهن آهي؟ سندس خواهشن، سندس ڪونيءَ مت. جيئن جيئن مدجهس خواهشون اٿن ٿيون ۽ هي سواد ونئي ٿو ليئن ليئن ڦاسندو پيو وڃي. ڪيس پنو ڦاسائڻ وارو ڪير ڪونهي. وري پڇتائي ۽ ٿو، هاءِ هاءِ ۽ ٿو ڪري، دک ۽ ٿو پوڳي پر زهر نٿو ڇڏي!

جنڻ مرڻ نه سجهئي، ڪرت نه ميٽيا جاءِ.

فرمائين ٿا ته هي ايترو بي ڊپو ٿي پيو آهي، پاپ ڪري ڪري ايترو هن لئي ميل چڙهي ويئي آهي جو ڇوٽڻ

”ايهه جڳ مٺا اڳلا ڪن ڊنا“. ڪيس اها خبر ئي ڪانهي ته مان ڪري ڇا رهيو آهيان. ٻرا ڪم به ڪريٿو، سزا به ڀوڳي ٿو پر باز نٿو اچي. جيڪي ڪرم ڪجن ٿا انهن جو حساب ضرور پڇيو آهي. اهو خيال ڪير به نه ڪري ته حساب ڪرڻ وارو ويٺو. گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”ليکا رب منگيسيا بيٺا ڪڍ وهي.“

ڌرمراءِ حساب وٺي ٿو ۽ ڪيئن به ڪري وٺي ٿو.

هوميءِ بکهه پاءِ جڳت اپائيا سبد وسيءِ بکهه جاءِ.

هاڻا وري سک پڇي ٿو، مهاراج! هن ”هوميءِ“ جي بيماريءَ کان ڇٽڻ لاءِ ڪو علاج آهي؟ فرمائين ٿا ته اها ”هوميءِ“ جي بيماري سڄي سنسار کي لڳل آهي. گورو گرنٿ صاحب ۾ لکيل آهي:

”هون وچ آيا، هون وچ گيا، هون وچ جميا، هون وچ موا.“

سڄي ڳوڙهي ”هوميءِ“ جو ڦيرو ڪيئي ٿي. آخر چونٿا:

”هوميءِ ديرگهه روگ هيءِ دارو ڀه اس ماهين.“

اهو هوميءِ روپي سلهه جو مرض سڄي دنيا کي لڳل آهي. پر بيماري اندر آهي ته دوا به اندر آهي. ڪهڙي دوا آهي:

”ڪرپا ڪري جي آپڻي تان گورو ڪا سبد ڪماهين.“

جيڪڏهن واهگورو ڪيس پاڻ سان ملائڻ چاهي ته هن کي پورو ستگورو ملائي ٿو. گورو چوي ٿو ته پنهنجي روح کي نام سان ڳنڍيو. جڏهن هو نام سان روح کي ڳنڍي ٿو، سندس پردو کليو پوي، روح کنڊن برهمنڊن لي چڙهيو وڃي ۽ سندس زهر نڪري وڃي. اها بيماري هر ڪنهن جي اندر آهي ۽ دوا به هر ڪنهن جي اندر آهي پر بنا ستگورو جي نٿي ملي. دوا ڪهڙي آهي؟ ”اڪنڊ ڪيرتن“. بي ڪا به نه. ڪروڙين جپ تپ ڪرڻ ”هوميءِ“ ناس نٿي ٿئي، نام جپيو، ناس ٿي ويندي.

هاڻا سڪ هڪ تمام عمدو سوال ڪريو. چوڻو تہ جيڪڏهن
ڪنب برهمند، سڄي دنيا آڪال پرک معهجي اندر آهن تہ
ڏسڻ ۾ ڇو نٿا اچن؟ جيڪڏهن هر هڪ لاءِ مالڪ اندر جالداد
رکي آهي تہ اها ماي ڇو نٿي؟ انهيءَ جو جواب گرو نانڪ
صاحب جن هيٺين نا ڏين: جهڙيءَ طرح ديهل خزاني مٿان سپ
يا نانگ ويٺو هوندو آهي ۽ جيستائين انهيءَ کي پڪڙيو نہ
وڃي يا ماريو نہ وڃي ليستائين خزانو هٿ نہ ايندو آهي،
ساڳيءَ طرح اسان ۾ من روپي نانگ ويٺو آهي جو اندر وڃڻ
نٿو ڏئي. ساري دنيا هاءِ هاءِ پيئي ڪري. وڏا وڏا عالم،
فاضل، گياني ۽ گڻي باهر ماڻهن کي مانت ڪرابو چڙهن پر من
ضابطي ۾ نٿا آڻي سگهن، جنهن ڪري من ڪين اندر وڃڻ
اثر ڏئي. من مراد جو عاشق آهي. هاڻ هر ڪنهن کي من
جو زهر چڙهيو پيو آهي، مان عالم، مان فاضل، مان گڻي، مان
گياني، مان ڌڻي. هاڻ جيستائين اسان کي اهڙو گرو نہ ماي،
جو من جو زهر ڪڍي سگهي ليستائين اهو خزانو، ڪنب برهمند
يا آڪال پرک نہ ملندا. وڏا وڏا رشي مني من جو زهر نہ
ڪڍي سگهيا. هاڻ هي سر ۾ هڪ پنديءَ (ڏکيل نوڪري
جنهن ۾ نانگ کي رکيو آهي) وانگر آهي جنهن جي اندر
من روپي نانگ ويٺو آهي، جنهن ۾ اسانجي پاپن ۽ گناهن
جو زهر پيل آهي جو روح کي اندر چڙهڻ نٿو ڏئي. هاڻ
جيستائين اندر نہ چڙهبو ليستائين زهر نہ لڪرندو. ويچاري
ڏسو، هي جيڪي ملڪن جون پاڻ ۾ لڙايون آهن ڪير ڪرائي
رهيو آهي؟ من. سڀ ڪنهن نہ ڪنهن معاملي ۾، باهرين
جهڳڙن ۽ لڙاين ۾ لڳا پيا آهن. من سان لڙائي ڪير ڪونہ ٿو
ڪري. جيڪڏهن اسان جو دشمن آهي تہ من. سڀ انسان
هڪ ئي پيءُ جو اولاد آهن ۽ پاڻ ۾ ڀائر آهن. اسان کي ٻلائڻ
وارو ڪير آهي، من. سڀ دنيا جا عالم فاضل، راست

ڏيهن ڪنهن نہ ڪنهن نڪر ۾ لڳا ٿي پيا آهن • منش جنم
پڻ سمرڻ واسطي ۽ مالڪ کي ملڻ واسطي مليو آهي • باقي
سڀ من جو دوکو آهي، پر ڪير نٿو سمجهي •

پورب لکيا پائيئي، ڪس نُو ديجيءِ دوس •

جهڙي طرح زميندار هينئر جيڪو فصل لڻيو آهي اهو ڪاٽيندو،
وري ان ڪاڻ ٻيو پوکيندو ۽ لڻندو • اهڙي طرح اسان
جيڪي گذريل ڪرم ڪيا انهن موجب هينئر اسان جي پرالبڌ
ٺهي آهي • جيڪي هينئر ڪري رهيا آهيون اهي آئينده
جنم جي پرالبڌ ٿيندا • ڪير ٿو انسان کي چئي تہ برا ڪرم
ڪر؟ ويچارو ڦاٿو پيو آهي • ڀائي شاه فرمائين ٿا :

”ڦاهي اور ٿي ڦسي آپ“ •

گورمک گارڙ جي سٽي، منجي نانءُ سنتوس •

هاڻ سک وري گورو نانڪ صاحب کان پڇي ٿو • مهاراج!
جڏهن اهو زهر سيني کي چڙهي ويو آهي تہ انجو ڪو علاج
آهي؟ نانڪ جي جهاڙ وجهڻ وارو، انهيءَ کي چوندا آهن
گارڙو ۽ جيڪا دوا آهي ان کي چوندا آهن گرڙ • هاڻ م
جو گارڙو ڪير آهي؟ ”ستگورو“ • دوا ڪهڙي آهي؟ ”نام“
نام هر ڪنهن جي اندر آهي • ستگورو چوي ٿو تہ نام سان ر
کي جوڙ، پر هو ائين ڪري نٿو • پر جيڪڏهن نام ج
ڪمائي ڪري ٿو دروازا ڇڏي مٿي چڙهي تہ ڪيس اند
جيڪو امرت پيوسي، سو ملندو • اهو هندو، مسلمان، ڇ
ڇهڙي، سڀ ڪنهن جي اندر آهي پر ان کي ڪام ۽ ڪ
پيٺو وڃن • گويا انسان جي دولت لٽجي رهي آهي • ا
وڃي انهيءَ امرت کي پيئي تہ شانتي اچي وڃيس • سن
ڏيڻ واري دوا اندر ۾ آهي • اندر وڃجي نٿو، دوا ڪا
نٿي ۽ نڪو جمڻ مرڻ کان ڇٽجي ٿو •

هاڻ سک هڪ تمام عمدو سوال ڪريٿو. چريتو ته جيڪڏهن ڪنهن برهمڻ، سچي دنيا اڪال پرک مهنجي اندر آهن ته ڏسڻ پرچونتا آهن؟ جيڪڏهن هرهڪ لاءِ مالڪ اندر جانداد رکي آهي ته اُها ملي جو نٿي؟ انهيءَ جو جواب گورو نانڪ صاحب جن هيٺين ڏنو: جهڙيءَ طرح دهبل خزاني مٿان سپ يا نانگ ويٺو هوندو آهي ۽ جيستائين انهيءَ کي پڪڙيو نه وڃي يا ماريو نه وڃي ليستائين خزانو هٿ نه ايندو آهي، ساڳيءَ طرح اسان بر من روپي نانگ ويٺو آهي جو اندر وڃڻ نٿو ڏئي. ساري دنيا هاءِ هاءِ پيئي ڪري. وڏا وڏا عالم، فاضل، گياني ۽ گٽي ٻاهر ماٺهن کي ماڻ ڪرايو چڏين پر من صاحب پر نتا آڻي سگهن، جيهن ڪري من ڪنهن اندر وڃڻ نٿو ڏئي. من مراد جو عاشق آهي. هاڻ هرڪنهن کي من جو زهر چڙهيو پيو آهي، مان عالم، مان فاضل، مان گٽي، مان گياني، مان دهني. هاڻ جيستائين اسان کي اهڙو گرو نه ملي، جو من جو زهر ڪڍي سگهي ليستائين اهو خزانو، ڪنهن برهمڻ يا اڪال پرک نه ملندا. وڏا وڏا رشي مني من جو زهر نه ڪڍي سگهيا. هاڻ هي سر بر هڪ پنديءَ (دهڪبل لوڪري جنهن بر نانگ کي رکيو آهي) وانگر آهي جنهن جي اندر من روپي نانگ ويٺو آهي، جنهن بر اسانجي پاپن ۽ گناهن جو زهر بريل آهي جو روح کي اندر چڙهڻ نٿو ڏئي. هاڻ جيستائين اندر نه چڙهيو ليستائين زهر نه نڪرندو. ويچاري ڏسو، هي جيڪي ملڪن جون پاڻ بر لڙايون آهن ڪير ڪرائي رهيو آهي؟ من. سڀ ڪنهن نه ڪنهن معاملي بر، ٻاهرين جهڳڙن ۽ لڙاين بر لڳا پيا آهن. من سان لڙائي ڪير ڪرڻ ٿو ڪري. جيڪڏهن اسان جو دشمن آهي ته من. سڀ انسان هڪ ئي پيءُ جو اولاد آهن ۽ پاڻ بر ڀائر آهن. اسان کي پلائڻ وارو ڪير آهي، من. سوچو، دنيا جا عالم فاضل، راسا

مان آئي سا واپس سچ کنڊ هلي ويئي. اهو رستو سيدي ا
ساڳيو آهي. جيڪي جيڪي مهاتمائون اندر ويا آهن انه
جو طريقو هڪ ئي آهي، رستو هڪ ئي آهي، تعليم هڪ ئي
آهي. توهين ڪهڙي به مذهب جي مهاتمائن کي ڏسو، جيڪي
مالڪ کي مليا آهن. ڀلي ڪٿي جدا جدا ملڪن ۾ ٿيا هجن
پر ساڳيو ورتو اٿن، چاهي شمس تبريز، چاهي مولانا روم،
چاهي ٻيا سنت ۽ مهاتمائون، چاڪاڻ ته مالڪ هڪ ئي آهي.

گورمتي سهج اُپجيءَ، سچي رهيءَ سماءِ.

هاڻ سڪه سوال ڪريٿو ته جيڪڏهن گوروءَ جي مت وٺي،
نام جي ڪمائي ڪجي ته انهيءَ جو نتيجو ڪهڙو نڪرندو؟
جواب ڏين ٿا ته سهج سماڌيءَ ۾ هليو وڃبو. سيڏي سماڌين ۾
ڪهڙي اُتم سماڌي آهي؟ گورو گرنٿ صاحب ۾ چيل آهي:

"ترهه گنان وچ سهج نه پائيئي تري گن ڀرم ڀلائي،
پڙهئي گنئي ڪيا ڪٿئي جان منڍهه گتا جائي؛
چوٿي پد مهه سهج هيءَ گورمک پلي پائي."

ترلوڪيءَ کان هيٺ سهج سماڌي ڪانهي. جوڳين جي
سماڌي به هيٺ جي سماڌي آهي. پار برهم کان مٿي سچکنڊ
۾ سهج سماڌي آهي. جڏهن من، مايا، اندريون، ڪام ڪروڌ
وغيره سڀ پرڏا لهي ٿا وڃن تڏهن آتما ننگي ٿيو پوي.
اها حالت پار برهم ۾ ٿئي ٿي. ان وقت آتما جو پنهنجو
پرڪاش ٻارهن سورجن جيترو ٿئي ٿو. ان وقت چوڻي ته
مان آتما آهيان، پوءِ ڳولي ٿي ته منهنجو پرماتما ڪهڙو آهي؟
جڏهن گوروءَ کان مت وٺي اندر چڙهجي، سچکنڊ پهچجي،
ي وڃي سهج سماڌي يا سهج پد ملي ٿو. اهو گوروءَ جي
ر يا ڪانسواءِ نٿو ملي.

سپ پڙائي پائيئي، بڪ انتر من روس.

فرمائين ٿا تہ اھو نام جو جھاز آھي، اھا شبد ڌن آھي، جا ھر ڪنھن جي اندر وجي رھي آھي. اڪين ڪان مٿي چڙھو ۽ ڏسو تہ لوھان ڪي ڪيئن ٿي ڪڍجي.

گورمک لنگهي سي پار پئي،
سچي سلم لـو لاء.

اھو سچو نام ھرھڪ جي اندر آھي پر گوروءَ بنا ڪرلہ ملندو. گورو انگد صاحب جن فرمائين ٿا:

"گورو ڪنجي پاھو نول من ڪوٺا تن ڇت،
نانڪ گور بن من ڪا تاڪ نہ اگھري اور نہ ڪنجي ھت."

ڪنجي گوروءَ وٽ آھي. جيسائين گورو نہ لڳائي، رستو نہ ملندو. ڪتابن، ويدن، شاسترن ۾ نام ڪونھي پر نام جي ساراھ آھي. نام تہ ھان جي اندر آھي. باڻي چوي ٿي:

"نام ڪي ڌاري سگلي جنت، نام ڪي ڌاري کنڊ برھمنڊ."

نام کنڊن برھمنڊن کي ٺاھي ٿو. ڇا لفظ کنڊن برھمنڊن کي ٺاھي سگھن ٿا؟ ڪڏھن نہ. اسانجا وید ۽ شاستر ڇا آھن؟ رشين منين ۽ مھاتمائن ڪمائي ڪئي، اندر چڙھي جيڪي نظارا ڏٺائون، اسانجي سکيا واسطي ڪتابن ۾ درج ڪري ويا. اھي نظارا تہ اسانجي اندر آھن. ھتي فقط انھنجو ذڪر ڪيو آھي. جڏھن اسين اندر ويندا سين تڏھن ڏسندا سين. جيڪو بہ شخص ڪنھن مھاتما ڪان رستو وٺي، پنڌ يعني اٺن دروازن کي ڇڏي مٿي چڙھيو، انھيءَ جي لاءِ سچي نام ساں لڳي ويئي استري ھجي چاھي پرش، سڀ لاءِ اھو ئي قاعدو آھي.

آوا گونڻ نواريا، جوتي جوت ملاءِ.

جن گورمکن پردو کولي ۽ اندر چڙھيا آھن جو آوا گونڻ (جنم ۽ مرڻ) ختم ٿي ويو. روح يا آتما جا اصل سچ کنڊ

پردو نٿو کلي. هاڻ سوال اُٿيٿو ته سچو نام ڪهڙو آهي؟ ويدانتي ”اوم“ ”اوم“ جو نام اُچارين ٿا، هندو ”رام“ ”رام“ ڪن ٿا، مسلمان ”الله“ ”الله“ چون ٿا ۽ ڪي ”سوهنگ سوهنگ“ نام اُچارين ٿا. اهڙو ني ٻين جو حال آهي. سڀڪو چويٿو ته اسان جو نام ئي سچو نام آهي. هاڻ ڪنهن کي ڪوڙو چئجي؟ ٻر اڳلي لڪ فيصلو ڪريٿي ڇڏي.

ستگور هيءَ بوهٿا، سبد لنگهاوڻ هار.

فرمائين ٿا ته ستگورو ملاح آهي، جيڪو خود روز روحاني منزلن ني وڃي ٿو ۽ اسان کي ٻه وٺي وڃي سگهيٿو. هو بذاتي ٿو ڪنهڄي اندر شبد آهي، نام آهي يعني ڪلامِ الاهي يا بانگِ آسماني آهي، اهو سچو نام آهي. ٻيهنڄي آتما انهيءَ سان ملاء. انهيءَ ۾ ڪشش آهي. هو خود بخود ڪيڃي ٿو. اهو ڇهڙي، ڇمار ۽ هر ڪنهن اندر آهي. جڏهن انهيءَ سان آتما لڳائيندين لڏهن ٻيڻ جي ضرورت ڪونه پوندي، سڌي سڙڪ آهي جا سچ کنڊ تائين وڃيٿي. جيڪڏهن ٻيڙيءَ سان ملاح هجي ۽ سڌس هٿ ۾ بانس جي لٺ هجي پوءِ ٻيڙي ڪيئن ڪانه پار لڳندي؟ فرمائين ٿا ته نام جي ٻيڙي آهي ۽ ستگورو ملاح آهي، جيڪر سڪ ستگوروءَ جو چيو مڃي ته ضرور پار پوندو.

ڪٺيءَ پوڻ نه پاو ڪو، نا جل نا آڪار.

هت سڪ ٻڇي ٿو ته هي جيڪي دنيا جا جهاز آهن اُهي ڪاٺ ۽ لوه جا ٺهيل آهن، باه ۽ پاڻيءَ سان هلن ٿا، توهان جو جهاز ڪهڙو آهي؟ چون ٿا ته اسانجو جهاز نام جو جهاز آهي جو نه آگ سان هلي ٿو نه هوا سان. دنيا جا سمنڊ پاڻيءَ جا آهن، اسانجو سمنڊ پاڻيءَ جو ناهي. اُگتي بڌائين ٿا:

ڪٺيءَ سچا سچ ناءِ، پؤ جل ٿارڻ هار.

ونڄاري ٺاٺ نه کيوٽو جل ساگر اسرال .

جيڪي سمنڊ جا جهاز ليندا آهن، انهن کي باقاعدي هلائڻ لاءِ ڪپتان هوندو آهي. جيڪي درياهن ۾ ٻيڙيون هلنديون آهن، انهن سان ۾ ملاح هوندو آهي جنهن جي هٿ ۾ وڏي ٻانس جي لٺ ليندي آهي، جنهن سان هو پاڻيءَ جي اونهائي ڏسي سگهندو آهي وغيره. پر اسان جي ٻيڙيءَ ساڻ نه ملاح آهي، نه سندس هٿ ۾ ٻانس جي لٺ آهي، ۽ اختيار لڙهندي پيئي وڃي، جيڪڏهن ملاح هجي ها ته هوند پار پئي پهچون گهر نه وڃا هجون ها؟ ڪيراڻو چون ٿا ملاح کي ۽ کيوٽ، جهاز کي.

بابا جڳ ڦاٿا مها جال .

اهڙا حالت ڏسي گرو نانڪ صاحب جن چون ٿا: هاءِ! افسوس! سڄو جهان لڙهي رهيو آهي ۽ مها جار ۾ ڦاٿو پيو آهي. هاڻ سوال آهي ته ڪا ڇڪرڻ جي وات به آهي؟ فرمائين ٿا ته ها آهي. اها ڪهڙي آهي؟ هاڻ اها ٻڌائين ٿا.

گور پرسادي اُبري،
سچا نام سمال.

سري گرو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا ته جيڪڏهن ڪو اندر وڃڻ وارو پورو گرو ملي وڃي، جو اندر وڃڻ جي وات ٻڌائي، انسان ان جي هدايت موجب ڪمائي ڪري اندر وڃي، ته هن جي ٻيڙي ڪناري لڳندي. نه ڪير پار چڙهيو آهي، نه ڪوبه پار چڙهندو آهي، بلڪ ٻيڙي ٻڏندي گهر ۾ رهندي، پردو ڪرتار آهي. گرو گرنٿ صاحب جي بانيءَ ۾ اها خوبي آهي جو ڪابه ڳالهه مونجهاري ۾ ڇڏيل [illegible] ڪڏهن ڪڪ لڪ ۾ سوال پيدا ڪيو ته پيءُ لک ملي لو، فرمائين ٿا ته نام جي ڪمائيءَ سان

ستسنگ جا وچن- (۲)

راڳ مارو- محلا ۱.

بک بوهٿا لادئـا ديٺا سمند منجهار،
ڪنڌي دس نہ آوئي نـا اُروار نہ پار.

سري گرو نانڪ صاحب جن دنيا کي اُپديش ڏيندي فرمائين ٿا تہ لوهين سوچيو تہ ڪهڙيءَ حالت ۾ پيا آهيو! هرهڪ انسان من روپي ٻيڙيءَ ۾ ويهي پنهنجن پنهنجن پاپن جو بار کڻي، سنسار جي سمند ۾ لڙهي رهيو آهي. سمند بہ ڪهڙو؟ جنهن جو نہ اوريون ڪنارو ٿو ڏسڻ ۾ اچي، نہ پريون. اسان سڀني لي من جو راڄ آهي. اسانجو روح من جي تابع ٿي، چوريون، ٺڳيون، زناه ڪاريون ۽ طرح طرح جي پاپن جو سامان ڪٺو ڪري رهيو آهي جنهن ڪري اسان کي ڏرمراءِ وٽ وڃڻو پوي ٿو، هوُ حساب ڪري اسان کي ٻيو جنم ڏئي ٿو. اهڙيءَ طرح جنم مرڻ جو سلسلو جاري رهيتو. ڪروڙين جنم ٿي ويا آهن پر اسانجي ٻيڙي ڪناري ڪونہ لڳي آهي. اسان ڪيترائي ست جڳ، ڪيترائي ترتيا جڳ، ڪيترائي دواپر جڳ ڏٺا هوندا، ڪلجڳ ۾ تہ وڃنا آهيون. ڪير بہ پڌائي ڪونہ سگهندو تہ دنيا ڪڏهن ٿي ۽ ڪڏهن ختم ٿيندي. رشين منين پرلئہ، مها پرلئہ جو حساب برابر لڳايو آهي پر اهو نٿا ٻڌائي سگهن تہ ڪيترا دفعا پرلئہ ۽ مها پرلئہ ٿي چڪي آهي. مطلب تہ سنسار سمند بنا ڪناري آهي، جنهن ۾ اسانجي ٻيڙي بنا ملاح جي لڙهندي پيئي وڃي.

گـور ڪنجي ڀـاهـو ٽرل من ڪولسا لـن جـت،
نانڪ گورن من ڪا تاڪ ڌ اگهري اورنه ڪنجي هت.
اهڙي گورو اَرجن صاحب جن فرمائين ٿا :
”جس ڪا گرهه لن دبا تالا ڪنجي گور سونپائي،
اَنڪ اُپاو ڪري نهن پاوي بن ستگور سرنائي.“
جڏهن ڪنجيءَ وارو ستگورو ملي، رستو ٻڌائي، سک ٻردو
ڪرلي تڏهن مڪتي ماي اِي، نه ڪه ا.

گپت پـرگٽ تون سبني ٺائي،

گـور پرسادي مل سوجهي پائي.

جڏهن گوروءَ جي ڪرپا سان اَندر مالڪ جو درشن ملي
ٿو تڏهن آتما شڪرانا اَدا ڪري ٿي ته ”اي واهگورو! تون
هر جگهه موجود آهين. گهٽن جي اَندر گپت آهين، ٽورن ٻ
پرگوٽ آهين. تون ملين تڏهن ٿو، جڏهن ٻردو ڪولجي ٿو.“

نانڪ نام سلاهه سدا تون،

گـورمک من وساوٽيا.

هاڻ گورو اَمرداس صاحب جن فرمائين ٿا ته اندوءَ نام
جي ڪمائي ڪريو، جيڪو نام گورمک ڏني ٿو. گورمک
. (سنمت) چوٽٽا ا. اهو نام ٿوهان جي اَندر آهي. اَندر وڃو،
.ٻردو کوليو، سرت شبد جي ڪمائي ڪريو ته مڪتي ماڻيو.

اَنڌوئي هليو وڃي ٿو. گورو اَمرداس صاحب جن چون ٿا:
”مايا ڌاري ات انها ٻولا سبد نہ سنڻي ٻهو رول گهڇولا“
شبد جي ڪمائيءَ کانسواءِ اَندر روشني نٿي ٿئي، نہ جنم مرڻ کان ڇٽجي ٿو، نہ آتما جي رسائي ٿئي ٿي ۽ نہ واهگوروءَ جو درشن ٿئي ٿو. اِنسان خالي اَچي ٿو خالي هليو وڃي ٿو. اِئين نہ سڀ شبد ٿي شبد پيا پڪارين پر جيڪو اَصلي شبد آهي اهو اَنسان جي اَندر آهي.

ستگور هٿ ڪنجي هور تَ در کلهيءَ ناهي،
گور پوريءَ ڀاڳ ملاوڻيا.

جيستائين ڪو شبد سروپي، شبد ابياسي مهاتما نہ ٿو ملي، تيستائين اَندرين پردو نٿو کلي. ڪنجي ستگوروءَ جي هٿ ۾ آهي. هن دنيا ۾ ڪيترائي گڏي ٻہ آهن، گياني ۽ آهن پر ڪنجيءَ وارو مهاتما ڪڏهن ورلي ملي ٿو. مون سکن جي گهر ۾ رهي ٻاويهہ سال ڳولا ڪئي، ڪڏهن سيا جو سيڪريٽري ٿي رهيس، ڪڏهن جو پريزيڊنٽ ٿي رهيس، ڪڏهن جو ڪجهہ، ڪڏهن جو ڪجهہ، پر مليو ڪجهہ ڪو نہ. جڏهن گورو گرنٿ صاحب پڙهيم تہ ان ۾ لکيل هو تہ ڪڏهن اهڙي سنت يا گوروءَ وٽ وڃ، جو پاڻ روحاني منڊلن تي ويندو هجي. سڀني مهاتمائن جي ڳولا ڪيم، انهن کي گڏيس. عرض ڪيومان تہ ڪجهہ ڏيو. سڀ اِهوئي چون تہ لوکي ملندو پر اجا تنهنجو وقت نہ آيو آهي. پڇندو هوسان تہ لوهين ڏيندا؟ چوندا هئا، نہ. پڇومان تہ ڪير ڏيندو؟ چوندا هئا پيو ڪير لوکي ڏيندو. جڏهن وقت آيو تڏهن گهر ويني ملي ويو. باٻا جي مهاراج جن (پرم سنت حضور بابا جيمل سنگهہ) جو ستسنگ ٻڌم ۽ ٻاويهن سالن جا گمان دور ٿي ويا. گورو اَنگد صاحب جن فرمائين ٿا:

۽ ويٺا آهيون. ڏهين ڳاي اسانجي نج گهر يعني سچکنڊ
ڏانهن وڃڻ جي وات آهي. لٺهمکري لوهن ٺون دروازن
کي بند ڪريو ۽ ڏهين ڳلي کوليو. اتي ڇا هوندو!

اُتيءَ انهد سبد وڄهہ دن راتي،
گـوروڻتي سـبـد سڻارڻيئا،

اتي ٻاڻي وڄي رهي آهي. ڏسو ڇا ٿا چون گورو رامداس
صاحب جن " ٻاني گورو، گوروهي ٻاني وچ ٻاني اُمرت ساري"
اهوئي گورو اُمرداس صاحب جن چون ٿا:

" ٻاني وڄيءَ چهون جگين سچو سچ سمائي "

اها چئني جگن کان هرڪنهن جي اندر وڄي رهي آهي.
ان کي گورٻاڻي ۽ چئجي ٿو. انسان کي اکين پنيان پردو
لڳائي، ٻاهر ڪڍيو ويو آهي. جيڪر اهو پردو ڪري ٿو،
گورٻاڻي حاصل ڪري. هندو يا مسلمان، عورت يا مرد،
سڀني جي اندر اها سچي ٻاڻي يعني سچي آرتي ٿي رهي
آهي. ٻاهرين آرتي ڪلاڪ ٻہ ڪلاڪ هلي ورى بند ٿي
ويندي. هاڻ جڏهن هيءَ ڳالهہ کولي چئجي ٿي ته لوڪ چون
ٿا ته لوهن واڌا سوامي ته ڪونہ آهيو! جيتوڻيڪ جيڪا
تعليم سوامي جي مهاراج جن جي آهي، اهائي شمس تبريز
جي آهي، اهائي مولانا روم جي آهي ۽ اهائي ٻين مهاتمائن
جي آهي. يعني ۽ ڪن، ۽ اکيون، ۽ ناسون، وات وغيره
سڀ جا دروازا بند ڪري، جڏهن انهن ٺون ٿي کي ڇڏي هني
(ٻن اکين کان مٿي) چڙهيو ته ڏهين ڳلي ملندي.

بـن سبديءَ انـتـر آنـيـرا،
نہ وست لهيءَ نـہ چوڪي ڦيرا.

جيستائين روح شبد کي نٿو ٻڌي ليستائين پردو نٿو کلي
اندرين دولت نٿي حاصل ٿئي ۽ انسان انڌو اُهيتو ۽

گرو اَمرداس صاحب جن چون ٿا :
"...وئي هليو وڃي ٿو. نه سنڻي ٻهو رول گهڻولا"
... مايا ڌاري اٿ انها ٻولا سبد نه سنڻي ٿئي، نــ جنم
...د جي ڪمائيءَ ڪانسراء اَندر روشني نٿي ٿئي ۽ نه واهگوروءَ
... کان ڇٽجي ٿو، نه آتما جي رسائي ٿئي ٿي
...و درشن ٿئي ٿــو. اِنسان خالي اَچي ٿو خالي هليو وڃي
...و. اِنين نه سڀ شبد ٿي شبد پيا پڪارين پر جيڪو اَصلي
شبد آهي اهو اَنسان جي اَندر آهي.

سٽگورهٽ ڪنجي هورت درڪاهيءَ ناهي،
گــور پــوريءَ پــاڪ ٿــلاوٽيڻا.

شبد اپياسي مهاتما نه ٿو
جيستائين ڪو شبد سروڀي، ڪنجي ستگوروءَ
ملي، ليستائين اَندريون پردو نٿو کلي. گياني
جي هٿ ۾ آهي. هن دنيا ۾ ڪيترائي گڏي ٻه آهن، مون
ٻه آهن پر ڪنجيءَ وارو مهاتما ڪڏهن ورلي ملي ٿو. ڪنهن سيا جو
سڪن جي گهر ۾ رهي ٻاوٻهه سال ڳولا ڪئي، ڪنهن جو پرزيڊنٽ ٿي رهيس،
سيڪريٽري ٿي رهيس، ڪنهن جو ڪجهه، پر مليو ڪجهه ڪو نه.
ڪنهن جو ڪجهه، ڪنهن جو ڪجهه، ان ۾ لڪيل هو نه ڪنهن
جڏهن گرو گرنٿ صاحب پڙهيم نه ان ۾ لڪيل هو نه ڪنهن
جڏهن گورو گرنٿ صاحب، جو پاڻ روحاني منڊلن تي
اهڙي سنت يا گوروءَ وٽ وڃ، انهن کي ڳولا ڪيم، انهن کي گڏيس.
ويندو هجي. سنتن مهاتمائن جي ڳولا ڪيم، انهن کي گڏيس.
عرض ڪيومان نه ڪجهه ڏيو. سڀ اِهوئي چون نه لوکي
ملندو پر اجا لهڻجو وقت نه آيو آهي. پڇندو هوسان نه لوهين
ڏيندا؟ چوندا هئا، نه. پڇومان نه ڪير ڏيندو؟ چوندا هئا
پيو ڪير لوکي ڏيندو. جڏهن وقت آيــو تڏهن گهر ويني
ملي ويو. ٻابا جي مهاراج جن (پرم سنت حضور ٻابا جئمل سنگهه
جو سٽسنگ ٻڌم ۽ ٻاويهن سالن جا گمان دور ٿي ويا. گورو
اَنگد صاحب جن فرمائين ٿا :

پر ويٺا آهيون. ڏهين گاي اسانجي تن گهر يعني سڪنڌ ڏانهن وچڙ جي وات آهي. تنهنڪري ترهين نون دروازن کي بند ڪري ۽ ڏهين گلي کوليو. اتي جا هوندو!

اُتيءَ انهد سبد وڄهہ دن راتي ،
گــورمتي ســبــد سنُاوٽيئا ،

اُتي باڻي وڄي رهي آهي. ڏسو جا تا چون گروامداس صاحب جن " باني گرو، گروهيءَ باني وچ باني امرت ساري" اهڙي گرو امرداس صاحب جن چون تا :

" باني وڄيءَ چهون جگين سچو سچ سنائي "

اها چٽي جگن کان هرڪنهن جي اندر وڄي رهي آهي. ان کي گروباڻي به چئجي ٿو. انسان کي اکين پنيان پردو لڳائي، ٻاهر ڪڍيو ويو آهي. جيڪو اهو پردو ڪري ته گروباڻي حاصل ڪري. هندو يا مسلمان، عورت يا مرد، سڀني جي اندر اها سچي باڻي يعني سچي آرتي ٿي رهي آهي. ٻاهرين آرتي ڪلاڪ ٻہ ڪلاڪ هاي ورې بند ٿي ويندي. هاڻ جڏهن هيءَ ڳالهه کولي چئجي ته ارڪ چون تا ته ترهين راڌا سوامي ته ڪونہ آهيو! جيتوڻيڪ جيڪا تعليم سوامي جي مهاراج جن جي آهي، اهائي شمس تبريز جي آهي، اهائي مولانا روم جي آهي ۽ اهائي بين مهاتمائن جي آهي. يعني ٻه ڪن، ٻه اکيون، ٻہ ناسون، وات وغيره سوبو جا دروازا بند ڪري، جڏهن انهن نون ٿي کي چڏي هتي (ٻن اکين کان مٿي) چڙهبو ته ڏهين گلي ملندي.

بِــن سبديءَ انـتـر آنـيـرا ،
نہ وستو لهيءَ نہ چوڪي ڦيرا .

جيستائين روح شبد کي نتو ٻڌي ليستائين پردو نتو کلي ۽ اندرين دولت نتي حاصل ٿئي ۽ انسان انڌو اچيتو ۽

ڪو نہ ملندو. جي انسان ڪڏهن مهاتما وٽ ويندو ۽ اُن کان نام وني ڪمائي ڪندو تڏهن اها دولت حاصل ڪري سگهندو. ٻيا محنت ڪرڻ جي ۽ پڙدي کولڻ جي ڪجهہ بہ ڪو نہ ملندو.

گــور پرسادي سچا هــر پائــي،
من تن ويکيءَ هوميءَ ميل جائــي.

واهگورو اَڪال پُرک تڏهن ملندو جڏهن گوروءَ جي ڪرپا ٿيندي. جڏهن واهگورو ملندو تڏهن هوميءَ جي ميل نڪري ويندي. اَندر پڙدو کلي ويو ۽ من مان سڀ شڪ نڪري ويا. هاڻ آتما ساڪيات مالڪ کي ڏسي رهي آهي.

ٻيس سٺان سد هرگڻ گاويءَ،
سچيءَ ســبــد سماوٽيئا.

فرمائين ٿا تہ سک کي هر روز نون دروازن کان مٿي وڃڻ گهرجي. هرهڪ استري پرش جو اهو فرض آهي تہ هر روز اَندر چڙهي ۽ پنهنجي سرت کي شبد سان ملائي. اهو نت نيم هئڻ گهرجي. جڏهن اَندر چڙهبو، ڏهين گليءَ ۾ پهچبو، اُتي اَمرت وسي رهيو آهي جنهنکي پيئڻ سان شانتي اچي ويندي. هرهڪ آدميءَ جي اندر امرت سر آهي، ڪروڙين کنڊ برهمنڊ بہ سندس اَندر آهن.

نــو در ناڪي ڏاوت رهائي،
دسويءَ نج گهرواسا پائــي.

هاڻ سوال اُٿي ٿو تہ اها دولت ڪٿان ملندي؟ مهاراج جن فرمائين ٿا تہ هي جڏهن ٽيسري ٽــل ۾ (ٻن اکين جي وچ مٿيرو) ايندو تڏهن اها دولت ملندس. هن سريرَ ۾ نو دروازا آهن، ٻہ ڪن، ٻہ اکيون، ٻہ ناسون، وات، گدا ۽ اِندري. انهن نون دروازن ۾ نام ڪونهي. اسين سڀ انهن نون دروازن

جوت جوتيءَ ۾ ملي ويٺي يعني ٽڙو سمنڊ ۾ ملي ويو، جڏهن حقيقت ڏسڻ ۾ آئي تڏهن من ٽڪي ويو، ڏسو ڪبير صاحب ڇاٿا فرمائين:

”ڪهو ڪبير من مانيا، من مانيا تو هر جانيا.“

جڏهن من ٽڪي ٿو تڏهن پردو ڪاٽي ٿو. پوءِ ترٿا پد يا سهنس دل ڪنول جو دروازو کلبو پوي. هاڻ آتما پورڻين استان ۾ داخل ٿئي ٿي، جتي اُنهيءَ استان جا مالڪ (جوتي ۽ نرنجن) ويٺا آهن. هاڻ آئي جيڪو اَمرت ترسي رهيو آهي انهيءَ کي پي شانتي اُچر وڃي. گرو گوبند سنگهه صاحب جن جا سوئيا پڙهي ڏسو. جن ۾ جيستائين سک اندر جوت پرگهٽ نه ٿئي ايستائين هو سک نه آهي، خالص نه آهي. اها سنتن جي تعليم آهي. هو ائين ڪرڻ ٿا چون ته اَندر نه چڙهو ۽ پردو نه کوليو.

سريرهه پالڻ ڪو باهر جائي،
نام نه لهيءَ بهت ويگار دک پائي.

هينئر گرو اَمر داس صاحب جن فرمائين ٿا ته جيئن دولت جو بيان ڪيرسين سا اساهي اَندر آهي ۽ سڀ ڪان باهر ڪرنهي. جيترا تيرٿ، ورت، ڪرم ڪانڊ آهن، اهي باهرمکي ڪرم آهن. جيستائين روح يا آتما نام سان نه لڳي آهي سب تيرٿ ورت، ڪرم ڪانڊ، بيڪار آهن. باهر پون جتر پون ۽ ڀٽڪن آهن انهن مان ڪو به ڦل پراپت نه ٿيندو.

من مکه آنڌي سوجهيءَ ناهين،
ڦر گهر آءِ گورمکه وٿ پاوٽيا.

فرمائين ٿا ته جيڪي من جي ڇٽي ڀي هلن ٿا، من جي ڇٽي لي ڪاٽن پون ٿا ۽ پيا ڪرم ڪن ٿا اهي آنڌا آهن. من اَندر وڃڻ نه ڏيندو آهي. ڀر جيستائين اندر نه وڃبو نام

”جيئيء باجهون بولنا ايون جيوت مرنا،
نانڪ حڪم پڇان ڪي لتون خصمي ملنا.“

تي هيء جپ ڪم نه ڏيندي، الي ڪابه ٻولي ڪونهي ۽
ٻنا زبان ڳالهائڻو آهي. جيتري مرڻو آهي. جيتري ڪيڻن مر بو؟
جڏهن تيسري تل تائين (ٻن اکين ڪان مٿي) اُچبو. هاڻ لوهان
ڪيترا ماڻهو ڏنا آهن جيڪي الي پهتل آهن؟ ڪو ڪو، نه نه
نه سپ خالي اچن ۽ خالي هليو وڃن.

گورو گيان انجن سچ نيتري پائيا،
انتر چانڻ اگيان انڌيـر گوائيا.

انجن چون ٿا سرمي کي. گورو امرداس صاحب جن فرمائين
ٿا نه جڏهن گوروء جي گيان جو سرمو اکين ۾ پالوسين اندر
روشني ٿي ويندي. اگيان جو انڌيرو ويندو رهيو. گورو
گرنت صاحب، ڪتابن جي پڙهڻ کي گيان ڪونه ٿو ڪوني.
چا ٿا چون گورو نانڪ صاحب جن!

”گيان ڌيان ڌُن جاڻئي اڪٿ ڪهاوي سوئي.“

جيڪا اڪٿ ڌن آهي، سيني جي جانين جي جان آهي،
اهائي گيان آهي. جڏهن پنهنجو ڌيان ٻنهي اکين ڪان مٿي
ٽيسري تل تي ڪٺو ڪري، ڪمائي ڪبي، پهرين همت ٿيڻ
سمهندا، آهستي آهستي سڄو شريـر ستو ٿي ويندو. هن
نَوَن دروازن ۾ نام ڪونهي. جڏهن مٿي چڙهبو تڏهن نام
کي پائي سگهبو. هي پيار ۽ پريم جو مارگ آهي، ڳالهين
۽ واد وواد جو مارگ ڪونهي. دنيا لفظن کي جپي جپي فنا
ٿيو وڃي، پر نام حاصل نٿي ڪري. سو جڏهن اندر وڃي
پردو کولجي تڏهن روشني ڏسجي ٿي. پوء چا ٿو ٿئي
اڳتي هلي چون ٿا.

جوٽي جوت ملي من مانيا،
هـر در سوڀا پاوٽيئا.

اها تعليم گرو امرداس صاحب جن جي آهي. منائيءَ جي ٻاهرين ڪندي سواد نه ٿو اچي، پر منائي ڪاڻ سان سواد اچي ٿو. تنهن ڪري جيڪي هن ٻاڻيءَ پر چرن ٿا اهي ڪرپا نه اها دولت ملندي. جيڪڏهن ڪمائي نه ڪئي ويئي نه جهڙا خالي آياسين اهڙا خالي هليا وينداسين. جيڪڏهن ڪمائي ڪئيسين نه اندر امولڪ نام پرگهت ٿيندو ۽ شانتي ملي ويندي.

بن سبدي نام نه پائي ڪوئي،
گور ڪرپا من وساوڻيدا.

گرو امرداس صاحب جن هوڪو ڏيئي چون ٿا نه اها جيڪا ڏن ڏجي رهي آهي اها سڀني ڪتبن برهمنن جي جانس جي جان آهي ۽ تنهنجي اندر آهي. انهيءَ کي شبد يا نام ڪوٺن ٿا. اوهين روز سکمني صاحب پر پڙهو ٿا:
”نام کي ڌاري سگلي جنت، نام کي ڌاري کنڊ برهمنڊ.“
اهو شبد ئي نام آهي، نام ڪو لفظ ڪونهي. جيستائين سر تعه شبد سان نٿي ملي ليستائين انسان جهڙو خالي آيو تهڙو خالي هليو ويندو. سڄي دنيا نام ڪانسواءِ آهي ۽ نام ڪانسواءِ ئي پوري لير وڃي. شبد گروءَ جي ڪرپا سان اندر پرگهت ٿئي ٿو. جڏهن ڪمائي ڪبي تڏهن پردو کلندو، تڏهن اندر نام پرگهت ٿيندو. جڳهه جڳهه گرو ٻاڻي چوي ٿي:

” اکن ٻاجهون ويکنا، ون ڪنان سنا.“

اهو نام هنن اکين سان ڪونه ڏسي سگهبو، لکو هي ڪن انهيءَ کي ٻڌي سگهندا. وري ٻاڻي چوي ٿي:

” پران ٻاجهون چلنا، ون هٿان ڪرنا.“

اِي وڃڻو آهي پر هنن پيرن سان نه. ڪم ڪرڻو آهي پر هنن هٿن سان نه. وڌيڪ ٻاڻي چوي ٿي:

گورو. هاڻ گوروءَ جي مهما ڪن ٿا. فرمائين ٿا ته اسين جنمن جنمن جا پليل هئاسين، جنهن ڪري ٻاهر ڌڪا کائي رهيا هئاسين. گوروءَ ڪرپا ڪري نام جو دان ڏنو ۽ اندر شبد سان ملڻ جو رستو ٻڌايو. اها سڀ گوروءَ جي مهما آهي. هاڻ شبد (نام) ڇا آهي سو ٻڌائين ٿا.

امرت نام مها رس ميٺا،
گورمتي امرت پيئا وٺيئا.

هرهڪ آدمي ٻوءِ ڇاهي ڪهڙي به مذهب يا قوم جو هجي، سڀ جي اندر امرت وسي رهيو آهي. انسان ڪي اکين جي پٺيان پردو لڳائي ٻاهر ڪڍيو ويو آهي. اهو امرت ڪام، ڪروڌ ۽ مايا پيئو وڃن. اهڙيءَ طرح انسان جي دولت لٽي پيئي وڃي ۽ هو پاڻ ٻاهر شراب ڪباب ۽ قسم قسم جي وشيه وڪارن ۽ سوادن ۾ پيو آهي. فرمائين ٿا ته اهو امرت تمام پيارو ۽ تمام مٺو آهي. ملي ڪڏهن ٿو؟ جڏهن اسين پنهنجي مت ڇڏي گوروءَ جي مت تي هلون، جيئن هو چوي ٿو ان مطابق ڪمائي ڪريون، پردو ڪوليون ۽ مٿي چڙهون. تڏهن اهو امرت ملندو، ان کانسواءِ ڪونه ملندو. اهو امرت واهگوروءَ اسان واسطي ئي پيدا ڪيو آهي، اسان جي جائداد آهي، پر افسوس اسين پيئون ئي ڪونه ٿا.

هوميءَ مار ٻجر ڪپاٽ کلهائيا،
نام امولڪ گور پرسادي پائيا.

فرمائين ٿا ته ستگوروءَ جي ڪرپا سان، سندن حڪم موجب ڪمائي ڪئيسين، اندر نام پرگهٽ ٿيو، نام جي لذت اچي ويئي. ٻوءِ ڇا ٿيو؟ مايا ممتا مري ويئي، جنهن ڪارڻ ئي، اسين سڄي عمر ٻاهر ئي ٻاهر ڀٽڪي رهيا آهيون. جڏهن مايا ممتا ٻاهر آيون تڏهن آتما اندر هلي ويئي. ها

هو الک آهي، اگم آهي، اپار آهي، پر آهي انسان جي اندر، ٻاهر لک ڪرڻ سان ڪونه، نه ملندو، جي ملندو ته اندر ئي ملندو.

آپي گپت پرگٽ هوءِ آپي،
گُر سبدي آپ وڃاڻيا.

اسان کي اکين جي پلين پردو لڳائي ٻاهر ڪڍيو ويو آهي. اسين سڄي عمر ٻاهر ئي ٻاهر رهون ٿا. هاڻ سوال ٿو اٿي ته جيڪڏهن اسان کي مالڪ پرگهٽ ڪرڻو هجي، مالڪ کي ڏسڻو هجي، ساڻس ملڻو هجي ته ڪهڙو انتظام ڪجي؟ گُرو امرداس صاحب جن فرمائن ٿا ته اُن ڳالهين جي ضرورت آهي. "هڪ گُرو ۽ ٻيو شبد" گُرو ۽ ڪان سواءِ شبد لڌو ملي ۽ شبد ٻنا مڪتي نٿي ملي. عام ماڻهو وچن يا ڪلام يا اکر کي شبد چوندا آهن. اهڙي ڪيتري دنيا ٻاهي وڃي لي.

شبد ٻن قسمن جو آهي، هڪ ورن آتمڪ، ٻيو ڌُن آتمڪ. جيڪي لکي سگهجي، پڙهي سگهجي، چئي سگهجي، ٻڌي ۽ جاهي ڪهڙي نه ٻولي ۾ هجي، اُهي کي ورن آتمڪ چئجي ٿو. ٻر جنهن شبد جي مهما گُرو امرداس صاحب جن ڪن ٿا، اهو نه لکي سگهجي ٿو، نه پڙهي يا چئي سگهجي ٿو. اهو سڀني ڪلامن، ٻولين جي جائين جي جان آهي. اهو ڌُن آتمڪ آهي. جيستائين اهو نه ملي، ڀلي ڪروڙين ليرمت ڪجن، ويد شاستر پڙهجن، مڪتي نه ملندي. اُهي کي شبد ڪوٺيو يا نام ڪوٺيو، ڳالهه ساڳي آهي. مڪتي تڏهن ملندي جڏهن اسان جي روح يا آتما جو شبد سان ميلاپ ٿيندو. ساڳي ڳالهه ٻيا ڪيترا سنت ۽ مسلمان فقير به ڪن ٿا.

هرءِ واري جيئڙا واري،
امرت نام من وساوڻيا.

ٻهوٻن ٻن ڳالهين جي ضرورت آهي، هڪ شبد ۽ ٻيو

اسين ٿا ته فرمائين ٿا. مهما ڪن ٿا
ڙو. هاڻ گوروءَ جي ڪا ٻاهر ڏٺي ٻاهر ڪري
سمن جنمن جا پليل هٿاسين، ڏنو ۽ دان جو نام ڪري
ٿي رهيا هٿاسين. گوروءَ ڪرپا ڪري نام جو
مهما گوروءَ جي سڀ اها ٻڌايو. رستو جو ملڻ سان شبد
ندر ٻڌائين ٿا. سو آهي ڇا (نام) شبد هاڻ
هي.

آمرت نـام مـهـا رس ميٺا،
گـورمتي آمرت پيٽا وٽيٺا.

هرهڪ آدمي ڀوءِ چاهي ڪهڙي به مذهب يا قوم جو
هجي، سڀ جي اندر امرت وسي رهيو آهي. انسان کي
اڪين جي پنيان پردو لڳائي ٻاهر ڪڍيو ويو آهي. اهو امرت
ڪام، ڪرود ۽ مايا پيئو وڃن. اهڙيءَ طرح انسان جي دولت
لٽي پيئي وڃي ۽ هو ٻاڻ ٻاهر شراب ڪباب ۽ قسم قسم جي
وشيه وڪارن ۽ سوادن ۾ پيو آهي. فرمائين ٿا ته اهو امرت
تمام پيارو ۽ تمام مٺو آهي. ملي ڪڏهن ٿو؟ جڏهن اسين
پنهنجي مت ڇڏي گوروءَ جي مت تي هلون، جيئن هو چوٿو
ان مطابق ڪمائي ڪريون، پردو کوليون ۽ مٿي چڙهون. تڏهن
اهو امرت ملندو، ان کانسواءِ ڪونه ملندو. اهو آمرت واهگوروءَ
اسان واسطي ئي پيدا ڪيو آهي، اسان جي جائداد آهي،
پر افسوس اسين پيئون ئي ڪونه ٿا.

هوميءَ مار ٻجر ڪپاٽ کلهائيا،
نام آمولڪ گور پرسادي پائيا.

فرمائين ٿا ته ستگوروءَ جي ڪرپا سان، سندن حڪم
موجب ڪمائي ڪئيسين، اندر نام پرگهٽ ٿيو، نام جي
لذت اچي ويئي. ڀوءِ ڇا ٿيو؟ مايا ممتا مري ويئي، جنهن جي
ڪارڻ ئي، اسين سڄي عمر ٻاهر ئي ٻاهر ڀٽڪي رهيا آهيون
جڏهن مايا ممتا ٻاهر آيون تڏهن آتما اندر هلي ويئي. ها

هو الک آهي، اَگم آهي، اَپار آهي، پر آهي اِنسان جي اَندر-باهر لڪ ڪرشنن ڪرين، نه ملندو، جي ملندو ته اندر ئي ملندو.

آپي گپت پرگٽ هيءُ آپي،
گـور سبدي آپ وجاوَڻيا.

اسان کي اکين جي پلڪن پردو لڳائي باهر ڪڍيو ويو آهي. اسين سڄي عمر باهر ئي باهر رهون ٿا. هاڻ سوال او اُٿي ته جيڪڏهن اسان کي مالڪ پرگهٽ ڪرڻو هجي، مالڪ کي ڏسڻو هجي، ساڻس ملڻو هجي ته ڪهڙو انتظام ڪجي؟ گورو اَمرداس صاحب جن فرمائين ٿا ته انهيءَ واسطي ٻن ڳالهين جي ضرورت آهي. ”هڪ گورو ۽ ٻيو شبد“ گوروءَ کان سواءِ شبد نٿو ملي ۽ شبد بنا مڪتي نٿي ملي. عام ماڻهو وچن يا ڪلام يا اکر کي شبد چوندا آهن. اهڙي ڪيتري دنيا پلجي وڃي ٿي.

شبد ٻن قسمن جو آهي، هڪ ورن آتمڪ، ٻيو ڌُن آتمڪ. جيڪي لکي سگهجي، پڙهي سگهجي، چئي سگهجي، پرءَ جاهي ڪهڙي ٻه ٻوليءَ ٻر، اُهن کي ورن آتمڪ چئجي ٿو. پر جنهن شبد جي مهما گورو اَمرداس صاحب جن ڪن ٿا، اهو نه لکي سگهجي ٿو، نه پڙهي يا چئي سگهجي ٿو. اهو سڀني ڪنڊن برهمنڊن جي جانين جي جان آهي. اهو ڌن آتمڪ آهي. جيستائين اهو نه ملي، ٻاي ڪروڙين ليرن ڪجن، ويد شاستر پڙهجن، مڪتي نه ملندي. انهيءَ کي شبد ڪرليو يا نام ڪوٺيو، ڳالهه ساڳي آهي. مڪتي تڏهن ملندي جڏهن اسان جي روح يا آتما جو شبد سان ميلاپ ٿيندو. ساڳي ڳالهه ٻيا ڪيترا سنت ۽ مسلمان فقير به ڪن ٿا.

هـءُ واري جيئـءَ واري،
امرت نام من وساوَڻيا.

ٻهو ٻن ٻن ڳالهين جي ضرورت آهي، هڪ شبد ۽ ٻيو

تو. باڻي چوڻي:

"نانڪ سي اکڙيان بي ان، جنهي ڏسندو مان پرين."

اهي اکيون ٻيون آهن جن سان واهگورو ڏسي سگهجيتو. هي اسان جون اکيون فنا آهن. جنهن هند ٻجلي، بتي، سورج جي روشني يا چنڊ تارن جي روشني ڪانهي اتي هي اکيون ڪجهه به نٿيون ڏسي سگهن يعني اسين جيڪي ڪجهه هن اکين سان ڏسون ٿا سو بتيءَ يا ٻجليءَ يا سورج يا چنڊ يا تارن جي روشنيءَ جي آڌار تي. سو جيستائين هي جيئُ نون دروازن يعني اکين کان مٿي نٿو چڙهي، تيستائين هن کي ڪک به ڪونه ملندو. (اندر جتي مٿين روشنين مان ڪابه روشني ڪونهي اتي ڪجهه ڪونه ڏسي سگهندو) اندو آيو آهي ۽ اندو ئي هليو ويندو. گورو امرداس صاحب جن فرمائين ٿا:

"مايا ڌاري اتي انڌا ٻولا سبد نه سنئي بهو رول گهچولا."

انسان مايا جي پدارٿن ۾ ئي ڦاٿو پيو آهي. ڪيس انهيءَ ڳالهه جي ڪابه ڄاڻ ڪانهي. هو اندو آهي ڇاڪاڻ ته هن اندريون اکيون نه کوليون آهن. هو ٻوڙو به آهي ڇوجو سندس اندريان ڪن ٻئي بند آهن. هنجي اندر ڪڏهن نه بند ٿيڻ وارو ڪيرتن ٿي رهيو آهي. گورو امرداس صاحب جن فرمائين ٿا:

"ڪل ڪيرت سبد پڇان، ايها ڀڳت چوڪي ايمان."

يعني تنهنجي اندر اکنڊ ڪيرتن ٿي رهيو آهي، جي اهو ٻڌين ته جمڻ ۽ مرڻ کان ڇٽي پئين. هندو، مسلمان، سکي، چمار، سڀني اندر اهو ڪيرتن ٿي رهيو آهي. جيڪڏهن اهو ڪيرتن انسان نه ٻڌي سگهيو ته جهڙو ٻوڙو آيو تهڙو ئي هليو ويندو. ٻاهريان ڪيرتن ٻه ڪلاڪ، چار ڪلاڪ، ڏه ڪلاڪ ٻڌي سگهبا پر اندريون ڪيرتن اٺ ئي پهر ٿي رهيو آهي. جڏهن موت ايندو تڏهن بند ٿيندو. باڻي چوي ٿي:

"اکنڊ ڪيرتن تن ڀوجن چورا ڪهه نانڪ جن ستگور پورا."

ست سنگ جا وچن- (٥)

راڳ مانجهه - محلا ٣.

اس غـڦا مـهـ اڪـــث پندارا،
تس وچ وسيءَ هر الک آپارا.

سري گورو اَمرداس صاحب، لين پالشاهي فرمائين ٿا ڌ
هي جيڪر اساڳو وجود يعني سر بر آهي سو روح جي رهڻ
جي جڳهه آهي. انهيءَ ۾ بيشمار رڌ بون، سڌ بون، شڪتيون
۽ طاقتون آهن، بلڪ خود مالڪ اَڪال پرک ۾ منجهس
آهي، جو ٻاهر ڌ ڪڏهن ڪي ملي، ڌ ملندو. شايد ڪر ائن
چوي ڌ مالڪ ذري ذري ۾ موجود آهي. ائين آهي، پر
اهڙيءَ طرح جيئن ڪير ۾ گيهه. ڪر ڏسڻ ۾ اچي ٿو پر ان ۾
گيهه نثر ڏسڻ ۾ اچي. ڪڏهن ڪير مان گيهه ڌ ڪڍيو هجي ۽
پوءِ ۾ چوي ڌ هي گيهه آهي، اها ڳالهه ڪيتري قدر درست
آهي؟ گيهه ۾ پوريون ٿري سگهجن ٿيون ۽ ڪير ۾ ڌ. گيهه
۾ سيرو اهي سگهڻي ٿو پر ڪير ۾ ڌ. گيهه ۾ لوڻ ڳري ويندو
پر ڪير ۾ ڌ. جڏهن ڪير مان ڏڌ ڄمائبو ۽ اُن کي ولوڙي
مکڻ ڪڍبو ۽ مکڻ کي رجائي گيهه ڪڍبو تڏهن ئي اُن کي
گيهه ڪوٺي سگهبو ۽ اهو گيهه جو ڪم ڏيندو. جهڙي طرح
ڪير ۾ گيهه آهي پر ڏسڻ ۾ ڪونه ٿو اچي، ساڳيءَ طرح مالڪ
۾ ذري ذري ۾ موجود آهي پر ڏسڻ ۾ نثر اَچي. جيئن
جتن ڪرڻ سان ڪير مان گيهه نڪري ٿو اَهڙي طرح محنت
ڪرڻ سان اَندريون پردو کلي ٿو ۽ مالڪ ڏسي سگهجي

لو. باڻي چوي ٿي:
"نانڪ سي اکڙيان بي ان، جنهي ڏسندو مان پرين."
اهي اکيون ٻيون آهن جن سان واهگورو ڏسي سگهجيتو. هي اسان جون اکيون ٻيا آهن. جنهن هند بجلي، بتي، سورج جي روشني يا چنڊ تارن جي روشني ڪانهي اتي هي اکيون ڪجهه به نٿيون ڏسي سگهن يعني اسين جيڪي ڪجهه هن اکين سان ڏسون ٿا سو بتيءَ يا بجليءَ يا سورج يا چنڊ يا تارن جي روشنيءَ جي آڌار تي. سو جيستائين هي جيئُن ٻڌن دروازن يعني اکين ڪان مٿي نٿو چڙهي، تيستائين هن کي ڪک به ڪونه ملندو. (اندر جتي مٿين روشنين مان ڪابه روشني ڪونهي اتي ڪجهه ڪونه ڏسي سگهندو) اندو آيو آهي ۽ اندو ئي هليو ويندو. گورو امرداس صاحب جن فرمائين ٿا:
"مايا ڌاري امت انڌا ٻولا سبد نه سنئي بهو رول گهچولا."
انسان مايا جي پدارٿن ۾ ئي ڦاٿو پيو آهي. ڪيس انهيءَ ڳالهه جي ڪابه ڄاڻ ڪانهي. هو اندو آهي ڄاڪاڻ ته هن اندريون اکيون نه کوليون آهن. هو ٻوڙو به آهي ڇو جو سندس اندريان ڪن به بند آهن. هنجي اندر ڪڏهن نه بند ٿيڻ وارو ڪيرتن ٿي رهيو آهي. گورو امرداس صاحب جن فرمائين ٿا:
"ڪل ڪيرت سبد پڇان، ايها ڀگت چوڪي ايمان."
يعني تنهنجي اندر اکنڊ ڪيرتن ٿي رهيو آهي، جي اهو ٻڌين ته جمڻ ۽ مرڻ کان ڇٽي پئين. هندو، مسلمان، ڀنگي، چمار، سڀني اندر اهو ڪيرتن ٿي رهيو آهي. جيڪڏهن اهو ڪيرتن انسان نه ٻڌي سگهيو ته جهڙو ٻوڙو آيو تهڙو ئي هليو ويندو. ٻاهريان ڪيرتن ۾ ڪلاڪ، چار ڪلاڪ، ڏه ڪلاڪ ٻڌي سگهبا پر اندريون ڪيرتن اٺ ئي پهر ٿي رهيو آهي. جڏهن موت ايندو تڏهن بند ٿيندو. باڻي چوي ٿي:
"اکنڊ ڪيرتن تن ڀوجن چورا کهه نانڪ جن ستگور پورا."

ست سنگ جا وچن. (۵)

راڳ مانجهه - محلا ۳.

اس غنا مهه اڪت پنڊارا،
تس وچ وسيءَ هر الک اپارا.

سري گرو امرداس صاحب، ٽين پاتشاهي فرمائين ٿا ته هي جيڪو اسانجو وجود يعني سرير آهي سو روح جي رهڻ جي جڳهه آهي. انهيءَ ۾ بيشمار رڳون، سڌيون، شڪتيون ۽ طاقتون آهن، بلڪ خود مالڪ اڪال پرک به منجهس آهي، جو ٻاهر نه ڪٿهن ڪي ملي، نه ملندو. شايد ڪو ائين چوي ته مالڪ ذري ذري ۾ موجود آهي. اهو آهي، پر اهڙيءَ طرح جيئن کير ۾ گيهه. کير ڏسڻ ۾ اچي ٿو پر ان ۾ گيهه نٿو ڏسڻ ۾ اچي. ڪٿهن کير مان گيهه نه ڪڍيو هجي ۽ پوءِ به چوي ته هي گيهه آهي، اها ڳالهه ڪيتري قدر درست آهي؟ گيهه ۾ پوريون تري سگهجن ٿيون ۽ کير ۾ نه. گيهه ۾ سيرو ٺهي سگهي ٿو پر کير ۾ نه. گيهه ۾ لوڻ ڳري ويندو پر کير ۾ نه. جڏهن کير مان ڏڌ ڄمائبو ۽ ان کي ولوڙي مکڻ ڪڍبو ۽ مکڻ کي رجائي گيهه ڪڍبو تڏهن ئي ان کي گيهه ڪوٺي سگهبو ۽ اهو گيهه جو ڪم ڏيندو. جهڙيءَ طرح کير ۾ گيهه آهي پر ڏسڻ ۾ ڪونه ٿو اچي، ساڳيءَ طرح مالڪ به ذري ذري ۾ موجود آهي پر ڏسڻ ۾ نٿو اچي. جيئن جتن ڪرڻ سان کير مان گيهه نڪري ٿو اهڙيءَ طرح محنت ڪرڻ سان اندريون پردو کلي ٿو ۽ مالڪ ڏسي سگهجي

هر هر هر هر جن اُتم،
ڪيا اُپما ڪن ڪي ڪيجيءِ.

سري گورو رامداس جن فرمائين ٿا ته هن دنيا ۾ ٻه شيون
نام آهن. هڪ رام ۽ هڪ رام جا پيارا. جي نصيبن سان ملي
وڃن ته جيڪر اسين رام جي پيارن کي ڪهڙو لقب ڏيون؟
يا ڪهڙو خطاب ڏيون؟ ڪهڙي نالي سان کين ياد ڪريون؟
اهو اُنهي ملي ٿا ٻڌائين.

رام نام ڪل اور نه اُپما،
جن نانڪ ڪرپا ڪريجيءِ.

گورو رامداس جن چون ٿا ته رام جي پيارن کي اسين چونه
رام ئي ڪونيون؟ ڇاڪاڻ ته جڏهن قطرو سمنڊ ۾ ملي وڃو
ته سمنڊ ئي ٿيو. اسين ٻوءِ انهيءَ کي سمنڊ ڪونيون ٿا. ساڳيءَ
طرح رام جا پيارا، جيڪي رام ۾ ملي ويا آهن، انهن کي
رام ئي چوڻ گهرجي.

فرمائين ٿا ته جن کي رام جو رنگ چڙهي ويو، اهي هميشه اندر ۾ امرت پيا پين .

بسڏا سپنت ديپ هيءَ ساگر،
ڪي ڪنچن ڪاڍ ڌريجيءَ .

هاڻ مثال ڏيئي سمجهائين ٿا ته هن دنيا جا ست ديپ آهن ۽ ست سمنڊ آهن. جڪڏهن انهن ستن ديپن ۽ ستن سمنڊن مان سچو سون ڪڍجي ۽ جيڪي رام جا پيارا آهن، جن کي رام نام جو سواد اچي ويو آهي، جيڪي سچو امرت پين ٿا، انهن کان پڇو ته توهان کي رام کپي يا ستن سمنڊن ۽ ستن ديپن جو سون؟ اڳتي فرمائين ٿا:

ميري ٺاڪر ڪي جن اِنهه نه باڇهه،
هـر مـانگهه هـر رس ديجيءَ .

ته اهي نام جا پيارا، رام يعني نام جو رس گهرندا پر اهو سون ڪونه گهرندا.

ساڪٽ نـر پرائي سد پـوُڪـي،
نت پـوُڪـن پـوُڪـه ڪريجيءَ .

فرمائين ٿا ته جن پردو نه کوليو، اندر رام نام جو سواد نه چکيو انهن کـي جا ڪرڻي؟ منمک. اهي بکيا آيا ۽ بکيائي هليا ويندا. انهن جي اندر اها دولت لڪل هئي ۽ لڪل ئي رهجي وئي .

ڏاوت ڏاءِ ڏاوهه پـريت مائيا،
لـکم کوسن کو بـسـت ديجيءَ .

فرمائين ٿا ته جيڪي مايا سان پيار ڪن ٿا ۽ جيڪي رام کي پيار ڪن ٿا، ان جي وچهه لکن ڪوهن جو فرق آهي. هِن جو طرف هڪڙو آهي، هُن جو طرف ٻيو آهي .

ستگور امر امر هيءِ ناڪر،
پـــر ساگـر پگٽ ڪريجي.

فرمائين ٿا ته واهگورو اَگم آهي. ستگورو واهگوروءَ جي
ديس ۾ وسندڙ آهي تنهنڪري اهو به اَگم آهي. هر ڪنهن
انسان جي اَندر اَمرت وسي رهيو آهي تنهن ڪري سندس
فرض آهي ته گوروءَ کي پائي، اَندريون پردو کولي، انهيءَ
اَمرت کي پيئي.

ڪرپا ڪرپا ڪر دين هم سارنگ،
اِڪ بـــونـــد نـــام مکہ ديجيءِ.

سارنگ چوندا آهن پپيهي کي. هيٺئين سري گورو رامداس
جن پرارٿنا ٿا ڪن، "اي مالڪ! مان پپيهو آهيان. منهنجي
اَندر اَمرت جو سمند آهي. ڪرپا ڪري هڪ بوند منهنجي
وات ۾ وجهو."

لالن لال هيءِ رنگن، من رنگن ڪؤ گور ديجيءِ.

پهرين فرمايائون ته مالڪ تڏهن هٿ ايندو جڏهن اَمرت
پيئبو. هاڻ چون ٿا ته من رنگڻ کانسواءِ مالڪ نه ملندو.
للاريءَ کي رنگريز (رنگ چاڙهيندڙ) ڪوٺبو آهي. رنگڻ
ڇٽبو آهي للاريءَ جي مٽڪيءَ کي. ستگورو رنگريز آهي. هن
جي مٽڪي ڳوڙهي رنگ سان ڀريل آهي. هو ڪنهن کي ٿو
نگي؟ من کي. ڪنهن جي من کي؟ جيڪو پنهنجو من
ندس حوالي ڪري. انسان پنهنجو تن به ڏئي ٿو، ڌن به
ئي ٿو، پر من نٿو ڏئي. جهڙيءَ طرح استري پنهنجي پتيءَ
ن سڀ ڪجهه ڏيئي ڇڏي ٿي پر من نه ٿي ڏئي. جيڪڏهن
ئي ته پوءِ رهيو ڇا؟ ڪجهه به نه.

رام رام رام رنـگ راتـــي،
رس رسڪ گٽڪ نت پيجيءِ.

يٿين آئي ويو. سو مطلب اهو آهي تہ جيڪي ۽ سمت سڪيد پهتل آهن انهن سڀني جي تعليم ساڳي آهي. جيڪا تعليم دادوَ جن جي آهي ساڳي پلٽو صاحب جن جي آهي، ساڳي سوامي جن جي ۽ ٻين سنتن جي آهي. پر انهن جي تعليم جو شريعت ۽ مذهبي پابندين سان ميل ڪونهي. هرهڪ آدميءَ جي اندر امرت وسي رهيو آهي پر جڏهن ڏهين گلي ڪولي اندر ويندو تڏهن اهو امرت حاصل ڪري سگهندو.

ڪرپا ڪرپا ڪر پياري،
گـور سبدي هر رس پيجيءَ.

امرت رس هرهڪ جي اندر آهي. پر جيستائين گرو نہ ملي، اهو شبد (نام) نہ ڏني ۽ انسان شبد جي ڪمائي ڪري اندر نہ چڙهي، تيستائين اهو امرت نہ ملندو. انهيءَ ڪري گرو رامداس جن چئي رهيا آهن تہ توهين مونکي شبد ڏيو ۽ شبد ذريعي اهو امرت ڏيو.

ڪايا نگر نگر هـيءِ نيڪو،
وچ سؤدا هر رس ڪيجيءِ.

فرمائين ٿا تہ هيءَ سرير هڪ وڏو شهر آهي، جنهن ۾ هر ڪنهن قسم جو سؤدو موجود آهي، پر اسان کي انهيءَ ۾ داخل ٿي، هريءَ جي رس جي گهرا ڪرڻي آهي، جنهن وسيلي ٿي مڪتي ملندي.

رتن لعل اموِل امولڪ، ستگور سيوا ليجيءِ.

جڏهن مٿي چڙهبو تڏهن نام هٿ ايندو. نام قيمتي جواهر آهي، قيمتي هيرو آهي، قيمتي لعل آهي، جنهنجو ملهہ ڪٿي نٿو سگهجي، املهہ آهي. جيترو ستگوروءَ سان وڌيڪ پيار هوندو اوترو ٿي جلدي (اندر) مٿي چڙهبو.

فرمائين ٿا ته اهو رام سڀني عالم جي جانين جي جان آهي. اهائي تت وستو آهي پر جڏهن من جي مت ڇڏي، گرو جي مت وٺبي تڏهن رام روپي تت نڪرندو.

نؤ دروازي نوين در ڦيڪي،
رس انمرت دسوين چوئيجي.

اسان جي سرير ۾ نؤ دروازا آهن. ٻه اکيون، ٻه ڪن، ٻه نڪ جا سوراخ، هڪ وات ۽ ٻه هيٺ جا سوراخ. انهن ۾ جيڪا لذت آهي سا ڪنهن ڪم جي ڪونهي، جيڪا لذت انهن دروازن کان مٿي وڃي ملي ٿي انهيءَ سان ٿي من وس اچي ٿو. اها سکيا گرو نانڪ صاحب جن جي آهي، ڪيڏي نه اُتم سکيا آهي! جڏهن ڪو گرمت صاحب جي شبدن جو اُرٿ اهڙي ريت ٿو ڪري ته ماڻهو پڇن ٿا ته ڀائي تون راڌا سوامي ته ڪونه آهين؟ جڏهن مان مهاراج جن (پرم سنت ستگورو بابا جئمل سنگهه جي) وٽ ويس تڏهن مون عرض ڪيو مان ته ڪرپا ڪري نام ڏيو پر راڌا سوامي نه ڏيو. فرمايائون ته توکي اهو ڪنهن ڏنو ته پرڀاءِ نه ڪهڙي ٻاڻي تون نت نيم سان پڙهندو آهين؟ مون جواب ڏنو، ”جاپ صاحب ۽ جپ جي صاحب“ نت نيم سان پڙهندو آهيان. تنهنتي پڇيائون ته گرو گوبند سنگهه صاحب جن جاپ صاحب ۾ واهگوروءَ جا گهڻا نوان نالا رکيا آهن؟ مون جواب ڏنو، ”اٽڪل چوڏهن سؤ ليندا.“ فرمايائون ته انهن ته چوڏهن سؤ رکيا پر جي اسان واهگوروءَ جو هڪ نالو ”راڌا سوامي“ رکيو ته توکي ڇو ٿو اَنٽري؟ اُلي ”سار وچن“ پوٿي پيٽي هئي. اها کولي ڇپائون ته هي پڙهه. پڙهيم، لکيل هو:

”راڌا آد سرت ڪا نام سوامي آد شبد نج ڌام،
سرت شبد اور راڌا سوامي دونو نام ايڪ ڪر جاني.“

ڪانہ ماندي. رام لفظ (Word) ڪوٺهي ۾ شڪتي (Power) آهي جا ڪروڙين ڪنڊن برهمنڊن کي پيدا ڪري ٿي، هلائي ۽ سنڀالي ٿي. گورو امرداس صاحب جن فرمائين ٿا:

"رام رام سڀ ڪوءِ ڪهي، ڪهئي رام نہ هوئي،
گرپرسادي رام من وسي، تان ڦل پاوي ڪوئي."

ڪبير صاحب جن پڻ فرمائين ٿا:

"ٻن ڏنکي ٻن ارس پرس کي نام لئي ڪيا هوءِ،
ڏن ڪي ڪهي ڏني جي هووي، نرڏن رهي نہ ڪوءِ."

جيڪڏهن "رٻا رٻا" يا "سون سون" چوڻ سان انسان شاهوڪار ٿي وڃي تہ پوءِ ڪم ڪار ڪرڻ جي ڪهڙي ضرورت؟ فرمائين ٿا تہ اسان جي رام جي معنيٰ اها شڪتي آهي جا روح ۽ آتما ٿيندي، اسانجي روم روم ۾ سمائي پيئي آهي ۽ اها شڪتي، شبد ٿيندي اندر ۽ ٻاهر، ذري ذري ۾ وجي رهي آهي. اهو شبد ڪڏهن بہ بند نٿو ٿئي. لوهين سمهي ٿو پر هو نٿو سمهي. انهيءَ کي ڪرلن بہ چئجي ٿو.

هر هر نام انمرت رس مينا،
گور مت سهجي پيجيءَ.

فرمائين ٿا تہ اهو رام سيني جي اندر آهي. بيحد منو ۽ بيحد پيارو آهي پر جيستائين انسان پنهنجي مت ڇڏي گورو جي مت لي نہ هلندو تيستائين اهو رام نہ ملندس ۽ مڪت ڪونہ ٿيندو. جڏهن گوروءَ جي صلاح مڃي يا سندس هدايت وٺي سهج سماڌيءَ ۾ ويندو، تڏهن نام سان ميلاپ ٿيندس، بنا نام مڪتي اصل ڪونہ ملندس.

ڪاست مهه جرۓ هيءَ ٻسنتر،
مت سنجم ڪاڍ ڪڍيجيءَ،
رام نام هيءَ جوت سبائي،
تت گور مت ڪاڍ لئيجيءَ.

ست سنگ جا وچن- (۴)

راڳ ڪلياڻ محلا ۴ - اشٽپديون

رامــا رم رامو سن من ڀيجيءَ .

من کي قابو ڪرڻ جي، سڀني برهمانڊ ۾ هڪ ئي دوا آهي. جيڪڏهن رشين منين من وس ڪيو ته انهيءَ دوا سان، جيڪڏهن ولين ۽ پيغمبرن ڪيو، ته به انهيءَ دوا سان. جيڪڏهن باهه ۾ وڌيڪ ڪاٺيون وجهندا ته پنيت مچندو، پر جي پاڻي وجهندا ته وسامي ويندي. ساڳيءَ طرح من کي جيترا مزا ۽ سواد ڏبا اوترو ئي ترشنا وڌندي رهندي. جڏهن نَوَ دروازا ڇڏي مٿي چڙهبو ته اتي اَمرت وسي رهيو آهي. جيستائين اهو اَمرت نه پيئبو ليستائين من وس نه ايندو. اسان جو جيڪڏهن ڪو دنيا ۾ ڪو دشمن آهي ته من. فرمائين ٿا ته جيڪڏهن من وس ڪرڻو آهي ته رام ۾ رمي وڃو. هاڻ سوال ٿو اٿي ته ڪهڙو رام آهي جنهن ۾ رمي وڃڻ سان من وس ۾ ٿو اچي. رام چار آهن. ڏسو ڪبير صاحب جن ڇا ٿا فرمائين:

"ايڪ رام دسرٿ ڪا بيٽا، ايڪ رام گهٽ گهٽ ۾ بيٺا،
ايڪ رام ڪا سڪل پسارا، ايڪ رام سڀ هون سي نيارا."

هڪ رام دسرٿ جو پٽ هو جو ترينا جڳ ۾ آيو ۽ پنهنجو ڪم ڪري هليو ويو. ٻيو رام من آهي. ٽيون رام برهم آهي جنهن جي هيءَ سڀني رچنا آهي. چوٿون رام، ست نام آهي. جيستائين انهيءَ رام سان لِوَ نه لڳندي ليستائين مڪتي

اجي ٿي. ٻوءِ
انهيءَ کي ٻڪڙي پور غفا جي ڏن ٻڌڪ ۾ اچي ٿي. انهيءَ
انهيءَ کي ٻڪڙي سچ کنڊ جي ڏن ٻڌڪ ۾ اچي ٿي. انهيءَ
ٿاسي ٻيا آهن. ٻه
سچ کنڊ ديس مان ٿي اسن هتي اچي
وياسين لـ ٻوءِ نه
جيڪڏهن هڪ واريءَ سچ کنڊ ڀيٽي
اچڻ نه وچڻ ٻوندو.
اهو ٻدارٿ گرو ڏنيتو. گرو نانڪ صاحب جن فرمائين
ٿا ته جيڪر شبد جي کمائي ڪري انهيءَ ديس ۾ ڀيٽي
وڃيڻو انهيءَ جا وڏا ۽ اوچا ڀاڳ آهن. اسين انهيءَ جا داس
آهيون. شبد اپياسي گرو هندن ۾ به آهن، مسلمانن ۾ به
آهن ۽ ڪڏهن ڪڏهن ۽ ٻاڳن سان ملن ٿا.

ويندو، پر جيڪڏهن گلاس کي سڌو ڪري رکبو ته ضرور ڀرجي ويندو. اهڙي طرح جڏهن اسان جي هردي جو ڪمل سڌو هوندو تڏهن اهو امرت سان ڀربو. اسان ۾ واهگورو ۽ جي وچ ۾ جيڪڏهن ڪو پردو آهي ته من جو. جيڪي هاءِ هاءِ ٿا ڪن ته من نٿو لڳي اهي محنت نٿا ڪن. جي محنت ڪن، اندر وڃي مٿي چڙهن، ته امرت ضرور ملندن. پر اسان جي محبت لڳي پيئي آهي دنيا سان، پوءِ ملندو ڇا؟ گورو تيغ بهادر صاحب جن فرمائين ٿا:

”من مائيا مين رم رهيو نڪست ناهين ميت،
نانڪ مورت چتر جيون ڇاڊت ناهِ ڀيت“

جهڙيءَ طرح ڪنهن ديوار تي تصوير اُڪريل هجي ۽ اسين انهيءَ کي چئون ته اسان سان اچي ڳالهه ٻولهه ڪر ته اها ڪيئن ديوار ڇڏي لهي اچي اسان سان ڳالهيون ڪندي؟ اهڙيءَ طرح اسان جو من دنيا جي پدارٿن ۾ جڪڙيو پيو آهي. پر جڏهن اُتي امرت پيئندو تڏهن قيد ٿي ويندو ۽ من قيد ٿيو ته روح يا آتما آزاد ٿي ويندي. اندر ۾ مڌر کان مڌر ۽ سريلا راڳ ٻڌڻ ۾ ايندا ۽ امرت رس پيو پيبو. اهو راڳ ڪڏهن کان شروع ٿيو آهي؟ جڏهن کان دنيا ٺهي آهي. ڪڏهن بند ٿيندو؟ جڏهن دنيا ختم ٿيندي. انهيءَ راڳ ذريعي روح کي مٿي چڙهڻو آهي.

سڀ سکيئان پنڇي ماي گورمک نج گهر واس،
سبد کوج اِهہ گهر لهيءَ نــانڪ تاڪا داس.

اندر جڏهن شبد پرگهٽ ٿئي ٿو تڏهين ٻهرئين ديس جي ڌن ٻڌجي ٿي، جا سهنس دل ڪنول ۾ ونيو وڃي. انهيءَ کي پڪڙي برهم ديس جي ڌن ٻڌڻ ۾ اچي ٿي. وري انهيءَ کي پڪڙي پار برهم جي ڌن ٻڌڻ ۾ اچي ٿي ۽

ستگروءَ کان راهه ولي، ته دروازا جڏهن ڏني، ڏهين ٽلي کول، سکمن جي راهه کان تارا منڊل، سورج ۽ چندرما منڊل لنگهي وڃ، جڏهن سکمن ۾ ايندين تڏهن راڳ ٻڌڻ ۾ ايندو. ٻاهريان راڳ باجا ته ٻه، ڪلاڪ، چار ڪلاڪ وڄي بند ٿيو وڃن. پر جيڪي باجا تنهنجي اندر آهن اهي ڪڏهن بند ٿيا نٿا ٿين. جڏهن موقعو ايندو تڏهن بند ٿيندا. پوءِ فرمائن ٿا ته جڏهن اهو راڳ ٻڌبو تڏهن ڪام، ڪروڌ، آشائون ۽ منسائون مري وينديون. انهيءَ راڳ جو نمونو ٻاهر آهيئي ڪونه. اهو اڪٿ آهي ۽ ان جو بيان ڪري نٿو سگهجي. انهيءَ کي ٻڌڻ جون اندريون هيٺيون پنهنجو ڪم نٿيون ڪن. تڏهن اها ڪيفيت ڪڏهن پيدا ٿيندي؟ جڏهن ٽون سکمن مان ٽپي پار برهم ۾ پهچندين. هتي پهچي، آتما يا روح ٽن ستول، سوکسم، ڪارڻ، اهي ٽئي سرير، من ۽ مايا، ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهه، اهنڪار ۽ ٻيئي گڻ لهيو وڃن. اهڙيءَ طرح جڏهن سڀ پردا لهي ٿا وڃن، تڏهن آتما ننگي ٿيو پوي ۽ چوي ٿي ته ”مان آتما آهيان“. اها حالت ستگوروءَ جي ڪرپا سان حاصل ٿئي ٿي.

اَلک ڪمل امرت پرنا اِهه من ڪتهه نه جاءِ،
اجپا جاپ نه ويسريءَ آد جگاد سماءِ.

فرمائين ٿا ته جهڙيءَ طرح هر ڪنهن جي اندر ۾ راڳ وڄي رهيو آهي اهڙيءَ طرح هرهڪ اندر سچو امرت پڻ پوسي رهيو آهي. لوهين چولدا ته پوءِ اسان کي ملي ڇو ڪونه ٿو؟

اسان جي هردي جو ڪمل اُبتو ٿيو پيو آهي، اسان جو ڌيان دنيا جي سامانن ۽ پدارٿن ڏانهن لڳو پيو آهي. جهڙيءَ طرح ڪنهن گلاس کي اونڌو ڪري رکو پوءِ چاهي ڪيتري

ٿو برسات ... پوي ته به انهيءَ ۾ هڪ ڦڙو به ميڻهن جو نه

هميشه لاءِ اَحسانمند رهي ٿو. اهڙيءَ طرح ستگورو جيڪو اسان کي هن چوراسيءَ جي قيد خاني مان ڇڏائي ٿو انهيءَ جو اَحسان ڪيترو؟ جڏهن سک ستگوروءَ جي شرن ۾ پئي ٿو تڏهن ستگورو کيس ٻڌائي ٿو ته تنهنجي اندر پنج شبد وڄي رهيا آهن. نه فقط تنهنجي اندر، پر ڪتري، برهمڻ، يهودي، عيسائي چاهي ڪهڙيءَ به قوم جو ڇونه هجي، هرهڪ جي اندر پنج شبد وڄي رهيا آهن. جيڪو انهن شبدن جو پتو ڏئي، جيڪو انهن شبدن کي پرگهٽ ڪري، انهن سان ملائي ڇڏي اهو ستگورو آهي.

ديپ لوءَ پاتال تهم کنڊ منڊل حيران،
تار گهور باجنتر تهم ساچ تخت سلطان.

اِنسان جي اندر ڪروڙين ملڪ، ڪروڙين پهاڙ، ڪروڙين درياهه، ڪروڙين سورج ۽ چنڊ آهن. انهن کان به وڏو هن سڄي دنيا جي ڌڻي وارو خود خدا، تنهن جو تخت به سندس اندر آهي. ڇا توهين اها ڳالهه مڃيندا؟ جيڪڏهن مڃون ته اسان جي اندر ۾ واهگوروءَ جو واسو آهي ته هوند ڪوڙ ڳالهايون ۽ ٻيا برا ڪرم ڪريون؟ هرگز نه. اسين ته ائين ٿا سمجهون ته هو ڪتابن، گرنٿن، تڪاڻن ۽ مندرن ۾ لڪي ويٺو آهي. جيڪر ڪنهن ڏهن سالن جي ٻالڪ جي حاضريءَ ۾ ڪو برو ڪم يا زناهه ڪاري ڪري سگهجي؟ نه. انهيءَ مان ثابت آهي ته اسان کي مالڪ جو، ڏهن سالن جي ٻالڪ جيترو به ڀپ ڪونهي. جيڪڏهن ڀپ ڪونهي ته ستگورو ڇا ڏئي؟ هاڻ سوال اُٿي ٿو ته ڪهڙي رستي اندر وڃجي، اکين جي، ڪنن جي، واڇ جي يا نڪ جي. اڳتي فرمائين ٿا.

سکمن ڪيءَ گهر راگ سن سن منڊل لو لاءِ،
اڪٿ ڪٿا بيچاريئي منسا منهه سماءِ.

ست سنگه جا وچن- (۳)

ملار جي وار- محلا ۱.

گُر مهِ گُر دکاءِ ڏيکه سو ستگور پورکه سجاڻ،
پنچ سبد ڌنکار ڌن تهه باجيءِ سبد نيساڻ.
کهين سري گورو نانڪ صاحب

ڀڄوس پاتشاهيءَ کان پڇيو ته گوروءَ جي نشاني ڪهڙي آهي؟ گورو جا لڇڻ ڇا آهن؟ گوروءَ جي مطالب ڪيئن ڪجي؟

تنهن تي مهاراج جن فرمايو ته هيءَ جيڪا آتما يا روح آهي، هيءَ سڀ انڊيءَ جو گهر آهي، پر هي گهر هميشه رهڻ وارو ڪونهي. هر هڪ آتما بنبنتي ڪرمن انوسار ڪڏهن ڪيڙو، ڪڏهن پتنگ، ڪڏهن انسان، ڪڏهن حيوان بڻجي ٿي ۽ اهڙيءَ طرح جنم ۽ مرڻ جو ڦيرو پوندو رهي ٿو. ڪڏهن ڪو سچو گورو يا ڪامل مرشد ملي وڃي ۽ اسان

هميشه لاءِ احسانمند رهي ٿو. اهڙيءَ طرح ستگورو جيڪو اسان کي هن چوراسيءَ جي قيدخاني مان ڇڏائي ٿو انهيءَ جو احسان ڪيترو؟ جڏهن سڪ ستگوروءَ جي شرن ۾ پئي ٿو تڏهن ستگورو کيس ٻڌائي ٿو ته تنهنجي اندر پنج شبد وڄي رهيا آهن. نه فقط تنهنجي اندر، پر ڪتري، برهمڻ، يهودي، عيساني چاهي ڪهڙيءَ به قوم جو ڇو نه هجي، هر هڪ جي اندر پنج شبد وڄي رهيا آهن. جيڪو انهن شبدن جو پتو ڏئي، جيڪو انهن شبدن کي پرگهٽ ڪري، انهن سان ملائي ڇڏي اهو ستگورو آهي.

ديپ لوءَ پاتال تهه کنڊ منڊل حيران،
ڪار ڳهور باجنتر تهه ساچ تخت سلطان.

انسان جي اندر ڪروڙين ملڪ، ڪروڙين پهاڙ، ڪروڙين درياه، ڪروڙين سورج ۽ چنڊ آهن. انهن کان به وڌو هن سڀني دنيا جي ناهڻ وارو خود خدا، تنهن جو تخت به سندس اندر آهي. ڇا توهين اها ڳالهه مڃيندا؟ جيڪڏهن مڃون ته اسان جي اندر به واهگوروءَ جو واسو آهي ته هوند ڪوڙ ڳالهايون ۽ پيا برا ڪرم ڪريون؟ هرگز نه. اسين ته ائين ٿا سمجهون ته هو ڪتابن، گرنٿن، تڪاڻن ۽ مندرن ۾ لڪي وينو آهي. جيڪر ڪنهن ڏهن سالن جي ٻالڪ جي حاضريءَ ۾ ڪو برو ڪم يا زناه ڪاري ڪري سگهجي؟ نه. انهيءَ مان ثابت آهي ته اسان کي مالڪ جو، ڏهن سالن جي ٻالڪ جيترو به ڀئو ڪونهي. جيڪڏهن ڀئو ڪونهي ته ستگورو ڇا ڏئي؟ هاڻ سوال اٿي ٿو ته ڪهڙي رستي اندر وڃجي، اکين جي، ڪنن جي، وات جي يا نڪ جي. اڳتي فرمائين ٿا.

سکمن ڪيءَ گهر راڳ سن سن منڊل لو لاءِ،
اکٿ ڪٿا بيچاريئي منسا منهه سماءِ.

ستسنگہ جا وچن- (۳)

ملارڪي وار- محلا ا.

گھر مہ گھر دکاۓ دیئہ سو ستگور پرکہ سجاڻ ،
پنچ سبد ڌنڪار ڌن تھہ باجيۓ سبد نيساڻ .

ڪنھن سري گورو نانڪ صاحب پھرين پاتشاھيۓ کان پڇيو تہ گوروۓ جي نشاني ڪھڙي آھي؟ گورو جا ڪو ڏلي؟ گوروۓ جي سڃاڻپ ڪيئن ڪجي؟

تنھن تي مھاراج جن فرمائس تا تہ ھيۓ جيڪا آتما يا روح آھي، ھيۓ سرير انھيۓ جو گھر آھي، پر ھي گھر ھميشہ رھڻ وارو ڪونھي. ھرھڪ آتما پنھنجي ڪرمن انوسار ڪڏھن ڪيڙو، ڪڏھن پتنگ، ڪڏھن انسان، ڪڏھن حيوان بنجي ٿي ۽ اھڙيۓ طرح جنم ۽ مرڻ جو ڦيرو پوڳيندي رھي ٿي. جڏھن ڪو سچو گورو يا ڪامل مرشد ملي وڃي ۽ اسان کي رستو ڏسي، تہ پنھنجي اصل گھر پھچي وڃون. سو جيڪو اسان کي پنھنجي گھر يعني پنھنجي سرير پر پنھنجو اصلي گھر ڏيکاري، اھو اسانجو گورو آھي. ڪروڙين جگہ گذري ويا آھن اسين پنھنجي ديس (سچ کنڊ) مان پرديس (دنيا) پر اچي پئجي رھيا آھيون. ھاڻ جيڪڏھن ڪو اسانکي پنھنجي مالڪ سان ملائي انھيۓ کان مٿي ٻيو احسان ڪھڙو؟ ڪنھن جو ٿ ئ. جيڪڏھن ڪو شخص ڪنھن قيديۓ کي جيل مان ھميشہ لاءِ آزاد ڪرائي ڇڏي تہ ھو ان جو

گور ڪي سيوڪ ڪؤ دکہ نہ بيابيۓ ،
گور ڪا سيوڪ دهہ دس جاپيۓ ٠

جيڪڏهن (ڪمائي ڪرڻ سان) گورو اندر ۾ درشن ڏئي تہ انهيءَ سان سکہ ڳالهيون ۾لهيون ڪري ٿو، ٻيءَ سکہ کي ڪوبہ دک ڪونهي ٠ اگر ڪو ڪولو ڪرم اچي وڃو تہ پيار سان پرڳيندو ٠ ڇو تہ کيس خبر آهي تہ جڏهن اهو پورو ٿيندو تڏهن سڀ شکہ ٿي ويندا ٠

گور ڪي مهما ڪٿن نہ جائي ،
پار برهم گور رهيا سمائي ٠

ڇون ٿا تہ گوروءَ جي ڪهڙي مهما ڪجي! گورو پار برهم آهي ، گورو پرميشور آهي ، گورو ست پرش آهي ٠

ڪهہ نانڪ جا ڪي پوري ڀاڳہ ،
گور چرني تا ڪا من لاگہ ٠

هاڻ گورو صاحب فرمائين ٿا تہ جنهن جو تمام اُتم ڀاڳہ آهي ، انهيءَ جوئي گوروءَ سان پورن پيار ٿئي ٿو ۽ من جو گوروءَ سان نالو جڙي ٿو ٠ نہ تہ ڪام ، ڪروڌ ، لوڀ ، موہ ، اهنڪار ۽ ٻيا سنساري ماٺهو ، من کي گوروءَ طرف وڃڻ ٿي نٿا ڏين ٠ تمام وڏا ڀاڳہ هجن جو انساني چولو ملي انهيءَ کان وڏا ڀاڳہ هجن جو ستگرو ملي ۽ نام ملي ٠ بس ٠

سک ڪٿي نظر نٿو اچي.

و نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

„سچ ٿان پر جاڻيي سـڪ سچي لـهي،
ديا جاڻي جيءَ ڪي ڪڇ پن دان ڪري"

سک جو ڌرم آهي ته ستگوروءَ کان اپديش وٺي، ڪمائي
ڪري اندر وڃي. فرمائين ٿا:

„سچ ٿان پر جاڻيي جان آتم تيرٿ ڪري نواس"

جيڪو ڏسوين ڏوار ۾ پهچي، الي سچي آمرتسر ۾ اشنان
ڪري ٿو اهو سچو سک آهي. چون ٿا ته جيڪڏهن ڪنهن جو
من گوروءَ جي چرڻن ۾ لڳي وڃي ۽ اندر گوروءَ جو درشن
ٿي وڃي ته پوءِ ٻيو ڇاجو؟ پوءِ ڏک ۽ سک اثر نٿو ڪري.
شانتي اچيو وڃي. گرو آمرداس صاحب جن فرمائين ٿا:

„نانڪ جن ڪو ستگور مليا تن ڪا ليکا نبڙيا"

گور ڪي سيوا پائي مان، گور او پر سدا قربان.

جيڪڏهن گوروءَ جو سچو سيوڪ لڳي ته سيڪنڊ تائين
ڪير ۾ نٿو روڪي سگهي. سدو الي پهچي، مان پاڻهي ٿو.
گرو ارجن صاحب جن فرمائين ٿا ته اهڙي گوروءَ تان اسين
بار بار بلهار آهيون، قربان آهيون.

گور ڪا درسن ديکـــــ نهال،
گور ڪي سيوڪ ڪي پورن گهال.

جيڪڏهن سک گوروءَ جو درشن ڪري بيحد خوش ٿ
ٿي، ته سمجهو ته سندس ڪمائي اوچي آهي پر جيڪڏه
نندا ٿو ڪري ته سدو نرڪ ۾ ٿو پهچي. هڪ مهاتما چو

„بهج ڪرتي گوران ٿون بيمک نندا ڪرن ٻرالي،
ڪبي نرڪ ٿيهان دا واسا ٿبدي جم قصائي."

گوروءَ جي ذڪيل کي پرميشور ۾ نٿو سيالي.

لڳا ته اسان جو گوردوارو انهن جي رياست ۾ آهي اڻي
ٻاهران گهٽيڙي سگهون ٿا، ٻاٽيهي هؤ ٻيو سگهه انهن مان
ڪٽيندو. اهو ٻڌي سيني ٻچا او ۽ چوڻ لڳا ته اسان ڇو نه
ٻاڏڪي پيش ڪيو. آخر چوڻ لڳا ته ”اسان جي سمجهه ۾
ڪجهه به نٿو اچي بادشاهن جون رمزون بادشاهه ئي سمجهن.“
حقيقت ۾ اسين ناڻي ۾ سگهه آهيون پر اسان ۾ سچي سگهه جي
لياقت ڪانهي. هڪ دفعي ٻئي سري گورو اَرجن صاحب جن
کي عرض ڪيو ته اسان جي نياڻيءَ جو وواهه آهي هرهڪ
سگهه کان هڪ ٽڪو اوڳڙ ڪرائي ڏيندا ته اسان جو ڪارج ٿي
ويندو. گورو صاحبن چيو چڱو. پت ڏاڍا خوش ٿيا. انهن
ويچار ڪيو ته هيڏانهن قابل قدار ٿائين، هوڏانهن بنگال ٿائين
سگهه آهن، هزارين رپيا ڪنا ٿي ويندا. ڪجهه ڏينهن اهڙي
طرح گذري ويا. آخر هڪ ڏينهن همت جوڙي عرض ڪيائون
حضور! اسان کي هرهڪ سگهه کان ٽڪو ولي ڏيو. وري
گورو صاحبن چيو چڱو ۽ پيا ڀه مهنا گذري ويا. ٻئي وري
عرض ڪيو مهاراج! اسانکي شادي ڪرائڻي آهي ڪرپا
ڪريو. گوروجن چيو سياڻي ٿوهانکي ڏيندس. هاڻ سنئن
وٽ ڇا هوندو آهي؟ پت سوچڻ لڳا ته اوڳڙ ٿي ڪرنهي
پتو ناهي ته ڪٿان ڏيندو. جڏهن پيو ڏينهن ٿيو ته نه ڪا
سنگت ئي آئي نه پيتا ئي. گوروجن ساڍا چار ٽڪا ٻئي
جي اڳيان رکيا ۽ چيو ته هي ولو. پت حيران ٿي ويا، چوڻ
لڳا ته هي ڇا آهي؟ گورو صاحبن چيو ته پهريون سگهه
گورو نانڪ صاحب، ٻيو سگهه گورو اَنگد صاحب، ٽيون سگهه
گورو اَمرداس صاحب، چوٿون سگهه گورو رامداس صاحب ۽
اَڌ سگهه مان آهيان.

پت ڏاڍا ناراض ٿيا. خير وڌيڪ ڇا ٿيو ٿهڪي ڇڏي
ڳالهه جو مطلب اهو آهي ته سچو سگهه ٿيڻ ڏاڍو ڏکيو آهي.

گور پرميسر ايڪو ڄاڻ،
جو تس ڀاويءِ سو پرواڻ.

ڏاڍي ڏکي ڳالهه آهي. ايستائين من کي مڃائڻ ته گرو ۽ پرميشور هڪ ئي ڳالهه آهي. اهيءَ منزل تي پهچڻ ڪٺن ورلي جو ڪم آهي ڇو ته ته من ڪيترائي شڪ شبهه پيدا ڪري، اڙاؤ آڻيو ڇڏي. اها سکيا گرو نانڪ صاحب جن جي آهي. تمام اوچي منزل آهي. آسان ڪم ناهي.

گور چرڻي جا ڪا من لاڳيءِ،
دک درد ڀرم تا ڪا ڀاڳيءِ.

فرمائين ٿا ته نئون دروازا ڇڏي، سورج منڊل، چندرما منڊل ۽ تارا منڊل لنگهي، گروءَ جي چرڻن ۾ پيار لڳي ويو. پوءِ دک ڇا جو؟ جڏهن ڪا تڪليف ايندي ته ستگرو ان لاءِ ٻڌائيندو ته هي دک تنهنجي فلاڻي پوئين ڪرم ڪري آهي، تنهن ڪري پيار سان ڀوڳي وٺ. جيڪڏهن ٻالڪ پاڻ کي ماءُ جي گود ۾ ڇڏي ڏئي ته کيس ڪهڙو فڪر؟ ماءُ کيس سنان ڪرائيندي، ڌوئيندي، کارائيندي، پيئاريندي مطلب ته سندس سموري سنڀال ڪندي. اهڙي طرح جيڪڏهن سک پاڻ کي گروءَ جي حوالي ڪري ڇڏي ته کيس ڪو به دک نه ايندو. پوءِ باقي کيس ڪرڻو ڇا؟ "ملبا رام ٻي آنت سکه." هڪ دفعي حيدرآباد جي نظام، گرو گوبند سنگهه صاحب جن کي چيو ته پنج سک ڏياري موڪليو. گرو صاحب پنهنجن ديوان ۽ اهلڪارن وغيره کي چيو ته نظام جي حڪم جي تعميل ڪريو. هو چوڻ لڳا ته هرنام سنگهه، ويرسنگهه وغيره مضبوط ۽ بهادر سک آهن انهن کي موڪلي ڏيو. گرو صاحب کي ته فقط پريکشا وٺڻي هئي، کي موڪلڻو ڪونه هو. سو اهو حال ڏسي ڪلي چوڻ

لڳا ته اسان جو گوردوارو انهن جي رياست ۾ آهي اتي ٻاهران گهڻيئي سک وڃن ٿا، ٻاٽيهي هزُ پنج سک انهن مان ڪٽندو. اهو ٻڌي سيني پڇتايو ۽ چوڻ لڳا ته اسان جو نه ٻاٽڪي پيش ڪيو. آخر چوڻ لڳا ته ”اسان جي سمجهه ۾ ڪجهه نٿو اچي بادشاهن جون رمزون بادشاه ئي سمجهن.“ حقيقت ۾ اسين نالي ۾ سک آهيون پر اسان ۾ سچي سک جي لياقت ڪانهي. هڪ دفعي پنهنجي سري گورو ارجن صاحب جن کي عرض ڪيو ته اسان جي نياڻيءَ جو وواه آهي هرهڪ سک کان هڪ ٽڪو اوڳڙ ڪرائي ڏيندا ته اسان جو ڪارج ٿي ويندو. گورو صاحبن چيو چڱو. پٽ ڏاڍا خوش ٿيا. انهن ويچار ڪيو ته هيڏانهن قابل قنڌار ٿائين، هوڏانهن بنگال ٿائين سک آهن، هزارين رپيا ڪنا ٿي ويندا. ڪجهه ڏينهن اهڙي طرح گذري ويا. آخر هڪ ڏينهن همت جوڙي عرض ڪيائون حضور! اسان کي هرهڪ سک کان ٽڪو وٺي ڏيو. وري گورو صاحبن چيو چڱو ۽ پيا ٻه مهنا گذري ويا. پنهنجي وري عرض ڪيو مهاراج! اسانکي شادي ڪرائڻي آهي ڪرپا ڪريو. گوروجن چيو سياڻي لوهانکي ڏيندس. هاڻ سنتن وٽ ڇا هوندو آهي؟ پٽ سوچڻ لڳا ته اوڳڙ ٿي ڪونهي پتو ناهي ته ڪتان ڏيندو. جڏهن ٻيو ڏينهن ٿيو ته نه ڪا سنگت ئي آئي نه پيتا تي. گوروجن ساڍا چار ٽڪا پنهنجي جي اڳيان رکيا ۽ چيو ته هي ونو. پٽ حيران ٿي ويا، چوڻ لڳا ته هي ڇا آهي؟ گورو صاحبن چيو ته پهريون سک گورو نانڪ صاحب، ٻيو سک گورو انگد صاحب، ٽيون سک گورو امرداس صاحب، چوٿون سک گورو رامداس صاحب ۽ اڌ سک مان آهيان.

پٽ ڏاڍا ناراض ٿيا. خير وڌيڪ ڇا ٿيو تنهنکي ڇڏي ڳالهه جو مطلب اهو آهي ته سچو سک ٿيڻ ڏاڍو ڏکيو آهي.

گور پرميسر ايکو جاڻ،
جو تس پساويءِ سو پرواڻ.

ڏاڍي ڏکي ڳالھ آھي. انسانن من کي مھاڻا ڪ گورو ۽ پرميسور ھڪ ئي ڳالھ آھي. انھيءَ منزل تي پھچڻ ڪيھن ورلي جو ڪم آھي ڪ ڪ ڪ من ڪيترائي شڪ شبرہ پيدا ڪري، اٻاڙو آئيو چڙي. اھا سکيا گورو نانڪ صاحب جن جي آھي. تمام اوچي منزل آھي. آسان ڪم ناھي.

گور چرڻي جا ڪا من لاگيءِ،
دک درد ڀرم تا ڪا ڀاڳيءِ.

فرمائين ٿا ڪ نئو دروازا چڙي، سورج منڊل، چندرما منڊل ۽ تارا منڊل لنگھي، گوروءَ جي چرڻن ۾ پيار لڳي ويو. پوءِ دک ڇاجو؟ جڏھن ڪا تڪليف اچدي ڪ ستگورو ان لاءِ ٻڌائيندو ڪ ھي دک تنھنجي ڀلائي پوئين ڪرم ڪري آھي، تنھن ڪري پيار سان پرڳي وڃ. جيڪڏھن ٻالڪ ٻاھر کي ماءُ جي گود ۾ چڙي ڏئي ڪ ڪيس ڪھڙو فڪر؟ ماءُ ڪيس سنان ڪرائيندي، ڌوئندي، کارائيندي، پيئاريندي مطلب ڪ سڀ سمورو سنڀال ڪندي. اھڙي طرح جيڪڏھن سک ٻاھر کي گوروءَ جي حوالي ڪري چڙي ڪ ڪيس ڪو ۾ دک ڪ ايندو. پوءِ باقي ڪيس ڪرڻو ڇا؟ "مليا رام ني انت سک." ھڪ دفعي حيدرآباد جي نظام، گورو گوبند سنگھ صاحب جن کي چيو ڪ پنج سک ڏياري موڪليو. گورو صاحبن پنھنجن ديوانن ۽ اھلڪارن وغيرہ کي چيو ڪ نظام جي حڪم جي تعميل ڪريو. ھو چرڻا لڳا ڪ ھرنام سنگھ، ويرسنگھ وغيرہ مضبوط ۽ بھادر سک آھن انھن کي موڪلي ڏيو. گورو صاحبن کي ڪ فقط پريکشا وٺڻي ھئي، سکن کي موڪلڻو ڪونہ ھو. سو اھو حال ڏسي ڪلي چرڻا

سـت سنگ جا وچن - (٢)

راڳ گونڊ - محلا ٥.

گورو گورو گور ڪر مــن مور،
گـــورو بنا مين نـاهين هـــور.

هاڻ گورو اَرجن صاحب جن فرمائين ٿا ته اي من! تون گورو گورو ڪر. مونکي گوروءَ کان سواء ٻيو ڪوبه نظر نٿو اچي. انهيءَ برابر مونکي ٻيو ڪو پيارو ڪونهي. کهڙو نه اتم ويچار آهي!

گور ڪي ٽيڪ رهئه دن رات،
جاڪي ڪوءِ نـــه ميٽيءِ دات.

دنيا جون جيڪي به بخشيشون آهن سي سڀ ئي بقا
آهن. بادشاهتون، حڪومتون سڀ ناس ٿيو وڃن، پٽ ڏيٺرون
ه سڀ گذاري ويندا، پر جيڪا ڏات يا بخشيش گورو تو
ئي سا ڪڏهن به فنا ٿيڻي ناهي. هوُ کهڙي ڏات تو ڏئي؟
. جنهن کي تنکو چور چورائي ٿو سگهي، تنکو جمدوت
ي سگهن ۽ جنهن ڪري ڌرمراء جي دربار ۾ به وڇڙو
بوي. انهيءَ نام برابر ٻي ڪابه ڏات ڪانهي. وڏيڪ
ين ٿا ته اسين رات ڏينهن، سمهندي جاڳندي گوروءَ
يان ۾ مگن آهيون اسان کي ٻئي ڪنهن سان به پيار
ي.

وسي رهيو آهي. پر نه ستگرو مليو نه پردو کليو ۽ نه اَمرت
پياتائين. جيڪو ستگروءَ کان نام وٺي ڪمائي ڪري ٿو، ستگرو
انهيءَ کي پار پوڄ پر وليو وڃي ۽ جيڪو الي ڀڄي ٿو سو
اَمرت پيئي ٿو. گورو اَمرداس صاحب جن فرمائين ٿا:
"ڪاٿا اَندر اَمرتسر ساچا من پيوي ڀائي سڀائي هيءِ." سچو
اَمرتسر هن سرير اَندر آهي. پاڻ جي لاهڻ لاءِ سچي برهماند
۾ هڪ ئي دوا آهي اها ڪهڙي آهي؟ نام. گورو اَرجن
صاحب جن فرمائين ٿا، "سرب روگ ڪا اوکد نام." نه ليرڪ،
نه جپ، نه تپ، نه پڙهڻ نه پڙهائڻ، (گرنٿ ۽ پوٿيون)، انهن
۾ مڪتي ڪرائي. گورو نانڪ صاحب چون ٿا:

پڙهيه جيتي برس برس پڙهيه جيتي ماس،
پڙهيه جيتي آرجا پڙهيه جيتي ساس،
نانڪ لبکي اڪ گل هور هومي جهکڻ جهاڪ.

پڙهڻ پورو ڪرائي، جيستائين اَندر پردو نه کلي، مان پڙهڻ
لاءِ منع نٿو ڪريان پر پڙهڻ مقصد ڪرائي. پڙهڻ جو ڦل
ڪهڙو آهي؟ "اَندر پردو کولڻ". جي پردو نه کليو ته پڙهڻ
مان فائدو ڪهڙو؟ نام ئي آهي جيڪو جنم جنم جي مل
لاهي ٿو.

جن نانڪ اَلم پد پايا ستگور ڪي لِو لاءِ.

ڪاڻ سري گورو رامداس جن چون ٿا ته اسين ستگروءَ
جي شرن ۾ واسين، انهن سان پيار ڪيون، انهن اسان کي
نام ڏنو ۽ اسان جي آتما اڪال پرکه سان ملي وڃي.

”سبد سڀئي تان دور ٿيا ڪي، مت ماري ٿر جهڙوي پرواها هي.“
اَمر جي ڪمائي ڪرڻ واري وٽ هو ڄمدو نٿو آهي پر ٻاڻي
ستگورو آهي ٿو. پر جي ڪمائي نه ڪبي ته ستگورو آهي يا
نه آهي سڀ هڪ برابر. پر اِها هن جي مهانتا ۽ مهرباني آهي
جو هو آهي ٿو. لوڪن پرامي ستسنگين کي مرڻ مهل ڏسر
ته ڪيئن ستگورو آهي ٿو ۽ ڪين ٻاڻي سان ولهو وڃي. گورو
اَمرداس صاحب جن فرمائين ٿا:

”نانڪ جن ڪو ستگور مليا تن ڪا ليکا نبڙيا“

اوءِ ڏسر جوڻ ڀوائيهه، وڃ وسنا ڪر وڪرال.

يعني جن کي پورو گورو نه مليو ۽ جن شبدن جو رستو نه مليو
آهي ٻار ٻار مرندا ۽ ڄمندا ۽ گندين جونين ۾ ويندا.

گرنٿ صاحب جي هڪ هڪ پني ۾، هڪ هڪ لڪ ۾
شبد جي مهما ڪيل آهي. پر جيئن ڪو هن ڄهري کي سورج نه
ڏسڻ ۾ آهي ته ڏوھ سورج جو ڪونهي. ساڳيءَ طرح جي
ڪير اها ڳالهه نه ويچاريندو ته گورو صاحبن جو ته قصور ڪونهي.

اوتها پاس دتاس نه پهنچنگي، جن انتر ڪروڌ چنڊال.

سري گورو رامداس جن فرمائين ٿا جن ۾ تعصب ۽ پکشپات
آهي، اُهي نندڪ، ڪوڙا الزام لڳائڻ وارا آهن ۽ انهن
وٽ وهڻ ۾ نه گهرجي. انهن جون ڳالهيون ۾ نه ٻڌڻ گهرجن.
ڏسو جيڪا هن اسان جي زندگي ۾ ڪاڪرس ڪٽندڙ پکي
آهي ته اسان کي جيڪر رولي ۾ ڪاڻ ولي، اهڙي طرح
جنهن جي هردي ۾ ڪروڌ آهي اُلي شانتي ڪٿي!

ستگورو پرکه امرتسر وڏيائي نساوڻ آءِ،
ان جنم جنم کي ميل اُتريءِ نرمل نام ڏرڙاءِ.

هاڻ انهيءَ ۾ ڪهڙي رمز آهي. هر ڪنهن انسان جي اندر،
ٻوءِ چاهي هو ڪهڙي به قوم يا مذهب جو هجي، امرت

۽ پوءِ جرخو هلائيندڙ جوڪري ۾ نام ڏيئي سگهي ٿي • جن جون اکيون ڪلبل آهن اهي ستگوروءَ جو قدر جاڻن ٿا پر جن جون اکيون بند آهن انهن کي ڪهڙي خبر ته ستگورو ڇا آهي •

جڏهن حضرت عيسيٰ (Christ) کي ڦاسي ڏني ٿي ويئي ، تڏهن آواز آيو ته جي تون چئين ته مان هنن کي ماري ڇڏيان • مگر ڪرائسٽ چيو ، "جي تون ڪرپا ڪرڻ چاهين ته هنن کي اکيون بخش ته مونکي سڃاڻي سگهن ." هنن کي سمجهه ئي ڪونه هئي ته ڇا ڪري رهيا هو •

ڪيترائي ستسنگي اچن ٿا ۽ چون ٿا ته مونکي نام ورتي ويهه سال ٿي ويا آهن پر اندر ڏري ۾ روشني ڪونه ٿي ڏسجي؟

جي اندر نه ويندا ته روشني ڪيئن ڏسڻ ۾ ايندي؟ جيڪڏهن بيمار ڊاڪٽر کان دوا وٺي کيسي ۾ رکي ڇڏي ته بيماري ڪيئن لهندي؟ جسمانين نام جي ڪمائي نه ڪئي جسمانين اندر پردو ڪونه کلندو ، شبد پرگهٽ نه ٿيندو ۽ نه روح مالڪ سان ملندو •

ڏن وڏڀاڳي وڏڀاڳيا ، جو آءِ ملي گور پاس •

هاڻي گورو رامداس جن فرمائن ٿا : اهي وڏن ڀاڳن وارا آهن ، اهي ڏن آهن جن گوروءَ جي شرن وٺي نام جي ڪمائي ڪئي آهي •

جنان ستگور پرکه نا پيٽيو ، سي ڀاڳ هيڻ وس ڪال •

فرمائن ٿا ته جن مکه جنم پاڻي ستگوروءَ کي پرايت نه ڪيو اهي ڏاڍا بدنصيب آهن • جڏهن موت ايندن تڏهن ڪيڏانهن ويندا • انهن کي جمدوت وٺڻ واسطي ايندا •

جيڪڏهن سک نام جي ڪمائي ڪري ته گورو امرداس جن جو هيءُ حوالو ڪڏهن ڪوڙو ڪونه ٿيندو •

"[illegible] جم مار نه ساڪي ، گور ڪي سبدي نبر نہ آئي •"

بيو ڪو بہ ڏن ڪونهي. دنيا ۾ گــورو گهڻيئي آهن، سڪ لورا آهن انهيءَ ڪري دنيا گوروپڻي کان نفرت ٿي ڪري ۽ سچ پڻ آهي تہ:
”ٻن گورداليءَ ڪوئي نہ پائي، لک ڪوٺي جي ڪرم ڪمائي.“
(سري گورو امرداس صاحب)
جيستائين پورو گورو نہ ملي تيستائين نام ڪونہ ملندو. پورا گورو هندن ۾ بہ آهن، مسلمانن ۾ بہ آهن، پر انهن سان ميلاپ ڀاڳن سان ٿئي ٿو. لوهين ”الله صاحب“ ۾ روز پڙهو ٿا گورو امرداس صاحب جن جون ٿا:
”ڌرم ڪرم پاليا تہ جن کو سچي نام هرکي لاگي،
ڪهي نانڪ تهہ سک هوٿا تت گهر انهد واجي.“
ڌر درگاه مان جن کي مالڪ ڏيڻ چاهي ٿو انهن کي پڻ اچيتو ۽ انهن اندر انهد شبد وڄي ٿو، باقي باهر ٿي باهر رهيا، خالي آيا خالي هليا ويا. سندن آتما شبد سان ڪونہ جُڙي. اهڙا دولت سمت اسان واسطي ڪٽي ٿا اچن ۽ اسين انهن سان ڪهڙو ورتاءُ ٿا ڪريون؟
اسين انهن کي چئون ٿا تہ لوهين آهي اپديش اسان کي ڇو ٿا ڪريو؟
حضرت محمد صاحب جا ڏند ڀڳا ويا، حضرت عيسيٰ (Christ) کي سوريءَ تي چاڙهيو ويو. گورو تيغ بهادر جن جو چانڊني چوڪ دهليءَ ۾ سر لاٿو ويو، گورو ارجن صاحب جن کي تتل توي تي وهاريو ويو، گورو نانڪ ديو جن کي قيد ڪيو ويو، ڇهين پاتشاهيءَ کي گواليار جي قلعي ۾ بند ڪيو ويو. مطلب تہ هڙ اسان کي ڪڏهن اچي ٿا اسين هنن کي ڏک ڏيون. هڙ (ڪال پکوان) بڻجن چاڙهن کي سنتن جي مخالفت ۾ سارو سان موڪليندو آهي، يعني جتي رحمان (ديال) آهي (ڪال) بہ اچيتو.

چڏين. جيڪڏهن هن انساني جنم پائي نام جي ڪمائي نه
ڪئي نه ڪين ڏڪار آهي. فرمائين ٿا نه اي واهگورو! تون مون
تي اها ڪرپا ڪر، گورمک، مهاتما، سنت، سچکنڊ ڏانهن
وڃڻ وارو ستگورو ملاءِ نه اهو مونکي تنهنجي پريم ۽ پيار جي
اوستا سمجهائي.

هؤن تس وٺهه چؤ کنيئي، مٿن نام ڪري پرڳاس.

فرمائين ٿا جيڪو مونکي نام ڏئي، مان انهيءَ کي تن من
ڌن ڏيڻ لاءِ تيار آهيان. مان انهيءَ تان بار بار قربان ٿيڻ لاءِ
تيار آهيان.

ميري پريتما هؤن جيوا نام ڌيائي،
بن ناوئ جيوڻ نه ٿيئي ميري ستگور نام درڙاءِ.

فرمائين ٿا: اي پرميشور! بنا نام جيئڻ نٿو ٿئي. چاهيان
ٿو نه سڄي عمر تنهنجو نام جپيندو رهان. اي ستگورو! تون
مونکي نام ڏي!! جيئن مان نام جپي توسان ملي وڃان،
تنهنجي شيوا ڪريان. هاڻ پڙابو نه جي نام لفظ هجي نه ڪتاب
پڙهيا پيا آهن. گوروءَ وٽ وڃڻ جي ڪهڙي ضرورت آهي؟
نام نه گورمکي آهي، نه عربي، نه فارسي ۽ نه سنسڪرت.
اهو لکڻ پڙهڻ ۽ چوڻ ۾ نه ٿو اچي. ملي ڪڏهن ٿو؟ جڏهن
ڏهه دروازا چڏي مٿي چڙهبو. جي ائين ٿي ملي وڃي نه گورو
امرداس صاحب اهڙ اوستا ۾ ٻارهن سال پاڻي ڇو ڍوئيو يا
ٻين مهاتمائن محنتون ڇو ڪيون؟

نام اَمولڪ رتن هيءَ پوري ستگور پاس،
ستگور سيوئ لڳيا ڪڍ رتن ديويءَ پرڳاس.

فرمائين ٿا نه نام اَمولڪ دولت آهي پر پوري گوروءَ يا
ڪامل مرشد وٽ آهي. سڄو گورو گرنٿ صاحب پڙهي ڏسو
نه پوري گوروءَ جي مهما ڪيل آهي. نام جي ڏن ڪان مٿي

ست سنگ جا وچن

سري راگ-محلا ۴

نام ملي من ترپتلي بن ناميءَ ڌرگ جيواس.

هيءُ مضمون سري گرو رامداس جي مبارڪ چوڻن بالشاهيءَ جو آهي.

جيڪڏهن سچي شانتي وٺڻي آهي ته اها نام ۾ آهي. ڪروڙن ڪيترن برهمڻن جي بادشاهي ملي وڃي لڏهن به شانتي نه ٿي ملي، ڪروڙين پدارٿ پرگڻ لاءِ ملن ته به شانتي نه ٿي ملي، ڀل اکين ۾ اٿن هجي ته جيترا به دنيا جا سامان آهن انهن ۾ شانتي ڪانهي. جيڪڏهن آهي ته به ٿوري وقت لاءِ. جيڪا سچي شانتي آهي سا انسان جي اندر آهي. ها اندر ٿين پردي کلڻ جي شانتي ڪرڻ ملندي. شانتيءَ ، پراپتي نام ۾ آهي. جي شانتي ٻاهر هجي ته جيڪي علم سائنس پڙهيل آهن انهن کي ملي. اهو علم ڪهڙي ڪم جو، جهڙڪري انسان فاصلي ٿجي، انسان جو قتلام ڪري.

ڪوٽي گورمکم سچڻ جي مليءَ،

مڻن دسي پرڀ گڻ تاس.

گرو رامداس صاحب فرمائين ٿا ته شانتي نام ۾ آهي، خوشي ام ۾ آهي، تسلي نام ۾ آهي، ها نام جيڪن ڪتا ٻلا پيٽ ڀري هلبو وڃن ليڪن انسان به هليو وڃن. جنم برباد ڪيو

پرم سنت ستگورو

حضور بابا ساون سنگھ جي مهاراج جن

جا مکھ واک ستسنگ

لڀڻ ڪري ھي موقعو آھي .... سوچڻ جو، سمجھڻ جو.
جيڪو وقت ويو سو ويو. باقي جيڪي آھي سو نہ وڃايون. ڪڏھن شبد ابياسي مھاتما جي، شري ولي ڀڄڀجي "نج گھر" ڏانھن وک وڌايون. جيئن سامي جن فرمائين ٿا:

"گذري سا گذري، باقي وک رھيو سان،
- وڃي ساڌ سنگت ۾ سامي پڇا ڪري؛
ٿہ ٻوڙي ٻاٽا ٻوڙن ڪٽي ولن ھيت سان."

ڪرشن ٻاٻاڻي -

"ڪتني ميٺي کانڊ سي ڪرني وش ڪي لوڻ،
ڪتني تج ڪرني ڪريءَ تو وش سي امرت هوڻ."

سنت مت ۾ ٽي مکيه ڳالهيون آهن. **سنگورو، ست نام، ست سنگم.**

سنگورو مالڪ جو مانش روپ آهي جو هن دنيا ۾ اچي، انسانن کي نام ڏيئي، پڪتي ڪرائي، ڀوساگر پار ڪرائي پنهنجي نج گهر، سچ کنڊ وٺيو وڃي.

ست نام. هي شبد ڌارا آهي جا مالڪ وٽان نڪري ٿي ۽ هميشه ۽ هر ڪنهن ۾ وڃي رهي آهي. انساني آتما جڏهن ستگوروءَ جي ديا سان انهيءَ سان ڳنڍجي ٿي ۽ منجهس لنولين ٿئي ٿي، تڏهن سندس هوميءَ ناس ٿيو وڃي ۽ اها کيس هن ستول دنيا مان ڪيڍي، سچ کنڊ کڻيو وڃي ۽ کيس جنم مرڻ کان مڪتي ڏيو ڇڏي.

"جيون مڪت سو آکيئي جس وچون هوميءَ جاءِ."

ست سنگم. ستگوروءَ جي حاضريءَ ۾ وهڻ، سندس وچن سڻڻ ۽ ويچارڻ، سنتن جي باڻي پڙهڻ ۽ ويچارڻ اهو آهي ٻاهريون ستسنگ. ستگوروءَ جي ٻڌايل نام جو سمرن ڪرڻ، ستگوروءَ جي روپ جو ڌيان ڪرڻ ۽ آتما کي شبد ۾ لنولين ڪرڻ اهو آهي اندريون ستسنگ.

سنت مت ايترو قديم آهي جيترو انسان. اهوئي مڪتيءَ جو سولو مارگ آهي. ٻين سڀني متن ۾ ويچارن جو ڀيد آهي سنتن جي ويچارن ۾ ايڪتا آهي. گورو نانڪ صاحب، ڪبير صاحب، شمس تبريز، مولانا روم، سوامي جي، تلسي صاحب، پلٽو صاحب، سامي صاحب وغيره، سڀني جي باڻي پڙهي ڏسو. هڪ ئي ڳالهه آهي. ستگور ڳوليو، نام وٺو، ڪمائي ڪري مڪتي پايو.

آهيون؟ ڇا، گهر گرهستي ٻالي، ڪالي، ٻي، سموئي، آخر مري وڃڻ لاءِ؟ اهو ته جانور ٻه پيا ڪن. باقي هي عقل ۽ ٻڌي صاحب ڇا لاءِ ڏني؟ انهيءَ لاءِ ته سچ ۽ اسچ پرکيون، پنهنجو ڀلو ۽ ٻرو سوچيون! دنيا جا پدارٿ جي اسٿر آهن، مايا جو کيل آهن، جي ٻنا آهن انهن ۾ اٽڪو ته لهڻجي ويا آهيون جو پنهنجو نج روپ، پنهنجو نج ديس، جو ئي سچ آهي ۽ امر آهي انهيءَ کي وساري ويٺا آهيون. ڪرڙين سڪن ٻلبان ٻولدي، لوڪرون ٻه ڪانئون ٿا، ڏکي ٻه ليون ٿا، پر نه سڏرون ٿا، نه سمجهون ٿا.

هيءَ دنيا اسپتال آهي، جتي اسين ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهه ۽ اهنڪار روپي بيمارين جي علاج لاءِ آيا آهيون، پر ان کي پنهنجو گهر سمجهي ويٺا آهيون. اسپتال ڪٿي ڪيتري ٻه سهڻي هجي پر ان ۾ ڪير سک سان رهي سگهندو؟ سچو سک ته پنهنجي گهر ۾ ئي ملندو آهي.

”پنهنجي گهر“ واپس موٽڻ جي واٽ سنت مت آهي. هي مت ڪنهن گرنٿ يا ڪنهن ٻئي پنٿ جي آڌار تي ٻڌل ناهي پر ”انهد شبد“ جنهن کي گرو نانڪ صاحب جن ”آد سچ جڳاد سچ هئه ڀي سچ نانڪ هوسي ڀي سچ.“ ڪوٺين ٿا، سو ئي ان جو بنياد آهي. هيءَ مت مرڻ بعد مالڪ سان ملڻ جو انجام نٿو ڪري پر هن ئي حياتيءَ ۾ گهر ٻار ڇڏڻ کانسواءِ، دنيا جا ڪم ڪار ڪندي پريءَ کي پائڻ جي واٽ آهي. هي واد وواد، گيان گوشٽ ۽ ڳالهين ڪرڻ جو مت نه آهي پر نج ڪرڻي ۽ رهڻيءَ جو مت آهي. بس اکرن ۾، هي جاڻڻ جو نه پر ٻڻجڻ جو مت آهي.

To be and not to know, is the essence of this system

ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:

ڏُن .

جيڪڏهن سنگورو لاءِ پيار ۽ پريم آهي ۽ مڃهس پورن پرتيت آهي ته سندس سروپ اندر اچيتو. شبد، گُروءَ جو آتمڪ روپ آهي ۽ گُرو، شبد جو انساني روپ آهي، تنهنڪري شبد ۽ سنگورو ٻئي هڪ ئي آهن. سو جيڪڏهن اندر سنگوروءَ سان ميلاپ ٿيو ته شبد سان ميلاپ ٿيو.

باڻي چوي ٿي:

"شبد گورو، سرت ڌن چيلا."

شبد ٻر زبردست ڪشش آهي. انسان جي آتما شبد جي ئي انس آهي تنهن ڪري جڏهن شبد سان ملي ٿي تڏهن سر بر مان ڪيڏيءَ مٿي روحاني ديس ٻر چڙهيو وڃي. پوءِ اندر سنگوروءَ جي نوراني روپ جي رهبريءَ هيٺ جدا جدا منزلون طئه ڪندي، آخر جتان شبد نڪري ٿو (سچ کنڊ) اتي وڃيو پهچي ۽ مالڪ سان اهڙي ريت ملي ٿي وڃي جهڙي طرح جوت ٻر جوت يا سمنڊ ٻر قطرو.

"جئه جل مهه جل آءِ کٽانا،
تئه جوتي سنگ جوت سمانا."

هي آهي سنت مت.

اسين جيوَ ڪيڏيءَ نه اگهور ننڊ ٻر آهيون. کاڻ، پيڻ ۽ سمهڻ ٻر ئي پورا آهيون. اهو ياد ئي ڪونه اٿون ته ڪو مرڻو آهي. ٻين کي مرندو ڏسي به اٿين سمجهي ويٺا آهيون ته اسان کي مرڻو ئي ڪونهي. جيئن سري گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

"کاڻا پيڻا هسڻا سئڻا وسر گيا هيءِ مرڻا."

ٻيا گهڻيئي ٿا سوچ ويچار ڪرين، عقل جا داو پيچ لڙايون پر اهو ڪي سوچون ٿا ته هن دنيا ٻر آيا ڇا جي واسطي

ڏندي ڏاڙهيءَ جو، ڏال گهر ٻار جو، وڏ ٻارڻي لڪڻ ٻڙهڻ
جو، ڊاڪٽر مريض ۽ دوائن جو، وغيره وغيره. اهي دنيوي
ڳالهيون ۽ پدارٿ ناسونت ۽ ٻي ٻيا آهن تنهن ڪري انهن
جو سمرن ڪرڻ سان سرت يا آتما ٻاهر ڦهلجي ٿي. مالڪ
امر ۽ ابناسي آهي تنهن ڪري سدس نام جي سمرن ڪرڻ
سان آتما اندر ونس وجي ٿي. اهو **سمرن** چيو آهي ۽ ڪيئن
ڪرڻو آهي تنهنجو ڀيد سنت ستگورو نام ڏيڻ مهل ٻڌائين ٿا.
سمرن ڪندي من ٻاهر ڊوڙي ٿو ته ان کي وري
وري اندر آڻي اکين پٺيان بيهارڻو آهي. تنهن ڪري سنت
مهاتمائون چوندا آيا آهن ته نون دروازن کي جڏهن جاڳائڻ
ته اسانجو من انهن نون دروازن ذريعي ٻاهر نڪري دنيوي
وهنوار ڪري ٿو. سمرن جڏهن پڪو ۽ پريم سان ڪجي ٿو،
تڏهن سرت يا آتما هٽي ۽ پورن مان نڪرندي اکين پٺيان
ي لل وٽ ايڪاگر (Focus) ٿئي ٿي. اتين ڪندي
.ي من ۽ آتما جي شڪتي جڏهن گهڻي حد تائين وڌي
تڏهن اندرين ديس يا روحاني منزلن ڏانهن سڪ جي
ري شروع ٿئي ٿي.

ن.

؛ انهيءَ هنڌ تي (ٻن اکين پٺيان) پنهنجي ستگروءَ جي
يه سروپ جو (نه فوٽي يا تصوير جو) ڌيان ڪرڻو آهي.
؛ انهيءَ ڪري ٿو ڪيو وڃي ته انساني من جو هڪ هنڌ
ڻ ڪان نهي ٿو ۽ هيٺ نون دروازن ڏانهن ڦهلجي ٿو تنهن
، ستگروءَ جي روپ جو ڌيان ڏيڻ منجهس هڪ هنڌ
ڻ جي عادت پڪي ڪجي.

|| "گرو کي مورت من مهه ڌيان،
گرو ڪي شبد منتر مــن مان."

إنسان جي اري د رگتي ۽ قياس جوڳي حالت ڏسي، سنت
ستگورو وڏ ڪ ڏيا ۽ مهر جي نظر ڪن ٿا ۽ جيسنائين ڪ
ڪنهن جا ڪرم تمام ٿيا نه آهن، نام جي بخشش ڪن ٿا.
اها هن جي ٻي اَنت ڪروڙا ۽ پلائي آهي جنهن سان هنجي
هرديه جو پيالو هميشه ٽمٽار آهي. جڏهن مالڪ جو ٻولو
ان حقيقت ۾ ڀروسو ڪري نه مالڪ کي ملڻ لاءِ ستگوروءَ
ڪانسواءِ ٻي واٽ ڪانهي، تڏهن هن کي پورن مهاتما يا سنت
ستگوروءَ کي ڳولي، سندس شرن وٺي، کيس نام جي داٽ
لاءِ وينتي ڪرڻ گهرجي. نام وٺي، پنهنجي ستگوروءَ ۾ پورن
ڀروسو رکي، پنهنجي ٻڌيءَ ۽ چترائيءَ جو آڌار ڇڏي، هن
جي هدايت موجب ڪمائي ڪرڻ ۾ لڳي وڃڻ گهرجي.

"پهه ڪرني ڪا ڀيد هيءُ ناهي ٻڌ وچار،
ٻڌ ڇوڙ ڪرني ڪرو تو پاوو ڪڇ سار."

سنت ستگورو يا ڪامل مرشد جڏهن نام بخشي ٿو تڏهن
اندر وڃڻ جو طريقو سيکاري ٿو ۽ شش جي سرت يا روح
جي تار، ڌن يا شبد سان ڳنڍي ٿو. ان بعد سک جي روحاني
ترقيءَ جي جوابداري پاڻ تي هموار ٿو ڪري جنهن ۾ شش
جو ٻڻ حصو رهي ٿو. نام جي دولت حاصل ڪرڻ لاءِ، پهرين
پوڙي **سمرن**، ٻي **ڌيان** ۽ ٽين **ڌن** آهي.

سمرن.

مالڪ اندر آهي ان کي حاصل ڪرڻ لاءِ اندر وڃڻو پوندو.
اندر وڃڻ وارو ڪير؟ وڃي ڪٿان ۽ ڪيئن؟ اندر وڃڻ وارو
اسانجو من آهي جنهن سان آتما ٻڌي پيئي آهي. اندر
وڃڻ جو دروازو ٻن اکين جي پٺيان آهي، جنهکي "تيسرو تل"
چئجي ٿو ۽ اندر وڃڻ جو طريقو **سمرن** آهي. دنيا ۾ هر ڪو
إنسان ڪنهن نه ڪنهن ڳالهه جو سمرن ڪريئي پيو. واپاري

جڏهن جيو جي اندر مالڪ سان ملڻ لاءِ اڪير ۽ تڙپ جاڳي ٿي، جڏهن شش لائق ۽ ياتر ٿئي ٿو تڏهن هنجو پورڻ سمت يا ڪامل مرشد سان ميلاپ ٿئي ٿو. اهڙي قدر جو ڪن حالتن ۾ ستگورو اهڙي شش کي ڳولي وڃي ٿو لهي. اهڙا مثال گورو پڪتيءَ جي اِلهاس ۾ گهڻي ئي آهن. مولانا رومجن وقت، شمس تبريز صاحب جن ويا، ڏاتي ڏرمداس جن وقت ڪبير صاحب جن ويا، حضور بابا ساون سنگهه جن وقت، مهاراج بابا جئمل سنگهه جن ويا.

سامي جن فرمائين ٿا:

> "جڪڏهن وياي اچي ستڪ سچيءَ سان،
> تڏهن کي ڏيان لتڪال ۾ من موهن ملي."

ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:

> "جن ڍونڍا تن پائيا، گهري پاڻي پئٺ."

يعني جن اونهائيءَ ۾ وڃي ان کي ڳوليو آهي تن کي پرايت ڪيو آهي.

بائبل ۾ چيل آهي:

> "Knock and it shall be opened,
> Ask and it shall be given."

جڏهن دروازو کڙڪائيندين تڏهن کلندو، جڏهن گهرندين تڏهن ملندو. سو مالڪ هميشہ سمت ستگوروءَ جي چولي ۾ موجود آهي ۽ مٿي اٿوءَ کي ٿو جيڪو هن جي سچي ڪرج ۾ آهي.

ستگوروءَ جو نام ڏيڻ.

براچين وقت ۾، وينڊين پورن صدين تائين سمت مهاتمائون تمام گهڻي پريکشا بعد شش کي قبول ڪندا هئا ۽ نام ڏيندا هئا. سنتن جي اِلهاس ۾ اهڙا ڪترائي مثال آهن. ليڪن هن گهور ڪاجگ جي سمي ۾ پاپ ۽ ڪڪرم جو زور ڏسي،

"گورو ملا نہ شش ملا لالچ کيلا داؤ،
دونون ڈوبي ڏار ۾ چڙھ پاٿر کي ناو."

يعني اھو گوروءَ ۽ شش جو ماڻ ناھي ۾ لالچ جو قيدو آھي ۽ پٿر جي ٻيڙيءَ سمان آھي جنھن ۾ ٻئي ٻڏي وڃن ٿا. ان جو مطلب اھو ڪونھي تہ سچو سنت ستگورو آھيئي ڪونہ. جيتري جيتري ڪا شيءِ دُرلڀ ۽ قيمتي ٿيندي اوترو ئي ان جو نقل زيادہ ڪيو وڃي ٿو. ان مان تہ اھو ظاھر ٿيندو تہ اصل موجود آھي. انھن کانسواءِ جنھنکي اصل گھرجي سو ليسنائين سگ نثو سمھي جيستائين ان کي پراپت نثو ڪري. جيڪڏھن اسان جو سچو ھيرو نقلي ھيرن ۽ ڪانچ جي ٽڪرن جي ڍير ۾ گم ٿي وڃي تہ ان کي ڳولھي لھڻ تمام مشڪل آھي، پر لنھن ڪري ان کي ڳولھو ڪونہ ڇا؟

جڏھن کان ھيءَ سرشٽي ٺھي آھي تڏھن کان انسان جي ڇوٽڪاري واسطي، ھڪ يا ھڪ کان مٿي سنت ستگورو دنيا ۾ رھندو آيو آھي، يعني ھيءَ پرٿوي سنتن کان ڪڏھن بہ خالي ڪانھي. سنت تلسي صاحب جن فرمائين ٿا:

"سنت نہ ھولي جگت ۾ جل مرتا سنسار."

سري گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

"جگ جگ پيڙھي گورو چليندي."

يعني جگن کان وٺي سنتن جي پيڙھي ھلندي اچيئي. وري ٻاٿي چويئي:

"ايڪو أمر ايڪا پاتشاھي جگ جگ سرڪار بنائي ھيءِ."

يعني مالڪ ھڪ آھي، سندس حڪم بہ ھڪ آھي. ھو سڀني جو بادشاہ آھي. سنت مھاتمائون سندس سرڪار آھن جي ھر جڳھ ۾ سندس حڪم سان اچن ٿا، حڪم جو پرچار ڪن ٿا ۽ واپس حڪم ۾ سمائجي وڃن ٿا. حڪم جو مطلب شبد يا نام آھي.

گروءَ کي نه ڳولهي انهن گرن ۽ سنتن ۾ ڀروسو رکي ماڻهه
ڪري وٺي رهيا آهيون جي پنهنجو ڪارڻ پورو ڪري
سائنس ۾ سماڄي ويا آهن. نه اسان هنن کي ڪڍهن اکن
سان ڏٺو ۽ نه انهن اسان کي پنهنجو شش قبول ڪيو.
جڳن سوامي جي مهاراج جن فرمايو ته:

"ٻچلون کي جو ڏاڍين آيڪا،
جن ڪر ڪيي آنڪ نهين ديکا.
ٻولن ۾ سڀي ان کي مهما،
ٽيڪ باندي من سيڪا ڀرما."

مولانا روم صاحب فرمائن ٿا:

"مڪسل از پيغمبر ايام خويش،
تڪيه ڪم ڪن برمن وبر ڪام خويش."

يعني پنهنجي وقت جي گروءَ کي نه ڇڏي، دنيوي پڊارٿن
۽ پنهنجي عقل تي ڀروسو نه ڪر. ٻي هڪ شعر چيو آهي:

"پئي نقهاري رمبده ارمهسند رحمت جستجو."

يعني مثل هرڻ جي ڏن مان آڏامي وڃل ڪستوري ڳولهڻ جي
بيڪار ڪوشش نه ڪر.

اهڙو پورو سنت ستگورو موجوده وقت ۾ آهي؟

اڄ ڪلهه دنيا ۾ جترا گورو آهن اوترا شش به ڪونهن. تنهن
ڪري دنيا گرو پڪتيءَ مان وشواس گهٽائي ڇڏيو آهي. اهو
اسان جو دڙياڳ آهي. اسان جو من نرمل ڪونهي، جنهن ڪري
سچ ۽ ڪوڙ جي پرک نه ٿا ڪري سگهون. دنيا جا جيو،
مالڪ کي ملڻ جي مراد سان نه، پر ڌن يا اولاد يا ناموس
يا تندرستي يا ٻي ڪا لالچ من ۾ رکي گرو ڪن ٿا ۽ انهن
کي گرو به اهڙا ٿا ملن. جنهن جو نتيجو ڪهڙو ٿو نڪري سو
ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:

ڪري ٿو پر دنيا ۾ به رهبري ڪري ٿو ۽ پنهنجي سک کي وشيه وڪارن کان اڇائي ٿو.

"ستگور سک ڪا هلت پلت سنواري."

ڪيترائي وڏا ڊاڪٽر ۽ حڪيم پنهنجي آزمودن جا ڪتاب لکي ويا آهن جي علميت جي لحاظ کان بلڪل مڪمل آهن. ڇا انهن ڪتابن جي پڙهڻ سان ڊاڪٽر يا حڪيم ٿي سگهبو؟ جيستائين ڪ موجوده وقت جي ڊاڪٽر جي هٿ هيٺ ڪنهن ميڊيڪل ڪاليج ۾ سکيا نه ونبي تيستائين پورو ڊاڪٽر نٿو ٿي سگهجي ۽ ان سان گڏ پلي ماضيءَ جي ڊاڪٽرن جي ڪتابن جو اڀياس ڪجي ۽ انهن مان لاڀ وٺجي.

وڏن سنتن ۽ مهاتمائن جي وقت ۾ دنيا انهن جو چوڻ نه مڃيو، انهن جو اُپديش نه ٻڌو ۽ انهن جو قدر نه ڪيو. ڪي ڪي ڀاڳن وارا هئا جن انهن جي شرن ورتي. پر جڏهن اهي سنت دنيا ڇڏي ويا تڏهن انهن جو قدر ٿيڻ لڳو. گورو نانڪ صاحب جن جو ان وقت قدر نه ڪيو ويو، مهاتما يسوع (Christ) کي عذاب ڏنا ويا ۽ صليب تي چاڙهيو ويو، ساڳي حالت منصور، سقراط ۽ پلٽو صاحب سان ڪئي وئي. گورو اَرجن صاحب جن کي تتل تئي تي وهاريو ويو، وغيره وغيره. اڄين ٿي ٿيندو آيو آهي جو اسين انڌا جيئو وقت جي گوروءَ جو قدر نه ڪري، ماضيءَ جي مهاتمائن جي ٽيڪ وٺون ٿا. جن سان نه شخصي نالو رکي ٿو سگهجي، نه انهن جي رهبري ملي ٿي سگهي ۽ نه انهنجي ڀڳتي ڪري ٿي سگهجي. پر ڀڳتيءَ کانسواءِ پنهنجي نج ديس ۾ پهچڻ ناممڪن آهي. جيئن سوامي جي مهاراج جن فرمائين ٿا:

"بن **گورو وقت** ڀڳتي نهين پاوي،
بنا ڀڳتي ست لوڪ نه جاوي."

پر افسوس جو اسين جيئو، موجوده وقت جي (Contemporary)

انهيءَ ڪري سنت کان سواءِ ڪو به پرپوري جي راهه وٺندو اچي ته، بر اٻين نه آهي، تنهنڪري وقت به وقت دنيا ۾ سنت ۽ ستگورو پيدا ٿيندا آيا آهن.

باٻي چوڻي: ”ديوي سي ديرا ڀرو ڳاسيا.“
هڪ برانڊ ڏيئي مان پيو ڏيئو ٻاري سگهبو. جيڪڏهن ماڻهوءَ جا سنت جيون کي ڇاڻي سگهن ته پوءِ سنتن جي اچڻ جي ضرورت ئي ڪهڙي؟ مالڪ اڻڙو سمرٿ ڪرتوي ڇا جو جيون کي پاڻ سان پاٽيهي پاڻ ۾ مدد ڪانسواءِ ملائي سگهي؟ ڇاڪاڻ ته انسان کي انسان ئي سمجهي سگهيو ۽ سمجهائي سگهيو تنهن ڪري مالڪ پاڻ انسان جو چولو ڌاري، سنت ستگورو ٿي سنسار ۾ اچيو. جهڙيءَ طرح سورج جي ڪرڻي پيا مورت مان روشني نئي ملي تهڙيءَ طرح ڪنهن مهاتما يا سنت جي تصوير جي ڌيان ڪرڻ سان آتمڪ شڪتي نئي ملي. ديهه ڌاري ستگورو مهان چيتنتا جو سمندر آهي. هو پنهنجي مقناطيسي آتمڪ شڪتيءَ سان شش ۾ چيتنتا وڌائي ٿو، سندس سرت کي شبد يا نام سان ڳنڍي ٿو.

گوروءَ جي ڀڳتي، مالڪ سان ملڻ لاءِ ضروري آهي. ڇاڪاڻ ته گورو مالڪ مجسم (God Personified) آهي. جيڪڏهن سڪ پنهنجي گوروءَ جي شڪل ۾ نه ڏٺي آهي ته هن سان پيار ڪيئن ڪري سگهندو؟ سندس ڀڳتي ڪيئن ڪري سگهندو؟ مالڪ سان ناتو جوڙڻو آهي ته گوروءَ سان شخصي ناتو جوڙڻ ضروري آهي، انهيءَ ڪري ئي باڻيءَ ۾ سنت يا ساڌ جي سنگ جي اهڏي مهما ٿيل آهي:

”مهما ساڌو سنگ ڪي سنهه ميري ميتا،
ميل ڪرهي ڪرت اگهڙي نرمل ڀئي چيتا.“

جو ته پورو ستگورو نه فقط اندر روحاني منڊلن ۾ رهبري

ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:

"ستگور دیا سي پائيي، ست نام نج سار،
ستگور داتا نام ڪا هور داتا ڪوهي ناهين."

گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

"اس ڪائيا اندر نام نونڌ پائيي،
گور ڪي سبد ويچارا."

سنت پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا:

"نام سنيهي سنت نام ڪر وهي ملاوين."

گذري ويل سنتن ۽ ستگورن جي اسين وڏي ۾ وڏي عزت تڏهن ڪنداسين جڏهن سندن باڻيءَ موجب هلنداسين. سيني سنتن پنهنجي باڻيءَ ۾ پنهنجي گوروءَ کي ساراهيو آهي جيئن،

ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:

"بلهاري گور اپني جن گوبند ديا بتاي."

گورو ارجن صاحب جن فرمائين ٿا:

"سد بلهاري ستگور اپني،
نانڪ جس پرساد ائسا پرڀ جپني."

سري گورو رامداس صاحب جن فرمائين ٿا:

"سب دنس رنڻ ديکهه گور اپنا."

گذريل سنتن ۽ گورن جي وقت ۾ جن جن سندن شرن ورتي انهن جو هدن موکش ڪيو. وقت اچڻ تي اهي سنت مالڪ جي حڪم سان پنهنجو Mission پورو ڪري ديهي ڇڏي ويا ۽ انسان کي مالڪ سان جوڙڻ جو ڪم ٻئي سنت کي سؤنپيندا ويا. تنهن ڪري هينئر اسانکي انهيءَ وقت ٿي وچڙو آهي جو اڄ موجود آهي. جيڪڏهن گذريل سنتن کان مالڪ ملي سگهي ها ته هن دنيا ۾ هڪ ٿي سنت جي اچڻ جي ضرورت هئي. اهڙيءَ حالت ۾ هر ڪنهن جڳهه ۾ ۽ هميشه

لئي تہ جيئن گرو نانڪ صاحب جن، ڪبير صاحب ۽ سوامي جي مهاراج جن وغيره. ڇاڪاڻ تہ هن کي پنهنجي جيون جو مثال ئي اسان لوڪن کي، جيڪي گرهستي آهيون، راهہ ڏيکاريندڙ آهي. هو ڪڏهن بہ سياسي ڍنگ جون ڪارروايون نہ ڪري ۽ نہ پنهنجي شڪتيءَ جو اظهار ڪري ٿو. هُو دشمن کي بہ سزا نہ ڏئي ڇاڪاڻ تہ پرين ئي هن مارگ جو قانون آهي. هو ڪنهن جي عيب جوئي نہ ڪري. هو پنهنجن سکن يا شش کي فقط ”شبد مارگ“ ئي ٻڌائي ٿو ۽ شبد ڌن سان ملائي ٿو ۽ دنيا ۾ ”ڀائپ انسان“ جو مثال ئي رهي ٿو. سندس نظر ۾ هندو، مسلمان، سک، عيسائي، ۽ يهودي سڀ ساڳيا آهن.

وقت جو ستگورو ئي مالڪ سان ملائي سگهي ٿو.

ڪڏهن ويل سنت يا ستگوروءَ جي پستڪن ۽ ٻاڻيءَ ذريعي مڪتي حاصل نٿي ڪري سگهجي ڇا؟ نہ! انهن جي ٻاڻي ڀروٺ آهي ۽ اسان ۾ مالڪ جي ملڻ لاءِ شوق وڌائي ٿي، پرمارٿ جو گيان وڌائي ٿي پر فقط ٻاڻيءَ پڙهڻ سان مڪتي نٿي ملي سگهي. ڪيترا ئي ورهيہ، ڪيتري ئي پرين ۽ شرڌا سان ڪوئي پستڪ يا گرنٿ وغيره پڙهو تہ بہ ڪجهہ نہ ڪندو. اهو گورو نانڪ صاحب جن صاف فرمايو آهي:

”پڙهہ پڙهہ جيتي برس برس پڙهہ پڙهہ جيتي ماس،
پڙهئي جيتي آرجا، پڙهئي جيتي سواس.“

مهاتمائون گرنٿ ناهين لکيا پر گرنٿن مان مهاتمائون نٿا ٿين. جڏهن سيني سنتن جي ٻاڻيءَ ۾ لکيل آهي تہ نام ستگوروءَ وٽان ملندو ۽ نام ذريعي مالڪ ملندو. تڏهن بہ اها اچرج جي ڳالهہ آهي جو اسين رڳو ٻاڻي پڙهي رهيا آهيون پر انهيءَ مطابق هلون ڪون ٿا.

ڪري وري پاڻ ئي انسان جو روپ ڌاري يعني گور...
دروازو کولڻ اچي ٿو.

سچي گوروءَ جي سڃاڻپ

ان ۾ گورو نانڪ صاحب جن اسانجي سچي رهبري ٿا ڪ...
فرمائين ٿا:

”ست پرک جن جانيا ست گور تس ڪا ناءُ،
تس ڪي سنگ سک اُڌري نانڪ هر گن گاءِ.“

وري فرمائين ٿا:

”جس مليٽي من هوءِ انندا سو ستگور ڪهيٽي،
من ڪي دبدا بنس جاءِ هر پرم پد لهيٽي.“

جنهن ڪي ملڻ سان من کي آنند اچي، من جي مليتا ناس
ٿئي ۽ هريءَ جي پرم پد جو ميلاپ ٿئي، اهوئي سچو
گورو آهي.

”گهر ۾ گهر دکاءِ ديٽ سو ستگور پرک سڃان،
پنچ شبد ڌن ڪار ڌن تهه باجئ شبد نيساڻ.“

... جو اسانجي هن جسم اندر اسانکي اسانجو اصلي گهر ڏيکاري
... ۽ انهد شبد سان ميلاپ ڪرائي اهو سچو ستگور آهي.
...اڳتي هاي سري گورو نانڪ صاحب جن اسانکي خبردار
...ا ڪن:

”گر پير سدائي منگڻ جائي، تا ڪي مور نہ لاگو پاوي.“

...ڪو گورو پنهنجي گذر لاءِ پاڻ نٿو ڪمائي پر ٻين کان وٺي
...ي ٿو ڪائي تنهن جي ڪڌهن شرن نہ وڃجي پر،

...گهال ڪائي ڪڇ هٿون دي، نانڪ راهہ پڇاڻي سي.“

... پاڻ ڪمائي ڪري ڪائي ۽ ڪجهہ ٻين کي ڏئي، اهڙو
...رو ئي سچو ستگورو آهي ۽ توکي نام ڏيٺي مڪتي
...يندو. ستگوروءَ جهڙو پيو داتا ڪونهي. هو هميشہ ڏئي
...وني ڪجهہ نٿو. سچو ستگورو اڪثر ڪري گرهستي

ستگورو يا ڪامل مرشد؟
...سچي روشني ڏيکاريندڙ سنت ستگورو يا ڪامل مرشد؟ پاڻ برابر انسان کي هن
...پاڻ مالڪ ۾ ڪري لڳاوٽ ڪرڻهي. پاڻ برابر انسان کي هن
...سنسار روپي ساگر مان پار ڪرڻ لاءِ دَيا ڪري انسان جو
جامو اختيار ڪري ٿو اچي.
گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:
"گورو گوبند، گوبند گورو هيءِ نانڪ ڀيد نه ڀائي."
يعني ستگورو پاڻ مالڪ آهي؛ مالڪ ستگورو آهي سوي
۾ ڪري لڳاوٽ ڪرڻهي. وري فرمائين ٿا:
"گورو مين آپ رکيا ڪرتاري."
يعني ڪرتار پاڻ کي گوروءَ جي جامي ۾ پرسڌ ڪريٿو.
گورو ارجن صاحب جن فرمائين ٿا:
"گور پرميشور ايڪو جان جو تس ڀاوي سو پروان."
(راڳ گونڊ- محلا ٥)

سامي صاحب جن به ساڳي ڳالهه ٿا ڪن:
"نراڪار آڪار ڌاري آيو جڳ ۾."
وري بلي شاه به ائين ٿا چون:
"مولا آدمي بن آيا، اوهه آيا جڳ جگايا."
ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:
"رام ڪبير ايڪ ڀي هين، ڪوئي نه سڪي پهچاڻي."
حضرت يسوع به فرمائن ٿا:
"I and Father are one"
سوامي جي مهاراج جن به فرمائين ٿا:
"گورو ڪو نر مانش مت جانو، وي هين سمهه پرش ڪي جان"
شمس تبريز فرمائين ٿا:
"آن پادشاه اعظم در بسته بود محڪم،
پوشيد دلق آدم يعني ڪه بر در آمد."
يعني اهو مالڪ، بالڪل مضبوط دروازي پنهان پالڪي

يعني رام ۽ ڪرشن جيڪي ٽن لوڪن جا ڌڻي هئا تن کي
گورو ڪرڻو پيو ته اسانکي ڪيئن ڪونه گورو ڪرڻو پوندو؟
سري گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”مت ڪوئي ڀرم ڀولي سنسار، گور بن ڪوئي نه اترس پار“

يعني ڪير به انهيءَ ڀُل ۾ نه رهي ته ستگوروءَ کانسواءِ هن سنسار ساگر مان پار ٿي سگهبو چاڪاڻ ته:

”ڪهه نانڪ پربپ اهه جنائي، بن گور مڪت نه پائيئي پائي.“

يعني بنا گوروءَ جي ڪنهن کي به مڪتي ڪانه ملندي چاڪاڻ جو پربوءَ پاڻ اهو طريقو (System) ناهيو آهي. وري اڳتي هلي فرمائين ٿا:

”آپن ڪيا جي مليءَ وڇڙ ڪيون رون.“

جيڪڏهن پنهنجي عقل ۽ چترائيءَ سان مالڪ ملي سگهندو هجي ته پوءِ هي سڀ ڪانئس وڇڙي دک ۽ ڪشٽ ڇو ڀوڳنا پون ها؟ سامي جن فرمائين ٿا:

”جنهن جنهن پد پاتو تنهن سنتن سان ملي،
سنتن ري ڪنهن پاتيهي سار نه سڃاتو.“

ساڳي ڳالهه مولوي روم ٿو چوي:

”يار بايد راه راتنها مرو، از سر خود اندرين صحرا مشو.“

يعني انهيءَ رستي تي اڪيلو نه وڃ، پاڻ سان رهبر ڪڻ. هن بيابان ۾ پنهنجي طاقت تي ڀاڙي، نه گهڙ.
ڪبير صاحب جن به ساڳي ڳالهه ٿا فرمائين:

”ڪهه ڪبير تب پائيئي جو ڀيدي ليجي هاٿ“

چاڪاڻ ته سچو گورو پاڻ انهي راه تي اچي ۽ وڃيٿو ۽ ان جو وريءَ طرح واقف آهي تنهڪري گوروءَ جي ضرورت آهي.

ستگورو سچ پچ ڪير آهي؟

ست معنيٰ سچ، گ معنيٰ اوندهه ۽ رو معنيٰ روشني. اوندهه

اهڙيءَ طرح سچي ٻاڻيءَ ۾ شبد جي مهما ڪيل آهي ۽ شبد جي وات ٻڌايل آهي. هي جو اڪثر چيو ويندو آهي ته مالڪ کي ملڻ جون واٽون گهڻيئي آهن، اهو ٺيڪ ناهي. جهڙيءَ طرح انسان جي اندروني ۽ ٻاهرين بناوٽ هڪ آهي، انسان جي پيدا ٿيڻ ۽ مرڻ جو طريقو هڪ ئي آهي، مالڪ وٽان آيا جي هن انساني ديهيءَ ۾ اچڻ جي وات هڪ آهي تيئن ديهيءَ مان مالڪ وٽ واپس پهچڻ جي وات هڪ ئي آهي. اها آهي شبد جي وات يا شبد مارگ. ٻاڻيءَ ۾ ور ور ڪري صاف چيل آهي:

”ان شبدي اندر انڌيرا، نه وسمه لهيءَ نه چوڪي ڦيرا.“
(راڳ مانجهه محلا ۳)

يعني شبد ٻنا انسان اکين جي انڌيري ۾ رهي ٿو ۽ ڪيس اهڙو گهر ڀال پدارٿ (مالڪ) ٿو ملي ۽ نه هو جنم مرڻ جي ڦيري کان ڇٽي ٿو حاصل ڪري. ڪبير صاحب جن ٻڌائين ٿا:

”شبد کوج من بس ڪريءَ، سهج يوگ هيءُ يهه.“

يعني من کي وس ڪرڻ لاءِ شبد ضروري آهي ۽ شبد مارگ جهڙو ٻيو ڪو سولو يوگ ڪانهي.

شبد يا نام حاصل ڪرڻ لاءِ ستگورو ضروري

جهڙيءَ طرح دنيا جي ڪنهن به علم يا هنر سکڻ لاءِ استاد جي ضرورت آهي ساڳيءَ طرح شبد جي پراپت ڪرڻ ۽ شبد مارگ تي هلڻ لاءِ به ستگوروءَ يا ڪامل مرشد جي ضرورت آهي. دنيا چئي ٿي ته هرڪو انسان پنهنجي ذاتي نموني ۾ مالڪ کي حاصل ڪري سگهي ٿو. پوءِ گوروءَ جي ضرورت ڪهڙي آهي؟ انهن واسطي، سنت تلسيداس جن فرمائين ٿا:

”رام ڪرشن سي ڪو بڙو تنهون تو گرو ڪين،
تين لوڪ کي وي ڌني گرو آگي آڌين.“

ٻاڻيءَ ۾ ڏني ٿا. ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:

”پنجي شبد اناهد باجي سنگي سارنگ پاڻي،
ڪبير داس تيري آرت ڪيني نرنڪار نرباني.“

گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”واجــي پنج سبد تت گــهــر سبا گيءَ،
گهر سبا گيءَ سبد واجي ڪلا جت گهر ڌاريا“

شمس تبريز صاحب جن فرمائين ٿا:

”هر روز پنج نوبت بر در آر،
همي ڪو بند ڪوس ڪبريائي.“

مولانا روم صاحب به فرمائين ٿا:

”خاموش پنج نوبت بشنوز آسماني.“

سوامي جي مهاراج جن به فرمائين ٿا:

”پانچ شبد گهٽ ۾ اهي پهه نرنيه ڪرلي شبد ڪي.“

اسان کي جيڪڏهن ڪير پنهنجي مالڪ کان جدا ڪري، هن دنيا ۾ ڦاسائي ويٺو آهي ته اهو من آهي. ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهه ۽ اهنڪار اهي من جا شستر آهن جن جي وسيلي هو اسان تي راڄ ڪري رهيو آهي. ڌرمي پستڪن ۾، تواريخ ۾ ۽ هلندڙ زماني ۾ گهڻيئي مثال آهن ته ڪيئن نه ڪيترا يوگي، گياني، پنڊت، فيلسوف، عالم، ڀڳتيءَ ۽ وئراڳ جون ڪتابون ڪندڙ، ڪنهن ڪنهن وقت ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهه ۽ اهنڪار جي وس ٿيو وڃن. انهيءَ ڪارڻ اهوئي آهي جو هنن شبد مارگ اختيار نه ڪيو آهي ۽ شبد ۾ پڪل ڪونهن. جنهن ڪري وشيه وڪار روپي باهه ٻاهرين طرح رک سان ڍڪيل رهيتي ۽ جڏهن ڪنهن هوا جي جهوٽي سان رک اڏامي ٿي ته باهه ظاهر ٿيو پوي. ٻاڻي چويٿي:

”ڪرپا ڪري تا ميل ملائي هوميءَ ممتا شبد جلائي“

(راڳ مارو محلا ٣)

خواج حافظ فرمائين ٿا :
”ڪس نہ داند ڪہ منزل گاھہ معشوق ڪجا سب،
اين قدر هست ڪہ بانگ جرس مي آيد.“
يعني ڪنهنکي خبر ڪانهي تہ معشوق (مالڪ) جو گهر ڪٿي
آهي پر اها خبر آهي تہ اتان گهنڊ جو آواز اچي رهيو آهي.
اهو شبد بيحد مڌر ۽ رسيلو آهي. اهڙو ڪو سنسار ۾
مثال ڪانهي جنهن سان انهيءَ جي مٺاج جي ڀيٽ ڪري
سگهجي. ”ڪهن نہ جائي اچرج بسماد“. چاڪاڻ تہ انساني
من سواد جو عاشق آهي سو جڏهن انهيءَ شبد کي ٻڌي ٿو
تڏهن بلڪل متوالو ٿيو پوي ۽ دنيا جا سواد ڦڪا ڪري
ڇڏي. جيئن جيئن من جو ان شبد سان ناتو وڌي ٿو ۽ لين
ليئن من جي ميل لهندي وڃي ٿي ۽ نرملتا حاصل ٿئي ٿي ۽
انسان کي سمجهہ ۾ اچيو وڃي تہ سچي دنيا مايا جو کيل آهي.
ان بعد ئي پنهنجي آماي ديس ”سچ کنڊ“ ڏانهن سندس
واپسي مسافري شروع ٿيئي. هاڻ هنکي دنيا جو ڪري
پدارٿ کينچي نٿو سگهي. سوامي جي مهاراج جن فرمائين ٿا
”سرت ني جب ڌن ڪو پڪڙا آسمان پر چڙهہ گئي،
هو گئي قابل وهان پر قرار نہ ڪوئي غم رها.“
مطلب تہ شبد جي مهما ڳائڻ يا انهيءَ جو مٺاج بيان ڪ
انساني طاقت کان ٻاهر آهي. سنت تلسيداس جن فرمائين
”ڪهون ڪهان لگ نام بڙائي، رام نہ سڪي نام گڻ گائي
جيتوڻيڪ شبد هڪ ئي آهي پر هن لوڪ کان سنت
ٿائين پنج ديس يا پنج سرڪيتا جا درجا (Stages) آ
شبد انهن پنجن ديسن ۾ جدا جدا نمونن ۾ ٻڌڻ ۾ ا
انهن ڪري سنتن ۽ مهاتمائن ان کي ”پنج شبد“
ڪوٺيو آهي.
دنيا جا جدا جدا سنت انهيءَ حقيقت جي ثابتي ڏ

پرلئہ ٿئي ٿي ۽ وري اُٻتي ٿئي ٿي. ٻاڻي چوي ٿي:
”اٻپت پرلئہ شبدي هووء، شبدي هي ٿر اوپت هووي.“
انهيءَ ”نام“ شڪتيءَ جي آڌار تي ٿي سڀ جيو لڳي رهيا
آهن ۽ کنڊ برهمنڊ هلي رهيا آهن:
”نام ڪي ڌاري سگلي جنت، نام ڪي ڌاري کنڊ برهمنڊ.“
جيڪڏهن ”نام“ اکر يا لفظ هجي ته لفظ مان هي سڄي سرشٽي
پيدا ٿي ڇا؟ ۽ لفظ جي آڌار تي هيءَ رچنا هلي رهي آهي
ڇا؟ ڪتابن ۽ گرنٿن ۾ ”نام“ ڪونهي پر نام جي مهما آهي.
”نونڌ امرت پريپ ڪا نام، ديهي ۾ اس ڪا بسرام.“
شبد يا نام يا ڌُن هڪ ٿي ڳالهہ آهي. ويد انهي کي ”ناد“
يا ”آڪاش واڻي“ ٿا سڏين. اسلام وارا ان کي ”ڪلام الاهي“،
”اسم اعظم“ يا ”ندائي آسماني“ ٿا ڪوٺين. ايران جا سنت
انکي ”بانگ آسماني“ ڪري چوندا. بائيبل ۾ انکي Word
ڪري بيان ڪيو ويو آهي. سري گورو نانڪ صاحب جن انکي
ڪيترائي نالا ڏنا آهن، جهڙوڪ: انهد شبد، ٻاڻي، اکٿ
ڪٿا، سچ، حڪم، اجپا جاپ، ڪيرتن وغيره. اهو ستنام
يا شبد سچ کنڊ مان نڪري ٿو ۽ سڄي سرشٽيءَ جي رچنا
ڪندو هر هنڌ سمايو پيو آهي ۽ هر ڪنهن انسان ۾ اهو ٿي
پهر وڃي رهيو آهي. سامي جن فرمائين ٿا:
”مدجهہ تن تنوار وڄي وڃ سڀ ڪنهين،
چنگ تنبورا ڪيترا سامي ساز اپار.“
ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:
”ڪبير شبد سرير ۾ بن گن باجيءَ تانت،
باهر ڀيتر رم رها تاتين ڇوٽي ڀرانت“
ٻاڻي بہ چوي ٿي:
”گهٽ گهٽ واڄہ ڪنگري“

فرمائين ٿا:

گرو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:
...ورڻ جي وات گرو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا. الرس کيهه.
" پرڻي هٿ پير تن ڏيهه، پاڻي ڌوتيءِ اوه ڌوه.
موت پليتي ڪپڙ هوءِ، دي صابون لئيئي اوه ڌوه
پرڻي مت پاپان ڪي سنگ، اوه ڌوپئيءِ ناوءِ ڪي رنگ."
مطلب ته اها من جي ميل نام جي رنگ سان ئي ڌوپجي
ٿي ۽ سچي نرملتا حاصل ٿئي ٿي. ڪبير صاحب جن به اهائي
ڳالهه ٿا فرمائين:
" آد نام پارس هئه، من هيءِ ميلا لوهه،
پرست هي ڪنچن ڀيا ڇوٽا بندن موهه."

سچو سک ستنام يا شبد ذريعي ملندو.

عام طرح سان پرماتما جي نالن کي " ست نام" يا " نام"
سمجهيو وڃي ٿو پر الين ڪونهي. " هري رام هري رام"،
" واهگورو واهگورو" يا " الله الله" اهي فقط اکر يا لفظ
آهن. سچو " نام" اکر ڪونهي پر وڏي طاقت يا شڪتي
آهي. جهڙي طرح " پاڻي" اکر ۽ " پاڻي" شيءِ ۾ تفاوت
آهي اهڙي طرح نام اکر ۽ نام شڪتيءَ ۾ فرق آهي. جي
پاڻي پاڻي چوڻ سان ڪڏهن اڃ لهي ٿي؟ جڏهن پاڻي
پيئبو تڏهن ئي اڃ لهندي. ڏسو ساهي صاحب اسانجي
سنڌڙيءَ جر ست جا نو چوي:
" مک سان رام چئي سائين نه، اچي جبڻ کي،
آن پاڻيءَ جي نالو سان ٿڪ اڃ ڪين لهي"
ڪبير صاحب جن به ساڳي ڳالهه ٿا چون:
" ڪوٽ نام سنسار ۾ تالي مکت نه هوءِ"
...آهن الهن
چي هي جيڪي هيترا نالا پرڀوءَ جا سنسار ۾
جنهن سان مڪتي ڪرڻه ملندي. پر اهو اصل " نام" جي...
شڪتي ۽ طاقت آهي تنهن کي پراپت ڪرڻ گهرجي. انهيءَ "...
شڪتيءَ مان سرشٽي ٿهي آهي ۽ انهيءَ ڌريعي سڄي سرشٽي...

انهن سڀني ڳالهين ڪرڻ سان اَنتو من ۾ اَهنڪار ئو جاڳي.
من کي وس ڪرڻ سان ئي سچي سک جو رستو ملي ٿو.
گورو جن فرمائين ٿا: "نانڪ من جيتي جگ جيت."
ساهي صاحب ۾ ساڳي ڳالهه ٿا چون:

"جنهين جيتيو من تنهين جيتيو جڳ کي."

انسان جو من ۽ اندريون پاڻ ۾ ملي انسان کي جوڻن سوادن ۽ موزن ۾ ڦاسائي وينا آهن ۽ کيس حقيقت کي سمجهڻ جو وقت ئي نٿا ڏين. سڀ سواد ۽ لذتون، انسان انهن اندرين جي نون دروازن رستي ماڻي ٿو. اهي آهن ۾ اکيون، ۾ ڪن، ۾ ناسڪائون، وات، اندري ۽ گديا. اهي سواد ۽ مزا جي سمجهيو آهي تہ اسين ماڻيون ٿا سي دراصل، اسانکي ماڻين ٿا، چاڪاڻ تہ اهي لذتون وٺي وٺي انسان پاڻ ختم ٿيو وڃي. سري گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:
"نو دروازي نوين در ڦيڪي رس اَمرت دسوين چوئيجي."
يعني انهن نون دروازن جي ذريعي اسين جيڪي مزا ماڻيون ٿا اهي بي سوادي ۽ ڦڪا آهن تنهن ڪري نڪما آهن. سچو اَمرت رس انهن دروازن کان مٿي آهي ۽ انهيءَ جي پيئڻ سان ئي من وس ايندو. من کي ظابطي ۾ آڻڻ جو طريقو، من کي دٻائڻ (Suppress) نہ آهي ڇو جو هي دٻائڻ سان دٻجي برابر ٿو پر ٿوري وقت بعد وري پيٽي زور سان اُٿي بغاوت ٿو ڪري. تنهن ڪري ان کي دٻائڻ بدران ان جي زور جو رخ ڦيرائڻ گهرجي. اسان مان ڪيترا آهن جن جو من مالڪ جي پڳتيءَ ڏانهن مائل آهي ۽ ڪن جو دنيا جي پڳتيءَ ڏانهن. انهيءَ جو ڪارڻ ڇا؟ من تي ڪيترن جنمن جي ڪني ٿيل پاپن جي ميل چڙهيل آهي، اها ميل جيستائين صاف نہ ٿيندي ۽ نرملتا نہ ايندي تيستائين من مالڪ جي پڳتيءَ ڏانهن نہ جهڪندو. من کي ڌوئي نرمل

عيدو، ناماچار،
ذن، دائمي آهن يا دائمي؟
ھي سڀ عارضي آهن يا دائمي؟ مال اسباب سڀ عارضي؛
اولاد، استري، سرائين، حراني، مال اسباب سڀ عارضي آهن.
توري وقت لاءِ آهن لئين کري ماياوي يا ناسرنت آهن.
وندي اسانجو سرير به عارضي آهي لئين کري بي ثبات
آهي. لئين هوندي به انهن سڀني وستن کي سچو سمجهي،
جسوري يا آهيون؛ وقت اچڻ تي جڏهن کا وستو اسان
وٽان ڌار ٿي ٿي، ڏکي ٿي ٿيون. جيترو ڪ سک پليان
پوءِ جو قدر ڪرڻي، چاڪاڻ ته اسانجو نج روپ آتما
آهي ۽ سک آتما جو اصلي سڀاءُ آهي ته آتما کي اهو سک
کي ڇيڪو ماياوي نه پر سچو ۽ نادار هجي.

سچو سک ڪيئن ملندو؟

سچو سک تڏهن ملندو جڏهن آتما جا سڀ پرش
اسنکي سچو سک ٿڏهن آهي لئين سان وايس ملندي.
... مانڪ، جيتي جو آتش آهي سچي؛ اصلي ديش
... ۽ جڏهن ٿي، آتما جا پيجي هت آلي آهي
... اگر ... ٿي ... برهما تان وڇڙي
... مان پيجيتي وندي.
... وڃ وايس موٽي ديس پر ڪيا نج سارا."
... ديار آهي؛
... حڪ مايائي اسين پيهجي
... آتما؛ مالڪ جي ... ڪرڻي
... آهي ... جي طرح طرح جا ڪشٽ
... وطن لي ... ماڻ جي ...
... آهيون؛ ڪرم جي ... ماڻ جي
... تي ... ڪان مڪتي پائڻ لا
... آواگون يا جنم مرڻ ... برجا ڪرڻ
... ديوتائن جي ... پيجو يا جب
... ڪرڻ يا ... آهي. ... صاحب
... آهي. ...
... راه نه پائ
... اجهڙ ...
... پراڻي،

سنت مت ڇا آهي؟

پاڪ هئا گـور سنت ملائيا
پرڀ ابناسي گهر مهہ پـائيا

سڄو سنسار سک پٺيان، پر آهي دکي.

سڄو سنسار دکي آهي، غريب، چاهي وچولي درجي وارو، چاهي شاهوڪار. ڪنهن کي ڏن گهرجي، ڪنهن کي اولاد، ڪنهن کي بيماري آهي، ڪنهن تي مقدمو. ڪنهن کي عهدو کپي، ڪنهن کي ناماچار. مطلب ته سڀ خواهشن ۽ ترشنائن جي آگ ۾ جلي رهيا آهيون.

”سگل سرشٽ ڪو راجا دکيئا“

ويچار ڪجي ته اين ڇو آهي. ڪير به سکي ڪونهي جيتوڻيڪ هرڪو سک پٺيان ڊوڙي رهيو آهي. اُن جو ڪارڻ اَڻڄاڻائي آهي. سامي ان کي اوديا ٿو ڪوٺي.

”دکي سڀ سنسار ڦاٿو اوديا ڦاس ۾“

اسين جن سکن پٺيان ڊوڙي رهيا آهيون سي سڀ ڪوڙا آهن ۽ مايا جي رچنا آهن. جو سک ٿوري وقت لاءِ آهي يا جا شيءِ ٿوري وقت لاءِ آهي سا مايا آهي، ڪوڙي آهي. ڪبير صاحب جن اُن جو سهڻي ۽ سرل نموني بيان ڪن ٿا:

”سنتو آويءِ جايہ سو مايا.“

چورنتا جيڪا وستو اچي ۽ وڃي ٿي يا ٺهي ۽ ڊهي ٿي يا ڪڏهن آهي ڪڏهن ڪانهي سا مايا آهي. ڏسڻ کپي ته سڀ سک يا اهي وستو جن مان سک ملڻ جي اسين اُميد رکون ٿا

هئا انهن کي سندن شڪن ۽ سوالن جا جواب ستسنگ ۾ ني
ماڻ ويندا هئا. اها آهي پوري سنت جي ستسنگ ۾ شڪتي!
انساني من اي ڪروڙن جنمن جا برا سنسڪار جمع ۽ مالڪ
ڪندا اي وڃا آهن جن کي لاهي من کي نرمل ڪرڻ ۽ اها گهرج
ڏانهن متوجه ڪرڻ جو طريقو ستسنگ ئي آهي. هن ڪتاب جي مهاڳ
هن قسم جا ڪتاب پورتي ڪن ٿا. هن ڪوشش ڪيل آهي.
۾ سرل نموني سنت مت سمجهائڻ جي مکيواڪ ست سنگن مان
انهن ڪانفرنس حضور مهاراج جن جي هن ڪتاب جا ٣ ڇاپا
١٧ ست سنگن جو ترجمو آهي. هي جلدون ڇاپيا
اڳيئي ممبئي مان ڇپيا هئا آهن. لاءِ اسين
شري منگهارام ڊيال اڄمير ۾ ڇپايو آهي جنهن
سندس شڪرگذار آهيون.

شبواهه
ڪي. ايل. کنا
سيڪريٽري
راڌا سوامي ستسنگ بياس

ڀومڪا

پرم سنت حضور مهاراج ساون سنگهه جن کان ڪنهن ستسنگيءَ سوال پڇيو، ”حضور، جيئن ڪيترن سنتن پنهنجي ٻاڻيءَ رچي آهي تيئن توهين ڇو ڪين ٿا رچيو؟“ جواب ۾ فرمايائون ته مونکي ’حڪم‘ آهي ته انهن جي ٻاڻيءَ جو صحيح، سچو ۽ اندروني مطلب کولي ظاهر ڪريان.

سچ پچ، حضور مهاراج جن جدا جدا سنتن ۽ مهاتمائن جهڙوڪ ڪبير صاحب، گورونانڪ صاحب ۽ ٻين گوروصاحبن، گسائين تلسي داس ۽ تلسي صاحب، سوامي جن، پلٽو صاحب، مؤلانا روم صاحب، حافظ شيرازي وغيره جي ٻاڻيءَ جو مطلب پنهنجن ستسنگن ۾ جنهن ريت کولي سمجهايو آهي سو بي مثال آهي. سنتن جي ٻاڻيءَ ۾ جيڪي ڳوڙها روحاني راز لڪل آهن سي ڪڏهن به گذريل وقت ۾ ان ريت ظاهر نه ڪيا ويا آهن. واقعي سنت ئي سنتن جي ٻاڻيءَ جو ڀيد سمجهي ۽ سمجهائي سگهن ٿا ڇاڪاڻ ته هنن پنهنجي اندر ڀيٽي سڀ منزلون پار ڪري مالڪ سان وصال ڪيو آهي ۽ ڪين هر ڳالهه جو شخصي آزمودو آهي.

حضور مهاراج جن جي ستسنگ ۾ اهڙي مقناطيسي ڪشش هوندي هئي جو ٻڌندڙن جو من هڪدم ايڪاگر ٿي ويندو هو. ڪن کي ته پنهنجي تن بدن جي سڌ نه رهندي هئي. ڪي ورودي متن وارا جيڪي بحث مباحثي لاءِ وٽن ايندا هئا سي سندن ستسنگ ٻڌي ورود ڇڏي سندن شيوڪ ٿي پوندا هئا. جيڪي من ۾ شڪ ۽ سوال کڻي ستسنگ ۾ ويندا

فهرست

(۱)

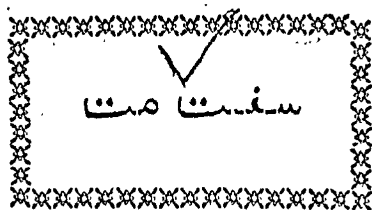
(۲)

Published by: K. L. Khana
Secretary Radha Soami Satsang
Beas (Punjab)

سڀ حق واسطا قائم

دفعو چوٿون]   جولاء ١٩٦٩   [جلد ٠٠

Printed by Mellaram M. Vaswani
at the Sunder Printing Press,
Kaisergunj, Ajmer.

❀ سنگره ڪرتا ۽ انوادڪ ❀

ڪرشن ٻاٻاڻي

راڌا سوامي ستسنگ بياس (پنجاب)